CHARLES DICKENS

DAVID COPPERFIELD

CHARLES DICKENS

VIAŢA LUI DAVID COPPERFIELD

Vol. II

Charles Dickens
THE PERSONAL HISTORY OF
DAVID COPPERFIELD
Oxford University Press, 1960
CHARLES DICKENS

VIAŢA LUI DAVID COPPERFIELD

roman vol. II

Ediţia a III-a revăzută

Traducere şi note de IOAN COMŞA

Coperta de P. Dumitrescu

Copertele I şi IV reproduc desene, semnate de *Hablot Knight Browne* (1815-1882) care, în prima ediţie a romanului *David Copperfield,* apărută în anul 1850, au ilustrat capitolele XVII şi XXX.

CARTEA ROMANEASCA

1984

CAPITOLUL XIX

MĂ UIT ÎN JUR ŞI VĂD PE CINEVA

Nu ştiu dacă în adâncul sufletului am fost bucuros sau amărât când, la sfârşitul ultimului an de învăţătură, a venit vremea să părăsesc şcoala doctorului Strong. Fusesem cât se poate de fericit acolo, îi purtam o afecţiune deosebită doctorului şi eram în lumea aceea mică un personaj de vază, un personaj respectat. Pentru toate aceste pricini, îmi părea rău că voi pleca; dar pentru alte pricini, destul de fluşturatice, eram bucuros. Mă ispiteau anumite iluzii nedesluşite, iluzia că voi fi un tânăr independent, iluzia că lumea stă la picioarele tinerilor independenţi, că aceste făpturi năstruşnice ar fi chemate să vadă şi să săvârşească lucruri minunate şi să exercite negreşit o înrâurire nemaipomenită asupra societăţii. Atât de puternice au fost în mintea-mi copilărească aceste închipuiri, încât, privind lucrurile cu judecata mea de acuma, mi se pare c-am părăsit şcoala fără a încerca o firească părere de rău. Despărţirea nu m-a impresionat cât m-au impresionat alte despărţiri. În zadar caut să-mi aduc aminte împrejurările în care a avut loc despărţirea şi ce-am simţit cu prilejul ei; dar n-a lăsat urme adânci în memoria mea. Presupun că eram uluit de perspectivele ce-mi stăteau în faţă. Ştiu că, pe atunci, nu ţineam seama decât foarte puţin sau deloc de experienţa copilăriei mele şi că viaţa nu mi se părea altceva decât un basm încântător, pe care tocmai mă găteam să-l citesc.

Mă sfătuisem de multe ori cu mătuşa ce meserie să îmbrăţişez. De un an şi mai bine mă străduisem să aflu un răspuns satisfăcător la întrebarea ce mi-o pusese de atâtea ori: „Ce-ai vrea să fii?“ Dar nu mi-am putut descoperi nicio predilecţie specială pentru vreo meserie anume. Dacă soarta m-ar fi dăruit cu ştiinţa artei de a naviga, dacă mi-ar fi fost încredinţată comanda unei expediţii iute ca vântul şi

aş fi putut porni în jurul lumii într-o călătorie ca să fac descoperiri triumfale, cred că m-aş fi simţit cât se poate de potrivit pentru o asemenea ispravă. Lipsindu-mi însă asemenea daruri miraculoase, nu doream decât să mă dedic unei activităţi care să nu însemne o povară prea grea pentru mătuşa; şi să-mi fac datoria, oricare ar fi fost ea.

La consfătuirile noastre, *mister* Dick asistase întotdeauna cu un aer îngândurat şi înţelept. Nu s-a încumetat însă să prezinte sugestii decât o singură dată; şi atunci (nu ştiu cum de i-a trecut prin minte), din senin, a propus să devin „căldărar“. Acestei propuneri mătuşa i-a făcut o primire atât de proastă, încât *mister* Dick n-a mai îndrăznit să deschidă gura niciodată, şi de atunci înainte s-a mărginit să-şi zornăie banii în buzunar, aşteptând cu luare-aminte ca mătuşa să-şi spună părerea.

— Trot, dragul meu, vreau să-ţi spun ceva, mi-a zis mătuşa într-o dimineaţă, în preajma Crăciunului, după ce părăsisem şcoala, întrucât până acum n-am putut lua nicio hotărâre asupra acestei probleme spinoase şi cum trebuie să ne ferim, cât putem, de orice greşeală, cred că n-ar strica un mic răgaz. Trebuie să încerci acum să priveşti lucrurile din alt punct de vedere, nu şcolăreşte.

— Am să încerc.

— Cred, a urmat mătuşa, că o mică schimbare şi un prilej de a arunca o privire asupra vieţii dinafară ţi-ar prinde bine şi te-ar ajuta să te reculegi şi să judeci lucrurile cu mai multă luciditate. Ce-ar fi dacă ai face un mic voiaj? Ce-ar fi dacă te-ai duce să vizitezi meleagurile natale, ca s-o vezi pe femeia aia ciudată, cu nume sălbatic? mi-a zis mătuşa, frecându-şi nasul, căci nu-i putea ierta lui Peggotty numele pe care-l purta.

— Nimic pe lume nu mi-ar face mai mare plăcere!

— Bine, foarte bine, a zis mătuşa, căci şi mie mi-ar face plăcere. Şi e firesc şi rezonabil să-ţi facă plăcere. Sunt convinsă, Trot, că tot ce vei face va fi întotdeauna firesc şi rezonabil.

— Nădăjduiesc şi eu, mătuşico.

— Sora ta, Betsey Trotwood, a urmat mătuşa, ar fi fost

cea mai rezonabilă şi cea mai firească fată din câte au fost vreodată. Ai să fii vrednic de ea, nu-i aşa, Trot?

— Nădăjduiesc să fiu vrednic de *dumneata,* mătuşico. M-aş mulţumi cu atât.

— Noroc că biata şi scumpa fetiţă care era maică-ta nu mai e în viaţă, mi-a zis privindu-mă admirativ, căci altfel ar fost atât de mândră acum de băiatul ei, că şi-ar fi pierdut şi puţina minte pe care o avea! (Mătuşa obişnuia să-şi scuze slăbiciunea pentru mine atribuind-o bietei mame.) Doamne-Dumnezeule, Trotwood, cum semeni cu ea!

— Sper că-ţi face plăcere, mătuşă...

— E leit maică-sa, Dick, a exclamat mătuşa, e leit maică-sa, aşa cum am văzut-o în după-amiaza aceea, înainte s-o apuce durerile. Doamne-Dumnezeule, seamănă cu maică-sa, ca două picături de apă!

— Adevărat? a întrebat *mister* Dick.

— Da, şi seamănă şi cu David, a întărit mătuşa.

— Seamănă foarte mult cu David! a încuviinţat *mister* Dick.

— Dorinţa mea, Trot, e să ajungi un om zdravăn, a urmat mătuşa, nu atât trupeşte, căci eşti destul de zdravăn trupeşte, ci sufleteşte. Un om zdravăn, un om care ştie ce vrea. Un om hotărât, a zis mătuşa dând din cap şi strângând pumnul. Un om hotărât. Cu caracter, Trot. Un om cu un caracter puternic, care să nu se lase influenţat de nimeni şi de nimic decât pentru motive temeinice. Asta aş vrea să ajungi. Şi dacă tatăl şi mama ta ar fi fost aşa, le-ar fi mers mai bine.

Mi-am exprimat nădejdea c-am să ajung un om pe placul ei.

— Pentru început, ca să dobândeşti încredere în propriile tale puteri şi ca să te obişnuieşti să iei hotărâri de unul singur, mi-a zis mătuşa, am să te las să pleci singur în această călătorie. La un moment dat mă gândisem să te trimit cu *mister* Dick; dar m-am răzgândit; o să rămână aici, să aibă grijă de mine.

O clipă *mister* Dick a părut puţin cam trist; apoi, însă, la gândul că va avea cinstea să poarte de grijă celei mai

extraordinare femei din lume, faţa i s-a luminat.

— Afară de asta, a adăugat mătuşa, are de lucru la memoriu.

— O, desigur, s-a grăbit să spună *mister* Dick. Am de gând să-l isprăvesc fără întârziere, neapărat trebuie să-l isprăvesc fără întârziere. Apoi am să-l expediez ştii… după care… Şi aici *mister* Dick s-a stăpânit şi, după o pauză mai lungă, a încheiat: Să vezi atunci ce încurcătură o să mai iasă!

Scurt timp după aceea, potrivit planului întocmit cu atâta bunăvoinţă de mătuşă-mea, am primit o pungă plină cu bani şi un geamantan şi am pornit în expediţie. La despărţire, mătuşa mi-a dat câteva sfaturi bune şi foarte multe sărutări şi mi-a spus că, întrucât în ochii ei scopul călătoriei mele este să-mi ofere prilejul să văd câte ceva şi să cuget, n-ar fi rău să fac un popas de câteva zile la Londra, fie în drum spre Suffolk, fie la înapoiere. Într-un cuvânt, eram liber să fac ce poftesc timp de trei săptămâni sau o lună; singurele restricţii impuse acestei libertăţi erau obligaţia de a cugeta asupra celor văzute şi promisiunea de a scrie de trei ori pe săptămână, relatând cu exactitate întâmplările călătoriei.

Mai întâi m-am dus la Canterbury ca să-mi iau rămas bun de la Agnes şi de la *mister* Wickfield (încă nu renunţasem la odăiţa ce ocupasem în casa lui), precum şi de la bunul doctor Strong. Agnes s-a bucurat foarte mult când m-a văzut şi mi-a spus că, de când plecasem, casa parcă nu mai era aceeaşi.

— Nici eu nu mai sunt acelaşi om de când am plecat, i-am răspuns. Fără tine mă simt ca şi cum mi-ar lipsi mâna dreaptă. Şi asta-i încă puţin spus, pentru că mâna mea dreaptă n-are nici inimă, nici cap. Toţi cei care te cunosc, Agnes, se sfătuiesc cu tine şi-ţi cer îndrumare.

— Toţi cei care mă cunosc mă răsfaţă, mi-a răspuns, zâmbind.

— Nu. Alta-i pricina; eşti fără seamăn pe lume. Eşti atât de bună şi atât de blândă şi ai o judecată care nu dă greş niciodată.

— Vorbeşti ca şi cum aş fi fost *miss* Larkins, mi-a zis Agnes, izbucnind într-un râs cristalin şi apucându-se din nou de cusut.

— Ei! Nu-i frumos să profiţi de confidenţele mele, i-am răspuns roşind la amintirea fetei în albastru care mă robise. Totuşi, Agnes, îţi voi încredinţa şi de aci înainte secretele mele. Niciodată nu mă voi putea lipsi de tine. Şi ori de câte ori mă voi afla la grea cumpănă, ori de câte ori mă voi îndrăgosti, voi veni să-ţi spun, dacă-mi dai voie, chiar când va fi vorba de o dragoste serioasă.

— Păi la tine întotdeauna a fost vorba de dragoste serioasă! mi-a zis Agnes, râzând din nou.

— Vai, nu, a fost o dragoste de copil sau de şcolar! i-am spus, râzând la rândul meu, nu fără a roşi puţin. Lucrurile s-au schimbat acum şi mă tem că într-o bună zi va fi vorba de ceva foarte serios. Ceea ce mă miră e că până acum tu, Agnes, nu te-ai îndrăgostit în serios de nimeni.

Agnes a râs iar şi a clătinat din cap.

— O, ştiu că nu eşti îndrăgostită cu adevărat, pentru că dacă ai fi fost, mi-ai fi spus. Sau cel puţin, am adăugat, văzând cum i se îmbujorau obrajii, m-ai fi lăsat s-o ghicesc singur. Dar nu ştiu pe nimeni care să fie vrednic să te iubească pe *tine,* Agnes. Până nu se va ivi un pretendent mai nobil din fire, mai vrednic decât toţi cei pe care i-am văzut perindându-se pe aici, consimţământul *meu* n-ai să-l primeşti. De aici înainte nu voi pierde din ochi pe niciunul dintre admiratorii tăi; şi cu acela care-ţi va cuceri inima voi fi foarte exigent, de asta poţi fi încredinţată.

Până acum discuţia se desfăşurase pe acel ton, îmbinând zeflemeaua şi seriozitatea, care era rezultatul firesc al vechilor noastre legături de prietenie, înfiripate încă pe vremea când eram copii. Deodată, însă, Agnes şi-a ridicat privirile spre mine şi, cu glasul schimbat, mi-a zis:

— Trotwood, vreau să-ţi pun o întrebare pe care se prea poate să nu mai am prilejul să ţi-o pun vreme îndelungată. O întrebare care cred că n-aş putea s-o pun nimănui decât ţie. Spune-mi, ai băgat de seamă vreo schimbare la tata?

Băgasem de seamă o schimbare, şi nu o dată mă

întrebasem dacă nu cumva băgase de seamă şi ea. Agnes a citit pesemne pe faţa mea aceste gânduri, căci îndată şi-a plecat ochii şi am văzut că erau înlăcrimaţi.

— Spune-mi, ce crezi? m-a întrebat cu glas scăzut.

— Cred… Spune-mi, Agnes, ştii cât de mult ţin la el, pot să vorbesc deschis?

— Da, mi-a zis.

— Cred că nu-i prieşte deloc năravul lui, care s-a agravat mult de când am venit aici întâia oară. Adesea e foarte nervos, sau cel puţin aşa mi se pare mie.

— Nu-i o simplă părere, a zis Agnes, dând din cap.

— Îi tremură mâna, vorbeşte nedesluşit, şi are uneori o lucire ciudată în privire. Am băgat de seamă că mai totdeauna atunci când nu e stăpân pe sine, se nimereşte să fie chemat să rezolve probleme.

— Da, de Uriah a zis Agnes.

— Da; şi conştiinţa faptului că nu poate face faţă situaţiei, sau că n-a înţeles problema, sau că, fără să vrea, a lăsat să se vadă în ce stare se află, pare-se că îl tulbură atât de mult, încât a doua zi se simte mai rău, iar în ziua următoare şi mai rău, şi rezultatul este că arată obosit şi priveşte în gol. Cele ce-ţi spun nu trebuie să te sperie, Agnes, dar aseară l-am văzut lăsând capul pe masa lui de lucru şi plângând ca un copil.

În timp ce mai vorbeam încă, mi-a atins uşor buzele cu mâna, şi într-o clipă a fost la uşă unde l-a întâmpinat pe tatăl ei şi l-a luat de braţ. Când amândoi s-au întors către mine, m-a mişcat expresia feţei ei. Privirea-i luminoasă era plină de dragoste şi de recunoştinţă pentru iubirea şi grija pe care dânsul i le purta, şi îmi adresa o rugă nespus de fierbinte să nu-l judec prea aspru nici chiar în gândurile mele cele mai tainice şi să nu-mi fac o părere proastă despre el; era atât de mândră de el şi îi era atât de devotată şi în acelaşi timp era atât de înduioşată şi neliniştită, fiind totodată convinsă că la fel voi fi şi eu, încât orice ar fi încercat să-mi spună prin viu grai n-ar fi fost nici pe departe atât de elocvent şi nu m-ar fi putut mişca mai mult.

Urma să mergem să luăm ceaiul la doctorul Strong. Ne-am dus la ora obişnuită, şi în jurul căminului i-am găsit pe doctor, pe tânăra lui soţie şi pe mama ei. Doctorul a făcut atâta caz de călătoria mea, ca şi cum aş fi plecat în China, şi m-a primit ca pe un oaspete de vază şi a poruncit să se arunce pe foc o buturugă mare, ca să poată vedea chipul fostului său elev luminat de vâlvătăi.

— Nu voi mai apuca să văd mulţi băieţi luând locul lui Trotwood, a zis doctorul, încălzindu-şi mâinile. Mă simt obosit, Wickfield, şi am nevoie de linişte. Până în şase luni îmi voi părăsi elevii şi voi duce o viaţă mai tihnită.

— Mi-ai mai spus de câteva ori lucrul ăsta în ultimii zece ani, i-a răspuns *mister* Wickfield.

— Da, dar de astă dată sunt hotărât, l-a asigurat doctorul. Îl las în loc pe ajutorul meu – vorbesc foarte serios – aşa că foarte curând va trebui să ne întocmeşti un contract, să ne lege de mâini şi de picioare ca pe şarlatani.

— Şi să am grijă să nu te trezeşti păcălit, nu-i aşa? i-a zis *mister* Wickfield. Aşa cum desigur te-ai trezit dacă ţi-ai face singur contractul. Bine. Sunt gata! În meseria mea există şi sarcini mai neplăcute decât asta.

— După aceea, a spus doctorul zâmbind, voi putea să-mi văd numai de dicţionar şi de celălalt co-contractant... adică de Annie.

Când *mister* Wickfield s-a uitat la Annie, care şedea la masa de ceai alături de Agnes, ea i-a ocolit privirea cu atâta sfiiciune şi teamă, încât dânsul şi-a aţintit privirea asupra ei şi mi s-a părut că îşi amintise de ceva.

— Văd c-aţi primit poştă din India, a observat *mister* Wickfield după o scurtă pauză.

— Da, tocmai! Nişte scrisori de la *mister* Jack Maldon, a confirmat doctorul.

— Adevărat?

— Bietul Jack! s-a amestecat în vorbă *missis* Markleham, clătinând din cap. Ce climă afurisită! Mi s-a spus că-i ca şi cum ai trăi pe o movilă de nisip sub razele de foc ale unei lentile convexe! Părea robust, dar nu era. Dragă doctore, să ştii că mai degrabă spiritul lui curajos decât constituţia lui l-

a făcut să se arunce în această aventură. Tu, Annie dragă, desigur că-ţi aminteşti că vărul tău n-a fost niciodată voinic; în orice caz, n-a fost niciodată ceea ce se numeşte un om *robust,* a adăugat *missis* Markleham, vorbind apăsat şi rotindu-şi privirea asupra celor de faţă. Ştiu asta încă de pe vremea când atât el, cât şi fiica mea mai erau copii şi se plimbau toată ziulica împreună, braţ la braţ.

Annie, căreia i se adresase, nu i-a răspuns niciun cuvânt.

— Din spusele dumneavoastră trebuie să înţeleg oare că Jack Maldon ar fi bolnav? a întrebat *mister* Wickfield.

— Bolnav! a exclamat Cătana-Bătrână. E în fel şi chip, *sir.*

— Numai zdravăn nu? a sărit *mister* Wickfield.

— Asta-i, zdravăn nu el a recunoscut Cătana-Bătrână. A suferit, desigur, de insolaţii îngrozitoare, a suferit de febră tropicală, de friguri şi de tot ce vrei! Cât priveşte ficatul l-a lăsat chiar din clipa când s-a îmbarcat a încheiat cu resemnare Cătana-Bătrână.

— Şi a scris el toate astea? a căutat s-o descoasă *mister* Wickfield.

— Ce să scrie? Dacă-mi puteţi pune o asemenea întrebare, nu-l cunoaşteţi pe Jack Maldon! i-a răspuns *missis* Markleham, legănându-şi capul şi agitând evantaiul. Să scrie? Nu, niciodată! Mai degrabă s-ar lăsa sfârtecat de patru armăsari sălbatici!

— Mamă! a intervenit *missis* Strong.

— Annie, draga mea, te rog să nu mă mai întrerupi, decât pentru a întări spusele mele. Ştii tot atât de bine ca şi mine că vărul tău Maldon mai degrabă s-ar lăsa sfârtecat de armăsari sălbatici… de ce oare am spus că numai de patru? Nu, nici n-am să mă opresc la patru… opt, şaisprezece, treizeci şi doi de armăsari sălbatici mai degrabă decât să răstoarne planurile doctorului!

— Planurile lui Wickfield, a corectat-o doctorul, trecându-şi mâna pe faţă şi privindu-l nu fără remuşcare pe sfetnicul său. Vreau să spun împotriva celor ce le-am pus la cale împreună pentru binele lui. Doar am zis eu însumi: „aici sau undeva peste mare“.

— Iar eu am zis: „peste mare“, a adăugat solemn *mister*

Wickfield. Eu l-am făcut să plece peste mare. Îmi asum această responsabilitate.

— Poftim! Ce responsabilitate? a exclamat Cătana-Bătrână. Doar totul s-a făcut cu cele mai bune intenţii, dragă *mister* Wickfield; totul s-a făcut cu cea mai mare bunăvoinţă şi cu cele mai bune intenţii. Dar dacă bietul băiat nu poate trăi acolo, nu poate, şi pace! Şi dacă nu poate trăi acolo, mai degrabă o să moară acolo decât să răstoarne planurile doctorului. Îl cunosc, a adăugat Cătana-Bătrână, făcându-şi vânt cu evantaiul, cu un aer profetic dar resemnat, şi ştiu că mai degrabă o să-şi dea viaţa decât să răstoarne planurile doctorului!

— Bine, bine, i-a spus amabil doctorul, nu ţin morţiş la planurile mele şi sunt gata să le răstorn şi singur. Pot face alte planuri. Dacă *mister* Jack Maldon se va întoarce în ţară din motive de sănătate, nu trebuie să-l lăsăm să mai plece înapoi şi trebuie să ne silim să-i facem rost de o situaţie bună şi potrivită în ţară.

Missis Markleham a fost în aşa măsură covârşită de această mărinimoasă declaraţie (la care nu e nevoie să spun că nu se aşteptase deloc), încât n-a fost în stare să-i spună doctorului decât că nu-şi dezminţise bunătatea şi să-şi sărute de mai multe ori în şir evantaiul, pentru ca apoi să-l lovească prieteneşte, pe mână, cu el. După aceea a dojenit-o pe Annie că nu era destul de recunoscătoare pentru bunăvoinţa pe care, de dragul ei, doctorul i-o arată vechiului tovarăş de joacă, şi apoi ne-a povestit fel de fel despre alţi vrednici membri ai familiei sale, care ar fi fost de dorit să fie ajutaţi să stea pe vrednicele lor picioare.

În tot acest timp Annie n-a scos un cuvânt şi n-a ridicat ochii din pământ. În tot acest timp mister Wickfield şi-a ţinut privirea aţintită asupra lui Annie, care stătea lângă fiica lui. Nici prin gând nu-i trecea că s-ar putea să-l observe cineva, atât era de cufundat în gândurile sale, şi o privea cu atâta încordare, încât uitase de lume. Apoi a întrebat dacă *mister* Jack Maldon scrisese ceva în această privinţă, şi anume cui.

— Poftim, aici! a spus *missis* Markleham, luând peste

capul doctorului un plic de pe cămin. Dragul de el, i-a scris chiar doctorului... unde e?... Iată: „Îmi pare rău că trebuie să vă înştiinţez că o duc foarte greu cu sănătatea şi mă tem că voi fi silit să mă întorc acasă pentru câtva timp, aceasta fiind singura nădejde de vindecare“. Mai limpede nici c-ar putea să fie, bietul de el! Singura lui nădejde de vindecare! Scrisoarea către Annie e încă şi mai limpede. Annie, dă-mi scrisoarea.

— Nu acum, mamă, a rugat-o ea cu glas scăzut.

— Draga mea, în anumite privinţe eşti cea mai caraghioasă fiinţă sub soare, i-a răspuns maică-sa, iar faţă de nevoile familiei aş putea spune că ai o atitudine de-a dreptul denaturată. Cred că de această scrisoare n-am fi aflat niciodată dacă nu ţi-aş fi cerut-o eu. Aşa înţelegi tu, iubita mea, încrederea ce i-o datorezi doctorului Strong? Sunt uimită. Ar trebui să-ţi dai seama de lucrurile astea!

După oarecare codeală, scrisoarea fu adusă; şi când i-am înmânat-o bătrânei doamne, am văzut că mâna din care o luasem tremura.

— Să găsim acum pasajul acela, a zis *missis* Markleham, ridicând lornieta. „Amintirea vremurilor de odinioară, iubita mea Annie“, şi aşa mai departe... nu, nu-i asta. „Bătrânul şi amabilul *proctor...“* ăsta cine mai e? Doamne, Annie, tare neciteţ scris mai are vărul tău Maldon şi tare proastă mai sunt! Da, fireşte, stă scris „doctor“! Vai! Amabil, într-adevăr! Aici a făcut o pauză, ca să-şi sărute din nou evantaiul şi să-l agite în faţa doctorului, care ne privea cu o placidă mulţumire. Iată, am găsit! „N-ar trebui să fii surprinsă, Annie, când vei afla – fireşte că n-ar trebui, doar ştim că prea robust n-a fost niciodată! Ce vă spuneam eu adineauri? — ... când vei afla că am suferit atât de mult pe aceste meleaguri depărtate, încât m-am hotărât să plec cu orice preţ: fie în concediu de boală, dacă va fi cu putinţă; fie demisionând, dacă nu voi obţine concediu. Ce am îndurat şi îndur aici e insuportabil“. Şi eu, una, fără răspunsul prompt dat de această făptură de o bunătate fără pereche, a încheiat *missis* Markleham, făcând din nou semne telegrafice doctorului şi împăturind scrisoarea,

mărturisesc deschis că nici să mă gândesc n-aş putea suporta să stărui asupra sensului cuvintelor lui.

Deşi bătrâna s-a uitat la el, aşteptând să-i audă comentariile, *mister* Wickfield n-a scos un cuvânt şi a stat neclintit, cu privirile aţintite în pământ. Şi chiar după ce s-a schimbat subiectul şi ne-am apucat să vorbim despre altele, a rămas aşa vreme îndelungată, ridicându-şi numai rareori ochii, pentru ca, încruntat şi îngândurat, să se uite o clipă la doctor sau la soţia acestuia, sau la amândoi.

Doctorul era mare iubitor de muzică. Agnes avea un glas plăcut şi expresiv, iar *missis* Strong, de asemenea. Au cântat la patru mâini şi au executat împreună duete, dând un adevărat concert. Dar am băgat de seamă două lucruri: în primul rând, că deşi Annie îşi redobândise stăpânirea de sine şi se purta ca de obicei, între ea şi *mister* Wickfield exista totuşi o prăpastie; în al doilea rând, că lui *mister* Wickfield părea să-i displacă prietenia dintre Annie şi Agnes, pe care o privea cu teamă şi trebuie să mărturisesc că pentru mine amintirea celor petrecute în seara plecării lui *mister* Maldon abia acum a început să aibă un tâlc, nebănuit până atunci, şi să mă tulbure profund. Frumuseţea nevinovată a chipului ei mi-a părut mai puţin nevinovată ca până acum; am început să privesc cu neîncredere graţia înnăscută şi farmecul persoanei ei; şi când m-am uitat la Agnes, care stătea lângă ea, şi m-am gândit cât de bună şi de cinstită era Agnes, s-a strecurat în mintea mea gândul că prietenia lor era nepotrivită

Atât de fericită se simţea însă Agnes şi la fel şi Annie, încât au făcut ca seara să treacă de parcă n-ar fi durat decât un ceas. Dar seara s-a încheiat cu un incident care mi-a rămas întipărit în amintire. Tocmai îşi luau rămas bun una de la alta, şi Agnes dădea s-o îmbrăţişeze şi s-o sărute pe Annie, când, ca din întâmplare, *mister* Wickfield le-a despărţit şi repede a tras-o pe Agnes după el. Şi atunci, pe faţa frumoasei *missis* Strong s-a ivit din nou – ca şi cum timpul ar fi fost brusc anulat, iar eu m-aş fi găsit din nou în prag, ca atunci – expresia ce-o avusese şi în noaptea plecării lui Jack Maldon, când *mister* Wickfield n-o slăbise

din ochi nicio clipă.

N-am cuvinte să spun ce impresie mi-a făcut acest incident şi nici de ce de atunci încoace mi-a fost cu neputinţă să uit acea privire a ei şi să-mi mai aduc aminte vreodată de frumuseţea ei nevinovată. M-a urmărit şi când am ajuns acasă. Mi se părea că nori groşi coborau asupra căminului doctorului. Respectul ce-l purtam părului său cărunt era amestecat cu compătimire pentru faptul că se încredea în cei ce-l amăgeau şi cu resentimente împotriva celor care îl trăgeau pe sfoară. Umbra ameninţătoare a unei mari năpaste şi a unei mari nelegiuiri, care n-avea încă formă desluşită, se aşternea ca o pată întunecată asupra locurilor paşnice unde învăţasem şi petrecusem când eram copil şi mi se părea că va însemna o nedreptate strigătoare la cer. Nu mă mai puteam gândi cu plăcere nici la bătrânii şi impunătorii aloe, cu frunzele lor late, ce înfloreau o dată la o sută de ani, nici la peluza îngrijită, nici la urnele de piatră, nici la aleea doctorului, nici la dangătul familiar al clopotului catedralei, care plutea peste toate acestea. Era ca şi cum altarul senin al adolescenţei ar fi fost pângărit sub ochii mei, iar pacea şi demnitatea lui ar fi fost spulberate.

A doua zi dimineaţa a urmat despărţirea de acea casă venerabilă aflată sub influenţa exercitată de Agnes, şi nu m-am mai gândit la nimic altceva. Fără îndoială, mă voi întoarce curând: voi dormi din nou – adesea poate – în odăiţa mea; dar zilele când locuiam statornic acolo trecuseră, şi pieriseră pentru totdeauna vremurile de altădată. Când am împachetat cărţile şi hainele ce le mai aveam acolo, şi care urmau să fie trimise la Dover, am fost mai mâhnit decât l-am lăsat pe Uriah să vadă; iar acesta s-a arătat atât de zelos să-mi ajute, încât mi s-a strecurat în minte gândul hain că plecarea mea îi făcea o deosebită plăcere.

Mi-am luat rămas bun de la Agnes şi de la tatăl ei, încercând, fără cine ştie ce succes, să mă arăt bărbat, şi m-am suit pe capra diligenţei pentru Londra. Într-atât eram de înduioşat şi înclinat, să iert totul, încât, când am trecut prin

oraş, puţin a lipsit ca să-l salut pe vechiul meu duşman, ucenicul măcelar, şi să-i arunc cinci şilingi pentru băutură. Dar cum curăţa butucul cel mare din dugheană şi pentru că înfăţişarea lui se schimbase prea puţin în bine de când îi lipsea dintele din faţă, pe care chiar eu i-l scosesem, mi s-a părut că prea era un măcelar înrăit şi mi-am zis c-ar fi mai nimerit să nu-i fac avansuri.

Îmi aduc aminte că atunci când, în cele din urmă, am ieşit pe şosea, mă stăpânea un singur gând: să par cât mai vârstnic cu putinţă în ochii surugiului şi să fiu cât se poate de acru. Asta mi-a venit destul de greu, dar nu m-am lăsat, căci socoteam că aşa vorbeau oamenii mari.

— Mergeţi până la punctul terminus, *sir?* m-a întrebat surugiul.

— Da, William, i-am răspuns binevoitor (căci îl cunoşteam). Mă duc la Londra. După aceea am să plec la Suffolk.

— La vânătoare, *sir?* m-a întrebat surugiul.

Ştia la fel de bine cum ştiam şi eu că în anotimpul acela nu s-ar fi putut vâna decât balene; m-am simţit, totuşi, foarte măgulit.

— Nu ştiu, i-am zis, prefăcându-mă că aş fi nehotărât dacă să merg la vânătoare sau nu.

— Zice-se că de la o vreme-ncoace păsările *e* foarte sperioase, mi-a spus William.

— Am auzit şi eu.

— Sunteţi din Suffolk, *sir?* m-a întrebat William.

— Da, i-am răspuns, mândru. M-am născut în Suffolk.

— Am auzit că pe-acolo se *face* nişte găluşte straşnice! mi-a zis William.

Nu ştiam acest lucru, dar m-am simţit dator să sporesc renumele tradiţiilor comitatului meu de baştină şi să dau a înţelege că le cunosc; de aceea am încuviinţat din cap parcă pentru a spune: „Te cred“.

— Şi ce mai cai de povară! a exclamat William. Cai, nu glumă! Când e bun, un cal de povară de Suffolk preţuieşte greutatea lui în aur. Vi s-a întâmplat vrodat’ să creşteţi cai de Suffolk, *sir?*

— N… uu! i-am zis. Nu prea.

— Aici, în spate, şade un *gentleman* care m-aş prinde c-a crescut cai d-ăştia cu toptanul, mi-a zis William.

Domnul de care vorbea era un bărbat fălcos, cu privire crucişă, ameninţătoare, care purta un cilindru alb, cu boruri înguste, şi nişte pantaloni cafenii, strânşi pe picior, care păreau încheiaţi pe nasturi de la gheată până la şold. Bărbia-i proţăpită peste umărul surugiului era atât de aproape de mine, încât răsuflarea lui mă gâdila pe ceafă; şi când m-am întors către dânsul, se holba cu ochiul care nu era saşiu la caii înaintaşi, măsurându-i cu un aer de cunoscător.

— Aşa-i? l-a întrebat William.

— Ce să fie aşa?

— C-aţi crescut cai de Suffolk cu toptanul?

— Cred şi eu! i-a răspuns. Nu s-află rasă de armăsari sau de durlăi să nu o fi crescut şi eu. Unora armăsării şi durlăii le sunt o petrecere. Pentru mine, însă, ei-s totul, îmi ţin loc de mâncare şi de băutură, de casă, de nevastă, şi de copii, de ştiinţă de carte şi de aritmetică, de tabac, de tutun şi de somn.

— Ăsta-i om să stea pe locul din spatele caprei, ce ziceţi? mi-a suflat la ureche William, agitând hăţurile.

Am socotit că-mi spune acest lucru ca să-mi dea a înţelege c-ar vrea să-i cedez domnului locul, şi de aceea, roşind, i-am arătat că sunt gata să i-l dau.

— Dacă nu vă supăraţi, *sir,* a zis William. Cred că aşa *s-ar* cădea.

Am considerat întotdeauna că aceasta a fost întâia umilinţă pe care am suferit-o în viaţă. Când mi-am reţinut locul la staţia diligenţelor, i-am dat o jumătate de coroană funcţionarului şi am primit un bilet pe care scria „loc pe capră“. Am îmbrăcat anume un palton lung şi un şal, ca să fiu vrednic de acel loc înalt şi ales; eram cât se poate de mândru de el; şi m-am legănat cu iluzia că făceam cinste diligenţei. Şi iată că, la prima staţie, m-am pomenit că-mi ia locul un saşiu şi un zdrenţăros, care n-avea alt merit decât acela că mirosea ca un grajd şi care, în vreme ce caii

umblau la trap, a trecut peste mine de parcă, n-aş fi fost fiinţă omenească, ci muscă!

Acest neînsemnat incident, petrecut pe capra diligenţei de la Canterbury, fireşte, n-a avut darul să mă lecuiască de acea veche neîncredere de care nu o dată m-am simţit stingherit în unele împrejurări mărunte, în care bine ar fi fost să mă fi descotorosit de ea. Degeaba m-am străduit să fiu acru. Tot restul drumului am vorbit din fundul stomacului, dar, cu toate acestea, m-am simţit cu desăvârşire compromis şi îngrozitor de tânăr.

Era totuşi straniu şi interesant să stau cocoţat acolo sus, în spatele celor două perechi de cai – binecrescut, bine îmbrăcat, cu buzunarul plin de bani – şi să caut a recunoaşte locurile unde dormisem în trista-mi călătorie de odinioară. Orice privelişte mai deosebită de-a lungul şoselei îmi trezea amintiri. Când mă uitam la vagabonzii pe care-i depăşeam şi-i vedeam privind în sus cu acele mutre de care-mi aduceam atât de bine aminte, parcă simţeam din nou mâna înnegrită a căldărarului apucându-mă de cămaşă. Iar când diligenţa a trecut hodorogind pe străzile înguste ale Chathamului, am aruncat în treacăt o privire pe uliţa unde locuia monstrul care-mi cumpărase surtucul şi-am întins gâtul să revăd locul unde aşteptasem, în bătaia soarelui, şi în umbră, să-mi dea banii cuveniţi. Când, în cele din urmă, am ajuns în apropiere de Londra şi am trecut chiar în dreptul lui „Salem House“, unde *mister* Creakle altoia fără milă pe cine nimerea, aş fi dat toţi banii ce-i aveam la mine ca să pot coborî, să-i trag o sfântă de bătaie şi să dau drumul băieţilor, ca unor vrăbii din colivie.

Am tras la Crucea de aur“ din Charing Cross[1], care pe vremea aceea era un han ce mirosea a mucegai, într-un cartier foarte aglomerat. Un chelner m-a poftit în braserie; apoi o slujnică m-a condus într-o odăiţă cu un pat, unde duhnea ca într-o birjă şi unde aerul era închis ca într-un cavou. Cu durere mi-am dat seama că păream foarte tânăr,

[1] Cartier londonez situat pe locurile unde se întindea altădată satul Charing ; aci regele Eduard I (1272—1307) a ridicat o cruce gotică în locul în care a fost depus sicriul soţiei sale Eleanor.

căci nimeni nu mă lua în serios: slujnica era cu totul nepăsătoare la orice îi spuneam, iar chelnerul nu mi-a arătat, respectul cuvenit şi s-a apucat să-mi dea sfaturi menite să suplinească lipsa mea de experienţă.

— Ia spune-mi acum, ce-ai vrea să mănânci? m-a întrebat familiar chelnerul. Tinerilor le place de obicei păsările: comandă o găină!

I-am răspuns cât mai semeţ cu putinţă că n-aveam chef de găină.

— N-ai chef? mi-a zis. Tinerii e de obicei sătui de carne de vacă sau de berbec. Ia un cotlet de viţel!

Neştiind ce să-i cer, altceva, am acceptat această propunere.

— Îţi plac cartofii? m-a întrebat chelnerul zâmbind mieros şi aplecând capul într-o parte. În general, tinerii se îndoapă cu cartofi.

L-am rugat apoi cu voce foarte gravă să comande un cotlet de viţel cu cartofi şi să se intereseze la tejghea dacă nu sosiseră scrisori pentru Trotwood Copperfield, *Esquire*[2] deşi ştiam că nu sosiseră şi nici n-ar fi putut să sosească, asta numai pentru că a aştepta scrisori mi se părea lucru foarte bărbătesc.

S-a înapoiat curând să-mi spună că nu (la care m-am arătat foarte mirat) şi a început să întindă masa într-o nişă, lângă cămin. Cât făcea această treabă, m-a întrebat ce vreau să beau; şi când i-am răspuns: „Un sfert de Xeres“, am bănuiala că a socotit foarte nimerit s-adune această cantitate strângând drojdiile rămase pe fundul câtorva sticle. Cred acest lucru fiindcă, pe când citeam ziarul, l-am zărit în dosul paravanului de lemn, unde-şi avea colţişorul, cum golea de zor conţinutul mai multor sticle în una singură, ca un spiţer când prepară o reţetă. Iar când mi-a adus vinul, am găsit că n-avea niciun gust; şi, pe deasupra, conţinea şi atâtea firimituri de pâine englezească cum n-ar fi putut conţine un vin străin mai mult sau mai puţin curat;

[2] Termen uzitat în Anglia în corespondenţa adresată persoanelor care, fără a aparţine nobilimii, se bucură de oarecare vază datorită poziţiei lor sociale (liber profesionişti, comercianţi, proprietari etc.).

fiind însă sfios, l-am băut şi n-am spus nimic.

Simţindu-mă bine dispus (de unde trag concluzia că în unele faze ale lor, otrăvirile nu-s totdeauna neplăcute), am hotărât să mă duc la un spectacol. M-am dus la „Covent Garden Theatre“[3] unde din fundul uneia dintre lojile centrale, am văzut *Iuliu Cezar*[4] şi o nouă pantomimă. Faptul de a-i vedea în carne şi oase pe toţi acei nobili romani intrând şi ieşind din scenă ca să mă distreze, în loc să fie nişte dascăli severi ca la şcoală, era ceva nou şi nespus de plăcut pentru mine. Dar împletirea de taină şi realitate a întregului spectacol, şi poezia, luminile, muzica, publicul, uluitoarele schimbări de decoruri minunate şi strălucitoare m-au ameţit atât de tare, deschizându-mi noi tărâmuri de desfătare, încât atunci când, la miezul nopţii, am ieşit pe stradă, în ploaie, m-am simţit ca şi cum aş fi căzut din nori, unde trăisem o viaţă romantică, peste veacuri trecute, şi m-am pomenit deodată într-o lume luminată de făclii, în care oamenii strigau, se stropeau, se loveau cu umbrelele, se băteau pentru o birjă şi tropăiau în încălţările lor cu tălpi de lemn[5], într-o lume jalnică, plină de noroi.

Ieşisem pe altă uşă şi am stat câtva timp în mijlocul străzii, de parcă aş fi picat din ceruri; dar îndată ghionţii şi îmbrânceala m-au trezit la realitate şi m-au îndemnat să-mi îndrept paşii spre han; şi de-a lungul drumului până acolo mi s-au rotit în minte acele strălucitoare imagini, iar la han, după ce am mâncat stridii şi am băut nişte Porto, am rămas nemişcat în braserie până după ora 1, cu ochii aţintiţi asupra focului ce ardea în cămin, pritocind mai departe aceleaşi scene.

În aşa măsură eram copleşit de spectacolul văzut şi de amintiri – care erau, într-un fel, ca un strălucit tablou străveziu pe care se proiecta viaţa mea trecută – încât nici nu-mi aduc aminte când am băgat de seamă prezenţa

[3] Teatru londonez întemeiat în 1732 care-şi trage numele de la piaţa Covent Garden în a cărei vecinătate este situat.

[4] Tragedie istorică de Shakespeare.

[5] În original *pattens* – încălţăminte cu talpă de lemn ce se purta, pe vreme de ploaie, peste pantofi sau ghete, spre a le feri de noroi.

acelui tânăr frumos, binefăcut, îmbrăcat cu un gust rafinat, dar puţin neglijent, pe care am motive să nu-l uit. Îmi aduc aminte însă că, fără să-l fi văzut intrând, am simţit că se afla lângă mine şi c-am stat mai departe, dus pe gânduri, privind focul din cămin.

În cele din urmă m-am ridicat să mă duc la culcare, spre marea uşurare a chelnerului somnoros, care parcă fusese apucat de bâţâială, căci, stând în colţişorul lui, îşi încrucişa picioarele, le bătea, le sucea şi le răsucea în fel şi chip. În drum spre uşă, am trecut pe lângă noul-venit şi l-am văzut foarte bine. Pe loc m-am întors, am făcut câţiva paşi înapoi şi l-am privit din nou. Nu m-a recunoscut, dar eu l-am recunoscut din prima clipă.

În alte împrejurări poate că nu m-aş fi încumetat şi nu m-aş fi hotărât să-i vorbesc, şi poate c-aş fi lăsat lucrurile pe a doua zi, şi poate că, astfel, l-aş fi pierdut. Dar în starea de spirit în care mă aflam, sub impresia spectacolului, am simţit că pentru ocrotirea acordată odinioară merită toată recunoştinţa, iar vechea mea dragoste pentru el s-a revărsat atât de sinceră şi năvalnică, încât m-am dus de-a dreptul la el şi, cu inima zvâcnind puternic, i-am spus:

— Steerforth! Nu mă mai recunoşti?

S-a uitat la mine, aşa cum se uita el uneori, dar pe faţa lui n-am văzut niciun semn că m-ar fi recunoscut.

— Pare-mi-se că nu-ţi mai aduci aminte de mine, i-am zis.

— Doamne! a izbucnit deodată. Ăsta-i micul Copperfield!

I-am luat amândouă mâinile şi nu le-am mai dat drumul. Dacă nu mi-ar fi fost ruşine şi nu mi-ar fi fost teamă c-aş putea să-l supăr, i-aş fi sărit de gât şi aş fi plâns.

— Niciodată, niciodată, niciodată n-am fost mai fericit! Scumpul meu Steerforth, mă bucur atât de mult că te văd!

— Şi eu mă bucur că te văd, mi-a zis dânsul, strângându-mi călduros mâna. Hei, Copperfield, linişteşte-te!

Simţeam totuşi că era bucuros să vadă cât mă emoţionase această întâlnire!

Mi-am şters lacrimile, pe care nici cea mai aprigă hotărâre nu le putuse opri, am râs stângaci şi ne-am aşezat unul lângă altul.

— Ei, cum se face că eşti aici? m-a întrebat Steerforth, bătându-mă pe umăr.

— Am sosit chiar azi cu diligenţa de la Canterbury. M-a înfiat o mătuşă, care locuieşte în partea locului, şi tocmai am isprăvit şcoala acolo. Dar cum se face că eşti şi *tu* aici, Steerforth?

— Păi, studiez la Oxford, mi-a răspuns, adică trebuie să mă duc din când în când să mă plictisesc de moarte acolo, şi acum mă întorc acasă la mama. Ştii, Copperfield, te-ai făcut băiat al naibii de drăguţ! Mă uit la tine, şi văd că eşti exact cum erai pe vremuri! Nu te-ai schimbat deloc!

— Şi eu te-am recunoscut, din prima clipă, i-am zis; doar ai un chip care se uită mai greu.

A râs, trecându-şi mâna prin părul cârlionţat, şi mi-a spus vesel:

— Da. Am pornit la drum, ca să-mi fac datoria. Mama locuieşte nu departe, la marginea oraşului, dar drumurile sunt atât de proaste şi acasă e atât de plicticos, încât m-am hotărât să nu plec mai departe şi să înnoptez aici. Mă aflu în oraş de vreo câteva ore, pe care le-am petrecut moţăind la un teatru.

— Şi eu am fost la teatru astă-seară, i-am zis. La „Covent Garden“. Ce spectacol minunat şi încântător. Steerforth!

Steerforth a râs din toată inima.

— Scumpul meu Davy, mi-a spus bătându-mă din nou pe umăr, eşti ca o Daisy[6], ca o mărgărită! Nici mărgărita sălbatică în revărsatul zorilor nu-i mai candidă decât tine. Am fost şi eu la „Covent Garden“, şi niciodată nu mi-a fost dat să văd un spectacol mai nereuşit. Hei, *sir!*

Chemarea fusese adresată chelnerului, care, după ce, de departe, urmărise foarte atent scena întâlnirii noastre, acum s-a apropiat respectuos.

— Unde l-ai plasat pe prietenul meu, *mister* Copperfield? l-a întrebat Steerforth.

---

[6] Margaretă, părăluţă ; se foloseşte şi la figurat, cum e cazul aici, pentru a desemna persoane nevinovate, încântătoare ; în ce priveşte pronunţarea, *Daisy* este foarte apropiat de *David* şi mai ales de diminutivul *Davy.*

— Iertaţi-mă, *sir,* ce-aţi spus?

— Unde doarme? La ce număr? Cred că pricepi ce-ţi spun!

— Da, *sir,* a zis chelnerul, spăşit. Deocamdată, *mister,* Copperfield stă la patruzeci şi patru, *sir.*

— Ce dracu ţi-a venit să-l plasezi pe *mister* Copperfield tocmai în podul grajdului? i-a ripostat Steerforth.

— Vedeţi, *sir,* nu ne-am dat seama, s-a scuzat chelnerul, că *mister* Copperfield ar fi cineva mai aşa. Dacă vreţi, putem să-l trecem pe *mister* Copperfield la şaptezeci şi doi. Alături de dumneavoastră, *sir.*

— Sigur că vreau! i-a zis Steerforth. Şi numaidecât!

Chelnerul s-a retras în grabă pentru a efectua mutarea.

Steerforth, amuzat că mi se dăduse camera patruzeci şi patru, a râs din nou, m-a mai bătut încă o dată pe umăr şi m-a poftit pentru a doua zi dimineaţă să iau cu el gustarea la ora 10, invitaţie pe care am fost foarte mândru şi încântat s-o primesc. Fiind foarte târziu, ne-am luat lumânările şi ne-am dus sus, unde ne-am despărţit foarte călduros în faţa uşii sale. Am găsit că noua mea odaie era mult mai bună decât cea veche, căci nu duhnea defel şi avea un pat imens, aproape cât o mică moşie, cu baldachin sprijinit pe patru stâlpi. Printre pernele care ar fi ajuns şi pentru şase persoane, am adormit curând şi am visat despre Roma antică, despre Steerforth şi despre prietenie, până ce în zori, diligenţele când au ieşit, hodorogind, pe sub poarta boltită, m-au făcut s-aud în vis tunete şi să văd zei.

CAPITOLUL XX

LA STEERFORTH ACASĂ

La 8, când slujnica a bătut la uşă şi mi-a spus c-a lăsat în prag apa pentru bărbierit, mi-a părut foarte rău că n-aveam

trebuinţă de ea şi am roşit. Tot timpul cât m-am îmbrăcat, m-a muncit bănuiala că slujnica mă luase peste picior, din care pricină, când, coborând ca să iau micul dejun, am întâlnit-o pe scară, m-am strecurat pe lângă dânsa cu un aer vinovat. Deoarece îmi dădeam seama că eram mai tânăr decât aş fi vrut, am şovăit un timp înainte de a mă hotărî să trec prin faţa ei; auzind-o că mătura, am stat locului şi am privit pe fereastră statuia ecvestră a regelui Carol[7], prinsă în centrul unui labirint de birje, lipsită de măreţie, bătută de ploaia măruntă şi învăluită în pâcla gălbuie, până a venit chelnerul şi mi-a spus că eram aşteptat.

Pe Steerforth nu l-am găsit în braserie, ci într-un separeu, cu perdele roşii şi covoare turceşti, unde focul ardea vesel în cămin, iar pe masa aşternută cu o faţă albă, curată, era pregătit micul dejun fierbinte; şi cămăruţa, focul, bucatele, Steerforth şi toate celelalte erau reflectate în miniatură într-o oglinjoară rotundă ce atârna deasupra bufetului. La început, Steerforth fiind atât de sigur de sine şi de elegant şi superior mie în toate privinţele (inclusiv vârsta), m-am simţit cam stânjenit; dar foarte curând, prin purtarea lui degajată şi plină de bunăvoinţă, m-a făcut să mă simt la largul meu. Admiraţia mea pentru răsturnarea determinată de el la „Crucea de aur“ era fără margini: singurătatea jalnică din ajun nici nu suferea comparaţie cu plăcuta tovărăşie din dimineaţa aceea. Cât despre chelner, nu mă mai trata câtuşi de puţin cu familiaritate. Ne servea plecat şi pocăit, parcă şi-ar fi pus cenuşă pe cap.

— Ei, Copperfield, mi-a zis Steerforth când am rămas singuri, aş vrea să-mi spui ce mai faci, unde te duci, într-un cuvânt, aş vrea să-mi spui totul despre tine. Nu ştiu de ce, dar mi se pare că eşti al meu.

Când am văzut că-mi arată acelaşi interes ca altădată, m-am înflăcărat de bucurie şi i-am povestit cum fusese pusă la cale această scurtă călătorie de către mătuşa şi ce

[7] Statuia lui Carol I, lucrare a sculptorului Hubert Le Sueur, ridicată în 1674 la Charing Cross, pe locul unde au fost executaţi regicizii.

scop avea.

— Atunci, dacă n-ai grabă, mi-a zis Steerforth, vino cu mine la Highgate[8] pentru o zi, două. Are să-ţi placă mama… e ea cam vanitoasă şi cam prozaică în privinţa mea, dar asta ai să-i treci cu vederea, iar dânsa o să se bucure să te cunoască.

— Tare-aş vrea să fiu sigur că-i aşa cum ai avut bunăvoinţa să-mi spui, i-am răspuns zâmbind.

— O, m-a asigurat Steerforth, mama-i iubeşte pe toţi cei care mă iubesc! În privinţa asta nu încape îndoială.

— Atunci cred c-am să devin preferatul ei.

— Foarte bine! Pofteşte şi fă dovada. Mergem mai întâi să vedem leii, un ceas sau două – este o plăcere să-i poţi prezenta unui băiat candid ca tine, Copperfield – iar după aceea luăm diligenţa şi mergem la Highgate.

Mi se părea că visez şi că îndată mă voi trezi în camera 44, cu perspectiva de a mânca într-un colţ singuratic al restaurantului, servit de chelnerul care din nou va fi ireverenţios. După ce i-am scris mătuşii despre preafericita întâlnire cu colegul de şcoală, pe care-l admiram atât de mult, şi că primisem invitaţia, ne-am urcat într-o birjă, ne-am dus să vedem Panorama[9] şi alte câteva curiozităţi şi am cutreierat muzeul[10], unde mi-am putut da seama cât de multe ştia Steerforth despre subiecte infinit de variate şi cât de puţin preţ punea pe cunoştinţele sale.

— Ai să obţii un înalt titlu universitar, Steerforth, dacă nu cumva ai şi obţinut, şi vor avea de ce să se mândrească cu tine!

— *Eu,* titlu universitar! a exclamat Steerforth, Nu-i de mine, Daisy! Nu te superi dacă-ţi spun aşa?

---

[8] În prima jumătate a secolului al XIX-lea, Highgate se afla în afara Londrei, fiind o suburbie a oraşului.

[9] Adică un mare tablou circular, expus într-o încăpere rotundă, luminată anume pentru a da spectatorului iluzia unei imagini reale; la Londra primele tablouri panoramice au fost expuse în anul 1827.

[10] Este vorba de Muzeul britanic (British Museum) întemeiat în 1753, care deţinea, încă de pe atunci, foarte bogate şi variate colecţii de obiecte de artă şi piese etnografice.

— Câtuşi de puţin! i-am zis.

— Eşti un băiat de treabă! mi-a spus Steerforth, râzând. N-am nici cea mai mică năzuinţă sau poftă să mă disting în acest domeniu. Îmi ajunge cât am învăţat. Şi aşa mi se pare că am devenit cam plicticos.

— Dar faima… am obiectat eu.

— Eşti romantic, Daisy! m-a oprit Steerforth, râzând şi mai tare. De ce m-aş obosi pentru ca o droaie de neghiobi să caşte gura la mine şi să mă aclame? Să aclame pe altcineva. Cine are nevoie de faimă, să-i fie de bine!

Mi-a fost ruşine că săvârşisem o greşeală atât de grosolană şi am căutat să schimb vorba. Din fericire, nu era prea greu, căci Steerforth trecea lesne de la un subiect la altul, cu o nepăsare şi uşurinţă fără pereche.

După ce am vizitat oraşul, am luat dejunul, şi atât de iute a trecut scurta zi de iarnă, încât, când diligenţa s-a oprit în faţa unei vechi clădiri de cărămidă roşie aşezată în vârful dealului, la Highgate, se lăsa înserarea. O doamnă mai în vârstă, totuşi nu foarte bătrână, solemnă şi cu chip frumos se afla în poartă când am coborât şi l-a îmbrăţişat pe Steerforth spunându-i: „Iubitul meu James!“ Steerforth. M-a prezentat acestei doamne, care era mama lui, şi dânsa, foarte solemnă, mi-a urat: „Bun venit!“

Era o clădire de modă veche, foarte elegantă şi bine îngrijită. De la ferestrele odăii mele vedeam în depărtare Londra întreagă, ca o uriaşă pânză de ceaţă, prin care licăreau, ici-colo, câteva lumini. Cât m-am schimbat, abia am avut răgazul să-mi arunc privirile asupra mobilierului masiv, asupra broderiilor înrămate (lucrate, bănuiesc, de mama lui Steerforth când era fetiţă), asupra câtorva desene în creion, agăţate pe pereţi, care înfăţişau femei cu părul pudrat, strânse în corsaje, în vreme ce focul, aprins de curând, trosnea în vatră, şi iată că am şi fost poftit la cină.

În sufragerie se găsea o doamnă slăbuţă, mărunţică, oacheşă, nu prea plăcută, dar nelipsită parcă de oarecare farmec, care mi-a atras atenţia, poate pentru că nu mă aşteptasem s-o văd; poate pentru că la masă am stat faţă

în faţă; sau poate pentru că avea ceva cu totul remarcabil. Părul îi era negru şi ochii negri, aprigi, şi era slabă şi avea o cicatrice pe buză. O cicatrice veche – mai de grabă un semn, aş zice, căci se vindecase, de mulţi ani şi avea culoarea buzei – urma unei tăieturi de-a curmezişul gurii, în jos, spre bărbie, care, de la locul meu, de cealaltă parte a mesei, aproape că nu se observa, afară doar la buza de sus şi deasupra ei, deoarece o deformase. Am presupus că va fi având vreo treizeci de ani şi că râvnea să se mărite. Era cam dărăpănată – ca o casă rămasă multă vreme neocupată; şi, totuşi, cum am spus, avea parcă un anumit farmec. Iar slăbiciunea, ei îţi venea a crede că se datora unui foc lăuntric, mistuitor, ce-i răbufnea în ochii întunecaţi.

Mi-a fost prezentată sub numele de *miss* Dartle, dar atât Steerforth, cât şi maică-sa îi spuneau Rosa. Am aflat că locuia acolo de multă vreme, fiind doamnă de companie pe lângă *missis* Steerforth. Niciodată nu spunea de-a dreptul ceea ce dorea să spună, ci numai pe ocolite, şi reuşea în felul acesta să facă impresie. De pildă, când *missis* Steerforth a zis, mai mult în glumă decât în serios, că i se pare că fiul ei duce o viaţă cam dezmăţată la universitate, miss Dartle a intervenit astfel:

— Da, într-adevăr? Ştiţi cât sunt de nepricepută şi că totdeauna întreb, aşa, numai ca să mă informez dar credeam că felul ăsta de viaţă e de la sine înţeles... Greşesc oare?

— Vrei să spui Rosa, că acolo sunt pregătiţi pentru o profesiune foarte serioasă, i-a răspuns *missis* Steerforth cu o anumită răceală.

— Vai! Desigur, e foarte adevărat, a întors-o *miss* Dartle. Dar, totuşi, poate în realitate nu-i aşa... Aş vrea să mi se spună dacă greşesc... Într-adevăr, nu-i aşa?

— Ce să fie aşa într-adevăr?

— Vai! Va să zică *nu-i* aşa, a urmat *miss* Dartle. Sunt foarte fericită să aud acest lucru. Acum ştiu ce am de făcut! Iată la ce foloseşte să întrebi. De aci înainte nu voi mai îngădui nimănui să vorbească în faţa mea de deşertăciune şi risipă şi aşa mai departe în legătură cu viaţa pe care o

duc acolo. Niciodată!

— Foarte bine! i-a zis *missis* Steerforth. Profesorul fiului meu e foarte conştiincios, şi dacă n-aş avea o încredere nelimitată în fiul meu, aş avea încredere în el.

— Ai avea? a întrebat *miss* Dartle, Doamne! E conştiincios? Într-adevăr conştiincios?

— Da, sunt convinsă că este, i-a răspuns *missis* Steerforth.

— Ce frumos! a exclamat *miss* Dartle. Ce binecuvântare! Conştiincios, într-adevăr? Atunci nu e… fireşte că nu poate fi de vreme ce-i într-adevăr conştiincios. Da, de aici înainte voi fi pe deplin liniştită în privinţa lui. Nici nu vă puteţi închipui cât îl ridică în ochii mei faptul că ştiu precis că-i într-adevăr conştiincios.

Părerile ei asupra unei chestiuni sau amendamentele ce le avea de adus celor exprimate de alţii *miss* Dartle le strecura în acelaşi fel; şi trebuie să recunosc că uneori făcea acest lucru cu deosebită energie, chiar când se contrazicea cu Steerforth. Un asemenea caz s-a întâmplat înainte de sfârşitul cinei. *Missis* Steerforth vorbind cu mine despre călătoria ce intenţionam să o fac în Suffolk, i-am spus, în treacăt, c-aş fi tare bucuros dacă Steerforth ar vrea să mă însoţească; şi adresându-mă apoi lui Steerforth şi spunându-i că mă duceam să-mi văd dădaca şi familia lui *mister* Peggotty, i-am amintit de marinarul pe care îl cunoscuse cândva la şcoală.

— Aha! Necioplitul ăla! a exclamat Steerforth. Venise parcă, şi cu fiul, nu-i aşa?

— Nu, i-am răspuns. Acela-i un nepot, pe care l-a adoptat. Are şi o nepoţică foarte drăguţă, pe care a înfiat-o. Într-un cuvânt, casa lui (sau mai degrabă barcazul, căci locuieşte într-un barcaz tras pe uscat) e plină de oameni pe care-i înconjoară cu mărinimia şi bunătatea lui. Sunt sigur că pentru dumneata ar fi o plăcere să faci cunoştinţă cu această familie.

— Da? Crezi? Ştiu eu? Poate. Să vedem dacă va fi cu putinţă. Ar merita să mă reped până acolo (fără a mai pune la socoteală plăcerea de a călători cu tine, Daisy, dragă), ca

să văd şi eu cum trăiesc laolaltă oamenii de teapa asta şi să mă port ca oricare dintre ei.

Întrevăzând noi speranţe de desfătare, inima a început să-mi tresalte. Dar *miss* Dartle, care ne urmărise cu ochii ei focoşi, a intervenit din nou, referindu-se la tonul pe care vorbise de „oamenii de teapa asta“.

— Vai, aşa-i, într-adevăr? Spune-mi, te rog, sunt chiar aşa?

— Cum să fie? Cine să fie aşa? i-a întors-o Steerforth.

— Oamenii de teapa asta. Sunt într-adevăr animalici şi neghiobi şi atât de deosebiţi la făptură? *Tare*-aş mai vrea să ştiu!

— Fireşte, între ei şi noi există o distanţă destul de mare, i-a răspuns flegmatic Steerforth. Nu se cade să ne aşteptăm să fie sensibili ca noi. Nici nu-şi pierd firea, nici nu se simt jigniţi cu una, cu două. Dar sunt foarte virtuoşi. Cel puţin, unii susţin că ar fi, şi eu, unul, nu vreau să-i contrazic. Nu sunt prea rafinaţi, dar şi asta-i o binecuvântare, căci la fel ca pielea lor, tare şi groasă, sufletul le este greu vulnerabil.

— Într-adevăr! a exclamat *miss* Dartle. Mă bucur nespus de mult să aud asta. E o consolare! Sunt încântată să aflu că atunci când suferă, nici nu simt. Uneori m-am simţit prost când mă gândeam la oamenii de teapa asta; dar de aci înainte n-am să mă mai sinchisesc de ei. Cât trăieşti, înveţi. Mărturisesc că aveam anumite îndoieli, dar acuma s-au risipit. Nu ştiam, dar acuma ştiu, şi asta dovedeşte că e bine să întrebi, nu-i aşa?

Credeam că Steerforth vorbise doar în glumă sau numai ca s-o stârnească pe *miss* Dartle şi mă aşteptam să-mi spună acest lucru după ce dânsa s-a retras şi am rămas amândoi lângă focul din vatră. Dar nu m-a întrebat decât ce credeam despre *miss* Dartle.

— E deşteaptă, nu-i aşa? i-am zis.

— Deşteaptă? a exclamat Steerforth. Fiecare lucru îl trage pe tocilă şi-l ascute cum şi-a ascuţit în anii din urmă propria-i faţă şi făptură. Şi tot ascuţindu-se mereu, s-a subţiat. A ajuns ca un brici.

— Ce ciudată cicatrice are la buză! am zis eu.

Steerforth s-a schimbat la faţă şi a rămas tăcut câtva timp.

— De fapt, mi-a răspuns, *eu* i-am făcut-o.

— O întâmplare nefericită, nu?

— Nu. Eram băieţaş, şi într-un rând m-a scos din fire şi i-am aruncat ciocanul în faţă. Ce mai îngeraş trebuie să fi fost pe vremea aceea!

Mi-a părut foarte rău că atinsesem un subiect atât de neplăcut, dar era prea târziu acum.

— De atunci s-a ales cu semnul pe care l-ai văzut, a urmat el, şi o să rămână cu el până la groapă, dacă-şi va afla vreuna în care să se odihnească; deşi nu-mi prea vine a crede că se va odihni undeva vreodată. E copilul orfan de mamă al unui văr al tatii. Într-o bună zi a murit şi acesta. Maică-mea, care era văduvă a luat-o aici, ca să-i ţină de urât. Are vreo câteva mii de lire, şi în fiecare an îşi sporeşte capitalul, adăugând la el dobânzile. Ţi-am spus toată povestea lui *miss* Rosa Dartle, ca s-o ştii.

— Nu mă îndoiesc că te iubeşte ca pe un frate, i-am zis.

— Hm! mi-a răspuns Steerforth, aţintindu-şi privirea asupra focului. Unii fraţi nu se bucură, de prea multă iubire, şi alţii iubesc şi… Dar serveşte-te, te rog, Copperfield! Să închinăm pentru tine, în cinstea crinilor câmpului, iar pentru mine, în cinstea crinilor, care – spre ruşinea mea – nici nu torc, nici nu ţes.

Şi după ce a rostit, vesel, aceste cuvinte, zâmbetul trist, ce-i crispase chipul, s-a risipit, şi a redevenit spontan şi cuceritor ca întotdeauna.

Când am luat ceaiul, nu m-am putut abţine şi, cu o curiozitate bolnăvicioasă, am privit cicatricea lui *miss* Dartle. Şi îndată mi-am dat seama că era punctul cel mai gingaş de pe faţa ei, şi că atunci când pălea, semnul acela îşi schimba culoarea cel dintâi, pe toată lungimea cicatricei ivindu-se o dâră sumbră, plumburie, cum apare scrisul cu cerneală simpatică atunci când apropii hârtia de foc. Într-un rând, certându-se cu Steerforth la table pentru nişte zaruri, am văzut-o furioasă; şi atunci semnul i s-a detaşat pe faţă ca o veche inscripţie pe un zid.

Nu mi se părea nefiresc că *missis* Steerforth îşi iubea atât de mult feciorul. Ai fi zis că nu poate vorbi şi gândi la altceva. Mi-a arătat portretul lui când era copil, închis într-un medalion, cu o şuviţă de păr; mi-a arătat un portret de pe vremea când îi făcusem cunoştinţa, iar la piept purta un al treilea, care-l înfăţişa cum era acum. Păstra într-un scrin, lângă jilţul din faţa căminului, toate scrisorile pe care le primise de la el; şi fără îndoială, mi-ar fi citit vreo câteva, şi foarte bucuros aş fi ascultat-o, dacă n-ar fi intervenit Steerforth, ca s-o convingă să renunţe la această idee.

— Fiul meu îmi spune că v-aţi cunoscut la *mister* Creakle, mi-a zis *missis* Steerforth pe când stăteam de vorbă la o masă, în vreme ce ei jucau table la alta. Într-adevăr, îmi aduc aminte că pe vremea aceea mi-a pomenit de un elev mai tânăr, care-i devenise foarte drag, dar numele, precum bănuieşti, nu l-am reţinut.

— A fost foarte mărinimos şi foarte bun cu mine în zilele acelea, vă asigur, *ma'am,* şi aveam mare nevoie atunci de un asemenea prieten. Fără el, cred că m-aş fi prăpădit.

— E totdeauna bun şi mărinimos, a întărit *missis* Steerforth cu mândrie.

M-am asociat din toată inima, martor mi-e Dumnezeu, la această părere. Şi-a dat seama că eram sincer, căci după aceea s-a purtat mai puţin solemn cu mine, afară doar când îl lăuda, ceea ce făcea întotdeauna cu deosebită emfază.

— N-a prea fost o şcoală potrivită pentru fiul meu, mi-a zis, departe de asta! Dar pe vremea aceea a trebuit să ţinem seama de anumite împrejurări mai importante chiar decât alegerea şcolii. Spiritul independent al fiului meu cerea să fie dat pe mâna unei persoane care să-i cunoască superioritatea şi să se plece în faţa lui; şi acolo am găsit omul care ne trebuia.

Ştiam că aşa era, căci pe individul acela îl cunoşteam. Totuşi, nu l-am dispreţuit mai tare, ci, dimpotrivă, faptul că nu s-a împotrivit unei personalităţi atât de irezistibile ca aceea a lui Steerforth mi s-a părut un merit şi o scuză.

— Acolo, deosebitele aptitudini ale fiului meu au fost stimulate de atmosfera de emulaţie liberă, nesilită, şi de

mândrie conştientă, a urmat mama iubitoare. S-ar fi ridicat împotriva oricărei constrângeri; acolo, însă, s-a simţit mai presus de toţi, şi asta l-a făcut să se arate vrednic de situaţia sa. Era tocmai ceea ce-i trebuia.

Făcându-mă ecoul ei, am repetat, din toată inima, că era tocmai ceea ce-i trebuia.

— În felul acesta, fiul meu şi-a ales de bunăvoie şi nesilit de nimeni o carieră în care poate, oricând doreşte, să întreacă orice concurent. Fiul meu îmi spune, *mister* Copperfield, că i-aţi fost foarte devotat, şi că ieri, când v-aţi întâlnit, aveaţi lacrimi de bucurie în ochi. Ar fi o făţărnicie din partea mea dacă aş încerca să mă arăt surprinsă că fiul meu trezeşte sentimente atât de puternice; dar nu pot rămâne nepăsătoare faţă de cineva care ştie să-i preţuiască însuşirile şi sunt foarte bucuroasă că aţi venit la noi. Pot să vă asigur că şi el vă poartă o deosebită prietenie şi că vă puteţi bizui pe sprijinul lui.

Miss Dartle juca table cu acelaşi zel cu care făcea toate cele. Şi dacă n-aş fi văzut-o înainte de a se fi aşezat la table, mi-aş fi închipuit că faţa i se jigărise şi ochii i se bulbucaseră jucând acest joc. Cred însă că aş greşi amarnic dacă aş presupune că a pierdut o singură vorbuliţă din această conversaţie sau vreuna măcar din privirile mele pe când ascultam cu cea mai mare plăcere şi foarte onorat de încrederea lui *missis* Steerforth, simţindu-mă mai vârstnic ca niciodată de când plecasem din Canterbury.

Târziu de tot, când ni s-au adus pe o tavă câteva sticle şi pahare, Steerforth mi-a făgăduit solemn că va examina cu toată atenţia propunerea de a merge la ţară eu mine. Nu era însă nicio grabă, mi-a zis; am putea pleca şi peste o săptămână; şi, foarte ospitalieră, maică-sa mi-a spus acelaşi lucru. Şi în timpul convorbirii noastre mi s-a adresat de mai multe ori, numindu-mă Daisy; ceea ce a făcut-o pe *miss* Dartle, să se amestece din nou în vorbă:

— Într-adevăr, *mister* Copperfield, asta-i oare o poreclă? Şi de ce v-a dat-o? Nu cumva pentru că... eh... pentru că vă socoteşte tânăr şi neexperimentat? Sunt foarte nepricepută în lucrurile astea!

I-am răspuns că aşa cred şi am simţit că mi s-au îmbujorat obrajii.

— Vai! a zis *miss* Dartle. Ce fericită sunt că am aflat! Întreb numai ca să mă lămuresc şi-s mulţumită c-am aflat. Vă socoteşte tânăr şi neexperimentat. Aşadar, sunteţi prietenul lui? Ei bine, asta-i încântător!

După aceea s-a dus la culcare, iar *missis* Steerforth s-a retras şi ea. Am mai zăbovit vreo jumătate de ceas lângă foc, trăncănind despre Traddles şi despre toţi ceilalţi colegi de la „Salem House“, după care Steerforth şi cu mine ne-am dus sus, împreună. Camera lui Steerforth se afla alături de a mea şi am intrat s-o văd. Era o întruchipare a confortului, plină de fotolii, de taburete şi de perne lucrate de mâna mamei, într-un cuvânt, nu-i lipsea nimic. Dintr-o ramă atârnată în perete chipul ei, cu trăsături frumoase, privea la fiul iubit, ca şi cum ar fi ţinut neapărat ca imaginea ei să-l vegheze şi în somn.

Am găsit un foc destul de bun în odaia mea, iar draperiile, trase la ferestre şi în jurul patului, îi dădeau o înfăţişare foarte confortabilă. M-am aşezat într-un jilţ din faţa căminului, ca să chibzuiesc în tihnă asupra fericirii mele; gustasem câtva timp farmecul acestei meditaţii, când deodată am zărit deasupra căminului un portret al lui *miss* Dartle, care mă fixa cu ochii scrutători.

Asemănarea era tulburătoare şi, firește, portretul avea o privire ciudată. Pictorul nu consemnase cicatricea, dar i-am adăugat-o *eu;* şi o vedeam ba apărând, ba dispărând; uneori numai pe buza de sus, cum o văzusem la masă, alteori pe toată întinderea tăieturii pricinuite de ciocan, cum o văzusem când se mâniase.

M-am întrebat plictisit de ce nu-i găsiseră alt loc decât în odaia mea. Ca să scap de ea, m-am dezbrăcat repede, am stins lampa şi m-am băgat în pat. Dar nici când eram gata să aţipesc, n-am uitat că era acolo şi mă privea: „Oare într-adevăr aşa e? Aş vrea să ştiu…“ Şi-când m-am trezit în toiul nopţii, mi-am adus aminte că în vis întrebasem tot soiul de oameni dacă-i într-adevăr aşa sau nu, fără a şti de fapt ce voiam.

CAPITOLUL XXI

MICUŢA EM’LY

Aveau în casă un servitor care, pe câte am înţeles, se afla mai mult în slujba lui Steerforth; fusese angajat de acesta când era la universitate şi părea un model de respectabilitate. Cred că n-a existat niciodată în meseria lui om care să aibă o înfăţişare mai respectabilă. Vorbea puţin, umbla fără a face niciun zgomot, era foarte potolit din fire, cuviincios, îndatoritor, totdeauna la îndemână când aveai nevoie de el, şi nu incomoda niciodată cu prezenţa lui atunci când era de prisos; dar marele lui merit era respectabilitatea. N-avea o mutră prea amabilă, gâtul îl ţinea cam ţeapăn, capul îi era mai mult prelung şi neted, încadrat cu păr scurt de amândouă părţile, vorbea domol, dar avea obiceiul de a accentua litera s, din care cauză ai fi zis că o foloseşte mult mai des decât toată lumea; poseda însă darul să dea un aspect respectabil tuturor particularităţilor sale. Chiar de ar fi avut nasul aşezat de-a-ndoaselea, s-ar fi priceput să-i dea un aer respectabil. Făurise o atmosferă de respectabilitate în jurul său, în mijlocul căreia evolua sigur de sine. Aproape că nici nu-l puteai bănui de vreo greşeală, atâta era de respectabil. Avea un aer atât de respectabil, încât nimeni n-ar fi îndrăznit vreodată să-i dea să îmbrace o livrea. A-i cere să facă o treabă înjositoare, ar fi însemnat să aduci o adâncă jignire simţămintelor unui om cât se poate de respectabil. De acest lucru am băgat de seamă că până şi slujnicele erau atât de pătrunse, încât făceau singure asemenea treburi, în vreme ce dânsul stătea lângă foc în bucătărie şi citea ziarul.

N-am văzut niciodată om mai stăpânit. Şi această însuşire, pe lângă celelalte cu care era înzestrat, îl făcea să

pară şi mai respectabil. Până şi faptul că nimeni nu-i ştia numele de botez părea să contribuie la respectul de care se bucura. Era cunoscut sub numele său de familie, Littimer, şi nimeni nu se putea lega de acest nume. Poţi să-l înjuri pe Peter sau să-l ocărăşti pe Tom; numele de Littimer impune, însă, un respect necondiţionat.

Presupun că acest sentiment se datora naturii abstracte a respectabilităţii în general. Fapt este că în prezenţa lui mă simţeam foarte tânăr. N-aş putea spune ce vârstă avea. Şi asta se întorcea tot în folosul lui, căci, dat fiind calmul său respectabil, putea să pară tot atât de bine de 50 ca şi de 30 de ani.

Dimineaţa, înainte de a mă fi trezit, Littimer intrase în odaia mea ca să-mi aducă apă pentru bărbierit, de care nu aveam nevoie, şi pentru a-mi pregăti hainele. Când am tras la o parte perdelele patului, l-am văzut, respectabil ca totdeauna, netulburat de vântul rece de ianuarie şi fără ca să scoată aburi când răsufla, rânduindu-mi ghetele, una la dreapta şi alta la stânga, ca într-un pas de dans, şi scuturând firele de praf de pe haină, în vreme ce o aşeza binişor la loc, ca pe un nou-născut.

I-am zis bună dimineaţa şi am întrebat, cât era ceasul. Şi atunci a scos din buzunar cel mai respectabil ceas cu capac din câte mi-a fost dat să văd vreodată şi, ţinând capacul cu degetul cel mare, ca să nu se deschidă de tot, s-a uitat la cadran, cum caţi într-un ghioc ca să citeşti viitorul, apoi l-a închis la loc şi mi-a spus că dacă n-am nimic împotrivă, era opt şi jumătate.

— *Mister* Steerforth va fi bucuros dacă am să-i pot spune cum v-aţi odihnit, *sir.*

— Mulţumesc, m-am odihnit cât se poate de bine. Cum se simte *mister* Steerforth?

— Vă mulţumesc, *sir. Mister* Steerforth se simte destul de bine.

Aceasta era încă una dintre trăsăturile lui caracteristice. Nu folosea superlative. Era întotdeauna rece, sobru, calm.

— Aş mai putea avea cinstea să vă fiu de folos cu ceva, *sir?* Gongul sună la ceasurile nouă; familia ia gustarea de

dimineaţă la nouă şi jumătate.

— Nu, mulţumesc.

— Cu voia dumneavoastră, *sir,* de mulţumit *eu* trebuie să vă mulţumesc.

Şi rostind aceste cuvinte, şi înclinând puţin capul când a trecut prin faţa patului meu, parcă pentru a cere iertare că m-a contrazis, a ieşit, închizând uşa cu mare băgare de seamă, ca şi cum chiar în clipa aceea aş fi aţipit.

În fiecare dimineaţă se desfăşura aceeaşi conversaţie: niciun cuvânt mai mult, niciun cuvânt mai puţin; şi cu toate acestea, ori de câte ori mă aflam în faţa acestui om foarte respectabil, mă simţeam, cum spun unii dintre poeţii noştri mai mărunţi, „din nou un băieţaş“, chiar dacă în ajun, datorită tovărăşiei lui Steerforth sau discuţiilor purtate cu *miss* Dartle, mă simţisem mai matur.

Littimer ne făcea rost de cai; iar Steerforth, priceput la toate, îmi dădea lecţii de călărie. Ne aducea florete, şi Steerforth îmi dădea lecţii de scrimă; ne aducea mănuşi, şi, sub îndrumarea aceluiaşi profesor, începeam să fac progrese la box. Nu mă sinchiseam dacă Steerforth găsea că sunt ageamiu în aceste ştiinţe, dar nu puteam suferi gândul de a-mi arăta lipsa de îndemânare în faţa respectabilului Littimer. N-aveam niciun temei să cred că Littimer s-ar fi priceput la vreunul din aceste meşteşuguri; niciodată n-a dat loc unei asemenea bănuieli, nici măcar printr-o tresărire a respectabilelor sale gene; şi, totuşi, de câte ori era de faţă când ne antrenam, mă simţeam cel mai stângaci şi mai nepriceput dintre muritori.

Stărui mai mult asupra acestui personaj pentru că pe vremea aceea a exercitat o deosebită înrâurire asupra mea şi pentru că a jucat un rol în cele ce s-au întâmplat mai târziu.

Am petrecut o săptămână minunată. A trecut, însă, fireşte, nespus de repede, căci trăiam într-un adevărat extaz; totuşi, mi-a oferit nenumărate prilejuri să-l cunosc mai bine şi să-l admir şi mai mult, în zeci şi zeci de privinţe, pe Steerforth, aşa că la sfârşitul săptămânii am avut impresia că fusesem împreună vreme mult mai

îndelungată. Maniera jovială în care mă trata ca pe o jucărie îmi plăcea mai mult decât orice altă purtare pe care ar fi putut-o adopta. Îmi amintea de prietenia noastră de odinioară; era parcă o firească urmare a acesteia; îmi dovedea că rămăsese neschimbat şi înlătura orice sfială aş fi putut avea dacă m-aş fi gândit la deosebirea dintre însuşirile lui şi ale mele şi aş fi măsurat drepturile mele la prietenia lui cu un etalon cât de cât echitabil; dar mai presus de toate era faptul că îmi arăta o încredere, o căldură şi o afecţiune pe care nu le arăta nimănui altuia. După cum la şcoală se purtase cu mine altfel decât cu toţi ceilalţi, mă bucuram să văd că şi în viaţă îmi acorda mai multă atenţie decât oricărui alt prieten. Credeam că eram mai aproape decât oricine de inima lui, şi sufletul mi-era plin de dragoste pentru el.

S-a hotărât să meargă cu mine la ţară, şi, în cele din urmă, a venit ziua plecării. La început stătuse la îndoială dacă să-l ia sau nu şi pe Littimer, dar s-a decis să-l lase acasă. Acest respectabil personaj, împăcat cu orice i-ar fi hărăzit soarta, ne-a aşezat cu atâta grijă bagajele în trăsura care avea să ne ducă la Londra, de parcă ar fi avut de înfruntat hurducăturile veacurilor; şi a primit foarte liniştit bacşişul ce i l-am oferit cu sfială.

Ne-am luat rămas bun de la *missis* Steerforth şi de la *miss* Dartle, eu mulţumindu-i călduros gazdei, iar dânsa, mamă devotată, arătându-se deosebit de amabilă. Ultimul lucru pe care l-am reţinut a fost privirea placidă a lui Littimer; o privire în care mi s-a părut că se oglindea convingerea tăcută că eram într-adevăr foarte tânăr.

Nici nu încerc să descriu ce am simţit revăzând, în împrejurări atât de prielnice, acele meleaguri dragi şi binecunoscute. Am călătorit cu poştalionul. Îmi amintesc că doream atât de mult ca Yarmouthul să-i facă o bună impresie lui Steerforth, încât am fost foarte încântat când în timp ce străbăteam uliţele întunecoase, în drum spre han, mi-a spus că, după câte îşi putea da seama, era un târguşor drăguţ, ciudat, cam peste mână. De îndată ce am sosit, ne-am dus la culcare (în trecere, pe coridor, am văzut o

pereche de ghete murdare şi nişte jambiere în dreptul unei uşi pe care era pictat vechiul meu prieten, „Delfinul“[11], şi a doua zi am luat gustarea de dimineaţă cam târziu. Steerforth, foarte bine dispus, mi-a povestit că a făcut o plimbare pe plajă până m-am trezit şi că făcuse cunoştinţă cu mai bine de jumătate dintre pescarii din partea locului. Afară de asta, mi-a mai spus că zărise din depărtare o casă din hornul căreia ieşea fum şi care era încredinţat că nu putea fi decât locuinţa lui *mister* Peggotty; şi că-l bătuse gândul să se ducă acolo şi să se jure că el era David Copperfield, pe care nu-l puteau recunoaşte deoarece crescuse.

— Când vrei să mergem să mă prezinţi, Daisy? m-a întrebat. Sunt la dispoziţia ta. Hotărăşte cum vrei!

— Păi, mă gândeam că ar fi potrivit să mergem acolo diseară, Steerforth, când se adună cu toţii în jurul focului. Aş vrea să vezi casa când e caldă şi luminată.

— Fie! a încuviinţat Steerforth. Diseară!

— N-am să le dau de ştire că suntem aici. Vreau să-i luăm prin surprindere, i-am zis încântat.

— Da, desigur! Altfel n-are niciun haz! Să-i luăm prin surprindere. Trebuie să-i vedem pe băştinaşi în starea lor naturală.

— Cu toate că *sunt,* aşa cum ai spus, oameni de teapa aia, i-am răspuns.,

— Aha! N-ai uitat ciondănelile mele cu Rosa, nu-i aşa? a exclamat el, aruncându-mi o privire fugară. Fir-ar afurisită să fie, mai-mai că mi-e frică de ea. E ca un duh necurat pentru mine! Dar ce să mai vorbim de ea? Ei, ce ai de gând să faci acum? Presupun că vrei să te duci s-o vezi pe dădaca ta.

— Fireşte, întâi şi întâi trebuie să mă duc s-o văd pe Peggotty.

— Bine, mi-a spus Steerforth, uitându-se la ceas. Să zicem c-am să te las câteva ore, ca să plângeţi pe săturate. O să fie de-ajuns?

[11] Vezi cap. VIII.

Râzând, i-am răspuns că, după părerea mea, are să ne ajungă, dar că neapărat trebuia să vină cu mine, să se convingă că faima îl precedase şi că devenise un personaj aproape la fel de important ca mine.

— Sunt gata să merg oriunde pofteşti şi să fac tot ce vrei, mi-a zis Steerforth. Spune-mi unde să vin, şi peste două ceasuri mă voi prezenta în ce stare sufletească ai să doreşti: ghiduşă sau sentimentală.

I-am dat îndrumări precise cum să găsească locuinţa lui *mister* Barkis, harabagiu, pe şoseaua ce duce la Blunderstone şi în alte direcţii; apoi, după ce ne-am înţeles, am plecat. Aerul era rece şi tare; drumul era uscat; marea era uşor încreţită şi limpede… soarele, deşi nu prea încălzea, lumina din belşug; şi totul era proaspăt şi vesel. Mă simţeam şi eu atât de proaspăt şi vesel că mă aflam acolo, încât aş fi oprit trecătorii pe uliţă ca să le strâng mâna.

Uliţele mi se păreau» fireşte, înguste. Cred că aşa ne par întotdeauna uliţele copilăriei când le revedem. Nu uitasem niciun amănunt şi n-am găsit nimic schimbat, până când am ajuns în faţa prăvăliei lui *mister* Omer. Sus, pe firmă, unde altădată scria „OMER“, am citit acum „OMER şi JORAM“, dar inscripţia de dedesubt rămăsese aceeaşi ca şi înainte: „MANUFACTURĂ, CROITORIE, MĂRUNŢIŞURI, POMPE FUNEBRE etc.“.

După ce am citit aceste cuvinte de vizavi, paşii mei îndreptându-se parcă de la sine spre uşa prăvăliei, am trecut uliţa şi m-am uitat înăuntru. În fundul prăvăliei am zărit o femeie drăguţă, care-şi legăna pruncul în braţe, în timp ce un băieţaş se agăţa de şorţul ei. Nu mi-a fost greu s-o recunosc nici pe Minnie, nici pe copii. Uşa cu geam, care dădea în odaia din fund, nu era deschisă; dar din atelierul aflat peste drum, în curticică, se auzea slab vechea melodie, al cărei fir parcă nu s-ar fi întrerupt niciodată.

— *Mister* Omer e acasă? am întrebat, intrând în prăvălie. Dacă este, aş vrea să-i vorbesc o clipă.

— Da, *sir,* e acasă, mi-a zis Minnie. Suferă de astmă, şi pe vremea asta nu-i prieşte să iasă. Joe, cheamă-l pe bunicul!

Băieţaşul care se ţinea de şorţul ei a scos un ţipăt atât de ascuţit, încât s-a ruşinat singur şi şi-a ascuns faţa în fusta mamei, iar aceasta s-a arătat tare mândră de odrasla ei. Am auzit cum se apropia cineva suflând şi gâfâind, şi peste o clipă s-a ivit *mister* Omer, care nu îmbătrânise prea tare, dar avea respiraţia mai scurtă ca odinioară.

— Cu ce vă pot servi, *sir*? m-a întrebat *mister* Omer.

— Daţi-mi voie, *mister* Omer, să vă strâng mâna, i-am zis, întinzându-i-o pe a mea. Mi-aţi arătat o deosebită bunăvoinţă cândva, şi presupun că în acea împrejurare n-am fost în stare să vă exprim recunoştinţa.

— Adevărat? Îmi pare bine, dar nu-mi aduc aminte de nimic. Sunteţi sigur că nu vă înşelaţi?

— Absolut!

— Pare-mi-se, mi-a zis *mister* Omer, privindu-mă şi clătinând din cap, că o dată cu răsuflarea mi s-a scurtat şi memoria, pentru că nu-mi mai aduc aminte de dumneavoastră.

— Nu vă mai amintiţi? M-aţi aşteptat la staţia poştalionului, am luat o gustare aici şi apoi am mers împreună la Blunderstone: dumneavoastră, cu mine, cu *missis* Joram, precum şi *mister* Joram, care pe atunci încă nu era soţul ei.

— Ei, nu mai spuneţi! Doamne-Dumnezeule! a exclamat *mister* Omer, după ce, de uimire, l-a apucat un nou acces de tuse. Minnie dragă, ţi-aduci aminte? Da, desigur! Era vorba de o doamnă, nu-i aşa?

— Mama mea, am precizat eu.

— Aşa-i! mi-a zis *mister* Omer, punând degetul arătător pe vesta mea. O doamnă şi un copilaş! Era vorba de două persoane. Persoana şi copilaşul au fost aşezaţi, în aceeaşi groapă cu cealaltă. Da, desigur, la Blunderstone. Doamne, Doamne! Şi cum v-a mai mers de atunci?

— Foarte bine, i-am mulţumit eu şi mi-am exprimat speranţa că i-a mers şi lui la fel.

— Vai, n-am de ce mă plânge! mi-a zis *mister* Omer. Cu înecăciunea stau ceva mai prost, însă astea-s păcatele bătrâneţii. Dar iau lucrurile aşa cum sunt. Altceva ce-aş

putea face, nu-i aşa?

Pufnindu-l râsul, *mister* Omer a început din nou să tuşească, dar de astă dată i-a sărit într-ajutor fiică-sa, care se apropiase de noi şi-şi juca pe tejghea copilul cel mai mic.

— Ei, Doamne! a zis *mister* Omer. Da, desigur! Erau două persoane! Şi vă rog să mă credeţi, cu prilejul acela s-a hotărât şi ziua când Minnie şi Joram aveau să se căsătorească. „Hotărâţi ziua,“ *sir,* mi-a zis Joram. „Da, tată, te rog!“ mi-a zis Minnie. Şi acum l-am luat părtaş în afacere. Şi poftim, priviţi! Ăsta-i ăl mic!

Minnie a râs şi şi-a netezit părul pe tâmple, în timp ce tatăl ei şi-a vârât unul dintre degetele lui butucănoase în mânuţa copilaşului care juca pe tejghea.

— Aşa-i, două persoane erau! a, repetat *mister* Omer, dând din cap retrospectiv. Precis! Şi chiar în clipa asta Joram lucrează la unul cenuşiu, cu cuie de argint, dar nu măsura asta (şi spunând acestea s-a uitat la copilaşul care juca pe tejghea), ci cu, vreo doi ţoli mai mare. N-aţi vrea să luaţi o gustare?

I-am mulţumit, dar am refuzat.

— Ia staţi! m-a interpelat *mister* Omer. Nevasta lui Barkis harabagiul, sora lui Peggotty pescarul, avea ea nu ştiu ce legătură cu familia dumneavoastră? Dacă nu mă înşel, era în slujbă acolo?

A fost nespus de fericit când i-am spus că aşa era.

— Sper că şi cu înecăciunile am s-o duc mai bine în curând, de vreme ce cu memoria văd că s-au îndreptat lucrurile. Ştiţi, *sir,* o tânără rudă de-a ei îşi face ucenicia la noi şi are un gust rafinat în ale croitoriei încât, vă rog să mă credeţi, nicio ducesă n-o întrece.

— Nu cumva e micuţa Em’ly? am întrebat, fără să vreau.

— Em’ly o cheamă, a confirmat *mister* Omer, şi e şi micuţă. Dar nu ştiu dacă o să mă credeţi, atâta-i de chipeşă, că jumătate din femeile din oraş sunt foc şi pară pe ea.

— Astea-s prostii, tată! a sărit Minnie.

— Draga mea, i-a răspuns *mister* Omer, făcându-mi cu ochiul, nu spun c-ai fi şi tu printre ele, spun doar că

jumătate din femeile din Yarmouth, şi pe o rază de cinci mile în jur, sunt foc şi pară pe fata asta.

— N-avea decât să-şi vadă de treabă, tată, i-a ripostat Minnie, să nu le dea prilej de vorbă, şi atunci nimeni n-ar fi avut de ce, să se ia de ea!

— Poftim, nimeni nu s-ar fi putut lua de ea! i-a întors vorba *mister* Omer. Poftim, nimeni nu s-ar fi putut lua de ea! Aşa cunoşti *tu* viaţa? Există oare lucru pe care să nu-l poată face o femeie, mai ales când e vorba de frumuseţea altei femei?

După această glumă calomnioasă, am crezut că s-a sfârşit cu *mister* Omer. A tuşit atât de puternic, şi înecăciunea s-a prelungit cu atâta îndărătnicie, încât mă aşteptam să-l văd prăbuşindu-se cu capul înainte în dosul tejghelei, după care, pantalonii săi negri, bufanţi, cu funde din panglică ruginie la genunchi, să se înalţe şi să tresară într-o ultimă şi zadarnică zvâcnire. În cele din urmă şi-a revenit, însă, deşi mai gâfâia, şi era atât de istovit, încât a trebuit să se aşeze pe scăunelul aflat în dreptul tejghelei.

— Vedeţi dumneavoastră, mi-a explicat el ştergându-şi fruntea şi abia trăgându-şi suflarea, fetişcana asta nu se prea uită la nimeni pe aici şi n-a legat cunoştinţe şi prietenii, ca să nu mai spun că n-a încurajat niciun curtezan. De aceea s-a scornit şi zvonul răutăcios că Em'ly ar vrea să ajungă o *lady.* Eu, unul, cred că i se trage mai ales din aceea că uneori, pe vremea când mergea la şcoală, spunea că dac-ar ajunge vreodată o *lady,* ar vrea să facă rost unchiului ei de cutare sau cutare lucru şi ar vrea să-i cumpere cutare şi cutare daruri scumpe. Înţelegeţi?

— Vă rog să mă credeţi, *mister* Omer, i-am mărturisit eu foarte însufleţit, că la fel îmi spunea şi mie când eram copii.

Mister Omer a dat din cap şi şi-a frecat bărbia.

— Aşa-i! Afară de asta, vedeţi, dânsa, dintr-o nimica toată, reuşeşte să se îmbrace mult mai elegant decât altele care au de toate la dispoziţie, şi *asta,* a înrăutăţit lucrurile. Şi apoi, s-ar putea spune că e şi cam mofturoasă. Aş zice chiar că sunt şi eu de părere că-i mofturoasă, a adăugat *mister* Omer. Nu prea ştie ce vrea; e cam răsfăţată; la

început nu prea izbutea să se adapteze. După câte ştiu, pe socoteala ei nu s-a spus nimic altceva, aşa-i, Minnie?

— Aşa e, tată, a întărit *missis* Joram. Cred că nu lipseşte nimic din ce s-a spus *mai rău* pe socoteala ei.

— Când a găsit un loc, a urmat *mister* Omer, ca doamnă de companie pe lângă o bătrână arţăgoasă, nu s-au prea înţeles şi a părăsit serviciul. În cele din urmă a intrat ucenic la noi pe trei ani. Doi ani aproape că au trecut şi s-a dovedit că-i vrednică de n-are pereche. Face cât şase! Spune, Minnie, nu face cât şase?

— Ba face, tată, a răspuns Minnie. Şi *eu,* una, niciodată n-am vorbit-o de rău.

— Foarte bine, a zis *mister* Omer. Aşa e. Şi acuma, tinere domn, a încheiat mister Omer, frecându-şi din nou bărbia, ca să nu credeţi că, pe cât mi-e răsuflarea de scurtă, pe atât mi-e de lungă vorba, trebuie să vă spun că asta-i tot ce ştiu.

Întrucât, de câte ori pomeniseră de Em’ly, vorbiseră pe şoptite, mi-am dat seama că se afla undeva pe aproape. Când l-am întrebat, *mister* Omer a dat din cap, făcând semn către uşa locuinţei. Am întrebat îndată dacă am voie să arunc o privire, şi pe loc am primit încuviinţare; şi uitându-mă pe fereastră, am văzut-o pe Em’ly cum şedea şi lucra. Am văzut-o – era fiinţa delicată, fermecătoare, ai cărei ochi albaştri, limpezi, care-mi robiseră inima de copil, urmăreau acum radioşi mişcările unui alt copil, ale copilaşului lui Minnie, care se juca în preajma ei; pe faţa-i luminoasă se citea destulă încăpăţânare ca să întărească cele auzite; şi mai stăruia încă acea sfială capricioasă de odinioară; sunt sigur însă că trăsăturile chipului ei frumos nu oglindeau decât bunătate şi fericire, prevestind o viaţă aşezată şi fericită.

Şi în tot acest timp, de peste drum, din curticică, se auzea aceeaşi melodie, ca şi cum n-ar fi încetat nicio clipă – vai, melodia care *nu* încetează niciodată! – răsuna tot timpul bocănitul acela.

— N-aţi vrea să intraţi să staţi de vorbă cu ea? m-a îmbiat *mister* Omer. Poftiţi înăuntru, *sir,* şi vorbiţi-i! Vă rog,

ca la dumneavoastră acasă!

M-am sfiit să intru, mi-a fost teamă să n-o tulbur, şi nu mai puţin să nu mă trezesc eu însumi prea tulburat; am întrebat însă la ce oră obişnuieşte să plece seara, ca să putem fixa ora vizitei noastre în mod corespunzător; apoi, după ce mi-am luat rămas bun de la *mister* Omer, de la frumoasa lui fiică şi de la copilaşii ei, am plecat s-o văd pe scumpa mea Peggotty.

Am găsit-o în bucătăria pardosită cu cărămidă, pregătind prânzul. Când am bătut la uşă, mi-a deschis şi m-a întrebat ce pofteam. M-am uitat la ea, zâmbind, dar dânsa nu mi-a întors zâmbetul. Niciodată nu încetasem a-i scrie, cred însă că trecuseră vreo şapte ani de când nu ne mai văzusem.

— E acasă *mister* Barkis, *ma'am?* am întrebat-o, silindu-mă să-i vorbesc aspru.

— E acasă, *sir,* mi-a răspuns Peggotty, dar ţintuit la pat de reumatism.

— Pe la Blunderstone nu se mai duce? am întrebat-o.

— Când se simte bine, se duce, mi-a răspuns.

— Dar *dumneavoastră, missis* Barkis, vă mai duceţi acolo?

M-a privit cu mai multă luare-aminte şi am băgat de seamă cum mâinile ei s-au apropiat cu iuţeală una de cealaltă.

— Aş vrea să vă întreb despre o casă de acolo, numită, dacă nu mă înşel, „Crângu-Ciorilor"… i-am zis.

A făcut un pas înapoi şi, speriată, a întins mâinile, ca, şi cum ar fi vrut să mă oprească.

— Peggotty! am strigat.

— Scumpul meu! a exclamat dânsa, şi amândoi am izbucnit în lacrimi şi ne-am trezit strâns îmbrăţişaţi.

N-am inimă să povestesc ce năzdrăvănii a făcut; cum a râs şi cum a plâns; cât de mândră s-a arătat, câtă bucurie! Şi câtă mâhnire a încercat amintindu-şi că aceea a cărei mândrie şi bucurie aş fi putut să fiu nu se mai afla printre noi, şi niciodată n-avea să mă mai strângă cu drag la pieptul ei. Nu m-a oprit nicio clipă teama să nu par copilăros împărtăşind efuziunile ei. Pot spune că niciodată

în viaţa mea n-am râs şi n-am plâns mai în voie decât în ziua aceea.

— Barkis o să fie foarte fericit! mi-a zis Peggotty, ştergându-şi ochii cu şorţul. Asta o să-i facă mai bine decât funţi întregi de alifie. Să mă duc sus să-i spun c-ai venit? Nu vrei să vii sus să-l vezi, dragul meu?

Desigur că voiam. Dar Peggotty n-a reuşit să părăsească odaia cu una, cu două; de câte ori ajungea la uşă şi se uita înapoi la mine, se întorcea ca să plângă şi să râdă, cu capul pe umărul meu. În cele din urmă, ca s-o ajut, m-am dus cu ea sus; şi după ce am aşteptat vreun minut afară, cât dânsa l-a pregătit pe *mister* Barkis, m-am prezentat şi eu în faţa bolnavului.

M-a primit cu un entuziasm neţărmurit. Fiind prea reumatic ca să fie cazul să-i strâng şi să-i scutur mâna, m-a rugat să-i strâng şi să-i scutur ciucurele scufiei, ceea ce am făcut din toată inima. Când m-am aşezat lângă patul lui, mi-a zis că-i face mare plăcere că se simte iar ca atunci când mă ducea cu harabaua către Blunderstone. Cum zăcea întins pe pat, cu faţa în sus, învelit până sub bărbie, ai fi zis că n-are decât cap – ca heruvimii din poze – ceea ce-i dădea o înfăţişare cât se poate de ciudată.

— Ce nume am scris eu pe coviltirul harabalei, *sir*? m-a întrebat *mister* Barkis, înfiripând anevoie un zâmbet reumatic.

— A, *mister* Barkis, am purtat câteva discuţii serioase în această privinţă, nu-i aşa?

— Nu-i aşa, *sir,* că multă vreme am tot spus c-aş vrea? m-a întrebat *mister* Barkis.

— Multă, am încuviinţat eu.

— Şi nu-mi pare rău, a zis *mister* Barkis. Vă mai amintiţi cum mi-aţi spus într-un rând că dânsa face toate prăjiturile şi toate mâncărurile?

— Da, îmi amintesc cât se poate de bine, i-am răspuns.

— Şi ăsta era adevărul adevărat, a zis *mister* Barkis. Straşnic de adevărat cum e birurile, a adăugat *mister* Barkis, clătinându-şi scufia, căci acesta era singurul lui mijloc de a-şi întări spusele. Şi decât birurile, ceva mai

adevărate nici că se poate.

Mister Barkis şi-a îndreptat privirea asupra mea, cerându-mi parcă să întăresc aceste roade ale meditaţiilor ce făcuse de când se afla la pat; şi eu le-am întărit.

— Nimic mai adevărat decât e birurile, a repetat *mister* Barkis. Un om sărac cum mi-s eu abia când cade la pat îşi dă seama de acest adevăr. Şi eu, *sir,* mi-s un om foarte sărac!

— Îmi pare foarte rău, *mister* Barkis.

— Da, mi-s un om foarte sărac, a adăugat *mister,* Barkis.

Şi în clipa aceea, mâna lui dreaptă s-a ivit încet şi şovăitor de sub plapumă şi, fără pic de vlagă, a apucat un băţ legat de marginea patului. După ce, de câteva ori, a lovit în gol cu această unealtă, în care timp pe faţa-i s-au perindat expresii de disperare, *mister* Barkis a nimerit lădiţa a cărei extremitate o văzusem tot timpul. Şi atunci s-a înseninat la faţă.

— Vechituri! m-a lămurit *mister* Barkis.

— Aha! am exclamat eu.

— Aş dori să fie plină cu bani, *sir!* a zis *mister* Barkis.

— Aş dori şi eu, i-am zis.

— Dar NU E, mi-a zis *mister* Barkis, holbându-se la mine.

L-am asigurat că nici nu mă îndoiam de acest lucru, după care *mister* Barkis, aruncând o privire mai blândă soţiei sale, a declarat:

— C. P. Barkis e a mai vrednică şi a mai bună dintre femei! C. P. Barkis merită cu vârf şi îndesat orice laudă i s-ar aduce! Draga mea, pregăteşte frumos masa pentru musafirul nostru; faci rost de mâncare şi băutură bună, nu?

Ar fi trebuit să protestez, să nu facă pregătiri deosebite în cinstea mea, dar la celălalt capăt al patului am văzut-o pe Peggotty, care-mi făcea semn să nu refuz. De aceea am tăcut.

— Mai am eu ceva bani pe-aici pe undeva, dragă, a zis *mister* Barkis, dar mă simt cam obosit acum. Dacă tu şi *mister* David mă lăsaţi să dorm puţin, îi caut şi îi găsesc eu când m-oi trezi.

Ca să-i facem pe plac, am ieşit amândoi din odaie. După

ce am ieşit, Peggotty mi-a apus că *mister* Barkis se făcuse „puţintel mai scump“ ca înainte şi că recurgea la acest vechi şiretlic ori de câte ori trebuia să scoată o monedă din ascunzătoarea sa; şi că răbda dureri cumplite coborând singur din pat şi târându-se până la blestemata aia de lădiţă. Într-adevăr, peste o clipă, am auzit înfiorătoare gemete înăbuşite, căci aceste mişcări îi pricinuiau cumplite dureri în toate încheieturile; dar Peggotty, cu ochii umezi de compătimire, m-a încredinţat că această mărinimoasă pornire îi va prii şi că nu se cade să-l oprim. Şi aşa a continuat să geamă până s-a întors în pat, îndurând, nu mă îndoiesc, un adevărat supliciu; după care ne-a chemat înăuntru şi, pretinzând că tocmai s-a trezit dintr-un somn binefăcător, a scos de sub pernă o guinee. Satisfacţia că, păcălindu-ne, reuşise să păstreze intactă taina lădiţei era, pare-se, destul de mare ca să răscumpere toate chinurile îndurate.

Am prevenit-o pe Peggotty că urma să vină şi Steerforth, şi nu după multă vreme a sosit şi el. Sunt convins că Peggotty niciodată n-ar fi făcut vreo deosebire între un om care i-ar fi dat ajutor ei personal şi un bun prieten al meu şi că, în orice caz, i-ar fi arătat cea mai vie recunoştinţă şi cel mai mare devotament. Dar vioiciunea şi buna lui dispoziţie naturală, purtarea lui prietenoasă, înfăţişarea-i plăcută, darul lui de a se adapta oricărui interlocutor şi de a atinge, ori de câte ori îşi dădea osteneala, coarda sensibilă în inima oricui, au cucerit-o pe Peggotty în mai puţin de cinci minute. De fapt, ca să-i câştige inima bietei Peggotty, ar fi fost de ajuns numai felul cum se purta Steerforth cu mine. Şi până a pleca noi în seara aceea, toate astea laolaltă au făcut-o pe Peggotty să-l adore.

A rămas cu noi la masă, şi dac-aş spune c-a primit bucuros să rămână, n-aş izbuti să sugerez nici pe jumătate cât de uşor şi cu ce plăcere a făcut-o. A pătruns în odaia lui *mister* Barkis cum pătrund aerul şi lumina, împrospătând şi luminând toate, ca şi cum ar fi fost o personificare a vremii frumoase. În gesturile lui nu era nimic silit, nimic zgomotos sau voit; făcea totul cu o uşurinţă de nedescris, încât ai fi

zis că altfel sau mai bine nici că s-ar putea – făcea totul cu o naturaleţe, cu o graţie şi cu un farmec de a căror amintire sunt şi astăzi vrăjit.

Am făcut haz în salonaş, unde, pe pupitrul de odinioară, am dat peste *Cartea mucenicilor,* pe care de la plecarea mea n-o mai deschisese nimeni, şi apucându-mă să răsfoiesc pozele ei înfricoşătoare, mi-am amintit de emoţiile ce mi le trezeau altădată, dar care acum erau absente. Când Peggotty a adus vorba de odăiţa mea, spunând că era gata pregătită pentru noapte, şi mi-a spus că dorea să rămân acolo, mai înainte ca eu să fi apucat să-i arunc o privire şovăitoare, Steerforth şi înţelesese despre ce era vorba.

— Desigur, a zis, o să dormi aici cât timp rămânem în Yarmouth, iar eu o să stau mai departe la han.

— Mi se pare că după ce te-am adus atât de departe, nu se cade să te părăsesc, i-am răspuns.

— Gândeşte-te, pentru numele lui Dumnezeu, unde este locul tău firesc! În raport cu asta ce importanţă pot avea „părerile“?!

Şi astfel, problema a fost pe loc tranşată.

Steerforth şi-a desfăşurat neobosit toate însuşirile-i minunate până la 8, când am pornit spre barcazul lui *mister* Peggotty. Mai mult chiar, pe măsură ce treceau ceasurile, ieşeau la iveală cu şi mai multă strălucire; mi s-a părut atunci, şi acum nu mai am nicio îndoială în această privinţă, că datorită succesului de care au fost încununate eforturile sale conştiente de a plăcea, sensibilitatea lui, şi aşa foarte rafinată, a dobândit un ascuţiş nou. Dacă cineva mi-ar fi spus atunci că toate acestea nu erau decât un joc spiritual, desfăşurat de dragul unei plăceri de o clipă, pentru satisfacerea unei toane, dintr-un impuls de a-şi arăta superioritatea, de a cuceri lucruri ce nu prezentau niciun interes pentru el şi de care, peste o clipă, avea să se lepede, dacă cineva mi-ar fi spus una ca asta în seara aceea, aş fi fost atât de indignat, încât, zău, nu ştiu cum aş fi reacţionat!

Poate că asemenea insinuări n-ar fi făcut decât să

intensifice – dacă asta ar mai fi fost cu putinţă – romanticele simţăminte de lealitate şi prietenie care mă însufleţeau în vreme ce păşeam, alături de el, pe dunele întunecate, pustiite de iarnă, îndreptându-ne spre venerabilul barcaz; în jurul nostru vântul şuiera mai lugubru decât şuierase şi gemuse în noaptea când am trecut pentru întâia oară pragul lui *mister* Peggotty.

— Cam sălbatice locuri, nu-i aşa, Steerforth?

— Par destul de sinistre în beznă, şi marea urlă de parcă ar avea poftă să ne înghită. Barcazul e acolo unde se vede lumina?

— Acolo, i-am zis.

— Atunci e ăla pe care l-am zărit azi-dimineaţă. M-am dus de-a dreptul spre el, mânat parcă de instinct.

Am tăcut amândoi, căci ne apropiasem de lumină, şi ne-am îndreptat încetişor spre uşă. Am pus mâna pe clanţă; şi după ce i-am şoptit lui Steerforth să vină după mine, am intrat.

Auzisem de afară zvon de voci, iar în clipa când am intrat, am auzit pe cineva aplaudând; spre marea mea mirare, persoana care bătea din palme era veşnic nemângâiata *missis* Gummidge. Dar *missis* Gummidge nu era singura persoană din casă care era neobişnuit de înfierbântată. *Mister* Peggotty, cu faţa radiind de bucurie, râdea din toată inima şi ţinea larg deschise braţele lui vânjoase, gata parcă s-o strângă la pieptul lui pe micuţa Em’ly; Ham, cu o expresie în care se îmbinau, parcă admiraţia şi entuziasmul cu un fel de timiditate care-i stătea foarte bine, o ţinea de mână pe micuţa Em’ly, ca şi cum ar fi vrut s-o prezinte lui *mister* Peggotty; iar micuţa Em’ly, sfioasă şi îmbujorată, dar, după cum se putea citi în ochii ei, bucuroasă de bucuria lui *mister* Peggotty, era tocmai gata să lase mâna lui Ham, ca să se arunce la pieptul lui *mister* Peggotty, când apariţia noastră a făcut-o să-şi mute gândul (căci cea dintâi care ne-a zărit dânsa a fost). Asta făceau şi aşa i-am văzut pe toţi în clipa când, din bezna acelei nopţi geroase, am trecut în lumina caldă a odăii; iar mai în fund, *missis* Gummidge bătea din palme ca

o smintită.

După ce am intrat, acest mic tablou s-a şters şi s-a risipit cu atâta iuţeală, încât ai fi putut să te îndoieşti că l-ai văzut aievea. M-am pomenit în mijlocul familiei uimite, faţă în faţă cu *mister* Peggotty, cu mâna întinsă spre el, când deodată Ham a exclamat:

— *Mas'r* Davy! E *mas'r* Davy!

O clipă mai târziu am început să dăm mâna unii cu alţii, să ne întrebăm de sănătate şi să spunem fiecare cât eram de bucuroşi de revedere, şi ne-am trezit vorbind cu toţii deodată. *Mister* Peggotty era atât de mândru şi atât de fericit de vizita noastră, încât nu ştia nici ce să spună, nici ce să facă şi mereu îmi strângea mâna mie şi apoi lui Steerforth, după care iarăşi o strângea pe a mea, pentru ca apoi să-şi ciufulească chica zburlită şi să râdă cu atâta poftă şi mulţumire, că era o desfătare să-l priveşti.

— Ce minunată întâmplare ca 'neavoastră – doi domni în toată puterea cuvântului – să veniţi sub acoperişul meu tocmai în noaptea asta, a mai fericită noapte din viaţa mea! a zis *mister* Peggotty. E nemaipomenit, pe cinstea mea! Em'ly, draga mea, vin' aici! Vin' aici, mica mea vrăjitoare! Ăsta-i prietenul lui *mas'r* Davy, draga mea! Ăsta-i domnişorul de care ţi-am vorbit, Em'ly! Şi iată c-a venit să te vadă, împreună cu *mas'r* Davy, în cea mai fericită noapte din viaţa lui unchiu-tău, o noapte com n-a mai fost şi n-o să mai fie alta! Straşnică întâmplare!

După ce a rostit dintr-o suflare acest discurs, cu o extraordinară însufleţire şi bucurie, *mister* Peggotty a prins obrajii nepoatei între palmele lui bătătorite, i-a sărutat de vreo douăsprezece ori şi, cu nespusă dragoste şi mândrie, i-a luat căpşorul, l-a strâns la pieptu-i vânjos şi mâna lui a prins s-o mângâie cu delicateţe, ca şi cum ar fi fost mâna unei prea distinse doamne. Apoi i-a dat drumul, şi după ce dânsa s-a refugiat în odăiţa în care dormisem odinioară, *mister* Peggotty, gâfâind, înfierbântat de atâta neobişnuită bucurie, şi-a întors privirea spre noi.

— Dacă 'neavoastră, doi domni – domni în toată puterea cuvântului acum – şi ce mai domni... a început *mister*

Peggotty.

— Aşa-i, chiar aşa! Bine-ai grăit! l-a întrerupt Ham. Aşa-i, *mas'r* Davy e domn mare acu! Chiar aşa.

— Dacă 'neavoastră, care aţi ajuns mari acum, a urmat *mister* Peggotty, o să înţelegeţi com stau lucrurile, mă veţi ierta că-s atât de zăpăcit. În orice caz, vă rog să mă iertaţi. Em'ly, draga mea! Ştie ea ce vreau să spun, de-aia a şters-o! Aici *mister* Peggotty avu o nouă explozie de bucurie: Fii bună, mămuco, şi du-te o clipă să vezi ce face!

Missis Gummidge a dat din cap şi a ieşit.

— Să-mi ziceţi peşte, ba chiar peşte cu fiere, a declarat *mister* Peggotty, aşezându-se alături de noi în faţa căminului, dacă seara asta nu-i a mai fericită din viaţa mea! Apoi, adresându-se lui Steerforth, i-a spus în şoaptă: Micuţa Em'ly, aşa com aţi văzut-o adineauri, cu obrajii îmbujoraţi…

Steerforth s-a mărginit să dea din cap, dar cu o asemenea expresie de participare la simţămintele lui *mister* Peggotty, încât acesta din urmă i-a răspuns ca şi cum Steerforth ar fi vorbit:

— Fără îndoială, i-a zis *mister* Peggotty. Aşa e ea.

Mulţumesc, *sir.*

Ham mi-a făcut de câteva ori semn cu capul, voind parcă să-mi spună şi el acelaşi lucru.

— Micuţa noastră Em'ly, a urmat *mister* Peggotty, a adus în casa asta, a noastră, ceea ce presupun (căci nu-s decât un biet necioplit, dar asta cred) că numai o făptură micuţă, cu ochi mari şi minunaţi, poate aduce într-o casă. Nu-i copilul meu; eu, unul, n-am avut copii; dar de iubit, o iubesc neînchipuit de mult. Mă-nţelegeţi? Neînchipuit de mult.

— Înţeleg foarte bine, a zis Steerforth.

— Ştiu că mă-nţelegeţi, *sir,* şi vă mulţumesc din nou, i-a răspuns *mister* Peggotty. *Mas'r* Davy poate să-şi aducă aminte com arăta, când era mică; 'neavoastră vă daţi singur seama com e astăzi. Dar niciunul dintre 'neavoastră nu-i în stare să priceapă ce a fost, ce e şi ce va fi pentru inima-mi plină de dragoste. Sunt un om necioplit, *sir,* necioplit ca un arici-de-mare; dar nimeni – afară, poate, de un suflet de femeie – nimeni nu poate să priceapă ce-n-

seamnă pentru mine micuţa Em’ly. Dar fie vorba-ntre noi, a urmat el vorbind mai încet, *missis* Gummidge, cu toate că are mari însuşiri, nu e femeie să priceapă aceste lucruri.

Apoi, după ce, pregătindu-se parcă pentru ceea ce avea să spună, şi-a trecut din nou degetele prin chică, răvăşind-o, *mister* Peggotty a urmat, punându-şi mâinile pe genunchi:

— E cineva care o cunoaşte pe micuţa Em’ly de când s-a-necat taică-su; care de atunci a văzut-o necontenit; a văzut-o copilă, a văzut-o fetiţă, a văzut-o femeie. Nu-i cine ştie ce arătos, e cam ca mine la stat – greoi şi aspru – are ceva de lup-de-mare, murat de valurile mării, dar băiat cinstit şi cu inima la locul ei.

Cred că pe Ham nu l-am mai văzut rânjind niciodată ca în seara aceea.

— Ce-a făcut, ce-a dres afurisitul ăsta de marinar, a continuat *mister* Peggotty cu faţa strălucitoare de bucurie, fapt e că s-a-ndrăgostit de micuţa noastră Em’ly. Se ţine scai de ea, îi face pe voie, ca o slugă credincioasă, îşi pierde în mare măsură pofta de mâncare, pentru ca, în cele din urmă, să-mi spună care-i buba. Acum, vedeţi ’neavoastră, doresc şi eu ca micuţa noastră Em’ly să se mărite cum se cuvine. Doresc şi eu s-o văd însoţită cu un om cinstit, în stare s-o ocrotească. Nu ştiu cât o să mai trăiesc sau cât de curând mi-o suna ceasul; dar ştiu că de s-ar întâmpla într-o noapte ca furtuna să-mi răstoarne barca în largul Yarmouthului, zărind pentru ultima oară peste crestele talazurilor furioase luminile oraşului, mă voi îneca cu sufletul mai împăcat, zicându-mi: „Colo, pe ţărm, se află un bărbat neclintit, credincios micuţei mele Em’ly, ’nezeu s-o aibă în pază, şi cât timp va trăi bărbatul acela va fi ferită de orice răutate“.

După care Peggotty şi-a fluturat solemn mâna dreaptă, parcă spre a-şi lua un ultim rămas bun de la luminile oraşului, şi apoi, după ce a schimbat o privire cu Ham, a urmat pe acelaşi ton:

— L-am sfătuit atunci să vorbească fără-ntârziere cu Em’ly. El e destul de mare, dar e mai ruşinos decât un

puşti, şi n-a vrut. Atunci i-am vorbit *eu.* „Com?! Pe *el* să-l iau? a sărit Em'ly. Pe *el,* pe care-l cunosc de atâţia ani şi la care ţin atât de mult? Vai, unchiule! Niciodată n-am să-l pot lua pe *el.* E un băiat atât de cumsecade!“ Am pupat-o şi nu i-am zis decât atât: „Draga mea, bine faci că-mi vorbeşti deschis, singură să-ţi alegi bărbatul, slobodă ca o păsărică“. M-am dus apoi la el şi i-am zis: „Tare-aş fi vrut să fie aşa, dar nu se poate. Rămâneţi însă prieteni ca şi pân-acuma şi ascultă ce-ţi spun: Poartă-te cu ea ca un bărbat.“ Mi-a strâns mâna şi mi-a zis: „Aşa am să fac!“ Şi doi ani au dus-o aşa mai departe, vrednic şi cinstit, şi nimic nu s-a schimbat în căminul nostru.

În clipa aceea, pe chipul lui *mister* Peggotty, care-şi schimbase de câteva ori expresia în raport cu etapele povestirii, s-a ivit din nou acea încântare triumfătoare de mai înainte, şi punând o mână pe genunchiul meu, iar cealaltă pe al lui Steerforth (după ce mai întâi şi le frecase, ca să sublinieze însemnătatea episodului), ne-a spus, adresându-se când unuia, când celuilalt, cele ce urmează:

— Pe neaşteptate, într-o seară – com ar fi, seara asta – mica Em'ly vine de la lucru împreună cu băiatul! Nu-i cine ştie ce mare scofală, o să-mi spuneţi 'neavoastră. Nu, pentru că dânsul o păzeşte ca un frate, şi după lăsarea întunericului, şi înainte, şi toată ziua. Dar, ce să vezi, 'nealui, marinarul ăsta, mi-o ia de mână şi-mi strigă voios: „Poftim, priviţi! S-a învoit să-mi fie nevastă!“ Şi dânsa, cu un amestec de cutezanţă şi timiditate şi râzând şi plângând în acelaşi timp, îmi zice: „Da unchiule! Dac-ai vrea să-ţi dai consimţământul.“ Auzi vorbă, dacă vreau! a exclamat *mister* Peggotty, dând capul pe spate, fericit. Şi a urmat: Doamne, altceva nici că-mi puteam dori. „Rogu-te, mi-a zis, acum sunt hotărâtă; m-am gândit temeinic şi o să fiu o nevastă cât se poate de bună, căci e un băiat vrednic şi cumsecade!“ Atunci *missis* Gummidge a-nceput să bată din palme ca la teatru, şi în clipa aceea aţi intrat 'neavoastră. Asta-i! Am dat lucrurile pe faţă! Tocmai atunci, aţi intrat. Şi toate câte vi le-am povestit s-au petrecut aici, adineauri, şi iată-l pe bărbatul care o s-o ia de nevastă pe Em'ly când şi-

o sfârşi ucenicia.

Ham a îndurat cum a putut mai bine pumnul pe care *mister* Peggotty i l-a dat ca semn de prietenie şi de încredere; apoi, simţindu-se dator să spună şi el ceva, cu mare greutate a îngăimat cele ce urmează:

— Nu era mai naltă decât eraţi dumneavoastră, *mas'r* Davy... când aţi venit la noi întâia oară... Şi mi-am dat seama com o să fie când o creşte mare. Ş-am văzut-o crescând... ca o floare. Şi viaţa mi-aş da-o pentru ea... *mas'r* Davy. Vai, bucuros şi mulţumit mi-aş da-o! Pentru mine dânsa-i mai mult decât... e tot ce mi-aş fi putut dori vreodată, şi mai mult decât... mai mult decât aş fi putut cere. O iubesc... o iubesc cu adevărat. Şi nu se află în toată lumea şi nici chiar pe întinsul mărilor... niciun domn care să-şi iubească mai fierbinte aleasa decât o iubesc eu, cu toate că s-or găsi mulţi... pricepuţi a spune mai bine... ceea ce au de spus.

Am fost înduioşat când am văzut coşcogeamite flăcău ca Ham vibrând sub impulsul sentimentelor ce le nutrea pentru delicata făptură care-i cucerise inima. Mi s-a părut emoţionantă încrederea sinceră pe care *mister* Peggotty şi Ham ne-o arătau. Şi toată această poveste m-a mişcat. N-aş putea spune în ce măsură amintirile mele din copilărie au contribuit la tulburarea mea. Şi nici n-aş putea spune dacă nu cumva venisem acolo cu niscai secrete iluzii c-aş mai iubi-o pe micuţa Em'ly. Ştiu doar că m-am bucurat din toată inima de cele întâmplate; numai că, la început, această bucurie a fost atât de gingaşă, încât puţin a lipsit ca să nu se preschimbe în durere.

De aceea, dacă mie mi-ar fi revenit sarcina să ating cu oarecare discernământ coarda sensibilă a celor de faţă, aş fi dat greş. Dar rolul acesta i-a revenit lui Steerforth; şi dânsul a făcut-o cu atâta iscusinţă, încât imediat ne-am simţit cu toţii cât se poate de bine şi de fericiţi.

— Straşnic de bun om sunteţi dumneavoastră, *mister* Peggotty, i-a zis, şi meritaţi din plin fericirea pe care o trăiţi în astă seară! Daţi-mi voie să vă strâng mâna. Ham, băiete, să fii fericit! Dă-mi mâna! Daisy, tu aţâţă focul, să

trosnească. Iar dumneavoastră *mister* Peggoty, să ştiţi că dacă n-o faceţi pe frumoasa dumneavoastră nepoată (căreia îi las locul din colţ) să se întoarcă în mijlocul nostru, eu, unul, plec. Nu vreau ca din pricina mea, într-o seară ca asta, lângă foc să rămână un loc gol, mai ales un loc ca ăsta, nu, cu niciun preţ, nici pentru toate bogăţiile Indiei!

Atunci *mister* Peggotty s-a dus în fosta mea odăiţă s-o cheme pe micuţa Em'ly. La început n-a vrut să vină, şi atunci s-a dus şi Ham după ea. Peste puţin au reuşit s-o aducă; era foarte tulburată şi sfioasă, dar şi-a redobândit treptat stăpânirea de sine văzând cât de drăguţ şi de respectuos îi vorbea Steerforth; cu câtă dibăcie ocolea orice, subiect care ar fi pus-o în încurcătură; cum se întreţinea cu *mister* Peggotty despre bărci, despre corăbii, despre flux şi despre peşti; cum povestea întâlnirea sa cu *mister* Peggotty la „Salem House"; cât de încântat se arăta de barca aceea transformată în casă şi de tot ce se afla acolo; şi cu ce dexteritate ne-a atras pe nesimţite în cercul fermecat, făcându-ne pe toţi să luăm parte, fără nicio sfială la discuţia generală.

E drept că în seara aceea Em'ly n-a prea vorbit; a stat şi s-a uitat, şi faţa-i a prins viaţă, şi era fermecătoare. Steerforth ne-a istorisit (legat de conversaţia dusă cu *mister* Peggotty) un naufragiu îngrozitor, descriindu-l foarte amănunţit, de parcă s-ar fi petrecut sub ochii lui, iar micuţa Em'ly a stat tot timpul cu ochii ţintă la el, urmărind episoadele naufragiului. Ca schimbare, ne-a povestit apoi cu atâta vervă o păţanie de-a sa, încât ai fi zis că s-a întâmplat chiar atunci, şi micuţa Em'ly a râs, făcând să vibreze tot barcazul de sunetele cristaline ale râsului ei, şi am făcut haz cu toţii, cu Steerforth împreună, vrăjiţi în chip irezistibil de umorul lui. L-a făcut pe *mister* Peggotty să cânte, sau mai degrabă să urle, vechiul cântec *Când sufla viforos vântul...*[12], şi, la rândul lui, a cântat atât de frumos şi atât de patetic o melodie marinărească, încât mi s-a părut

[12] Refrenul unei balade din secolul al XVII-lea, prelucrată de *Thomas Campbell* (1777-1844).

că vântul, care dădea târcoale casei şi ici-colo tulbura tăcerea cu murmurul său, se oprise şi el ca să-l asculte.

A izbutit s-o înveselească până şi pe acea victimă a melancoliei care era *missis* Gummidge cum nu mai reuşise nimeni de la moartea bătrânului ei (cel puţin aşa mi-a spus *mister* Peggotty). Nu i-a dat răgaz să se simtă prost nici o singură clipă; a doua zi, dânsa şi-a zis că pesemne va fi fost vrăjită.

Dar Steerforth n-a monopolizat nici atenţia, nici conversaţia. Când micuţa Em'ly a prins curaj şi a început să-mi vorbească (ce-i drept, destul de sfioasă) despre plimbările noastre pe plajă, după scoici şi pietricele, şi când i-am amintit cât de mult ţineam la ea, când amândoi am râs şi am roşit evocând frumoasele vremuri de odinioară, care azi păreau atât de ireale, Steerforth a tăcut şi trăgând cu urechea, ne-a privit cu luare-aminte. Toată seara Em'ly a stat pe bătrâna lădiţă, în colţişorul de altădată, lângă cămin, cu Ham alături, pe locul care pe vremuri fusese al meu. A stat lipită de perete, departe de el, dar n-aş putea spune dacă a stat aşa din feciorelnică sfială faţă de noi sau după vechiul ei năravde a tachina oamenii. Am băgat însă de seamă c-a stat aşa toată seara.

După câte îmi amintesc, n-am plecat decât pe la miezul nopţii. La masă am mâncat peşte sărat şi pesmeţi, iar Steerforth a scos din buzunar o sticlă de gin olandez, pe care noi, bărbaţii (acum puteam spune „noi, bărbaţii", fără să roşesc), am golit-o. Despărţirea a fost cordială; şi în timp ce toţi ai casei stăteau grămadă, în prag, ca să ne lumineze cât mai departe drumul, am zărit ochii albaştri, fermecători, ai micuţei Em'ly, care ne urmărea, din spatele lui Ham, şi i-am auzit glasul melodios sfătuindu-ne să mergem cu băgare de seamă.

— Deosebit de atrăgătoare fată! mi-a zis Steerforth, luându-mă de braţ. Nostimă casă şi nostimi oameni. E o senzaţie cu totul nouă pentru mine să stau de vorbă cu asemenea oameni!

— Mare noroc am avut să picăm în clipa exploziei de bucurie stârnite de logodna lor. Niciodată n-am văzut

oameni mai fericiţi! E o plăcere să-i vezi şi să împărtăşeşti bucuriile lor curate!

— Cam nerod flăcăul pentru fata asta, mi-a zis Steerforth. Nu găseşti?

Se arătase atât de sincer cu Ham şi cu toţi ceilalţi, încât această observaţie cinică şi neaşteptată m-a uimit. Dar întorcându-mă brusc spre el şi văzând că îi râdeau ochii, i-am răspuns uşurat:

— Vai, Steerforth! Degeaba glumeşti pe socoteala bieţilor oameni! N-ai decât s-o împungi pe *miss* Dartle şi să încerci să-ţi ascunzi simpatiile cu o glumă, că eu unul, te cunosc. Când văd cât de bine îi pricepi, cu câtă delicateţe împărtăşeşti fericirea acestui biet pescar şi înţelegi o afecţiune ca aceea a bătrânei mele dădace, îmi dau prea bine seama că nicio bucurie, niciun necaz, nicio emoţie a acestor oameni nu ţi-e străină. Şi pentru asta, Steerforth, te admir şi te iubesc de douăzeci de ori mai mult!

S-a oprit şi, privindu-mă drept în faţă, mi-a zis:

— Cred că eşti sincer, Daisy, şi că ai un suflet bun. Aş dori ca toţi să fim ca tine!

În clipa următoare a început să fredoneze vesel cântecul lui *mister* Peggotty, şi ne-am continuat cu paşi mari drumul spre Yarmouth.

CAPITOLUL XXII

CÂTEVA PRIVELIŞTI VECHI ŞI NOI PERSONAJE

Steerforth şi cu mine am stat mai bine de două săptămâni în părţile acelea. Eram împreună, fireşte, mai tot timpul; se întâmpla însă câteodată să ne despărţim pentru câteva ceasuri. În vreme ce el era îndrăgostit de mare, eu, unul, nu prea eram; şi, de cele mai multe ori, când dânsul ieşea cu barca împreună cu *mister* Peggotty – ceea ce era una dintre distracţiile lui favorite – preferam să rămân pe

uscat. Faptul că locuiam la Peggotty, în odăiţa aceea, îmi impunea îndatoriri de care dânsul era liber: ştiind cât se obosea Peggotty îngrijindu-l toată ziua pe *mister* Barkis, seara mă simţeam dator să mă întorc mai devreme acasă; în schimb, Steerforth, care locuia la han, îşi petrecea serile după plac. Astfel, de pildă, am auzit că în vreme ce eu dormeam el îşi cinstea prietenii pescari la „Băiatul de viaţă“, localul preferat al lui *mister* Peggotty, şi că petrecea nopţi întregi sub clar de lună, pe mare, în costum de pescar, şi nu se întorcea acasă decât o dată cu mareea de dimineaţă. Ştiam însă de pe atunci că puteam desluşi numele săpate pe lespede atunci când munca aspră şi vremea rea, precum şi orice alt lucru palpitant care avea farmecul noutăţii îl atrăgea şi îi făcea plăcere; de aceea purtarea lui nu m-a mirat câtuşi de puţin.

Altă pricină datorită căreia uneori nu eram împreună era faptul că, fireşte, mă duceam deseori la Blunderstone, spre a revedea locurile dragi ale copilăriei; fireşte că, după ce m-a însoţit o dată, Steerforth, n-a mai simţit nevoia să repete călătoria. Astfel, după câte îmi amintesc, s-a întâmplat de vreo trei sau patru ori ca, după gustarea de dimineaţă să apucăm drumuri diferite şi să nu ne vedem decât târziu seara, la cină. Afară de faptul că ştiam că, bucurându-se de multe simpatii, putea găsi douăzeci de feluri de a se distra acolo unde se prea poate ca altul în locul lui să nu fi găsit niciunul, n-aveam idee ce făcea în acest răstimp.

Cât despre mine, în cursul acestor singuratice pelerinaje, căutam să-mi întipăresc în memorie fiecare iard al vechiului drum şi nu mă mai săturam vizitând locurile dragi ale copilăriei. Le vizitam cum de atâtea ori făcusem în gând, şi zăboveam acum în preajma lor ca în anii copilăriei, când mă aflam departe, şi gândurile mele zăboveau în preajma acestor locuri. Petreceam ceasuri întregi lângă mormântul de sub copac, unde odihneau părinţii mei amândoi – mormântul la care privisem cu un ciudat simţământ de milă pe vremea când nu era decât al tatii şi lângă care stătusem atâta de deznădăjduit când a fost deschis spre a primi trupul neînsufleţit al frumoasei mele mame şi pe acela al

pruncului ei – mormântul care, datorită râvnei neclintite a bunei Peggotty, fusese totdeauna bine îngrijit, ajungând ca o grădină. Se afla într-un colţ retras al cimitirului, nu departe de potecă, aşa că puteam desluşi numele săpate pe lespede atunci când – tulburat de orologiul care, bătând ceasurile, parcă-mi amintea un glas ce amuţise – mă plimbam în sus şi-n jos de-a lungul ei. În acele clipe mă gândeam mereu ce voi ajunge în viaţă şi la faptele de seamă ce aveam de gând să săvârşesc. Paşii mei se îmbinau cu ritmul acestor meditaţii şi erau atât de statornici, încât ai fi zis că mă întorsesem acasă, pentru a-mi ţese visurile alături de o mamă aflată între vii.

Casa părintească cunoscuse mari schimbări. Cuiburile de ciori, părăsite de atâta vreme, se risipiseră; iar copacii tunşi pe laturi şi retezaţi la vârf erau de nerecunoscut. Grădina căzuse în paragină, şi jumătate din ferestrele casei erau astupate. Nu locuia acolo decât un biet nebun, împreună cu cei care-l îngrijeau. Toată ziulica stătea la fereastra odăiţei mele şi privea spre cimitir; şi m-am întrebat dacă gândurile sale rătăcite nu se întâlneau cumva cu visurile care-mi frământaseră mintea în acele dimineţi trandafirii, când, în cămaşă de noapte, de la aceeaşi ferestruică, mă uitam afară şi vedeam oile cum păşteau liniştite în lumina răsăritului.

Vecinii noştri de altădată, *mister şi missis* Grayper, emigraseră în America de Sud, şi ploaia pătrundea prin acoperişul casei lor părăsite şi umpluse de igrasie zidurile exterioare. *Mister* Chillip se recăsătorise cu o femeie înaltă, ciolănoasă, îngâmfată, şi aveau un copilaş slăbănog, cu un cap mare şi greu, pe care abia şi-l putea ţine, şi cu nişte ochi stinşi, care întrebau parcă întotdeauna de ce fusese adus pe lume.

Cu un ciudat amestec de plăcere şi amărăciune zăboveam în preajma locurilor natale, până ce soarele purpuriu de iarnă îmi amintea că era timpul s-o pornesc îndărăt. Dar după ce le părăseam, şi mai ales seara, când, alături de Steerforth, stăteam liniştit la cină, lângă căminul în care duduia focul, eram fericit că le revăzusem. La fel –

deşi într-o mai mică măsură – mă simţeam noaptea când mă întorceam în odăiţa mea curată; şi când, răsfoind cartea despre crocodili (care se afla acolo, pe o măsuţă), mă gândeam cu recunoştinţă în suflet la soarta binecuvântată, mulţumită căreia aveam prieteni ca Steerforth şi ca Peggotty şi, ca să împlinească pierderea ce încercasem, o fiinţă atât de mărinimoasă şi de bună cum era mătuşa.

Când mă înapoiam din aceste lungi plimbări, pentru a ajunge mai repede la Yarmouth, luam bacul. Acesta mă lăsa pe dunele ce despărţeau oraşul de mare, peste care, tăind, scurtam o bună bucată de drum pe şosea. Casa lui *mister* Peggotty se afla la mai puţin de o sută de iarzi de calea mea, şi de aceea întotdeauna intram să-i văd. Eram aproape sigur că-l voi afla acolo pe Steerforth, care mă aştepta să pornim împreună, prin ceaţa şi frigul ce se înteţeau, spre luminile orăşelului.

Într-o după-amiază mohorâtă, când am întârziat mai mult ca de obicei – îmi luasem rămas bun de la Blunderstone, fiindcă sorocul plecării se apropiase – l-am găsit pe Steerforth în căsuţa lui *mister* Peggotty, stând singur în faţa căminului şi meditând.

Atât era de adâncit, încât nici n-a băgat de seamă când m-am apropiat. Asta s-ar fi putut întâmpla chiar de n-ar fi fost atât de absorbit, căci nisipul de afară înăbuşea zgomotul paşilor; dar nici când am intrat nu s-a trezit din visare. Stăteam lângă dânsul şi îl priveam; iar el, neclintit şi încruntat, sta dus pe gânduri.

Când i-am pus mâna pe umăr, a tresărit atât de tare, încât m-am speriat şi eu.

— Dai buzna peste mine ca o nălucă a remuşcării! mi-a zis, aproape supărat.

— Într-un fel trebuia să-ţi dau de veste c-am sosit, i-am răspuns. Te-am făcut să cazi din nori?

— Nu, mi-a răspuns el. Nu.

— Atunci, de unde? l-am întrebat, aşezându-mă lângă el.

— Mă uitam la chipurile plăsmuite de flăcări.

— Şi acum le strici, ca să nu le văd eu, i-am zis când am băgat de seamă că aţâţă focul cu un lemn aprins, stârnind

o sumedenie de scântei roşii, care, pârâind, s-au ridicat pe horn şi au izbucnit afară în văzduh.

— Tot nu le-ai fi văzut. Urăsc ceasul acesta corcit, când nu-i nici zi, nici noapte. Ai întârziat! Unde ai fost?

— Să-mi iau rămas bun de la locurile pe unde m-am plimbat de obicei.

— Şi eu am stat aici, mi-a zis Steerforth, privind jur împrejur prin odaie, gândindu-mă că – judecând după pustietatea ce domneşte aici – ai putea crede că oamenii pe care i-am aflat atât de fericiţi în noaptea venirii noastre s-au risipit sau au murit sau că asupra lor s-a abătut nu ştiu ce nenorocire. David, bine ar fi fost dacă, în ultimii douăzeci de ani, prin voia Domnului, aş fi avut un tată luminat care să-mi fi călăuzit paşii!

— Dar ce s-a întâmplat, dragul meu Steerforth?

— Regret din tot sufletul că n-am fost mai bine strunit! Aş dori din tot sufletul să fiu în stare să mă strunesc mai bine.

Atitudinea lui vădea o stare de depresiune violentă, care mă uluia. Nici nu-mi venea a crede, într-atât era de schimbat.

— Mai bine aş fi fost în pielea bietului Peggotty sau a necioplitului ăluia de nepot al lui, a urmat el, ridicându-se şi rezemându-se posomorât de marginea căminului, decât să fiu cel ce sunt, şi de douăzeci de ori mai bogat şi de douăzeci de ori mai deştept decât ei, şi să mă canonesc cum m-am canonit în ultima jumătate de ceas în afurisitul ăsta de barcaz!

Eram atât de buimăcit de această schimbare, încât în primul moment n-am putut face altceva decât să-l privesc în tăcere cum, cu capul sprijinit în palmă, stătea şi privea melancolic la foc. În cele din urmă l-am rugat foarte stăruitor să-mi spună ce-l tulburase atât de mult, şi dacă nu crede c-aş putea să-l ajut cu vreun sfat, să-mi îngăduie măcar să împărtăşesc mâhnirea lui. Mai înainte ca să-mi fi isprăvit vorba, a început să râdă, mai întâi acru, dar curând şi-a redobândit voioşia.

— Lasă, nu-i nimic, Daisy, nu-i nimic! mi-a zis. La Londra, la han, ţi-am spus că uneori nu mă pot suferi. Adineauri, m-

am speriat de mine însumi ca de un vis urât – am avut, cred, un coşmar. Câteodată, în clipele de plictis, ne revin în minte basmele copilăriei, şi nu ne dăm seama că-s basme. Pare-mi-se că m-am confundat cu băiatul din poveste căruia „nu-i păsa de nimic“, dar pe care l-au mâncat leii[13], ceea ce, cred eu, nu este altceva decât un mod de a spune că s-a dus de râpă. M-a pălit, cum zic babele, o spaimă cumplită, din cap până-n picioare. M-am speriat de mine însumi.

— Nu cred să existe nimic altceva care să te înspăimânte, i-am zis.

— Poate că nu, cu toate c-ar fi destule care m-ar putea înspăimânta, mi-a răspuns. Bine! A trecut! N-o să mă mai apuce, David, dar îţi repet, dragul meu, c-ar fi fost mai bine pentru mine (şi pentru mulţi alţii) dac-aş fi avut un tată sever şi luminat!

Faţa lui era totdeauna expresivă, dar niciodată nu mi-a fost dat s-o văd mai sumbră şi mai serioasă decât în clipa când, cu privirea aţintită asupra focului, a rostit aceste cuvinte.

— Să nu mai vorbim de asta! a urmat el, făcând un gest de parc-ar fi aruncat ceva. Cum spune Macbeth:

„S-a dus… Mă simt iar om!“[14]

Şi acum să mergem la masă. Dacă nu cumva (ca Macbeth) am stricat şi eu ospăţul cu cea mai minunată nebunie, Daisy!

— Dar unde or fi ai casei, mă întreb?

— Dumnezeu ştie! După ce te-am aşteptat la bac, am venit aici şi n-am găsit pe nimeni. Asta m-a pus pe gânduri, şi aşa m-ai găsit când ai intrat.

Sosind în clipa ceea cu un coş în mână, *missis* Gummidge ne-a lămurit cum de rămăsese casa pustie. Plecase în grabă să târguiască lucruri de care avea nevoie, căci *mister* Peggotty era aşteptat să se întoarcă o dată cu fluxul, şi

[13] Referire la o povestire morală inclusă într-un abecedar folosit în şcolile din Anglia între 1756 şi 1847.

[14] Cuvintele rostite de Macbeth la ospăţ după dispariţia duhului lui Banquo.

lăsase uşa deschisă ca să poată intra Ham şi micuţa Em'ly dacă s-ar fi înapoiat în lipsa ei. După ce a făcut-o să râdă pe *missis* Gummidge salutând-o şi îmbrăţişând-o glumeţ, Steerforth m-a luat de braţ şi am plecat repede.

Înveselind-o pe *missis* Gummidge, îşi regăsise şi el buna dispoziţie, căci, fiind din nou în apele lui, a fost vorbăreţ ca de obicei şi pe drum a sporovăit cu însufleţire.

— Mâine, va să zică, se termină cu viaţa asta aventuroasă, nu-i aşa? m-a întrebat el voios.

— Aşa ne-am înţeles, i-am răspuns. Precum ştii, am şi luat biletele la diligenţă.

— Vai, atunci nu mai e nimic de făcut! a zis Steerforth. Uitasem aproape că pe lume mai există şi altceva de făcut decât să te laşi legănat de valuri. Eu, unul, aş dori să nu mai existe.

— Atâta vreme cât treaba asta îşi va păstra farmecul noutăţii, i-am spus, râzând.

— Foarte posibil, în ciuda faptului că observaţia asta, care vine de la o persoană amabilă şi nevinovată ca tânărul meu prieten, are un tâlc sarcastic. Aşa-i, David, nu mă feresc să spun că sunt o fiinţă capricioasă. Ştiu că sunt; dar ştiu şi să bat fierul cât e cald. Cred c-aş putea trece cu bine un examen de pilot în apele acestea.

— *Mister* Peggotty spune că eşti nemaipomenit.

— Un fenomen nautic, nu-i aşa? mi-a ripostat Steerforth, râzând.

— Aşa te socoteşte, şi ştii bine că are dreptate; sunt cunoscute şi râvna cu care urmăreşti tot ceea ce-ţi pui în gând să faci, şi uşurinţa cu care izbuteşti. Dar ceea ce mă uimeşte cel mai mult la tine, Steerforth, e faptul că te mulţumeşti a-ţi irosi forţele fără nicio noimă.

— Mă mulţumesc? mi-a întors el vorba. Daisy dragă, afară de naivitatea ta, nimic nu mă mulţumeşte. Cât despre lipsa mea de noimă, n-am învăţat niciodată arta de a mă lega de bunăvoie la vreuna din roţile pe care le tot

învârtesc Ixionii[15] zilelor noastre. Am pierdut momentul potrivit pentru că nu mi-am ales meşterul care trebuia, şi acum nu-mi mai pasă... Ştii că mi-am cumpărata o ambarcaţie aici?

— Eşti un om extraordinar, Steerforth! am exclamat, oprindu-mă, căci auzeam pentru prima oară această noutate. Ţi-ai cumpărat aici o ambarcaţie, deşi s-ar putea să nu mai calci niciodată pe meleagurile acestea?

— Asta nu ştiu, mi-a răspuns. Îmi plac aceste locuri. Oricum, a urmat apoi, grăbind pasul, era de vânzare o ambarcaţie, un *clipper*[16], cum îi zice *mister* Peggotty, şi am cumpărat-o, şi i-am lăsat-o în folosinţă în lipsa mea.

— Acum te-nţeleg, Steerforth, i-am spus încântat. Ai cumpărat-o, chipurile, pentru tine, dar de fapt ai vrut să-l ajuţi pe *mister* Peggotty. Trebuia de la început să-mi dau seama de asta. Dragul şi bunul meu Steerforth, cum să-ţi spun ce gândesc despre mărinimia ta?

— Taci! m-a oprit el, roşindu-se deodată. Bine-i a vorbi, dar mai bine a tăcea.

— Nu ţi-am spus eu? Nu ţi-am spus că nu poţi rămâne nepăsător la nicio bucurie, la niciun necaz, la nici o emoţie a acestor suflete curate?

— Da, da, mi-ai spus toate astea. Dar să nu mai vorbim de asta. Ajunge!

De teamă să nu-l supăr stăruind asupra acestui subiect, de care nici nu voia să audă, mi-am depănat mai departe, în tăcere, gândurile, în timp ce ne urmam drumul cu paşi grăbiţi.

— *Clipper*-ul trebuie armat din nou, a zis Steerforth. O să-l las pe Littimer aici, să vadă de treaba asta, ca să ştiu că-i făcută cum se cuvine. Nu ţi-am spus c-a venit Littimer?

— Nu!

---

[15] *Ixion:* erou al mitologiei eline, osândit de Zeus să fie aruncat în Infern şi să fie legat de o roată roşită în foc ce avea să se învârtească de-a pururi.

[16] Tip de velier cu linii simple, dezvoltat la sfârşitul secolului al XVIII-lea de corsarii americani.

— A sosit azi-dimineaţă, cu o scrisoare din partea mamei.

Privirile ni s-au întâlnit; am băgat de seamă că era palid, iar buzele-i erau livide, deşi se uita foarte hotărât la mine. M-am temut să nu se fi ivit vreo ceartă între el şi maică-sa, care să-l fi adus în starea în care-l găsisem în faţa căminului. I-am vorbit pe ocolite de acest lucru.

— O, nu! a zis el, clătinând din cap şi râzând. Da' de unde! Şi cum îţi spuneam, a venit şi omul meu!

— Neschimbat?

— Neschimbat. Liniştit şi rece ca Polul Nord. O să aibă grijă să i se dea un alt nume ambarcaţiei. Acum îi zice „Pescăruşul". Ce-i pasă lui *mister* Peggotty de pescăruşi? O să-i schimb numele.

— Ce nume ai să-i dai.

— „Micuţa Em'ly."

Continua să se uite fix la mine, ceea ce m-a făcut să cred că nu vrea să fie lăudat pentru această delicată atenţie. N-am putut ascunde cât eram de încântat, căci mi se citea bucuria pe faţă, dar am fost zgârcit la vorbă, şi atunci a părut uşurat şi a început să zâmbească.

— Ia te uită! mi-a zis el privind înainte. Micuţa Em'ly în carne şi oase! Cu flăcăul după ea! Pe cinstea mea, e un cavaler autentic! N-o slăbeşte nicio clipă!

Pe atunci Ham lucra la şantierul naval, căci, urmându-şi înclinarea firească pentru această meserie, ajunsese un meşter marangoz foarte priceput. Purta haina de lucru şi arăta cam din topor, dar bărbat voinic cum era, nici că se putea un apărător mai potrivit pentru delicata şi înfloritoarea făptură alături de care păşea. Puteai citi pe faţa lui că era sincer şi cinstit şi că se mândrea cu dânsa şi cu dragostea ce i-o purta, ceea ce în ochii mei îl făcea să pară foarte frumos. Şi privindu-i cum veneau spre noi, am găsit că erau şi în această privinţă o pereche potrivită.

Când ne-am oprit să stăm de vorbă, Em'ly şi-a tras timid mâna de sub braţul lui şi s-a roşit când ne-a întins-o mie şi lui Steerforth. La plecare, după ce am schimbat câteva cuvinte, nu l-a mai luat de braţ, ci a mers singură, părând timidă şi stânjenită. Urmărindu-i cum se depărtau sub

razele lunii noi, am găsit că purtarea ei era plină de gingăşie şi mi s-a părut că şi Steerforth împărtăşea această părere.

Deodată, fără veste, a trecut pe lângă noi o tinerică, pe; care n-o văzusem apropiindu-se – nu încăpea nicio îndoială că se ţinea după ei – şi, în treacăt, zărindu-i faţa, mi s-a părut cunoscută. Era subţirel îmbrăcată, avea căutătura îndrăzneaţă, dar vlăguită şi amărâtă; ai fi zis că-şi lăsase toate grijile în seama vântului şi că n-avea decât un singur, gând: acela de a-i urmări. Şi când umbrele lor s-au pierdut pe ţărmul neted, depărtat, care singur ne mai despărţea de mare şi de nori, silueta ei s-a făcut şi ea nevăzută, fără să-i fi ajuns.

— E urmărită de o umbră neagră, mi-a zis Steerforth, care se oprise-n loc. Asta ce-o mai fi?

A rostit aceste cuvinte în şoaptă, cu un glas care mi-a părut ciudat

— Vrea să le ceară de pomană, cred, i-am răspuns.

— E drept, cerşitul nu-i lucru neobişnuit. Este straniu, însă, ca o cerşetoare să umble noaptea în halul ăsta.

— De ce?

— Pentru că tocmai când ne-am încrucişat cu ea mă gândeam la o asemenea arătare, mi-a răspuns după o scurtă pauză. Nu pot înţelege de unde dracu a ieşit!

— Din umbra zidului ăstuia, i-am zis în clipa următoare, ajungând într-un loc unde drumul mergea de-a lungul unui zid.

— S-a dus! mi-a răspuns Steerforth, privind înapoi. Duce-s-ar pe pustii tot răul cu ea o dată! Acuma hai să mergem la masă!

Dar din nou s-a uitat peste umăr, departe, spre orizont, unde luceau apele mării; s-a mai uitat o dată. Pe drum şi-a mai exprimat de câteva ori tulburarea prin crâmpeie de fraze şi exclamaţii; şi n-a dat uitării această întâmplare decât după ce, luminaţi de focul din cămin şi de flacăra lumânărilor, ne-am aşezat veseli la masă.

Littimer se afla şi el acolo, şi prezenţa lui a avut asupră-mi înrâurirea obişnuită. Când l-am întrebat de *missis*

Steerforth şi *miss* Dartle, mi-a răspuns respectuos (şi, fireşte, respectabil) că o duceau destul de bine cu sănătatea şi mi-a mulţumit, transmiţându-mi salutări din partea lor. Atât şi nimic mai mult; totuşi, mi s-a părut că-mi zice cât se poate de limpede: „Sunteţi foarte tânăr *sir,* nemaipomenit de tânăr“.

Aproape sfârşisem cina, când Littimer ieşind din colţul de unde ne supraveghease, sau, mai degrabă, căci mie aşa mi s-a părut, mă supraveghease pe mine, a făcut un pas sau doi spre masă, şi i-a spus stăpânului său:

— Vă cer iertare, *sir,* dar trebuie să vă anunţ că *miss* Mowcher e aici.

— Cine? a exclamat Steerforth mirat.

— *Miss* Mowcher, *sir.*

— Ce naiba caută aici?

— Pare-se că-i născută prin partea locului, sir. Mi-a spus că în fiecare an vine aici în interes profesional. Am întâlnit-o pe stradă azi după-amiază şi m-a întrebat, sir, dacă n-ar putea avea cinstea să vă servească după cină.

— O cunoşti pe uriaşa asta, Daisy?

Am fost nevoit să recunosc – şi m-am simţit foarte ruşinat să mărturisesc această lipsă de faţă cu Littimer – că n-o cunoşteam pe *miss* Mowcher.

— Atunci, trebuie neapărat să faci cunoştinţă cu ea. Căci e una dintre cele şapte minuni ale lumii, mi-a zis Steerforth. Când vine *miss* Mowcher, pofteşte-o aici.

Eram curios şi nerăbdător s-o cunosc, mai ales pentru că atunci când am încercat să-l descos în privinţa ei, Steerforth a pufnit în râs şi a refuzat categoric să-mi dea vreo lămurire. Am rămas deci într-o aşteptare încordată, până ce, la vreo jumătate de ceas după ce s-a strâns masa, când stăteam cu sticla de vin în faţa căminului, uşa s-a deschis brusc, şi Littimer, cu obişnuita lui seninătate, pe care nimic n-o putea tulbura, a anunţat:

— *Miss* Mowcher!

M-am uitat spre uşă, dar n-am văzut nimic. Mă mai zgâiam la uşă, găsind că *miss* Mowcher se lăsa cam mult aşteptată, când, spre nemărginita mea mirare, am văzut

apropiindu-se cu mers legănat, dând ocol sofalei ce sta între mine şi uşă, o pitică buhăită, în vârstă de 40 sau 45 de ani, cu capul şi faţa foarte mari, cu ochii cenuşii, şireţi, şi cu braţe atât de scurte, încât, în vreme ce se holba la Steerforth, pentru a-şi duce degetul la nasul cârn, era nevoită să plece capul, spre a întâlni degetul la jumătatea drumului. Avea o bărbie dublă, de atare proporţii, încât acoperea panglica bonetei cu fundă cu tot. Gât n-avea; talie n-avea; n-avea nici picioare vrednice de acest nume; căci deşi până unde s-ar fi cuvenit să fie talia, de ar fi avut talie, avea o conformaţie normală şi deşi, ca toate făpturile omeneşti, trunchiul se termina cu două picioare, era atât de scundă, încât atunci când s-a oprit în dreptul unui scaun obişnuit şi şi-a pus geanta pe el, ai fi zis că stă în faţa unei mese. Femeia asta, cam original şi îndrăzneţ îmbrăcată, după ce, biruind greutăţile amintite, şi-a dus degetul arătător la nas, a aplecat capul puţin într-o parte şi, închizând unul din ochii ei pătrunzători cu celălalt l-a privit lung pe Steerforth cu un aer isteţ şi a dat drumul unei adevărate cascade de vorbe:

— Aşa! Odorule! a început ea glumeţ, clătinând capul către dânsul. Va să zică, aici eşti! Vai, nu ţi-ar fi ruşine, ştrengarule, ce cauţi departe de casă? Fără îndoială, pui la cale niscai năzbâtii! Eşti o puşlama, Steerforth, zău că eşti, cum sunt şi eu, de altfel, nu-i aşa? Ha, hai ha! Ai fi putut pune rămăşag o sută de lire contra cinci că n-ai să dai peste mine aici. Dar, bată-mă să mă bată, eu îs pretutindeni. Şi ici, şi colo, şi dracu mai ştie unde, ca moneda scamatorului în batistele doamnelor. Şi pentru că veni vorba de batiste – *şi* de doamne – mare mângâiere îi mai aduci maică-ti, dragă băiete, dar mai bine nu spun în ce fel.

În acest punct al cuvântării sale, *miss* Mowcher şi-a dezlegat boneta, aruncând pe spate cele două panglici şi s-a aşezat, gâfâind, pe un scăunel, în faţa căminului, folosind masa, care-i venea deasupra capului, ca un fel de chioşc de mapon.

— Vai de steaua mea! a urmat ea, bătându-se cu mâna

pe genunchi şi privindu-mă cu înţeles. Tare m-am mai îngrăşat, asta-i buba, Steerforth. Cum urc câteva scări, abia îmi trag sufletul, parcă aş scoate o găleată cu apă la fiecare răsuflare. Ia spune, de m-ai zări la fereastră sus la etaj, ai zice că-s femeie frumoasă, nu-i aşa?

— Asta aş găsi oriunde v-aş vedea, i-a răspuns Steerforth.

— Fugi de-aici, mincinosule! s-a răstit la el mărunţica, ameninţându-l cu batista cu care-şi ştersese faţa. Nu te obrăznici! Pe cuvântul meu de cinste, săptămâna trecută am fost la *lady* Mithers – ce straşnică femeie! ce bine se ţine! – şi Mithers a intrat şi el în odaia unde aşteptam – ce straşnic bărbat! ce bine se ţine! şi ce bine se ţine peruca lui, deşi are vreo zece ani! – şi s-a apucat să-mi facă aşa o curte, încât am crezut c-am să fiu nevoită să trag clopoţelul. Ha, ha, ha! Drăguţă secătură, dar cam lipsit de principii.

— Ce-aţi făcut la *lady* Mithers? a întrebat Steerforth.

— Asta ar însemna să trăncănesc, puiule, i-a întors ea, ducând din nou degetul la nas, strâmbându-se şi clipind ca un drăcuşor deştept foc. Nu-ţi băga nasul unde nu-ţi fierbe oala! Ai vrea să afli de i-am cănit părul sau de i-am făcut ceva ca să nu-i mai cadă, dacă i-am dat cu suliman pe faţă sau de i-am îndreptat sprâncenele, nu-i aşa? Afli tu, iubitule... când ţi-oi spune! Ştii cum îl chema pe bunicul?

— Nu, nu ştiu, i-a răspuns Steerforth.

— Îi zicea Walker[17] puiule, şi cobora dintr-un lung şir! de Walkeri, de la care am moştenit toate moşiile de la Hookey[18].

Niciodată n-am văzut pe cineva făcând cu ochiul ca *miss* Mowcher, nici pe cineva care să aibă o mai mare stăpânire de sine decât dânsa. Avea, de asemenea, când asculta ceea ce i se spunea, sau când aştepta să i se dea un

[17] În limba engleză numele de *Walker* – fie izolat, fie asociat cu *Hookey* în sintagma *Hookey Walker* – are valoarea unei interjecţii exprimând neîncredere: „Minţi! Fugi de-aici, nu cred!“

[18] Idem 17.

răspuns, un fel deosebit de a sta cu capul plecat într-o parte şi de a privi pieziş cu un singur ochi ca o coţofană. Eram atât de uluit, încât stăteam şi mă holbam la ea, uitând cu desăvârşire cerinţele bunei-cuviinţe.

Între timp trăsese un scaun lângă ea şi se apucase să scoată din geantă (braţul ei fiind scurt intrase în geantă până la umăr) fel de fel de sticluţe, bureţi, piepteni, perii, bucăţele de flanelă, mici fiare de ondulat şi alte unelte, pe care le arunca grămadă pe scaun. Brusc, s-a întrerupt şi, spre marea mea tulburare, l-a întrebat pe Steerforth:

— Cine-i prietenul?

— *Mister* Copperfield îl cheamă, i-a zis Steerforth, şi doreşte să vă cunoască.

— Bine, atunci să facem cunoştinţă! Mi s-a părut mie că doreşte acest lucru! a răspuns râzând *miss* Mowcher şi, cu geanta în mână, s-a apropiat de mine legănându-se. Are faţa ca piersica! a adăugat apoi, ridicându-se în vârful picioarelor, ca să mă ciupească de obraz. Cât se poate de ispititor. Mor după piersici. Îmi face plăcere să vă cunosc, *mister* Copperfield.

I-am răspuns că eram foarte încântat de a avea cinstea s-o cunosc şi că plăcerea era reciprocă.

— Vai, Doamne, ce binecrescuţi mai suntem! a exclamat, *miss* Mowcher, făcând o încercare deşartă de a-şi acoperi faţa lătăreaţă cu mânuţa-i de copil. Ce de mofturi şi ce de spanac pe lume, nu-i aşa?

Ne-a spus toate acestea pe un ton confidenţial, şi luându-şi mânuţa de pe faţă, din nou a cufundat-o, cu braţ cu tot, în geantă.

— Ce vreţi să spuneţi cu asta, *miss* Mowcher? a întrebat-o Steerforth.

— Ha, ha, ha! Ce mai şleahtă de şarlatani caraghioşi suntem, nu-i aşa, puiule? a răspuns mărunţica, scotocind prin geantă, cu capul într-o parte. Şi, privind pieziş, a scos un pacheţel şi a zis: Ia uitaţi-vă! Firimituri din unghiile prinţului rus! Prinţul de Alfabet-Anapoda, aşa-i zic *eu,* pentru că numele lui cuprinde talmeş-balmeş toate literele alfabetului.

— Prinţul rus e clientul dumitale? a întrebat Steerforth.

— Cred şi eu, îngeraşule! i-a răspuns miss Mowcher. Îi fac unghiile. De două ori pe săptămână! Şi la mâini, şi la picioare.

— Plăteşte bine, sper?

— Vorbeşte fornăit, dar de plătit plăteşte cu vârf şi-ndesat! Nu-i zgârcit, ca de-alde voi. Îndată ţi-ai da seama dac-ai vedea ce mustăţi mai are. Roşcovane din născare, negre prin meşteşug.

— Prin meşteşugul dumitale, fireşte, a observat Steerforth.

Miss Mowcher a încuviinţat din cap.

— A fost nevoit să mă cheme. N-a avut încotro. Căneala *lui* nu ţine aici; în Rusia ţinea foarte bine, dar aici nu-i bună de nimic. De când eşti n-ai văzut prinţ roşcovan ca ăsta. Ruginiu ca fierul vechi!

— De aia ziceaţi adineauri că-i un şarlatan? a întrebat Steerforth.

— Vai, c-afurisit mai eşti! i-a întors *miss* Mowcher, clătinând vehement din cap. Am zis că suntem cu toţii o şleahtă de şarlatani, şi drept mărturie v-am arătat firimiturile din unghiile prinţului. În multe familii distinse, firimiturile astea preţuiesc mai mult decât toate însuşirile mele la un loc. Le port cu mine pretutindeni. Sunt cea mai bună recomandaţie. Dacă *miss* Mowcher face unghiile prinţului, înseamnă că *trebuie* să fie femeie de ispravă. Le dăruiesc tinerelor cucoane. Şi acestea le pun, pare-se, în albume. Ha, ha, ha, ha! Pe viaţa mea „întregul sistem social“ (cum spun bărbaţii care ţin cuvântări în Parlament) e un sistem bazat pe unghii princiare! a încheiat femeia în miniatură, încercând să încrucişeze braţele şi dând din cap.

Steerforth a râs din toată inima, şi eu la fel, iar *miss* Mowcher a continuat a da din cap, ţinându-l plecat într-o parte şi privind în sus cu un ochi, în timp ce ne făcea semn cu celălalt.

— Da, da, a zis bătându-se pe genunchii ei micuţi, nu mai e de trăit! Hai, Steerforth, să lăsăm totul baltă şi să ne apucăm de explorarea regiunilor polare.

Apoi şi-a luat două-trei dintre uneltele ei minuscule şi o sticluţă şi (spre mirarea mea) a întrebat dacă masa e rezistentă. Steerforth răspunzându-i afirmativ, a tras un scaun, mi-a cerut să-i dau mâna, ca s-o ajut, şi, sprintenă, s-a suit pe masă ca pe un podium.

— Dacă vreunul dintre voi mi-a văzut gleznele, ne-a zis ea după ce a ajuns cu bine sus pe masă, să-mi spună, că îndată mă duc acasă şi-mi iau viaţa.

— *Eu* n-am văzut nimic, a încredinţat-o Steerforth.

— Nici *eu* n-am văzut nimic, am zis.

— Bine! a exclamat *miss* Mowcher. Atunci consimt să rămân în viaţă. Şi acum, pui-pui-pui, vin' la *missis* Bond[19] să te taie!

Asta însemna că-l poftea pe Steerforth să se dea pe mâna ei; şi dânsul s-a aşezat cu spatele la masă şi cu faţa surâzătoare către mine şi a lăsat-o să-i cerceteze capul, desigur numai aşa, pentru ca să facem haz. Era într-adevăr un spectacol bizar s-o vezi pe *miss* Mowcher înclinată asupra lui şi scrutându-i părul castaniu, bogat, cu o lupă mare, pe care o scosese din buzunar.

— *Eşti* băiat frumos! a proclamat *miss* Mowcher după o scurtă cercetare. Dar fără ajutorul meu, în mai puţin de un an te-ai trezi cu o chelie de călugăr în creştetul capului. Ai răbdare un minut, tinere, îţi fac o frecţie care zece ani o să te apere de căderea părului.

Şi rostind aceste cuvinte, a turnat ceva din sticluţă pe o bucată de flanelă, apoi a picurat şi pe una dintre periuţe câteva picături din acel preparat miraculos şi a început să-l frece şi să-l perie pe Steerforth cu amândouă deodată în creştetul capului, cu o râvnă cum nu-mi mai fusese dat să văd până atunci, dar fără a conteni să vorbească nicio clipă.

— Mai am eu un client, pe Charley Pyegrave, fiul ducelui. Îl cunoşti pe Charley? l-a întrebat pe Steerforth, aplecându-se ca să-l privească în faţă.

— Din vedere, i-a răspuns Steerforth.

---

[19] Numele făptaşei unor crime senzaţionale săvârşite la Londra în preajma anului 1850.

— Straşnic bărbat! Ce favoriţi mai are! Cât despre picioarele lui Charley, dacă ar fi egale (ceea ce nu-s), nu l-ar întrece nimeni. Ai să mă crezi când o să-ţi spun c-a încercat să se lipsească de serviciile mele, cu toate că serveşte în regimentul de gardă?

— Nebunie curată! i-a zis Steerforth.

— Cam aşa ceva. Fapt e că, nebun sau întreg la minte, a încercat, i-a răspuns *miss* Mowcher. Şi ce s-a apucat să facă? Să vezi şi să nu crezi! A intrat într-o parfumerie şi a cerut o sticlă de esenţă de Madagascar.

— A făcut Charley una ca asta? s-a minunat Steerforth.

— Charley a făcut-o. Dar n-aveau esenţă de Madagascar.

— Asta ce mai este? Ceva de băut? a întrebat Steerforth.

— De băut? a exclamat *miss* Mowcher, oprindu-se ca să-l dea peste obraz. Nu, ceva cu care să-şi îngrijească mustaţa, ştii *tu.* Era în prăvălie o femeie – o femeie mai în vârstă, o adevărată zgripţuroaică – care de când era n-auzise de produsul ăsta. „Vă rog să mă iertaţi, *sir,* i-a zis zgripţuroaica lui Charley, vreţi… vreţi cumva un RUJ?“ „Ruj? a întrebat-o Charley pe zgripţuroaică. Ce, Doamne iartă-mă, credeţi c-aş putea face eu cu ruj?“ „N-am vrut să vă supăr *sir,* s-a scuzat zgripţuroaica. Articolul ăsta mi se cere sub atâtea denumiri, încât am crezut că de el e vorba!“ Iată, băieţaş, încă o pildă de caraghioasă şarlatanie de care-ţi vorbeam, a urmat *miss* Mowcher, frecându-l de zor pe creştet. Mi se întâmplă şi *mie* să fac câte o bucată de felul ăsta – şi una mai boacănă – vreo şmecherie, băiete, ca să vorbim pe şleau!

— Ce fel de şmecherie? Ca aia cu rujul?

— Judecă şi tu singur, scumpule, i-a răspuns vicleana Mowcher, ducându-şi degetul la nas, şi în orice meserie dacă vei lucra păstrându-ţi secretele de fabricaţie, vei obţine rezultatul dorit. Recunosc că şi *eu* recurg la puţină şmecherie. O anumită văduvă *îi* zice alifie de buze. Alta *îi* zice mănuşi. Alta *îi* zice broderie. Alta, evantai. Şi *eu* fiecăreia îi zic cum *îi* place. Le fac rost de toate cele, dar între noi păstrăm secretul şi se prefac atât de bine, încât mai degrabă s-ar sulemeni într-un salon plin de lume decât

în faţa mea. Şi uneori, când le servesc, mă întreabă chiar pe mine – *cu ruj pe faţă* – chiar cu un strat atât de gros, încât nu încape îndoială că n-o fac din greşeală: „Cum arăt, Mowcher? Sunt palidă?“ Ha, ha, ha, ha! Spune-mi, tinere, *ăsta* nu-i un caraghioslâc?

De când eram nu văzusem ceva asemănător: Mowcher, pe masă, râdea cu poftă de acest caraghioslâc, frecându-l de zor pe Steerforth şi făcându-mi cu ochiul peste capul lui.

— Vai! a urmat ea. Nu prea am căutare pe aici. Din pricina asta o s-o iau din loc. De când am venit, n-am văzut nici o singură femeie frumoasă, Jemmy[20].

— Nu?

— Nici umbra unei femei frumoase, a întărit *miss* Mowcher.

— Am putea noi să-i arătăm una în carne şi oase, ce zici? a spus Steerforth, uitându-se la mine. Ce zici, Daisy?

— Am putea, am încuviinţat eu.

— Ai? a strigat mărunţica privindu-mă drept în ochi. După care s-a întors întrebător către Steerforth: Hm?

Prima exclamaţie sunase ca o întrebare adresată amândurora, a doua părea însă destinată numai lui Steerforth. Neprimind răspuns nici la una, nici la alta, şi-a văzut mai departe de frecţie, cu capul plecat într-o parte şi cătând în sus cu un ochi, ca şi cum ar fi aşteptat ca răspunsul să-i vină din văzduh, încredinţată că se va ivi fără întârziere.

— Cumva o soră a dumitale, *mister* Copperfield? m-a interpelat dânsa după o scurtă pauză, fără a-şi schimba poziţia. Ai? Ai?

— Nu, i-a zis Steerforth, înainte să fi apucat să-i răspundă. Dimpotrivă, *mister* Copperfield a avut, dacă nu mă înşel, o mare admiraţie pentru ea.

— Cum? Şi n-o mai are? a sărit *miss* Mowcher. E cumva nestatornic? O, ce ruşine! Oare a sorbit din fiecare floare, sărind de la una la alta, până ce Polly de el s-a

[20] Diminutiv al lui James.

îndrăgostit?[21] Oare o cheamă Polly?

Mi-a pus această întrebare cu o iuţeală de elf şi cu o privire atât de scrutătoare, încât am fost tulburat o clipă.

— Nu, *miss* Mowcher, i-am răspuns. O cheamă Emily.

— Ai? a strigat dânsa exact ca prima dată. Hm! Ce moară stricată mai sunt! *Mister* Copperfield, nu găseşti că-s cam zănatică?

Tonul şi privirea ei insinuau, în legătură cu subiectul, un lucru cam neplăcut pentru mine. De aceea i-am spus mai serios decât vorbiserăm până atunci:

— Pe cât e de frumoasă, pe atâta-i de cuminte. E logodită şi o să se mărite cu un bărbat bun, vrednic şi potrivit cu ea. Preţuiesc bunul ei simţ tot atâta cât îi admir frumuseţea.

— Bine zis! a exclamat Steerforth. Auzi, auzi! Şi acuma, Daisy, o să potolesc curiozitatea acestei mici Fatima[22], spunându-i totul. Aflaţi, *miss* Mowcher, că fata lucrează ca ucenică, sau ca mai ştiu eu ce, la „Omer şi Joram“, negustori de mode şi mărunţişuri din acest oraş. Aţi auzit? „Omer şi Joram“. Cum v-a spus prietenul meu, e logodită cu un văr al ei; numele lui de botez e Ham; numele de familie: Peggotty; ocupaţia: marangoz; domiciliat şi el în acest oraş. Locuieşte la o rudă; numele de botez: necunoscut; numele de familie: Peggotty; ocupaţia: pescar; domiciliat şi el în acest oraş. E cea mai frumoasă şi mai atrăgătoare zână din lume. Ca şi prietenul meu, şi eu o admir din toată inima. De nu mi-ar fi teamă să nu creadă că-l vorbesc de rău pe logodnicul ei – ceea ce ştiu că l-ar supăra pe prietenul meu – aş zice că *mie,* unul, mi se pare că face o prostie; cred că ar putea să se mărite mai bine; şi jur că e născută să fie o *lady!*

Ţinând capul plecat într-o parte şi privind în sus, *miss* Mowcher a ascultat aceste cuvinte, rostite încet, dar

[21] Parafrază a începutului unei arii din *The Beggar's Opera (Opera săracului)* de John Gay (1685-1732): Polly este numele uneia dintre eroinele acestei piese muzicale.

[22] A şaptea soţie a lui Barbă-Albastră, eroul povestirii cu aceiaşi nume a lui *Charles Perrault* (1628—1703), stăpânită de o curiozitate care era s-o coste viaţa.

limpede, ca şi cum ar fi aşteptat anume acest răspuns. Când Steerforth a sfârşit, dânsa şi-a recăpătat pe loc voioşia şi a reînceput a sporovăi cu o uimitoare volubilitate.

— Vai! Şi asta-i tot ce-mi puteţi spune despre ea, nu-i aşa? a exclamat *miss* Mowcher, retezându-i favoriţii lui Steerforth cu o forfecuţă strălucitoare, pe care o mânuia cu repeziciune în toate direcţiile. Foarte bine, *foarte* bine! E o poveste destul de lungă. Ar trebui să se-ncheie cu cuvintele: „Şi vieţuiră de-a pururi în fericire, cu dragoste nesfârşită unul către altul“, nu-i aşa? Ah! Cum vine jocul cu gajuri? Iubesc o fată care se cheamă cu litera *E* pentru că-i ca o efigie; urăsc o fată care se cheamă cu *E* fiindcă-i logodită cu un egoist; am căutat, să-i stârnesc un elan şi s-o îndemn să se elibereze. Nu-i aşa că o cheamă Emily şi locuieşte pe ţărmul de est? Ha, ha, ha! Spuneţi-mi, *mister* Copperfield, nu găsiţi că-s cam zănatică?

Mi-a aruncat o privire şireată şi, fără a aştepta răspuns, a urmat, pe nerăsuflate:

— Gata! Dacă vreodată un derbedeu a fost tuns şi dichisit fără greş, acela eşti tu, Steerforth. Şi dac-am ajuns să cunosc o scăfârlie, apoi aceea e a ta. Auzi ce-ţi spun, scumpule? O cunosc ca nimeni altul! a adăugat, privindu-l în faţă. Acum poţi să te cari, Jemmy (cum spunem noi la curte), şi dacă *mister* Copperfield vrea să-ţi ia locul, îl dichisesc şi pe el.

— Ce zici, Daisy? m-a întrebat Steerforth râzând şi ridicându-se de pe scaun. Vrei să te facă frumos?

— Mulţumesc, *miss* Mowcher, nu astă-seara.

— Lăsaţi mofturile! mi-a zis mititica, aruncându-mi o privire expertă. Să vă alungesc puţin sprâncenele?

— Mulţumesc, i-am răspuns. Altă dată.

— Ar trebui să vi le trag cu vreun sfert de ţol mai spre tâmple, a stăruit miss Mowcher. În două săptămâni s-a făcut treaba.

— Nu, nu acum, mulţumesc.

— Să vă potrivesc moţul! a stăruit ea. Nu? Atunci să vă desenez o pereche de favoriţi. Hai?

Am roşit fără să vreau când am refuzat din nou, căci de

astă dată mă atinsese în punctul vulnerabil. Dar văzând că deocamdată nu voiam cu niciun preţ să mă las înfrumuseţat prin meşteşugul ei şi că rezistam atracţiilor sticluţei pe care o ridicase în dreptul ochilor, pentru a-şi spori puterea de persuasiune, *miss* Mowcher mi-a zis că o să mai stăm de vorbă în curând şi mi-a cerut să-i dau mâna, ca să coboare de la înălţimea la care se afla. Cu ajutorul meu a sărit sprintenă jos şi a dat să-şi lege bărbia dublă în bonetă.

— Cât vă datorez! a întrebat Steerforth.

— Cinci şilingi, i-a răspuns *miss* Mowcher. E aproape de pomană, puişor. Nu găsiţi că-s cam zănatică, *mister* Copperfield?

I-am răspuns foarte politicos:

— Câtuşi de puţin!

Dar în gândul meu, când am văzut-o cum a azvârlit în sus, ca un prestidigitator, cele două monede de câte o jumătate de coroană, cum le-a prins şi le-a vârât în buzunar şi s-a lovit cu palma peste buzunar, mi-am zis că era zănatică de-a binelea.

— Asta-i puşculiţa! a zis *miss* Mowcher apropiindu-se iar de scaun şi punând la loc în geantă colecţia de felurite mărunţişuri pe care o scosese. Mi-am luat toate drăcoveniile? Aşa se pare! Nu mi-ar sta bine să fac ca lunganul de Ned Beadwood, care, când l-au dus la biserică „ca să-l cunune cu cineva“, cum povesteşte el, s-a trezit că-şi uitase mireasa acasă. Ha, ha, ha! Un derbedeu Ned ăsta, dar nostim. Acuma ştiu c-am să vă rup inima, dar n-am încotro, trebuie să vă părăsesc. Adunaţi-vă puterile şi căutaţi să supravieţuiţi acestei încercări! La revedere, *mister* Copperfield! Păzeşte-te, potlogarule de Norfolk[23]! Destul am trăncănit! Dar vina e a voastră, păcătoşilor! Vă iert, totuşi! *Bob swore[24]!* Cum zice englezul în loc de „bună

[23] Aluzie la o replică din *Richard al III-lea,* V.3.

[24] Aceste cuvinte (care, în traducere, înseamnă: „Bod a înjurat“) sunt apropiate, în pronunţarea lor engleză *(bob suor),* de expresia franţuzească *bon soir* (bună seara).

seara“, când, după prima lecţie de franceză, găseşte că seamănă cu engleza. *Bob swore,* puişorilor!

Cu geanta-i zornăitoare de braţ, a pornit bălăbănindu-se spre uşă, unde s-a oprit să ne întrebe dacă n-am vrea să ne lase o şuviţă de păr. „Găsiţi că-s cam zănatică“, a adăugat drept comentariu la această ofertă şi, ducându-şi degetul la nas, a ieşit.

Steerforth râdea atât de tare, încât nu m-am putut opri să râd şi eu; nu cred însă c-aş fi făcut-o de nu m-aş fi molipsit de la el. După ce ne-am săturat de râs, ceea ce s-a întâmplat după câtva timp, mi-a zis că *miss* Mowcher avea nenumărate cunoştinţe şi că se pricepea să facă fel de fel de servicii la tot soiul de oameni. Unii îşi băteau joc de ea ca de o nebună; dar avea un spirit de observaţie ascuţit şi pătrunzător ca nimeni altul, şi pe cât îi erau braţele de scurte, pe atât îi era mintea de lungă. Mi-a zis că spunea adevărul când afirma că este pretutindeni, când ici, când colo; fiindcă mereu se ducea în provincie, recrutându-şi de peste tot clienţii şi cunoscând pe toată lumea. L-am întrebat ce fel de om era: dacă nu cumva era periculoasă şi dacă avea judecată sănătoasă; dar, după vreo două-trei încercări, văzând că nici nu lua în seamă aceste întrebări, n-am mai stăruit. În schimb, mi-a povestit multe despre dibăcia ei şi despre veniturile ei; şi mi-a atras atenţia, pentru eventualitatea că aş avea nevoie vreodată, că pune straşnic ventuze.

În seara aceea am vorbit mai tot timpul despre *miss* Mowcher, iar la despărţire, când coboram scările, Steerforth mi-a strigat: *„Bob swore!“*

Când am ajuns în dreptul locuinţei lui *mister* Barkis, am fost mirat văzându-l pe Ham, care se plimba în sus şi în jos în faţa casei, şi încă şi mai mirat aflând că micuţa Em’ly era înăuntru. L-am întrebat, fireşte, de ce n-a intrat şi el, în loc să măsoare singur uliţa în lung şi în lat.

— Vedeţi, *mas’r* Davy, mi-a zis el şovăind, Em’ly stă de vorbă înăuntru cu cineva.

— Cu atât mai mult cred că trebuia să intri şi tu, Ham, i-am spus zâmbind.

— Da, *mas'r* Davy, aşa s-ar fi cuvenit, mi-a răspuns el, dar vedeţi, a urmat el în şoaptă, e o femeie tânără, *sir*, e o tânără pe care Em'ly a cunoscut-o mai demult şi cu care acum n-ar trebui să mai vorbească.

Când am auzit aceste cuvinte, parcă a picat o rază de lumină asupra umbrei pe care o văzusem urmărindu-i cu câteva ceasuri mai înainte.

— E o biată femeie, *mas'r Davy,* a urmat Ham, pe care tot oraşul o dispreţuieşte. De la mic la mare. Nici de strigoiul din cimitir nu se fereşte lumea cu atâta scârbă.

— Nu cumva e femeia pe care am zărit-o astă-seară pe plajă după ce v-am întâlnit?

— Se ţinea după noi? m-a întrebat Ham. Se prea poate, *mas'r* Davy. Nu c-aş fi băgat de seamă că se ţinea după noi, *sir,* dar corând dup-aceea s-a strecorat până sub ferestruica lui Em'ly, şi când a văzut că s-a aprins lomina, a chemat-o în şoaptă: „Em'ly, Em'ly, pentru nomele lui Dumnezeu, fie-ţi milă. Cândva am fost şi eu ca tine!" Zguduitoare vorbe, *mas'r* Davy!

— Aşa-i, Ham. Şi ce-a făcut Em'ly?

— Em'ly a zis: „Martha, tu eşti? Vai, Martha, e oare cu putinţă să fii tu?!" Fiindcă ştiţi, *mas'r* Davy, au lucrat multă vreme împreună la *mister* Omer.

— Îmi amintesc acum! am exclamat, aducându-mi aminte de una din cele două fete pe care le văzusem când venisem pentru prima oară acolo. Îmi amintesc chiar foarte bine de ea!

— Martha Endell! mi-a zis Ham. E cu doi sau trei ani mai mare decât Em'ly, dar au mers împreună la şcoală.

— Nu i-am auzit niciodată numele, i-am spus. Dar iartă-mă, nu voiam să te întrerup.

— Apoi, *mas'r* Davy, cuvintele astea spun totul: „Em'ly, Em'ly, pentru nomele lui Dumnezeu fie-ţi milă. Cândva am fost şi eu ca tine." Voia să stea de vorbă cu Em'ly. Dar acolo Em'ly nu putea sta de vorbă cu ea, fiindcă unchiul, care o iubeşte atât de mult, era acasă şi n-ar fi… nu, *mas'r* Davy, a urmat Ham foarte grav, căci aşa com îl ştiţi, bun la suflet şi milos, nici pentru toate comorile ce zac scufundate

pe fundul mărilor n-ar fi răbdat să le vadă alături.

Am simţit cât era de adevărat acest lucru. Pe loc am înţeles la fel de limpede ca şi Ham că aşa stăteau lucrurile.

— Em'ly a scris atunci ceva cu creionul pe o hârtiuţă, pe care i-a dat-o pe fereastră, s-o ducă aici, a continuat Ham. „Arată-i asta mătuşii mele, *missis* Barkis, i-a zis, şi de dragul meu o să te lase s-aştepţi la ea, lângă foc, pân-o pleca unchiul şi oi putea veni şi eu." Apoi mi-a povestit ce v-am spus, *mas'r* Davy, şi mi-a cerut s-o petrec aici. Ce puteam face? Nici n-ar trebui să vorbească cu una ca asta, dar nu-s în stare să-i stau împotrivă când îi şiroiesc lacrimile pe faţă.

Şi-a vârât mâna în buzunarul de la piept al surtucului mototolit şi a scos cu mare grijă o punguliţă frumoasă.

— Şi chiar dac-aş fi putut să nu-i fac pe voie, când am văzut cum îi şiroiau lacrimile pe obraz, *mas'r* Davy, a adăugat Ham, cumpănind cu drag punga în palma-i aspră, oare m-aş fi putut împotrivi când mi-a dat-o să i-o duc şi când am pricepot de ce o lua cu ea? O nimica toată, a zis Ham, privind-o dus pe gânduri. Cu aşa puţini bani în ea! Biata mea Em'ly!

După ce a pus-o la loc, i-am strâns călduros mâna – căci asta-mi venea mai la îndemână decât să-i spun ceva – şi tăcuţi ne-am plimbat în sus şi în jos vreun minut sau două. Apoi uşa s-a deschis, şi Peggotty a ieşit în prag, făcându-i lui Ham semn să intre. Aş fi vrut să rămân afară, dar Peggotty a venit după mine, stăruind să intru şi au. Şi atunci aş fi dorit să ocolesc odaia unde se aflau cu toţii dar erau adunaţi în bucătărioara curată, pardosită cu ţiglă, de care am mai pomenit nu o dată. Uşa dădea însă în bucătărie, aşa că m-am trezit în mijlocul lor, înainte de a fi avut răgaz să mă gândesc încotro s-o apuc.

Fata – cea pe care o văzusem pe plajă – se afla lângă cămin. Şedea pe podea, cu fruntea pe un braţ care se sprijinea pe un scaun. Am dedus, după poziţia ei, că Em'ly tocmai se ridicase de pe scaun şi că, poate, ţinuse în poale capul acelei făpturi disperate. Chipul fetei nu l-am putut vedea, căci părul, despletit şi răvăşit, răscolit parcă de

mâna ei, îi acoperea faţa; dar mi-am putut da seama că era tânără şi frumoasă. Peggotty se vedea bine că plânsese. Micuţa Em’ly, la fel. Când am intrat, nimeni n-a scos o vorbă; şi în tăcerea aceea, pendula nemţească de pe poliţă bătea parcă de două ori mai tare ca de obicei.

Em’ly a vorbit cea dintâi:

— Martha vrea să plece la Londra, i-a spus ea lui Ham.

— De ce la Londra? a întrebat Ham.

Stătea între ele două şi se uita la tânăra prăvălită pe podea cu o privire în care erau amestecate compătimirea şi gelozia stârnită de prietenia ce i-o arăta aceea pe care el iubea atât de mult, cu o privire ce-a rămas bine întipărită în mintea mea. Vorbeau amândoi ca şi cum fata ar fi fost bolnavă, vorbeau cu glas scăzut, dar ce spuneau se auzea desluşit, deşi abia şopteau.

— Mai bine acolo decât aici, a intervenit energic o a treia voce – vocea Marthei, care nici nu se clintise. Acolo nu mă cunoaşte nimeni. Aici mă ştie toată lumea.

— Ce-o să facă acolo? a întrebat Ham.

Fata şi-a înălţat capul şi, cu o privire întunecată, s-a uitat o clipă la Ham: apoi şi-a rezemat din nou fruntea şi şi-a petrecut braţul drept în jurul gâtului, crispându-se ca o femeie cuprinsă de friguri sau săgetată de durere după ce a fost lovită de un glonte.

— O să încerce să ducă o viaţă cinstită, a zis micuţa Em’ly. Nu ştii ce ne-a spus. Nu-i aşa, mătuşă, dânsul… ei… nu ştiu?…

Peggotty a dat din cap cu milă.

— Am să încerc, dacă o să mă ajutaţi să plec, a spus Martha. E cu neputinţă s-o duc mai rău decât am dus-o aici. S-ar putea însă s-o duc mai bine. Vai, a adăugat apoi, zguduită de un fior, scoateţi-mă de pe uliţele astea, unde toată lumea mă cunoaşte de când eram copil!

Em’ly a întins mâna către Ham şi l-am văzut cum i-a dat o pungă mică de pânză. Crezând că era a ei, a luat-o şi a făcut unul sau doi paşi înainte; dându-şi apoi seama de greşeală, s-a întors către dânsul, care între timp se trăsese lângă mine, şi i-a arătat-o.

— E a ta, Em’ly, l-am auzit spunând. Tot ce am pe lume al tău e, draga mea. N-am altă bucurie în viaţă decât pe tine.

Ochii micuţei Em’ly s-au umplut din nou de lacrimi, dar s-a întors şi s-a apropiat de Martha. Ce i-a dat, nu ştiu. Am văzut-o doar că s-a aplecat lângă ea şi că i-a pus nişte bani în sân. A întrebat-o apoi în şoaptă dacă erau de ajuns.

— Mai mult decât de ajuns, i-a răspuns Martha, luându-i mâna şi sărutându-i-o.

Apoi s-a ridicat, şi-a strâns broboada pe umeri, şi-a acoperit faţa cu ea, plângând în hohote, s-a îndreptat încet spre uşă. Înainte de a ieşi, s-a oprit o clipă, ca şi cum ar fi vrut să mai spună ceva sau să se întoarcă; dar n-a rostit nici un singur cuvânt. Şi cu acelaşi geamăt surd, lugubru, deznădăjduit, a plecat învăluită în broboadă.

Când uşa s-a închis în urma ei, micuţa Em’ly ne-a privit iute pe toţi trei, şi ascunzându-şi faţa în palme, a izbucnit în plâns.

— Lasă, Em’ly! i-a zis Ham, bătând-o uşor pe umăr. Lasă, draga mea! Lasă, nu mai plânge aşa, frumoaso!

— Vai, Ham! Nu-s atât de bună cât ar trebui să fiu! a izbucnit ea, plângând amarnic. Ştiu că uneori nu sunt atât de recunoscătoare cât s-ar cuveni!

— Ba da! Ba da! Sigur că eşti, a zis Ham.

— Nu! Nu! Nu! a strigat micuţa Em’ly, sughiţând şi clătinând din cap. Nu-s atât de bună cât ar trebui să fiu! Nici pe departe! Nici pe departe!

Şi plângea de parc-ar fi stat să-i plesnească inima.

— Prea îţi pun dragostea la încercare. O ştiu! a suspinat ea. Sunt adesea urâcioasă cu tine şi nestatornică, deşi ar trebui să mă port cu totul altfel. Tu niciodată nu eşti rău cu mine. Nu-nţeleg de ce mă port aşa cu tine, când n-ar trebui să mă gândesc la nimic altceva decât să-ţi arăt recunoştinţă şi să te fac fericit!

— Întotdeauna mă faci, draga mea! a sărit Ham. Când te văd, îs fericit. Toată ziua-s fericit, cu gândul la tine.

— Vai, asta nu-i de ajuns! s-a jelit Em’ly. Asta-i pentru că tu eşti bun; nu pentru că aş fi eu. Vai, dragul meu, ar fi fost

mai bine pentru tine de te-ai fi îndrăgostit de o alta... de o fată mai statornică şi mai vrednică decât mine, care să fie pe de-a-ntregul a ta şi niciodată să nu se arate trufaşă şi schimbăcioasă ca mine!

— Biata-i inimioară duioasă! a şoptit Ham. A tulburat-o Martha peste măsură.

— Te rog, mătuşico, a îngăimat Em'ly, vin-aici şi lasă-mă să pun capul în poala ta. O, sunt atât de nefericită în seara asta, mătuşico! O, nu-s atât de bună cât ar trebui să fiu! Nu-s, ştiu eu!

Peggotty s-a grăbit să se aşeze pe scaunul de lângă cămin. Cuprinzând-o cu braţele în jurul gâtului, Em'ly a îngenuncheat lângă dânsa şi a privit-o foarte serios drept în ochi.

— O, te rog, mătuşico, ajută-mă! Ham, dragul meu, încearcă de mă ajută! *Mister* David, în amintirea vremurilor de odinioară, încearcă, rogu-te, de mă ajută! Aş vrea să fiu mai bună decât sunt! Aş vrea să fiu de o sută de ori mai recunoscătoare! Aş vrea să-mi dau mai bine seama ce binecuvântare e să ai un bărbat bun şi vrednic şi să duci o viaţă paşnică. Vai de mine! Vai de mine! Vai, inima mea, inima mea!

Apoi şi-a ascuns faţa la pieptul iubitei mele dădace şi, punând capăt acestor tânguiri, a căror jale şi durere erau pe jumătate de femeie în toată firea, pe jumătate de copil, aşa cum, de altfel, îi era întreaga purtare (care se potrivea, cred, cu frumuseţea ei mai bine decât orice altă purtare), plânse în tăcere mai departe, în vreme ce Peggotty îi mângâia uşor părul, ca unui prunc.

Treptat s-a potolit, şi noi am încercat s-o mângâiem; ba i-am dat curaj, ba am glumit cu ea, până ce a început să-şi înalţe capul şi să ne vorbească. Am continuat aşa până ce am făcut-o să zâmbească, apoi să râdă şi apoi să se ridice şi să şadă pe scaun, cam ruşinată; între timp, Peggotty i-a potrivit buclele, i-a şters ochii şi i-a netezit rochia, pentru ca nu cumva unchiul să se întrebe, când s-o întoarce acasă, de ce plânsese fetiţa lui iubită.

În noaptea aceea am văzut-o făcând ceea ce până atunci

niciodată nu o văzusem făcând. Am văzut-o sărutându-l pe obraz, cu gingaşă nevinovăţie, pe logodnicul ei şi cuibărindu-se la pieptul lui vânjos, care-i era cel mai bun sprijin. Iar când au plecat împreună, sub razele lunii care asfinţea, i-am urmărit cu privirea şi – amintindu-mi de plecarea Marthei – am văzut că Em'ly îl ţinea cu amândouă mâinile de braţ şi că mergea strâns lipită de el.

CAPITOLUL XXIII

CONSTAT CĂ *MISTER DICK* AVEA DREPTATE ŞI-MI ALEG O PROFESIE

Când m-am trezit a doua zi dimineaţă, m-am gândit foarte mult la micuţa Em'ly şi la tulburarea ei după plecarea Marthei. Mi s-a părut că întrucât aflasem de aceste simţăminte şi slăbiciuni neştiute sub semnul unei încrederi sacre, nu-mi era îngăduit să le dezvălui nici măcar lui, Steerforth. Nutream sentimentele cele mai delicate pentru gingaşa făptură care-mi fusese tovarăşă de joacă şi pe care am fost totdeauna convins, şi aşa voi rămâne până la sfârşitul zilelor mele, c-o iubisem cu adevărat. A repeta altora, şi chiar lui Steerforth, ceea ce auzisem din întâmplare, când dânsa, într-o pornire nestăvilită, îşi deschisese inima în faţa mea, mi se părea o faptă urâtă, nevrednică de mine, nevrednică de aureola copilăriei noastre neprihănite, care în ochii mei totdeauna plana în jurul chipului ei. De aceea am decis să zăvoresc această taină în inima mea; şi acolo ea a dat imaginii ei o nouă strălucire.

În timp ce luam gustarea, am primit o scrisoare din partea mătuşii. Îmi vorbea în ea de probleme asupra cărora socoteam că Steerforth ar putea să mă sfătuiască mai bine ca oricine şi ştiam că voi fi încântat să-i cer părerea, astfel că m-am hotărât să le discut în cursul călătoriei spre casă.

Deocamdată eram destul de ocupat, căci trebuia să ne luăm rămas bun de la toţi prietenii noştri. Printre cei cărora le părea, rău că plecăm, *mister* Barkis ţinea un loc de frunte; cred chiar c-ar fi fost în stare să mai deschidă o dată lădiţa şi să jertfească încă o guinee ca să ne reţină încă patruzeci şi opt de ore la Yarmouth. Peggotty şi întreaga ei familie erau tare amărâţi. Toţi componenţii firmei „Omer şi Joram“ au venit să ne ureze drum bun; iar în jurul lui Steerforth s-au îmbulzit atâţia marinari ca să-i care valizele la diligenţă, încât chiar dacă am fi avut bagaje cât un regiment, n-am fi dus lipsă de hamali. Într-un cuvânt, am plecat înconjuraţi de părerea de rău şi de admiraţia tuturor şi am lăsat în urmă o sumedenie de oameni foarte mâhniţi.

— Rămâi multă vreme aici, Littimer? l-am întrebat în ultimul moment, când aştepta să pornească diligenţa.

— Nu, s*ir.* Nu cred că voi rămâne prea multă vreme, *sir.*

— Deocamdată încă nu putem şti cât, a zis Steerforth, în treacăt. Ştie ce are de făcut şi o să-şi facă el datoria.

— Despre asta nici nu mă îndoiesc, am întărit eu.

Littimer şi-a dus mâna la pălărie, spre a-mi mulţumi pentru această apreciere, şi asta m-a făcut să mă simt ca un băieţaş de 8 ani. A repetat apoi acest gest ca să ne ureze drum bun; şi a rămas acolo pe trotuar, la fel de respectabil şi de misterios ca o piramidă egipteană.

Câtva timp n-am schimbat niciun cuvânt, Steerforth fiind neobişnuit de tăcut, iar eu întrebându-mă când voi mai revedea aceste vechi privelişti şi ce se va mai întâmpla între timp cu mine sau cu ele. În cele din urmă Steerforth s-a înseninat şi a devenit deodată vorbăreţ, căci avea darul de a trece într-o clipită de la o stare de spirit la alta, şi apucându-mă de braţ, mi-a zis:

— Zi şi tu ceva, David. Ce-i cu scrisoarea de care mi-ai vorbit la masă?

— O! i-am răspuns, scoţând-o din buzunar. E de la mătuşa.

— Şi ce lucruri de seamă îţi scrie?

— Îmi aminteşte c-am făcut această călătorie ca să văd lumea şi să mai chibzuiesc puţin.

— Ceea ce, fireşte, ai şi făcut, nu?

— N-aş putea zice c-am făcut acest lucru. La drept vorbind, cred c-am uitat de treaba asta.

— Bine! Ca să-ţi îndreptţi greşeala, mi-a zis Steerforth, n-ai decât s-o faci acum. Priveşte la dreapta, şi o să vezi un şes întins, cu numeroase mlaştini; aruncă-ţi privirea la stânga, şi o să găseşti aceeaşi privelişte. Uită-te înainte, şi o să constaţi acelaşi lucru; uită-te înapoi, şi tot aia vei afla.

Am râs şi i-am răspuns că atât cât puteam cuprinde cu ochii, nu întrezăream nicio profesie potrivită; ceea ce se datora pesemne faptului că jur împrejur locul era şes.

— Şi ce spune mătuşa în privinţa asta? m-a întrebat Steerforth, aruncând o ochire asupra scrisorii pe care o ţineam în mână. Face vreo sugestie?

— Da, face, i-am răspuns. Mă întreabă dacă aş vrea să | devin *proctor.* Ce părere ai?

— De, ştiu eu? Poţi să alegi această profesie tot atât de bine ca oricare alta.

Nu m-am putut opri să râd din nou, văzând că punea în aceeaşi oală toate meseriile şi profesiile, fără nicio deosebire; şi i-am spus părerea mea.

— Dar spune-mi Steerforth, ce e un *proctor?*

— Un fel de avocat specializat în cauzele de drept bisericesc, m-a lămurit Steerforth. Îndeplineşte în faţa unor instanţe răsuflate, care-şi au sediul la „Doctors' Commons"[25]*,* străvechea fundătură de lângă St. Paul's Churchyard, rolul ce revine *solicitor*[26]-ilor în faţa instanţelor civile. E o tagmă care în mod firesc ar fi trebuit să piară în urmă cu vreo două sute de ani. Ca să înţelegi mai bine ce e

[25] Complex de clădiri datând din secolul al XVI-lea, în care îşi aveau sediul Asociaţia doctorilor în drept din Londra (1509-1858) şi o serie de instanţe bisericeşti şi maritime ; a fost dărâmat în 1867.

[26] În Anglia, apărarea intereselor juridice ale persoanelor este împărţită între două categorii de jurişti : de o parte, *solicitor*-ii*,* care se mărginesc să dea avize, să întocmească contracte, să strângă probe şi să pregătească acte procedurale, iar de altă parte, *barrister*-ii, care singuri au dreptul să reprezinte şi să pledeze în numele părţilor în faţa instanţelor de judecată.

un *proctor,* cred că cel mai nimerit ar fi să-ţi descriu „Doctors' Commons". E un lăcaş retras, unde se aplică aşa-numitul drept canonic şi unde se născocesc tot felul de chiţibuşuri cu ajutorul unor stârpituri de legi întărite cândva de Parlament şi ieşite din uz, despre care trei sferturi din oamenii ce trăiesc în ziua de azi habar n-au, iar celălalt sfert crede că ar fi fost descoperite în stare de fosile în perioada Edwardsilor[27]. E un tribunal care deţine un străvechi monopol asupra proceselor cu privire la testamente, la căsătorii şi la litigiile ivite între nave şi corăbii.

— Fugi de-aici, Steerforth! am exclamat eu. Doar nu vrei să spui că litigiile maritime ar avea ceva comun cu cele ecleziastice?

— Nu, nicidecum, dragul meu, vreau să spun doar că aceste litigii sunt dezbătute şi judecate la „Doctors' Commons" de unii şi aceiaşi oameni. Ar trebui să te duci acolo într-o zi şi să-i auzi cum folosesc anapoda mai bine de jumătate din termenii de specialitate din dicţionarul lui Young în legătură cu abordajul corăbiei „Sarah Jane" de către „Nancy" sau în legătură cu faptul că mister Peggotty şi pescarii din Yarmouth au ieşit în larg pe vreme de furtună, ca să ducă o ancoră şi un cablu vasului „Nelson", aflat în drum spre India, care se găsea în primejdie; iar în altă zi să te duci să-i prinzi discutând cu aprindere probele pentru sau contra unui pastor învinuit de purtări necuviincioase; şi o să constaţi că cel care judecase pricina de drept maritim îndeplineşte rolul de avocat în procesul pastorului, sau invers. Sunt ca actorii: aici e judecător, şi aci nu mai e; când e una, când e alta, şi apoi schimbă, şi iar schimbă rolurile; totdeauna însă e un spectacol de amatori plăcut şi bănos, prezentat în faţa unui public deosebit de ales.

— Dar avocaţii şi *proctor*-ii nu-s unul şi acelaşi lucru? l-am întrebat eu cam nedumerit.

[27] Perioada domniei celor şase regi cu numele de Edward, care au domnit în Anglia în secolele XIV-XVI.

— Nu mi-a răspuns Steerforth, avocaţii sunt laici, care au obţinut o diplomă de doctor în drept de la o universitate, de altfel aşa se face că sunt în măsură să ştiu câte ceva despre treaba asta.. *Proctor*-ii dau de lucru avocaţilor. Primesc şi unii şi alţii onoruri grase şi, în genere, trăiesc foarte bine. În concluzie, te sfătuiesc, David, să intri la „Doctors' Commons". Pot să-ţi mai spun, dacă te interesează cumva, că se fudulesc foarte cu rangul, lor.

Ţinând seama de obiceiul lui Steerforth de a zeflemisi asemenea lucruri şi având în vedere atmosfera gravă şi tradiţiile venerabile evocate de acea „bătrână clădire de lângă St. Paul's Churchyard", m-am simţit atras de sugestia mătuşii, sugestie în privinţa căreia mă lăsa să hotărăsc singur, fără a-mi ascunde că ideea îi venise cu prilejul unei recente vizite făcute *proctor*-ului ei la „Doctors' Commons", în legătură cu redactarea unui testament în favoarea mea.

— În orice caz gestul mătuşii e vrednic de laudă, şi-a dat cu părerea Steerforth când i-am relatat acest amănunt, şi merită să fie încurajat din plin. Daisy, te sfătuiesc să intri la „Doctors' Commons".

Am luat hotărârea fermă să fac acest lucru. I-am spus apoi lui Steerforth că (după cum îmi scrisese) mătuşa mă aştepta la Londra şi că luase pentru o săptămână un apartament într-un imobil din Lincoln's Inn Fields[28], care avea o scară de piatră şi o ieşire de incendiu pe acoperiş, mătuşa mea fiind convinsă că la Londra orice casă era în primejdie să ia foc în fiecare noapte.

Călătoria a decurs cât se poate de plăcut şi am mai vorbit de câteva ori despre „Doctors' Commons", anticipând viitorul îndepărtat când voi ajunge să fiu *proctor* acolo, pe care Steerforth l-a zugrăvit cu fantezie şi umor într-o serie de scene care ne-au înveselit pe amândoi. Când am ajuns la destinaţie, Steerforth s-a dus acasă, făgăduindu-mi că va veni să mă vadă peste vreo două zile, iar eu am luat

[28] Veche piaţă în City; îşi trage numele de la una dintre cele patru mari asociaţii profesionale ale juriştilor englezi, „Lincoln's Inn", întemeiată în secolul al XIV-lea, al cărui sediu ocupă o latură a pieţei.

trăsura până la Lincoln’s Inn Fields, unde am găsit-o pe mătuşa care mă aştepta cu cina.

Nici dacă, între timp, aş fi făcut o călătorie în jurul lumii, tot nu ne-am fi putut bucura mai mult revăzându-ne. Când m-a îmbrăţişat, mătuşa a început să plângă de-a binelea şi mi-a zis, glumind, că dacă biata mama ar fi trăit, fără îndoială c-ar fi vărsat un potop de lacrimi, prostuţa de ea.

— Aşadar, l-ai lăsat acasă pe *mister* Dick, mătuşico, i-am zis eu. Îmi pare rău. Ah, Janet, ce mai faci?

În timp ce Janet îmi făcea o reverenţă, întrebându-mă de sănătate, am băgat de seamă ca obrazul mătuşii se lungeşte.

— Îmi pare şi mie rău, mi-a zis mătuşa, frecându-şi nasul. De când sunt aici, n-am pace, Trot.

Până s-apuc a o întreba de ce, m-a lămurit:

— Sunt convinsă, mi-a zis, punând cu tristeţe, dar şi cu hotărâre mâna pe masă, că Dick nu-i în stare să îndepărteze măgarii. N-are tăria de caracter necesară. Ar fi trebuit s-o las pe Janet acasă, în locul lui; aşa poate aş fi fost liniştită. Dacă vreodată un măgar a izbutit să-mi calce pajiştea, a adăugat mătuşa foarte apăsat, asta s-a întâmplat azi după-amiază la patru. M-a trecut un fior rece, şi *ştiu* c-a fost un măgar!

Am încercat s-o liniştesc, dar a refuzat orice consolare.

— A fost un măgar, stărui mătuşa, şi anume acela cu coada retezată, pe care a venit călare sora lui Murdering (aşa-i zicea întotdeauna mătuşa lui Jane Murdstone). Nu se află la Dover măgar mai obraznic şi mai nesuferit decât acela! a încheiat mătuşa, izbind cu pumnul în masă.

Janet s-a încumetat să lase să se înţeleagă că mătuşa se necăjeşte degeaba, căci măgarul cu pricina, fiind închiriat pentru a căra nisip şi pietriş, nu avea când să mai încalce proprietăţile altora. Dară mătuşa nici n-a vrut să audă.

Cina a fost bună şi ni s-a servit caldă, deşi odăile mătuşii erau sus, tocmai la ultimul cat – nu ştiu dacă le alesese anume ca pentru banii ei să aibă de urcat cât mai multe trepte de piatră, sau ca să fie mai aproape de ieşirea de incendiu – şi această cină a fost alcătuită dintr-o găină

friptă, un biftec şi legume foarte gustoase, din care m-am servit de două ori. Mătuşa, având însă idei preconcepute în privinţa alimentelor londoneze, a mâncat foarte puţin.

— Cred că pasărea asta prăpădită s-a născut şi a crescut într-o pivniţă şi n-a ieşit să răsufle decât într-o staţie de trăsuri, a declarat mătuşa. Cât despre biftecul ăsta, *sper* că o fi de vacă, deşi nu prea cred. După părerea mea, aici nu-i nimic veritabil în afară doar de gunoi.

— Nu crezi că s-ar putea ca găina să fi fost adusă de la ţară? am cutezat s-o întreb.

— Nici gând! mi-a răspuns ea. Negustorilor din Londra nu le face plăcere să vândă o marfă care să fie ceea ce spun că ar fi.

N-am îndrăznit s-o contrazic, dar am mâncat cu poftă, ceea ce a bucurat-o grozav. După ce a strâns masa, Janet a ajutat-o să se pieptene, să-şi pună scufia de noapte, care avea o croială mai elegantă ca de obicei („pentru caz de incendiu“, a explicat mătuşa), şi să-şi strângă fusta în jurul genunchilor, ca să se încălzească, acestea fiind obişnuitele ei pregătiri înainte de a se duce la culcare. După aceea i-am preparat, potrivit unor rânduieli de la care nu era îngăduită nici cea mai mică abatere, un pahar de *punch* de vin alb amestecat cu apă şi o bucată de pâine prăjită, tăiată în feliuţe lungi şi subţiri. Când toate aceste preparative au luat sfârşit, am rămas singuri, şi mătuşa, care şedea în faţa mea, şi-a sorbit încet vinul amestecat cu apă, muind pe rând fiecare feliuţă de pâine prăjită înainte de a o mânca şi uitându-se cu duioşie la mine pe sub marginile scufiei.

— Ei, Trot, a început ea, îţi surâde ideea de a te face *proctor?* Sau încă n-ai avut vreme să te gândeşti la asta?

— Ba m-am gândit, dragă mătuşă, şi am şi vorbit cu Steerforth despre asta. Îmi surâde. Îmi surâde chiar foarte mult.

— Nu mai spune? Asta mă bucură!

— Am însă o singură rezervă, mătuşică.

— Spune despre ce-i vorba, Trot.

— Aş vrea să întreb, mătuşică, pentru că, după câte înţeleg, accesul la această profesie este îngrădit, dacă

admiterea mea în rândurile ei n-ar cere prea multe cheltuieli.

— Admiterea ta n-o să coste mai mult de o mie de lire, mi-a răspuns mătuşa.

— Ascultă, mătuşico dragă, i-am zis, trăgându-mi scaunul mai aproape, nu mă pot împăca defel cu gândul acesta. E o sumă foarte mare. Ai cheltuit o mulţime cu învăţătura mea şi ai fost în toate privinţele cât se poate de mărinimoasă cu mine. Ai fost mărinimia întrupată. Există, desigur, şi alte profesii în care mi-aş putea începe activitatea fără nicio cheltuială şi în care aş putea nădăjdui să răzbesc prin muncă şi stăruinţă. Crezi că n-ar fi mai nimerit să alegem această cale? Eşti încredinţată că poţi cheltui atâta de mult bănet şi că face să-i cheltuieşti astfel? Eu doar atât îţi cer dumitale, care-mi eşti ca o a doua mamă, să chibzuieşti. Eşti încredinţată de aceste lucruri?

Mătuşa, care tot timpul mă privise drept în ochi, sfârşi de mestecat bucata de pâine prăjită ce o avea în gură; apoi a pus paharul pe consola căminului şi, împreunându-şi mâinile pe fusta sumeasă în jurul genunchilor, mi-a răspuns:

— Trot, copilul meu, n-am decât un singur ţel în viaţă, şi anume acela de a te ajuta să devii un om bun, cu judecata sănătoasă şi fericit. Asta urmăresc, şi acelaşi lucru îl urmăreşte şi Dick. Aş dori ca anumite persoane, pe care le cunosc, să audă părerile lui Dick în această privinţă, înţelepciunea lui e minunată. Dar nimeni în afară de mine nu cunoaşte puterea minţii acestui om!

S-a oprit o clipă şi, luându-mi mâna într-a ei, a urmat:

— N-are niciun rost să evocăm trecutul, Trot, decât atunci când poate avea vreo înrâurire asupra prezentului. S-ar fi cuvenit, poate, să fi legat o prietenie mai strânsă cu sărmanul tău tată. Ar fi trebuit, poate, să mă fi apropiat mai mult de biata maică-ta, care nu era decât un copil, chiar după ce soru-ta, Betsey Trotwood, m-a dezamăgit. În ziua când ai venit la mine, un mic fugar istovit şi murdar, cred că m-am gândit la toate acestea. De atunci şi până în ziua de azi mi-ai făcut întotdeauna cinste, dragă Trot, şi ai fost

pentru mine un izvor de bucurii şi de mândrie. Nu există nimeni altul care să aibă vreun drept asupra averii mele... (aici, spre mirarea mea, a şovăit şi a părut cam încurcată) nu există *nimeni* altul care să aibă vreun drept asupra averii mele, în afară de tine... căci tu eşti fiul meu adoptiv. Nu-ţi cer decât ca la bătrâneţe să-mi arăţi o dragoste filială şi să fii îngăduitor cu toanele şi cu ciudăţeniile mele; în felul acesta vei dărui unei bătrâne, a cărei tinereţe n-a fost nici atât de fericită, nici atât de plăcută, mult mai mult decât tot ceea ce dânsa va putea face vreodată pentru tine.

Era întâia oară când o auzeam pe mătuşa pomenind de trecutul ei. Şi o făcea cu atâta mărinimie şi seninătate, încât, de-ar mai fi fost cu putinţă, aş fi sporit şi mai mult dragostea şi respectul ce i le purtam.

— Acuma ne-am înţeles şi ne-am învoit întru totul, mi-a zis mătuşa, aşa că nu mai e nevoie să vorbim despre asta. Sărută-mă, şi mâine dimineaţă, după micul dejun, vom merge împreună la „Doctors' Commons".

Am mai stat mult de vorbă înainte de a ne duce la culcare. Am dormit într-o odaie alături de aceea a mătuşii, şi peste noapte m-a trezit de câteva ori, bătându-mi la uşă, tulburată de zgomotul depărtat al vreunei trăsuri sau al căruţelor care se duceau la piaţă şi întrebându-mă dacă nu auzisem „tulumbele". Spre dimineaţă a avut şi ea un somn mai liniştit şi m-a lăsat şi pe mine să dorm.

Pe la prânz am pornit spre biroul firmei Spenlow & Jorkins", la „Doctors' Commons". Mătuşa care avea despre Londra o asemenea părere încât în fiecare om de pe stradă vedea un hoţ de buzunare, mi-a dat să-i ţin geanta, în care se aflau zece guinee şi câteva monede de argint.

Ne-am oprit puţin la prăvălia cu jucării de pe Fleet Street, ca să vedem cum uriaşii de la biserica St. Dunstan băteau clopotele – ne potrivisem plecarea ca să fim acolo la 12 – şi apoi am luat-o pe Ludgate Hill şi apoi pe St. Paul's Churchyard. Ajunsesem aproape de St. Paul's Churchyard, când deodată am văzut-o pe mătuşa iuţind foarte tare pasul şi privind în jur cu o căutătură speriată, în acelaşi timp am băgat de seamă că un bărbat prost îmbrăcat, cu o

mutră respingătoare, care se oprise şi se uitase la noi când am trecut, se ţinea după noi şi se apropiase atât de mult, încât ai fi zis că vrea s-o atingă pe mătuşa.

— Trot! Scumpul meu Trot! mi-a şoptit dânsa înfricoşată, strângându-mă de braţ. Nu ştiu ce să fac.

— Nu-ţi fie frică, i-am zis. N-ai niciun motiv să te sperii. Intră într-o prăvălie şi mă descotorosesc eu îndată de individul ăsta.

— Nu, nu băiete! Pentru nimic în lume să nu vorbeşti cu el. Te rog! Îţi poruncesc!

— Doamne-Dumnezeule, mătuşico! i-am zis. Nu-i decât un cerşetor obraznic.

— Nu ştii ce e! Nu ştii cine e! Nu ştii ce spui!

Ca să vorbim, ne oprisem în dreptul unei porţi, şi dânsul se oprise şi el.

— Nu te uita la el! mi-a ordonat mătuşa, când, indignat, am întors capul spre el. Adu-mi o trăsură şi aşteaptă-mă în St. Paul’s Churchyard.

— Să te aştept?

— Da. Trebuie să mă laşi singură. Trebuie să mă duc să stau de vorbă cu el.

— Cu el, mătuşico? Cu omul ăsta?

— Sunt în toate minţile şi te asigur că *n-am încotro.* Fă-mi rost de o trăsură!

Deşi foarte nedumerit, mi-am dat seama că n-aveam niciun drept să nu mă supun unei comenzi atât de peremptorii. Am dat fuga şi am oprit o birjă care tocmai trecea goală. Nici nu apucasem să cobor de pe scară, că mătuşa s-a şi aruncat în trăsură, şi după dânsa, omul acela. Mi-a făcut semn cu mâna să plec, şi era atât de încruntată, încât uluit cum mă aflam, m-am depărtat îndată.

Am mai auzit-o spunând vizitiului:

— Mână unde pofteşti! Mână înainte!

Şi trăsura a trecut prin faţa mea, urcând la deal.

Mi-au venit în minte spusele lui *mister* Dick, pe care le luasem drept o halucinaţie. Nu încăpea îndoială că acesta era omul de care-mi pomenise în termeni atât de misterioşi, cu toate că nu înţelegeam defel ce putere avea asupra

mătuşii. După ce am tremurat de frig vreo jumătate de ceas în St. Paul's Churchyard, am zărit trăsura care se întorcea. Birjarul a oprit în dreptul meu şi am văzut că mătuşa era singură pe banchetă.

Încă nu-şi revenise de ajuns din emoţia prin care trecuse, aşa că nu se simţea în stare să facă vizita proiectată. M-a rugat să mă sui în trăsură şi să-i spun birjarului să ne plimbe în sus şi în jos câtva timp. Mi-a mai spus doar atât:

— Scumpul meu, niciodată să nu mă întrebi ce s-a întâmplat şi nici să nu-mi pomeneşti de asta.

Apoi, în cele din urmă, s-a liniştit şi mi-a spus că se simte bine şi că putem coborî. Când mi-a dat geanta, ca să-i plătesc birjarului, am băgat de seamă că nu mai avea nicio guinee şi că-i rămăseseră doar monedele de argint.

La „Doctors' Commons" se intra printr-o portiţă scundă, boltită. După ce am făcut câţiva paşi pe ulicioară, dincolo de portiţă, am băgat de seamă că larma Cityului se pierde treptat, ca prin minune, în depărtare. Am străbătut câteva curţi mohorâte şi alei înguste şi am ajuns la birourile firmei „Spenlow & Jorkins", unde lumina pătrundea prin oberlihturi; în vestibulul acestui templu, în care pelerinii intrau fără a îndeplini ceremonia de a bate la uşă, trei-patru secretari copiau nişte acte. Unul dintre ei, mărunţel şi uscăţiv, care şedea singur la o masă şi purta o perucă ţeapănă, castanie, făcută parcă din turtă dulce, s-a ridicat s-o întâmpine pe mătuşa şi ne-a poftit în biroul lui *mister* Spenlow.

— *Mister* Spenlow e la tribunal, *ma'am,* a grăit omul cel uscăţiv; e zi de judecată la „Arches Court"[29]; dar tribunalul se află la doi paşi şi trimit imediat să-l cheme.

Lăsându-ne singuri până la venirea lui *mister* Spenlow, am profitat să arunc o privire în jur. Mobila era veche şi prăfuită; postavul verde de pe birou era decolorat, veşted şi ros ca un bătrân cerşetor. Pe birou zăceau nenumărate documente făcute sul, dintre care unele purtau inscripţia „Alegaţii", iar unele, spre uimirea mea, inscripţia: „Acţiuni";

[29] Instanţă ecleziastică de apel a eparhiei de Canterbury.

pe unele sta scris: „Pendinte la Consistoriu“[30], pe altele la „Arches Court“[31] şi la „Prerogative Court“[32] iar pe altele la Curtea Amiralităţii[33] şi la Curtea delegaţilor[34]; asta m-a făcut să mă întreb câte instanţe or fi existând în total şi câtă vreme va trece până am să le dau de rost. Se mai aflau pe birou şi câteva voluminoase dosare de „Mărturii luate sub jurământ“ în manuscris, şnuruite şi straşnic legate, care formau colecţii masive, câte o asemenea colecţie pentru fiecare proces, ca şi cum fiecare ar fi fost o istorie în zece sau douăzeci de volume. Toate astea mi s-au părut destul de costisitoare şi mi-au permis să-mi fac o idee destul de plăcută cu privire la treburile unui *proctor.* Din ce în ce mai încântat, zăboveam cu privirea asupra acestor obiecte şi asupra altora de acelaşi soi, când am auzit paşi zoriţi în camera de alături şi apoi a intrat grăbit, scoţându-şi pălăria, *mister* Spenlow, care purta o robă neagră, tivită cu blană albă.

Era un ins mărunţel, blond şi purta ghete impecabile şi o cravată albă şi un guler tare cum nu se poate mai scrobit. Haina strânsă pe talie era încheiată până sus, şi era evident că-şi dădea multă osteneală cu favoriţii care erau buclaţi cu mare grijă. La ceas avea un lanţ de aur atât de gros, încât mi-a dat prin minte că nici nu l-ar putea scoate din buzunar dacă n-ar avea un braţ vânjos, de aur ca acelea ce servesc drept emblemă giuvaergiilor. Era dichisit cu atâta grijă şi se ţinea atât de ţeapăn, încât abia se putea apleca; iar când şedea la birou şi voia să se uite la vreo hârtie, întocmai ca şi Punch,[35] îşi mişca tot trupul, de la noadă.

---

[30] Consistoriul bisericii anglicane *(Consistory Court).*

[31] Instanţă de apel a eparhiei de Canterbury.

[32] Instanţă bisericească, având jurisdicţie specială asupra testamentelor şi a foilor de zestre.

[33] Tribunalul maritim *(Admiralty Court).*

[34] Suprema instanţă ecleziastă a bisericii anglicane *(Delegates' Court).*

[35] Unul dintre eroii popularului spectacol de marionete *Punch and Judy (Punch şi Judy),* reprezentat de păpuşarii englezi începând din secolul al XVII-lea ; Punch (de la italienescul *Pulcinello* sau *Punchinello)* este reprezentat ca un ins cocoşat, sfrijit, cu nas nemăsurat de lung.

I-am fost prezentat de mătuşa mea lui *mister* Spenlow, care s-a arătat curtenitor.

Îndată după asta mi-a zis:

— Aşadar, *mister* Copperfield, vreţi să îmbrăţişaţi profesiunea noastră? I-am spus în treacăt lui *miss* Trotwood, acum câteva zile, când am avut plăcerea s-o văd (şi rostind aceste cuvinte s-a încovoiat de la noadă, ca Punch), că ar fi un loc liber la noi. *Miss* Trotwood a binevoit să-mi spună că are un nepot, căruia îi poartă o grijă deosebită şi căruia vrea să-i asigure un viitor frumos. Cred că acum am plăcerea ca acest nepot... şi din nou a făcut ca Punch.

M-am înclinat, ca să-i mulţumesc, şi i-am zis că mătuşa îmi pomenise de locul acela liber, adăugând că aş fi foarte încântat să-l ocup. Fiind încredinţat că ar putea să-mi convină, reţinusem imediat propunerea. Nu-mi va fi însă cu putinţă să spun precis dacă-mi place decât după ce voi şti mai bine despre ce era vorba. Şi deşi asta nu era decât o simplă formalitate, speram că mi se va oferi posibilitatea de a lucra de probă un timp înainte de a mă angaja definitiv.

— Vai, da, desigur! Desigur! a încuviinţat *mister* Spenlow. La noi e obiceiul să se dea totdeauna o lună... o lună de iniţiere. De fapt, aş fi foarte bucuros să vă pot oferi şi două... Şi trei luni... sau chiar o perioadă nelimitată... dar vedeţi, am un asociat, pe *mister* Jorkins.

— Şi îndemnizaţia dumneavoastră, *sir,* l-am întrebat, este de o mie de lire?

— Îndemnizaţia, inclusiv taxele de timbru, este de o mie de lire, a confirmat *mister* Spenlow. Cum i-am spus şi lui *miss* Trotwood, nu urmăresc interese băneşti; cred că puţini oameni sunt mai dezinteresaţi ca mine; dar *mister* Jorkins are părerile lui în această privinţă, şi sunt nevoit să le respect. *Mister* Jorkins, găseşte că o mie de lire e prea puţin.

— Presupun, *sir,* am insistat, tot cu gândul să cruţ punga mătuşii, că la dumneavoastră nu se practică obiceiul ca atunci când un stagiar se dovedeşte deosebit de folositor şi ajunge să stăpânească meseria la perfecţie... (ajungând

aici am roşit, pentru că asta semăna a laudă de sine) presupun că nu se practică obiceiul ca în ultimii ani ai uceniciei să i se acorde un...

Cu o mare sforţare, *mister* Spenlow şi-a înălţat capul deasupra cravatei, atât ca să-l poată clătina, şi mi-a răspuns înainte ca eu să fi rostit cuvântul „salariu“:

— Nu. Şi n-aş vrea să vă spun *mister* Copperfield, cum aş soluţiona această problemă dacă aş avea mână liberă. Dar *mister* Jorkins este neînduplecat.

Eram de-a dreptul îngrozit de imaginea teribilului Jorkins. Mai târziu am avut însă prilejul să mă conving că era un om blajin, cam greu de cap, al cărui rol era să stea în umbră, ca să poată fi denunţat mereu drept cel mai căpăţânos şi cel mai răuvoitor dintre oameni. Dacă un funcţionar cerea o sporire a salariului, *mister* Jorkins nici nu voia să audă de aşa ceva. Dacă un client întârzia să achite nota de cheltuieli, *mister* Jorkins era acela care voia să-l constrângă să plătească; şi oricât de neplăcute ar fi fost toate acestea pentru simţămintele lui *mister* Spenlow, *mister* Jorkins rămânea pe poziţie. Inima şi punga lui Spenlow cel bun ca un înger ar fi fost totdeauna larg deschise dacă nu s-ar fi împotrivit diavolul de Jorkins. Pe măsură ce am înaintat în vârstă, am avut prilejul să cunosc şi alte firme a căror activitate se desfăşura după metoda „Spenlow & Jorkins“!

S-a stabilit că voi putea începe luna de probă când voi dori şi că nu era nevoie ca mătuşa să rămână la Londra, nici să se întoarcă la sfârşitul perioadei, căci angajamentul meu îi putea fi trimis acasă pentru a-l semna. Când am ajuns atât de departe, *mister* Spenlow pe loc mi-a propus să merg cu el la tribunal ca să văd cum arată. Am primit bucuros, şi în acest scop am ieşit împreună, lăsând-o pe mătuşa să ne aştepte, căci ne-a zis că n-avea nicio poftă să se aventureze în asemenea locuri, socotind, pare-se, tribunalele ca un fel de pulberării, gata să sară în aer în orice clipă.

Mister Spenlow m-a condus printr-o curte pietruită, înconjurată de clădiri mohorâte de cărămidă, care, judecând după firmele cu numele doctorilor bătute pe la

uşi, am presupus că trebuie să fie birourile oficiale ale savanţilor avocaţi despre care îmi vorbise Steerforth; apoi, luând-o la stânga, am intrat într-o încăpere vastă şi întunecată, care aducea a capelă. Partea din fund era separată de rest printr-o balustradă; şi îndărătul acesteia, pe un fel de podium în formă de potcoavă, de o parte şi de alta, pe nişte scaune de sufragerie, vechi şi comode, şedeau nişte *gentlemani* în robe roşii şi cu peruci cenuşii, despre care mi s-a spus că erau înşişi doctorii de care am pomenit. În capul potcoavei, la un mic pupitru, în chip de amvon, stătea, clipind mărunt, un bătrânel, pe care, dacă l-aş fi văzut într-o colivie, fără doar şi poate l-aş fi luat drept o bufniţă; am aflat însă că era preşedintele instanţei. Jos, în spaţiul dintre braţele potcoavei, la o masă lungă, verde, se aflau alţi *gentlemani* posomorâţi, de acelaşi rang cu *mister* Spenlow, care, ca şi el, purtau robe negre tivite cu blană albă. Mai toţi purtau cravate scrobite şi păreau tare ţanţoşi; curând însă mi-am dat seama că-i cam nedreptăţisem în această din urmă privinţă, căci atunci când vreo doi sau trei s-au ridicat pentru a răspunde la o întrebare a preşedintelui, am văzut că erau cât se poate de plouaţi. Publicul era alcătuit dintr-un băieţaş cu un şal de lână la gât şi un bărbat voinic, dar cam jerpelit, care mânca pe furiş firimituri scoase din buzunarul hainei şi se încălzea la soba din mijlocul sălii tribunalului. Liniştea toropită ce domnea în această sală nu era întreruptă decât de trosnetul focului şi de glasul unuia dintre doctori, care vorbea încetişor, invocând o întreagă bibliotecă de probe, întrerupându-se din când în când ca să stăruie asupra unor argumente ivite în drum ca nişte locuri de popas. Niciodată de când sunt n-am avut prilejul să asist la o reuniune de familie atât de plăcută şi somnolentă, atât de prăfuită şi demodată şi atât de visătoare, şi mi-am dat seama că aparteneţa la această familie trebuie să aibă un agreabil efect soporific asupra oricui – excepţie făcând poate reclamanţii.

Încântat de atmosfera de reverie ce domnea în acest colţ retras, i-am declarat lui *mister* Spenlow că am văzut destul deocamdată, şi ne-am întors la mătuşa; apoi, împreună cu

ea, am părăsit „Doctors' Commons“, simţindu-mă foarte tânăr când am ieşit din birourile firmei „Spenlow & Jorkins“, urmărit de privirile funcţionarilor, care-şi făceau unul altuia semn cu condeiele, să se uite la mine.

Am ajuns înapoi la Lincoln's Inn Fields fără nicio altă aventură, în afară de întâlnirea cu un măgăruş nefericit, înhămat la căruţa unui precupeţ, care i-a trezit mătuşii amintiri dureroase. După ce am ajuns cu bine la gazdă, am mai discutat îndelung planurile mele de viitor; şi ştiind că mătuşa era nerăbdătoare să se întoarcă mai repede acasă, căci, din pricina mâncării, a pericolului de incendiu şi a hoţilor de buzunare, la Londra nu se putea simţi bine nicio jumătate de ceas, am îndemnat-o să nu se mai deranjeze pentru mine şi să plece, lăsându-mă să-mi port singur de grijă.

— Mâine se împlineşte o săptămână de când am venit, şi n-a trecut o zi fără să mă gândesc la întoarcere, mi-a răspuns mătuşa. Am găsit lângă Adelphi nişte odăi mobilate, care cred că ţi-ar conveni de minune, Trot!

După această mică introducere, a scos din buzunar un anunţ decupat cu grijă dintr-un ziar, în care se arăta că în Buckingham Street, lângă Adelphi, era de închiriat un mic apartament mobilat, cu vedere asupra Tamisei, potrivit pentru un tânăr distins, aparţinând vreuneia dintre asociaţiile juriştilor, sau având altă îndeletnicire – locuinţă liberă imediat. Chiria modestă, eventual contract lunar.

— Tocmai ce-mi trebuie mătuşico! i-am zis, roşindu-mă la gândul că aş putea locui într-un apartament.

— Atunci, hai să mergem! mi-a zis, punându-şi boneta, pe care tocmai o scosese. Să mergem să-l vedem.

Şi am pornit. Anunţul preciza că trebuie să ne adresăm unei oarecare *missis* Crupp, care locuia la aceeaşi adresă, şi am tras cordonul soneriei de la subsol, unde presupuneam că o vom găsi pe *missis* Crupp. Abia după ce am sunat de vreo trei sau patru ori, am dat de *missis* Crupp, o femeie grasă, într-un capot de nanchin, sub care atârna volanul unui jupon de flanelă.

— Daţi-ne voie să vizităm apartamentul de închiriat,

ma'am, i-a zis mătuşa.

— Pentru domnul ăsta? a întrebat *missis* Crupp, căutându-şi cheile din buzunar.

— Da, pentru nepotul meu, i-a răspuns mătuşa.

— Minunat apartament pentru un tânăr ca ăsta, a zis *missis* Crupp.

Şi am urcat scara.

Apartamentul se afla la ultimul cat – ceea ce în ochii mătuşii reprezenta un mare avantaj fiind aproape de ieşirea de incendiu – şi era alcătuit dintr-un vestibul întunecos, unde nu se vedea mai nimic, un oficiu, fără ferestre, unde nu intra deloc lumina, un salonaş şi un dormitor. Mobila era cam învechită, dar destul de bună pentru mine; ferestrele dădeau însă spre fluviu.

Arătându-mă încântat, mătuşa şi *missis* Crupp s-au retras în oficiu ca să discute preţul, iar eu m-am aşezat pe sofaua din salonaş, abia îndrăznind să nădăjduiesc că îmi va fi dat să locuiesc într-un apartament atât de somptuos. După ce s-au ciorovăit câtva timp, s-au întors amândouă, şi, spre marea-mi bucurie, am văzut, atât după chipul lui *missis* Crupp, cât şi după al mătuşii, că se înţeleseseră.

— Mobila e a ultimului ocupant? a întrebat mătuşa.

— Da, *ma'am,* i-a răspuns *missis* Crupp.

— Şi cu el ce s-a întâmplat? a întrebat mătuşa.

Pe *missis* Crupp a apucat-o o tuse rebelă, care abia-abia i-a îngăduit să îngaime:

— S-a îmbolnăvit aici, *ma'am,* şi… îhî, îhî, îhî, vai de el! s-a prăpădit.

— Hm! Şi din ce a murit? a vrut să ştie mătuşa.

— Să vedeţi, *ma'am,* din pricina băuturii s-a prăpădit, i-a răspuns *missis* Crupp pe un ton confidenţial. Şi a fumului.

— A fumului? Nu cumva din cauza sobelor? a iscodit-o mătuşa.

— Nu, *ma'am.* Din pricina ţigărilor şi a pipelor, i-a răspuns *missis* Crupp.

— *Asta,* Trot, nu-i molipsitor în niciun caz, a observat mătuşa, întorcându-se către mine.

— Desigur că nu, am zis.

Pe scurt, văzând cât de încântat eram de acest apartament, mătuşa l-a închiriat pe o lună, cu dreptul ca la expirarea termenului să cerem prelungirea contractului pe încă douăsprezece. *Missis* Crupp urma să-mi procure rufărie de pat şi să-mi gătească; toate celelalte obiecte casnice de care aş fi avut nevoie se găseau în apartament; şi *missis* Crupp a dat asigurări formale că va avea grijă de mine ca de propriul ei copil. Peste trei zile urma să mă mut în apartament, şi *missis* Crupp a mulţumit cerurilor că în sfârşit găsise şi ea pe cineva de care să aibă grijă!

La înapoiere mătuşa mi-a spus că, precum nădăjduia, viaţa pe care o voi duce de-aci înainte mă va întări şi îmi va da încredere în mine. A doua zi, pe când făceam pregătirile pentru aducerea hainelor şi a cărţilor mele rămase la *mister* Wickfield, mi-a repetat de mai multe ori aceste cuvinte. I-am scris o lungă scrisoare lui Agnes, povestindu-i cum am petrecut în vacanţă, şi am dat-o mătuşii, care urma să plece în ziua următoare. Pentru a scurta povestirea, e destul să adaug că mătuşa mi-a lăsat bani berechet pentru a face faţă nevoilor în cursul lunii de încercare; că, spre marea mea dezamăgire, precum şi a mătuşii, Steerforth nu s-a arătat înainte de plecarea ei; că am aşezat-o, cu Janet alături, în diligenţa de Dover şi că tresălta de bucurie la gândul iminentei înfrângeri a măgarilor care băteau drumurile fără rost; şi, că, după plecarea diligenţei, mi-am întors privirile către Adelphi, gândindu-mă la zilele de odinioară, când hoinăream pe sub boltele-i subterane, şi la fericitele schimbări datorită cărora ieşisem la suprafaţă.

CAPITOLUL XXIV

ÎNTÂIA DESTRĂBĂLARE

Era nespus de plăcut să am un castel atât de falnic numai pentru mine şi să încerc, când închideam uşa,

sentimentul ce-l încerca Robinson Crusoe când intra în fortăreaţa sa şi trăgea scara după el. Era nespus de plăcut să mă plimb prin oraş, cu cheia casei în buzunar, şi să ştiu că pot pofti pe oricine la mine, fără a stânjeni pe nimeni, afară doar pe mine însumi. Era nespus de plăcut să pot intra şi ieşi în voie, să vin şi să plec fără a spune vreun cuvânt cuiva şi s-o sun pe *missis* Crupp ori de câte ori aveam nevoie, pentru ca să vină – când avea poftă – abia trăgându-şi suflarea, de parcă ar fi urcat din fundul pământului. Toate acestea erau, repet, nespus de plăcute; dar trebuie să mărturisesc că uneori mă simţeam destul de trist.

Plăcut era dimineaţa, mai ales pe vreme frumoasă. La lumina zilei, viaţa părea frumoasă şi fermecătoare; când soarele strălucea pe cer, părea şi mai frumoasă, şi mai fermecătoare. Dar când ziua scăpăta, parcă se stingea şi viaţa. Nu ştiu cum se făcea, dar rareori viaţa îmi părea atrăgătoare la lumina lumânărilor. Atunci simţeam nevoia să schimb o vorbă cu cineva. Îmi lipsea Agnes. În locul surâsului liniştitor al duhovnicei mele, aveam în faţă un gol imens. *Missis* Crupp mi-era tare străină. Mă gândeam la cel care locuise înaintea mea în apartament şi se prăpădise din pricina băuturii şi a fumului; şi mai c-aş fi dorit să fi binevoit a rămâne în viaţă şi să nu mă tulbure cu moartea lui.

După două zile şi două nopţi m-am simţit de parc-aş fi locuit acolo de un an, deşi nu îmbătrânisem nici cu un ceas, iar faptul că eram atât de tânăr mă sâcâia ca de obicei.

A treia zi, văzând că Steerforth tot nu se arătase, am presupus că s-a îmbolnăvit, şi plecând mai devreme de la birou, din „Doctors' Commons", m-am dus pe jos până la Highgate. *Missis* Steerforth s-a bucurat când m-a văzut şi mi-a zis că fiul ei, împreună cu un coleg de la Oxford plecaseră în vizită la un prieten comun, care locuia lângă St. Albans[36] şi că-l aştepta să se întoarcă a doua zi. Ţineam atât de mult la el, încât am fost de-a dreptul gelos pe prietenii lui de la Oxford.

[36] Vechi orăşel la nord-vest de Londra.

Missis Steerforth stăruind să stau la masă, am primit, şi tot timpul n-am vorbit decât despre el. I-am povestit cât de mult îl îndrăgise toată lumea la Yarmouth şi ce tovarăş de drum fermecător fusese. *Miss* Dartle nu mai contenea cu fel de fel de aluzii şi întrebări misterioase, şi curioasă să afle tot ce făcusem acolo, m-a tot descusut: „Chiar aşa s-a întâmplat?“ până a aflat tot ce voia. Înfăţişarea ei era exact aşa cum am descris-o după ce am văzut-o întâia oară; dar tovărăşia celor două doamne a fost atât de agreabilă şi mi s-au părut atât de binevoitoare, încât am fost cât pe-aci să mă îndrăgostesc de *miss* Dartle. De câteva ori în cursul serii, şi mai ales noaptea, în drum spre casă, m-am gândit, fără să vreau, ce plăcut ar fi să stea să-mi ţină de urât în Buckingham Street.

Dimineaţă tocmai luam cafeaua şi mâncam o chiflă înainte de a mă duce la birou, în „Doctors’ Commons“ – şi e cazul să spun aici că era de mirare cât de multă cafea întrebuinţa *missis* Crupp, şi ce slabă era cafeaua – când, spre marea mea bucurie, m-am trezit cu Steerforth.

— Dragul meu Steerforth! am strigat eu. Începusem să cred că n-am să mai am parte să te văd niciodată!

— Am fost luat pe sus chiar a doua zi după ce am ajuns acasă, mi-a zis Steerforth. Ah, Daisy, eşti ca un adevărat holtei aici!

I-am arătat foarte mândru tot apartamentul, până şi oficiul, iar el nu şi-a precupeţit laudele.

— Îţi spun drept, a adăugat, am să întrebuinţez locuinţa ta ori de câte ori am să vin în oraş, până ai să mă dai afară.

Eram fericit. Cât despre dat afară i-am spus că pentru asta va trebui să aştepte până la paştele cailor.

— Dar trebuie să iei şi tu o gustare! i-am spus, cu mâna pe cordonul soneriei. *Missis* Crupp o să-ţi opărească o cafea, iar eu am să-ţi prăjesc nişte slăninuţă pe plita olandeză specială pentru becheri pe care o am.

— Nu, nu! m-a oprit Steerforth. Nu suna! Trebuie să mă duc să iau gustarea cu unul dintre prietenii mei care locuieşte la „Piazza Hotel“, lângă Covent Garden.

— Dar atunci ai să vii să iei cina cu mine?

— Nu pot, îţi jur! Nimic nu mi-ar face mai multă plăcere decât să iau masa cu tine, dar *trebuie* să rămân cu aceşti doi prieteni. Mâine dimineaţă plecăm toţi trei.

— Atunci adu-i aici la masă, am insistat eu. Crezi c-ar primi să vină?

— Vai, vin ei bucuros, m-a asigurat Steerforth, numai că o să-ţi facem deranj. Mai bine ar fi să iei cina cu noi în oraş.

N-am vrut să primesc nici în ruptul capului, căci îmi dăduse în gând că se cuvenea să sărbătoresc intrarea în noua locuinţă şi că prilejul era cum nu se poate mai bun. În urma laudelor lui, mă simţeam foarte mândru de apartament şi ardeam să demonstrez toate însuşirile ce le avea. De aceea am stăruit să-mi făgăduiască precis că va veni la cină cu cei doi prieteni ai săi, la ceasurile 6.

După ce a plecat, am sunat-o pe *missis* Crupp şi i-am destăinuit planurile mele temerare. *Missis* Crupp mi-a zis, în primul rând, că nici vorbă nu putea fi ca ea să servească la masă, dar că ştie ea un „tânăr îndemânatic“, care ar putea fi convins s-o facă, şi că acesta s-ar mulţumi cu cinci şilingi, plus ce voi mai găsi de cuviinţă. Nu încape vorbă, i-am zis, să-l tocmim să vină. În al doilea rând, *missis* Crupp mi-a zis că-i mai mult decât limpede că dânsa nu putea fi în două locuri deodată (ceea ce am găsit că-i foarte adevărat) şi că era neapărată nevoie „de o fată tânără“ care să stea tot timpul în oficiu şi să spele vasele la lumina unei lumânări. Am întrebat-o cât ar lua o asemenea fată? Şi *missis* Crupp mi-a răspuns emiţând presupunerea că numai cu optsprezece *pence* în plus sau în minus nici nu mă voi îmbogăţi, nici nu voi ajunge la sapă de lemn. Am încuviinţat şi am tranşat şi *această* problemă. Apoi *missis* Crupp mi-a zis:

— Acuma să ne ocupăm de masă.

Constructorul maşinii de gătit pe care o avea *missis* Crupp dăduse dovadă de o gravă lipsă de prevedere, căci pe ea se puteau prăji doar cotlete şi pregăti cartofi pire. Când am pomenit de o oală cu peşte, *missis* Crupp a zis: „Asta-i! N-aţi vrea să poftiţi să vedeţi plita?“ Avea dreptate. Dar să mă duc s-o văd? Având în vedere că, de *m-aş* fi dus

s-o văd, tot n-aş fi câştigat nimic, i-am zis:

— Ne descurcăm fără peşte.

Dar *missis* Crupp a obiectat:

— Nu vorbiţi aşa; se găsesc stridii, de ce n-am lua stridii?

Aşadar, *asta* s-a tranşat. Apoi *missis* Crupp şi-a dat cu părerea cum să fie întocmit meniul. O pereche de găini fripte – de la patiserie; un rasol de vacă cu legume – de la patiserie; două feluri mai uşoare, ca, de pildă, o omletă şi rinichi – de la patiserie; o tartă şi (dacă doresc) o gelatină… de la patiserie. În felul acesta, mi-a zis *missis* Crupp, va avea posibilitatea să-şi concentreze atenţia asupra cartofilor şi să servească brânza şi salata de ţelină aşa cum ştia dânsa.

Am urmat întocmai sfaturile date de *missis* Crupp şi m-am dus singur la patiserie să dau comanda. Ieşind apoi pe Strand, am văzut în vitrina unei mezelarii un platou cu nu ştiu ce mâncare pestriţă, care semăna cu marmora, dar care purta eticheta „Mock Turtle“.[37] Am intrat şi am cumpărat o porţie, care, după cum am constatat mai târziu, ar fi fost de ajuns pentru cincisprezece persoane. După ce a făcut oarecare nazuri, *missis* Crupp a consimţit să încălzească acest produs; ajungând în stare lichidă, a scăzut atât de mult, încât aşa cum s-a exprimat Steerforth, n-a rămas decât „o gustare ca pentru păsărele“.

După ce am dus la bun sfârşit toate aceste pregătiri, am mai cumpărat un mic desert în piaţa Covent Garden şi am făcut o comandă relativ mare de vin la un depozit de vinuri din apropiere. După-amiază, când m-am întors acasă şi am văzut sticlele rânduite în careu pe pardoseala oficiului (deşi am băgat de seamă că lipseau două, ceea ce pe *missis* Crupp a indispus-o), m-am înspăimântat de mulţimea lor.

Unul dintre prietenii lui Steerforth se numea Grainger, celălalt – Markham. Erau amândoi băieţi veseli şi cu haz; Grainger era ceva mai în vârstă decât Steerforth; Markham părea mai tânăr, nu i-aş fi dat mai mult de 20 de ani. Am băgat de seamă că acesta, ori de câte ori vorbea despre

[37] Piftie de viţel.

sine, folosea termenul generic de „omul“, şi rareori, sau aproape niciodată, pronumele pentru persoana întâi singular.

— S-ar putea simţi bine omul aici, *mister* Copperfield, mi-a declarat Markham, referindu-se la persoana lui.

— Apartamentul nu-i rău situat şi încăperile sunt foarte plăcute, am încuviinţat.

— Sper c-aveţi ceva poftă de mâncare, le-a zis Steerforth.

— Pe cinstea mea, Londra parcă biciuieşte apetitul omului! i-a răspuns Markham. Toată ziulica omul este flămând. Şi nu conteneşte cu mâncarea.

Simţindu-mă cam stânjenit la început şi socotindu-mă mult prea tânăr pentru a prezida, când ni s-a dat de ştire că masa e servită, l-am rugat pe Steerforth să stea în capul mesei, iar eu am luat loc în faţa lui. Totul a fost foarte bun; vin a fost din belşug; şi Steerforth şi-a dat atâta osteneală să asigure reuşita petrecerii, încât totul, de la început până la sfârşit, a mers strună. Cât am stat la masă, n-am fost chiar atât de jovial cum aş fi vrut să fiu, pentru că locul meu era în faţa uşii, iar atenţia-mi era distrasă de faptul că „tânărul îndemânatic“ mereu ieşea din odaie, şi de fiecare dată vedeam pe peretele vestibulului umbra lui, cu o sticlă la gură. „Fata cea tânără“ mi-a pricinuit şi ea destulă nelinişte: nu atât pentru că nu prea spăla vasele, ci pentru că le spărgea. Curioasă din fire şi neputându-se stăpâni, în loc să stea în oficiu (aşa cum i se spusese foarte lămurit), mereu ieşea ca să tragă cu ochiul la noi, şi mereu i se părea c-a fost văzută; din această cauză, retrăgându-se în mod precipitat, a dat în mai multe rânduri peste veselă (pe care o aşezase cu mare grijă pe duşumea), căşunând pagube considerabile.

Acestea n-au fost însă decât mici neplăceri, pe care le-am dat uitării după ce s-a strâns masa şi s-a adus desertul; în clipa aceea am băgat de seamă că „tânărul îndemânatic“ îşi pierduse graiul. Aşa că abia după ce l-am luat deoparte şi l-am povăţuit să se ducă la *missis* Crupp, şi s-o ia cu el la subsol şi pe „fata cea tânără“, am putut să petrec în voie.

Am început să fiu deosebit de vesel şi zburdalnic: îmi năvăleau în minte fel de fel de lucruri pe jumătate uitate, despre care simţeam o nevoie irezistibilă să vorbesc fără nicio noimă. Râdeam cu poftă atât de propriile mele glume, cât şi de ale celorlalţi; l-am mustrat pe Steerforth că nu turna vin; am făcut mai multe legăminte să vizitez Oxfordul; am declarat că, până la noi dispoziţiuni, am să dau în fiecare săptămână o masă ca asta; şi am prizat prosteşte atâta tutun din tabachera lui Grainger, încât m-am văzut obligat să trec în oficiu, unde am strănutat zece minute în şir.

Apoi m-am apucat să umplu paharele din ce în ce mai repede, şi umblam cu tirbuşonul, să destup sticlele mult înainte de a fi nevoie. Am închinat în sănătatea lui Steerforth. Am spus că mi-era cel mai drag prieten, că-mi fusese protector şi conşcolar în copilărie. Am declarat că eram încântat să beau în sănătatea lui. Am adăugat că niciodată nu mă voi putea plăti de tot ce-i datoram şi că niciodată nu voi fi în stare să-mi exprim întreaga admiraţie pe care i-o purtam. Am încheiat strigând:

— În sănătatea lui Steerforth! Dumnezeu să-l binecuvânteze! Urra!

Am băut în cinstea lui de trei ori câte trei pahare şi apoi încă unul zdravăn pentru a sfârşi. Mi-am spart apoi paharul pe când dădeam să ocolesc masa, ca să-i strâng mâna, şi i-am spus (în două cuvinte):

— Steerforth, eşti steaua călăuzitoare a vieţii mele!

Şi am ţinut-o tot aşa, până ce deodată mi-am dat seama că cineva cântă. Cântăreţul era Markham şi cânta: „Când inima omului e copleşită“[38]. După ce a isprăvit ne-a cerut să bem în cinstea „femeii“! M-am împotrivit, arătând că nu pot îngădui acest lucru. Am spus că închinarea mi se pare necuviincioasă şi că nu voi îngădui niciodată ca în casa mea să se închine altfel decât în cinstea „doamnelor“! Am fost foarte băţos cu el, mai ales, cred, pentru că i-am văzut pe Steerforth şi Grainger râzând de mine sau de el. Sau poate

[38] Arie din *The Beggar's Opera* de John Gay.

de amândoi. Mi-a răspuns că nu se cuvine să i se dicteze omului ce să facă sau să nu facă. Eu am susţinut că se cuvine. Atunci a spus că nu se cuvine ca omul să fie jignit. I-am zis că aici avea dreptate şi că niciodată nu se va întâmpla una ca asta sub acoperişul meu, unde Larii[39] sunt sacrosancţi, iar legile ospitalităţii sunt respectate mai presus de orice. Mi-a răspuns că nu consideră c-ar fi o abatere de la demnitatea omului să mărturisească deschis că sunt un băiat al dracului de bun. Atunci am cerut pe loc să bem în sănătatea lui.

Cineva a fumat. Ne-am apucat să fumăm cu toţii. Am fumat şi *eu* silindu-mă să-mi stăpânesc un fior. Steerforth a ţinut o mică cuvântare despre mine, care m-a mişcat până la lacrimi. I-am răspuns mulţumindu-i şi exprimându-mi speranţa că vom cina împreună şi a doua zi, şi a treia zi, şi în fiecare zi la 5, ca să putem gusta plăcerile conversaţiei şi petrecerii până noaptea târziu. Am simţit nevoia să mai închin un pahar în sănătatea cuiva. În sănătatea mătuşii mele *miss* Betsey Trotwood, cea mai strălucită reprezentantă a sexului slab!

Cineva se aplecase pe fereastra dormitorului, răcorindu-şi fruntea pe piatra rece a pervazului şi lăsând vântul să-i mângâie faţa. Chiar eu eram acela. Şi-mi vorbeam singur, spunându-mi „Copperfield“ şi zicând: „De ce te-ai apucat să fumezi? Ar fi trebuit să ştii că n-ai să poţi suporta“. Apoi cineva, împleticindu-se, şi-a cercetat chipul în oglindă. Tot eu. În oglindă păream foarte palid; ochii aveau o căutătură rătăcită; iar părul meu – numai părul meu, nimic altceva – arăta cam ameţit.

Cineva mi-a zis:

— Hai să mergem la teatru, Copperfield!

Deodată n-am mai văzut dormitorul în faţa ochilor, ci masa acoperită de pahare zornăitoare; lampa; pe Grainger la dreapta mea, pe Markham la stânga şi pe Steerforth în faţă, toţi învăluiţi în ceaţă, undeva foarte departe. La

[39] *Lari:* în mitologia romană, numele zeilor care ocroteau căminul şi familia.

teatru? Desigur. Excelentă idee. Haidem! Dar să mă ierte că rămân în urmă să sting lampa… ar putea să ia foc.

Datorită întunericului, m-am zăpăcit şi n-am mai găsit uşa. Bâjbâind în faţa perdelelor de la fereastră, am căutat-o până ce Steerforth s-a apropiat râzând şi, apucându-mă de braţ, m-a dus afară. Am coborât scările unul după altul. Când să ajungem la parter, careva a căzut şi s-a rostogolit până jos. Cineva a spus că ar fi Copperfield. M-a iritat această scornealã, până ce, dându-mi seama că mă aflam în gang, întins pe spate, am început să cred că afirmaţia ar putea să cuprindă oleacă de adevăr.

Era o noapte foarte ceţoasă, iar felinarele de pe stradă aveau în jurul lor aureole de lumină. Am auzit parcă pe cineva spunând c-ar fi umed. *Eu* găseam că era vreme geroasă. Lângă un felinar, Steerforth m-a scuturat de praf şi mi-a potrivit pe cap pălăria, pe care, pe neaşteptate, cineva a scos-o de undeva în mod cu totul miraculos că n-o avusesem până atunci. Apoi Steerforth m-a interpelat:

— Te simţi bine, Copperfield?

Iar eu i-am răspuns:

— Minunatdebbbine!

În ceaţă apare la un ghişeu un om care se uită afară şi ia nişte bani de la cineva şi întreabă dacă sunt şi eu unul dintre *gentlemen-ii* pentru care i se plătise, apoi (după câte îmi amintesc din privirea pe care i-am aruncat-o) parcă şovăie dacă să primească banii sau nu. Scurt timp după aceea ne trezim cu toţii undeva pe sus de tot, într-un teatru în care este foarte cald, şi privim jos în stal, de unde parcă se ridică fum, atât de nedesluşit vedem lumea ce se înghesuie acolo. Era în acel teatru şi o scenă mare, foarte netedă şi curată, în comparaţie cu străzile pe care le străbătusem; şi pe scenă se află nişte oameni care tot vorbesc despre ceva, dar nu prea lămurit. E un belşug de lumini şi muzică, şi jos, în loji, sunt doamne şi nu mai ştiu ce, întregul edificiu mi se pare că pluteşte, ca şi cum ar lua lecţii de înot, şi reacţionează foarte ciudat când dau să-l ţin pe loc.

La sugestia nu ştiu cui. Am luat hotărârea să coborâm şi

ne aşezăm în avanscenă, lângă nişte doamne. În faţa ochilor îmi apare un domn în frac, pe o canapea, cu un binoclu în mână, şi apoi mă zăresc şi pe mine, cât sunt de lung, într-o oglindă. Apoi cineva mă conduce în una dintre loji şi mă pomenesc vorbind în timp ce mă aşez, iar câteva voci din jur strigă răstit: „Tăcere!“ Doamnele îşi îndreaptă privirile furioase spre mine şi – pe cine văd! — pe Agnes, care stă chiar în faţa mea, în aceeaşi lojă, cu un domn şi o doamnă pe care nu-i cunosc. Şi acum, când scriu aceste rânduri, pot spune că îi văd mai bine decât în seara aceea chipul şi privirea-i uluită şi plină de mâhnire aţintită asupra mea.

— Agnes! îi spun eu răguşit. Ddoamne iartă-mă! Agnes!

— Ssst! Te rog! mi-a răspuns, şi n-am putut înţelege de ce. Tulburi spectatorii. Uită-te pe scenă!

Am încercat, la cererea ei, să-mi aţintesc privirea asupra scenei şi să aud ceva din ce se spunea acolo, dar zadarnic. De câteva ori m-am uitat pe furiş la Agnes şi am văzut-o ghemuindu-se în colţul ei şi ducând mâna înmănuşată la frunte.

— Agnes, i-am zis. Mmissse pppare că ţţierrrău!

— Da, da. Nu te sinchisi de mine, Trotwood. Ascultă! Nu pleci mai repede?

— Sssăpplecmmmairreppedde?

— Da.

Am avut de gând să-i dau un răspuns nătâng, să-i spun c-aştept s-o petrec până jos. Presupun că i l-am şi dat, căci după ce m-a privit cu luare-aminte câtva timp, mi s-a părut c-a priceput şi mi-a şoptit:

— Ştiu că vei face ce te voi ruga, dacă-ţi voi spune că ţin foarte mult s-o faci. Pleacă imediat, Trotwood, fă asta de dragul meu şi roagă-i pe prietenii tăi să te conducă!

Asta m-a impresionat într-atâta, încât, deşi supărat pe ea, m-am ruşinat şi, ridicându-mă, i-am spus scurt: „Ssara!“ (în loc de: „Bună seara!“) şi am ieşit. Băieţii m-au urmat, iar din lojă am intrat de-a dreptul în dormitorul meu, unde mă aflam singur cu Steerforth, care-mi ajuta să mă dezbrac, în timp ce-i spuneam că Agnes era sora mea şi îl imploram să

aducă tirbuşonul ca să mai deschid o sticlă de vin.

Noaptea toată cineva a zăcut în patul meu, şi într-un vis febril a repetat halandala toate astea, în vreme ce patul se legăna neîncetat, ca o mare dezlănţuită! Treptat, a ieşit la iveală că acel „cineva“ eram eu însumi şi am început să simt că-mi dogoreşte tot trupul şi că pielea-mi devenise tare ca scândura; limba o simţeam ca fundul unui ceainic gol, ponosit de vreme, aşezat peste o flacără mică; iar palmele îmi frigeau ca nişte plăci de metal încins, pe care nici gheaţa nu le putea răcori!

Dar ce canon pe mine, ce ruşine şi ce mustrări de cuget a doua zi când m-am dezmeticit! Groaza că săvârşisem mii de nelegiuiri, pe care cu nimic nu le voi putea răscumpăra vreodată, amintirea acelei priviri de neuitat pe care mi-o aruncase Agnes, frământarea chinuitoare pricinuită de faptul că n-aveam cum s-o găsesc, căci, netrebnicul de mine, nu ştiam nici cum venise la Londra, nici unde locuia, oroarea ce mi-o făcea odaia în care avusese loc cheful, capul ce-mi plesnea de durere, mirosul acru de fum, vederea paharelor, slăbiciunea care nu-mi îngăduia să ies din casă, nici chiar să mă scol! Vai, ce zi îngrozitoare a fost!

Vai, şi ce mai seară am petrecut când, aşezat lângă cămin, cu o farfurie de ciorbă de berbec în faţă, m-am gândit că apucasem pe calea fostului chiriaş şi că-i voi moşteni soarta, aşa cum îi moştenisem apartamentul. M-a bătut gândul să fug la Dover şi să mărturisesc totul! Ce mai seară! Când a venit să ia castronul de ciorbă, *missis* Crupp mi-a adus un rinichi pe o farfurie de desert, zicându-mi că era tot ce mai rămăsese de aseară. M-am simţit înclinat să cad la pieptul ei înveşmântat în nanchin şi sincer pocăit să-i spun: „O *missis* Crupp, *missis* Crupp, lăsaţi-le-ncolo de rămăşiţe! Sunt cât se poate de nefericit!*“,* numai că m-am îndoit, chiar şi în clipa aceea, că *missis* Crupp ar fi o femeie în faţa căreia să-ţi descarci sufletul.

CAPITOLUL XXV

GENII BUNE ŞI GENII RELE

Tocmai ieşisem pe uşă în dimineaţa următoare acestei zile posomorâte, în care fusesem chinuit de migrenă, de mahmureală şi de remuşcări, şi nu mai ştiam prea bine când avusese loc cheful, ca şi cum, cu o pârghie gigantică, o ceată de titani ar fi împins ziua de alaltăieri cu câteva luni înapoi, când deodată am văzut un comisar care urca scările cu o scrisoare în mână. Nu se prea grăbea, dar când m-a zărit în capul scării, cum îl priveam peste balustradă, a pornit-o la trap şi a ajuns sus gâfâind, de parcă tot drumul ar fi alergat cu limba scoasă.

— T. Copperfield, *Esquire,* a zis comisionarul, salutând cu bastonul la pălărie.

Aproape că n-am putut deschide gura ca să-i răspund, atâta eram de tulburat la gândul că scrisoarea-i de la Agnes. I-am zis, totuşi, că eu sunt T. Copperfield, *Esquire,* şi m-a crezut şi mi-a dat scrisoarea, spunându-mi că aşteaptă un răspuns. L-am lăsat s-aştepte afară pe palier şi m-am întors în casă; eram însă atât de surescitat, încât, înainte de a mă hotărî să rup pecetea, am pus-o pe masa mea, ca să mă deprind puţin cu exteriorul ei.

Când am deschis plicul, am găsit un răvaş foarte drăguţ, care nu pomenea nimic despre starea în care fusesem la teatru. Nu spunea decât atât:

Dragă Trotwood,

Locuiesc la mister *Waterbrook, corespondentul tatii, în Ely-Place, Holborn. N-ai vrea să treci să mă vezi în cursul zilei de azi, la ora pe care o vei alege?*

Cu aceeaşi dragoste prietenească,

AGNES

Atâta am zăbovit până am ticluit un răspuns cât de cât

mulţumitor, încât nu ştiu ce altceva şi-o fi închipuit comisionarul decât că mă apucasem să învăţ să scriu. Cred c-am scris cel puţin o jumătate de duzină de răspunsuri. Unul l-am început astfel: „Oare cum aş putea să nădăjduiesc, scumpă Agnes, că voi izbuti vreodată să şterg din amintirea ta dezgustătoarea impresie…“, dar când am ajuns aici, nu mi-a plăcut şi l-am rupt. M-am apucat să scriu un altul: „Shakespeare spunea, dragă Agnes, cât de ciudat este faptul că uneori omul îşi vârâ singur un duşman pe gură…“[40], dar asta mi-a amintit de Markham şi m-am lăsat păgubaş. Am încercat chiar să fac o poezie. Am început un bileţel în versuri de şase silabe: „Lasă, lasă dă uitării“, dar mi s-a părut o neghiobie, căci rima cu: acel cinci noiembrie al pierzării[41]. După multe încercări, i-am scris:

„Scumpa, mea Agnes,
Scrisoarea te caracterizează, şi ce laudă mai mare aş putea să-i aduc? Vin la 4. Cu dragoste şi mâhnire, al tău,
T. C.

În cele din urmă, cu acest răspuns (pe care, de îndată ce l-am dat din mână, am vrut de vreo douăzeci de ori să i-l cer înapoi), comisionarul a plecat.

Dacă pentru vreunul dintre *gentlemanii* de la „Doctors’ Commons“ ziua aceea a fost măcar pe jumătate atât de îngrozitoare cât a fost pentru mine, aş zice că şi-a răscumpărat în parte vina de a participa la daraverile acelui tribunal ecleziastic care aducea cu un caşcaval vechi şi mucegăit. Deşi am plecat de la birou la trei şi jumătate şi câteva minute mai târziu dădeam târcoale casei cu pricina, abia pe la patru şi un sfert, după orologiul bisericii St. Andrew din Holborn, am izbutit să-mi iau inima în dinţi şi să trag cordonul soneriei aflate în usciorul din stânga porţii lui *mister* Waterbrook.

---

[40] Aluzie la o replică din *Othello.* Actul II, scena 3.

[41] *Remember, remember, | The fifth of November* – cunoscut vers dintr-o poezie populară în legătură cu conspiraţia prafului de puşcă descoperită la 5 noiembrie 1605.

Mister Waterbrook îşi avea birourile la parter, unde discuta afaceri, în vreme ce chestiunile mai gingaşe (care erau destul de numeroase) se dezbăteau la catul de sus al clădirii. Am fost condus într-un salon drăguţ, dar cam strâmt, unde am găsit pe Agnes, care tricota o sacoşă.

Era atât de calmă şi de bună şi mi-a trezit cu atâta vehemenţă amintirea veselelor şi seninelor zile de şcoală trăite la Canterbury şi a faptului că alaltăieri mă purtasem ca un beţiv ticălos, încât, copleşit de ruşine şi de regrete şi fiind între patru ochi, mi-am dat în petic. Nu pot tăgădui c-am plâns. Şi nici până în ziua de azi nu ştiu dacă în situaţia în care mă aflam a fost cel mai înţelept sau cel mai nerod lucru.

— De n-ai fi fost tu, Agnes, nu mi-aş fi făcut nici pe jumătate atâta sânge rău, i-am zis, întorcându-mi capul de la ea. Dar tocmai tu să mă vezi! O, mai bine-aş fi murit!

O clipă şi-a pus mâna pe braţul meu – nicio atingere nu era comparabilă cu a ei; şi îndată m-am simţit atât de împăcat şi de liniştit, încât, fără să vreau, i-am luat mâna, şi ducând-o la buze, i-am sărutat-o cu recunoştinţă.

— Şezi, mi-a zis Agnes veselă. Nu fi mâhnit, Trotwood. Dacă n-ai încredere în mine, în cine oare ai putea să te încrezi?

— Vai, Agnes! i-am răspuns. Tu eşti geniul meu bun.

A zâmbit cu amărăciune, cred, şi a clătinat din cap.

— Da, Agnes, eşti geniul meu bun! Întotdeauna ai fost geniul meu bun.

— Dacă aş fi într-adevăr, aş ţine foarte mult, Trotwood, la ceva.

M-am uitat întrebător la ea; dar presimţeam ceea ce voia să-mi spună.

— Aş vrea să te rog să te fereşti de geniul tău rău, mi-a zis Agnes, privindu-mă în ochi.

— Scumpa mea Agnes, am început, dacă vrei să vorbeşti de Steerforth…

— De el vorbesc.

— Atunci, Agnes, îl nedreptăţeşti foarte mult. Steerforth, geniu rău, al meu sau al altcuiva! El, care mi-e sfetnic,

prieten şi reazem! Agnes dragă! Nu-i oare nedrept şi nedemn de tine, să-l judeci pe el pentru că mai deunăzi m-ai văzut în halul acela?

— Nu-l judec pentru că te-am văzut mai deunăzi în halul acela, mi-a răspuns foarte calmă.

— Atunci, pentru ce?

— Pentru multe lucruri, fleacuri în aparenţă, dar care, adunate la un loc, mie nu mi se mai par fleacuri. Îl judec, Trotwood, mai ales după vorbele tale şi după caracterul tău şi după înrâurirea ce-o are asupra ta.

Glasul ei sfielnic avusese întotdeauna ceva care făcea să vibreze în sufletul meu o coardă ce nu răspundea decât acelui sunet. Glasul ei era întotdeauna grav; dar când devenea foarte grav, cum era în clipa aceea, îmi transmitea un fior care mă vrăjea. Am stat şi am privit-o, în timp ce-şi pleca ochii asupra lucrului de mână. Am stat ca şi cum aş fi continuat s-o ascult; şi în ciuda dragostei pe care i-o purtam lui Steerforth, peste chipul lui s-a aşternut o umbră.

— E o îndrăzneală din partea mea, care am trăit atât de retrasă şi cunosc atât de puţin lumea, a urmat Agnes, ridicând privirea, să-ţi dau cu atâta siguranţă o povaţă sau chiar să am o părere atât de categorică. Dar ştiu de unde izvorăşte această îndrăzneală, Trotwood: din amintirile vii ale copilăriei petrecute împreună şi din grija sinceră pe care întotdeauna am purtat-o tuturor lucrurilor ce te privesc. Iată ce-mi dă acest curaj. Sunt sigură că nu mă înşel. Sunt cât se poate de sigură. Mi se pare că nu eu, ci altcineva îţi vorbeşte atunci când îţi atrag luarea-aminte că prietenul pe care ţi l-ai ales e un prieten primejdios.

Din nou am privit-o şi din nou am ascultat-o chiar după ce încetase să vorbească, şi peste imaginea lui Steerforth, deşi avea rădăcini adânc înfipte în inima mea, din nou s-a lăsat o umbră.

— Nu-s atât de nesocotită încât să m-aştept c-ai să vrei sau c-ai să poţi să-ţi schimbi dintr-o dată un sentiment transformat în convingere, a urmat după un timp Agnes, cu tonul ei obişnuit; mai ales când e vorba de un sentiment care-şi are premisele în firea ta încrezătoare. Nu trebuie să

te pripeşti să faci acest lucru. Îţi cer doar atâta, Trotwood, dacă se întâmplă să te gândeşti vreodată la mine, şi aici a zâmbit duios, căci tocmai voiam s-o întrerup, şi dânsa ştia ce voiam să spun, ca ori de câte ori te vei gândi la mine, să-ţi aminteşti vorbele mele. Mă ierţi că-ţi cer asta?

— O să te iert, Agnes, când ai să-i faci dreptate lui Steerforth şi îl vei iubi aşa cum îl iubesc şi eu.

— Şi până atunci, nu? m-a întrebat Agnes.

Pe faţa ei a trecut ca un nor, când am pomenit numele lui ultima oară, dar mi-a întors zâmbetul şi am simţit că din nou încrederea reciprocă ce ne lega era neştirbită ca odinioară.

— Şi când o să mă ierţi, Agnes, pentru întâmplarea de mai deunăzi seara?

— Când o să-mi amintesc de ea, mi-a zis Agnes.

Ar fi vrut să schimbe vorba, dar eu fiind mult prea surescitat, nu m-am lăsat şi i-am povestit cum de am ajuns să mă fac de râs, evocând lanţul întâmplărilor, în care episodul de la teatru nu fusese decât ultima verigă. M-am simţit mult uşurat după această spovedanie, care mi-a oferit prilejul să insist asupra recunoştinţei ce-i datoram lui Steerforth, pentru că îmi purtase de grijă atunci când nu eram în stare să văd de mine.

— Să nu uiţi, mi-a zis Agnes, îndată ce am sfârşit schimbând binişor vorba, că trebuie să-mi povesteşti nu numai buclucurile tale, ci şi amorurile tale. Spune-mi Trotwood, cine a luat locul frumoasei *miss* Larkins?

— Nimeni, Agnes.

— Totuşi, o fi cineva, Trotwood. A zis Agnes, râzând şi ameninţându-mă cu degetul.

— Nu, Agnes, pe cuvântul meu! Cunosc o doamnă foarte deşteaptă, care locuieşte la *missis* Steerforth şi cu care îmi place să stau de vorbă – *miss* Dartle – dar n-o iubesc.

Agnes a râs din nou de propria ei perspicacitate şi mi-a zis că dacă îi voi încredinţa întotdeauna tainele mele, crede că ar putea întocmi un mic tablou al pasiunilor mele, notând începutul, durata şi sfârşitul fiecăreia, după modelul listelor cu anii de domnie ai regilor şi reginelor din istoria

Angliei. M-a întrebat apoi dacă-l văzusem pe Uriah.

— Pe Uriah Heep? am întrebat. Nu. E la Londra?

— Vine zilnic jos la birou, mi-a răspuns Agnes. A sosit aici cu o săptămână înaintea mea. Presupun că nu-i a bine.

— Nişte treburi care văd că te neliniştesc, i-am zis. Ce treburi?

Agnes a lăsat lucrul şi, împreunându-şi mâinile şi privindu-mă gânditoare cu ochii ei blânzi şi frumoşi, mi-a răspuns:

— Crede că-i pe cale să devină asociatul tatii.

— Cine? Uriah? Individul ăsta josnic şi linguşitor a reuşit să se caţăre atât de sus?! am izbucnit eu indignat. Şi tu nu te-ai împotrivit, Agnes? Gândeşte-te la urmările acestui fapt. Trebuie să-ţi spui părerea. Nu trebuie să-l laşi pe tata să facă un asemenea pas necugetat. Trebuie să zădărniceşti planul ăsta cât mai e timp!

Tot uitându-se la mine, în timp ce vorbeam, Agnes a clătinat din cap râzând de înfierbântarea mea; şi-apoi mi-a răspuns:

— Îţi aminteşti ce am vorbit despre tata ultima oară? Nu mult după aceea – cel mult două sau trei zile mai târziu – tata mi-a dat a înţelege întâia oară acest lucru. Era trist să-l vezi cum se străduia să mă facă să cred că de bunăvoie se hotărâse la acest pas, fără a izbuti să ascundă că fusese constrâns să-l facă. Am fost foarte îndureratã.

— Constrâns, Agnes! Cine l-a constrâns?

— Uriah, mi-a răspuns ea după o clipă de şovăire. Uriah a reuşit să-i devină indispensabil. E şiret şi pătrunzător. A descoperit slăbiciunile tatii, le-a stimulat şi în aşa măsură a ştiut să le exploateze, încât – ca să-ţi spun pe scurt ce cred – acuma tata se teme de el.

Era evident că mai avea multe de spus, că mai ştia sau bănuia multe. Dar n-am vrut să-i sporesc mâhnirea descosând-o, căci ştiam că dacă ascunde ceva, o face spre a-şi menaja părintele. Că acesta era cursul lucrurilor ştiam de multă vreme; da, dacă mă gândeam bine, trebuia să recunosc că asta se pregătea de multă vreme. De aceea am rămas tăcut.

— Are foarte mare putere asupra tatii, mi-a zis Agnes. Se arată umil şi recunoscător, şi poate că nu-i făţarnic, cel puţin aşa sper; dar de fapt are o situaţie de forţă şi cred că-şi va folosi forţa cu brutalitate.

I-am spus că Uriah e un porc-de-câine, ceea ce în momentul acela a fost o mare uşurare pentru mine.

— Pe vremea când tata mi-a vorbit întâia oară, a urmat Agnes, Uriah tocmai îi spusese că vrea să plece; că-i părea foarte rău să-l părăsească, dar avea perspective mai bune în altă parte. Tata era foarte abătut atunci şi copleşit de griji, cum niciodată nu l-am văzut nici eu, nici tu, şi când s-a oprit la soluţia de a-l lua tovarăş, s-a liniştit, deşi parcă se simţea jignit şi ruşinat.

— Şi tu cum ai reacţionat, Agnes?

— Am făcut, sper, ceea ce se cuvenea să fac, mi-a răspuns. Convinsă fiind că pentru liniştea tatii sacrificiul trebuia făcut, l-am îndemnat să-l facă. I-am zis că în felul acesta va avea mai puţine poveri – nădăjduiesc că aşa va fi! – şi că voi avea mai des prilejul de a sta lângă dânsul. Vai, Trotwood, a gemut Agnes, ascunzându-şi faţa în mâini şi izbucnind în plâns, mi se pare că m-am purtat cu tata ca o vrăjmaşă, nu ca un copil iubitor! Căci ştiu cât s-a schimbat din dragoste pentru mine. Ştiu că şi-a restrâns cercul de prieteni şi şi-a limitat obligaţiile numai ca să-şi poată concentra întreaga atenţie asupra mea. Ştiu la câte a renunţat de dragul meu şi îmi dau seama că grija cu care m-a înconjurat i-a umbrit viaţa, i-a slăbit puterea şi energia, pe care le-a îndreptat într-o singură direcţie. De-aş putea să repar ce am făcut! De-aş putea să-l ajut să-şi revină, căci, fără să-mi dau seama, am fost pricina decăderii sale!

Niciodată până atunci n-o văzusem pe Agnes plângând. Îi văzusem ochii înrouraţi de lacrimi de câte ori dobândeam noi succese la şcoală, şi apoi ultima dată când vorbisem despre tatăl ei şi întorsese sfioasă capul când ne luasem rămas bun; dar atât de îndurerată ca de rândul acesta n-o văzusem niciodată. Şi mi-a părut rău că n-am fost în stare decât să-i spun cu stângăcie, prosteşte:

— Te rog, Agnes, nu mai plânge! Nu mai plânge, scumpa

mea surioară.

Dar, precum bine îmi dau seama acuma – căci ce ştiam sau nu ştiam pe vremea aceea nu mai are nicio însemnătate – Agnes, în ce priveşte caracterul şi ţinuta, era mult mai presus decât mine şi n-avea nevoie de îndemnul meu. Căci pe nesimţite, cum se risipeşte un norişor pe cerul senin şi-a redobândit acel calm şi acel echilibru prin care, în amintirea mea, se deosebeşte atât de mult de toţi ceilalţi oameni pe care i-am cunoscut.

— Nu cred că vom mai rămâne mult timp singuri, mi-a zis Agnes, de aceea, cât mai e timp, vreau, Trotwood, să te rog foarte stăruitor să te porţi amical cu Uriah. Nu-l îndepărta. Nu te indigna (cum cred că-ţi stă în fire) de acele trăsături ale lui care nu-ţi sunt pe plac. Se poate nici să nu fie cazul, până acuma precis nu ştim să fi făcut vreun rău. În orice caz, gândeşte-te în primul rând la tata şi la mine!

Agnes n-a avut răgaz să spună mai mult, deoarece uşa s-a deschis şi şi-a făcut apariţia *missis* Waterbrook, o cucoană foarte voluminoasă sau care purta o rochie foarte voluminoasă, nu ştiu exact, pentru că nu m-am putut dumeri cât era rochia şi cât era cucoana. Mi-am adus vag aminte că o văzusem la teatru, ca pe o palidă imagine proiectată de lanterna magică, ea însă mi s-a părut că nu mă uitase defel şi bănuia c-aş mai fi şi acuma în stare de ebrietate.

După ce s-a convins că eram treaz şi după ce şi-a dat seama (cel puţin aşa sper) că eram un tânăr la locul meu, *missis* Waterbrook s-a îmblânzit considerabil şi m-a întrebat, în primul rând, dacă obişnuiesc să mă plimb prin parcuri, şi, în al doilea rând, dacă frecventez înalta societate. După ce am răspuns negativ la amândouă aceste întrebări, am băgat de seamă că mă discreditasem din nou în ochii ei; totuşi, şi-a ascuns amabil dezamăgirea şi m-a poftit pentru a doua zi la masă. Am acceptat invitaţia şi am plecat, trecând, înainte de a părăsi casa, pe la birou, ca să-l văd pe Uriah, şi negăsindu-l, i-am lăsat o carte de vizită.

Când am venit la masă, a doua zi, şi când, de la uşă, am fost învăluit în aburii ce se ridicau dintr-un jigou de berbec,

îndată mi-am dat seama că nu eram singurul oaspete, căci, deşi era travestit, l-am recunoscut pe comisionar, care fusese chemat să dea o mână de ajutor feciorului casei şi aştepta ţeapăn la scară, ca să anunţe musafirii. S-a prefăcut, cât a putut mai bine, că nu mă mai văzuse niciodată şi mi-a cerut foarte senin să-i spun cum mă cheamă; dar mă cunoştea prea bine, aşa cum şi eu îl cunoşteam. Dar pe amândoi cugetul ne schimbă-n bieţi mişei.[42]

Mister Waterbrook era un *gentleman* de vârstă mijlocie, cu gâtul scurt, ascuns de un guler foarte înalt, căruia nu-i lipsea decât botul negru ca să semene leit cu un buldog. Mi-a zis că-i cât se poate de bucuros că are cinstea de a face cunoştinţă cu mine; şi, după ce am salutat-o pe *missis* Waterbrook, m-a prezentat foarte ceremonios unei doamne tare pocite, îmbrăcată într-o rochie de catifea neagră şi care purta o pălărie mare din acelaşi material, şi care, îmi aduc aminte, arăta ca o rudă apropiată a lui Hamlet – ca o mătuşă a acestuia, de pildă.

Se numea *missis* Henry Spiker; soţul ei, care se afla şi el de faţă, era atât de rece, încât părul, în loc să-i fie cărunt, părea presărat cu promoroacă. Cei doi Spiker, soţul şi soţia, erau trataţi cu o imensă deferenţă; ceea ce, după cum mi-a zis Agnes, se datora faptului că *mister* Henry Spiker era *solicitor-ul* nu mai ştiu cui, care avea o vagă legătură cu Trezoreria[43].

Printre oaspeţi se afla şi Uriah Heep, îmbrăcat în negru şi foarte umil. Când i-am strâns mâna, mi-a spus că se simte mândru că l-am băgat în seamă şi că-mi rămâne foarte îndatorat pentru bunăvoinţă. Aş fi preferat să-mi fi fost mai puţin îndatorat, căci m-a urmărit toată seara cu recunoştinţa lui, şi de câte ori am schimbat o vorbă cu Agnes, eram sigur că se uită pe furiş la noi, cu chipul acela cadaveric şi cu ochii lui fără gene.

Mai erau şi alţi oaspeţi, şi parc-ar fi fost cu toţii frapaţi în

[42] Aluzie la o replică din *Hamlet,* III, 1.

[43] Administraţia tezaurului, adică Ministerul de Finanţe.

vederea acestei mese, ca vinul. Unul dintre ei mi-a atras în mod deosebit luarea-aminte înainte chiar de a intra, căci am auzit anunţându-se sosirea unui *mister* Traddles! Gândurile mi-au zburat îndată către „Salem House“; o fi cumva Tommy, m-am întrebat, care obişnuia să deseneze schelete?

Am aşteptat cu viu interes apariţia lui *mister* Traddles. Era un tânăr cumpătat, serios, cu purtări discrete, cu o caraghioasă claie de păr şi cu ochi cam holbaţi, şi atât de repede s-a retras într-un colţ întunecat, încât abia îl puteam vedea. În cele din urmă a ieşit la lumină şi mi-am dat seama că, dacă nu mă înşelau ochii, era bietul Tommy în persoană.

M-am apropiat de *mister* Waterbrook şi i-am spus că mi se pare că am plăcerea să recunosc un vechi coleg de şcoală.

— Aşa?! a exclamat *mister* Waterbrook cu mirare. Totuşi, nu eşti prea tânăr ca să fi fost la şcoală împreună cu *mister* Henry Spiker?

— Vai, dar nici nu mă refeream la el! i-am răspuns. Mă refeream la *gentleman-ul* care se numeşte Traddles.

— Vai! Da, da! Aşa! mi-a zis gazda, cu un interes mult scăzut. Se prea poate…

— Dacă-i într-adevăr el, i-am spus îndreptându-mi privirea spre Traddles, atunci am fost împreună la o şcoală numită „Salem House“, şi trebuie să spun că era un băiat excelent.

— Da, desigur. Traddles e un băiat bun, a încuviinţat gazda, dând din cap cu îngăduinţă. Traddles e un băiat foarte bun.

— Ce ciudată coincidenţă! am comentat eu.

— E într-adevăr o coincidenţă că e şi Traddles aici astă-seară, mi-a zis gazda. N-a fost poftit decât azi-dimineaţă, când a rămas un loc liber la masă, după ce fratele lui *missis* Henry Spiker a anunţat că nu poate veni, fiind bolnav. Trebuie să vă spun, *mister* Copperfield, că fratele lui *missis* Henry Spiker e un *gentleman* foarte distins.

Am îngăimat câteva cuvinte, arătând cu convingere că

eram de aceeaşi părere, căci nici nu auzisem de el, şi am întrebat cu ce se ocupa *mister* Traddles.

— Traddles, mi-a răspuns *mister* Waterbrook, e un tânăr care se pregăteşte pentru a intra în barou. Da. E un băiat bun, şi nu-i duşman nimănui, decât lui însuşi.

— Adică propriul lui duşman? am întrebat, mâhnit să aud acest lucru.

— Hm… a făcut *mister* Waterbrook, ţuguindu-şi buzele şi jucându-se, mulţumit de sine şi exuberant, cu lanţul de la ceas. Aş putea spune că e unul dintre oamenii care-şi fac singuri umbră. Da, aş putea spune, de pildă, că niciodată n-o să ajungă să strângă cinci sute de lire. Traddles mi-a fost recomandat de un prieten de afaceri. O, da, da, are oarecare talent când e vorba de a redacta o acţiune şi de a expune limpede, în scris, un argument. Sunt în măsură să-i dau ceva de lucru lui Traddles în cursul anului; ceva destul de important… pentru el… O, da, da.

M-a impresionat adânc aerul foarte încântat şi satisfăcut cu care *mister* Waterbrook rostea din când în când cuvântul „da“, Era deosebit de expresiv. Te făcea să te gândeşti nu atât la un om născut cu căiţă pe cap, ci mai degrabă la unul născut cu o scară de asalt, cu ajutorul căreia escaladase, unele după altele, toate înălţimile vieţii, şi care acum, din vârful citadelei, privea cu ochii de stăpân şi de filosof jos, la lumea din şanţuri.

Aceste reflecţii erau în plină desfăşurare când am fost poftiţi la masă. *Mister* Waterbrook i-a dat braţul mătuşii lui Hamlet, iar *mister* Henry Spiker soţiei gazdei. Agnes, pe care aş fi vrut s-o conduc eu, a fost nevoită să meargă cu un tânăr care avea picioare rahitice. Uriah, Traddles şi cu mine, fiind cei mai tineri, am coborât în sufragerie ultimii, care cum s-a nimerit. N-am fost prea supărat c-am pierdut-o pe Agnes, pentru că pe scări am avut prilejul să-i vorbesc lui Traddles, care m-a întâmpinat cu multă căldură, în timp ce Uriah ne dădea târcoale, atât de smerit şi de încântat, încât bucuros i-aş fi făcut vânt peste balustradă.

La masă n-am putut sta alături de Traddles, fiind aşezaţi în colţuri opuse: el în lumina orbitoare a unei doamne

înveşmântate în catifea roşie, iar eu în umbra mătuşii lui Hamlet. Masa a fost foarte lungă şi s-a vorbit mult despre aristocraţie şi despre „sânge albastru“. *Missis* Waterbrook ne-a repetat că nu are decât o singură slăbiciune, şi anume pentru „sânge albastru“.

Nu o dată m-am gândit c-am fi petrecut mai bine dacă n-am fi fost atât de binecrescuţi. Eram atât de excesiv de binecrescuţi, încât subiectele de conversaţie erau foarte limitate. Printre invitaţi se aflau şi *mister* şi *missis* Gulpidge, care aveau nu ştiu ce legătură indirectă *(mister* Gulpidge cel puţin) cu contenciosul Băncii Angliei; de o parte, Trezoreria, de alta, Banca Angliei făceau ca adunarea noastră să fie la fel de selectă ca o recepţie la curtea regală. Colac peste pupăză, mătuşa lui Hamlet avea şi ea năravul familiei de a monologa, şi vorbea singură cam fără şir despre toate subiectele abordate. Acestea, e drept, nu prea erau multe; dar cum venea mereu vorba despre sânge, avea la dispoziţie un câmp de speculaţie abstractă la fel de larg ca nepotul ei, Hamlet.

Atât de mult s-a vorbit despre sânge, încât ai fi putut crede că la masă nu erau decât căpcăuni.

— Mărturisesc că sunt de aceeaşi părere cu *missis* Waterbrook, a declarat *mister* Waterbrook, ridicând paharul de vin în dreptul ochilor. Există multe lucruri bune în felul lor; pentru mine, însă, sângele-i totul!

— Vai! Nimic pe lume nu poate oferi asemenea satisfacţii! s-a amestecat în vorbă mătuşa lui Hamlet. Nu există nimic pe lume care să întrupeze mai bine noţiunea de *beau-idéal*[44] în privinţa... în privinţa asta, în general vorbind. Sunt unele spirite vulgare (din fericire nu prea numeroase, dar sunt *câteva)* care preferă, ca să zicem aşa să se închine în faţa unor idoli. Chiar în faţa unor idoli! Ca, de pilda, meritele, inteligenţa şi aşa mai departe. Dar acestea sunt lucruri impalpabile. Sângele e cu totul altceva. Vedem sânge la nas, şi ştim că-i sânge. Îl găsim pe bărbie şi spunem: „Iată! Ăsta-i sânge!“ E ceva concret. Putem

[44] Frumuseţe ideală (fr.).

pune mâna pe el. În privinţa lui nu încape nicio îndoială.

Tânărul cu zâmbetul nătâng şi picioarele rahitice, care o condusese pe Agnes la masă, a pus şi mai hotărât problema:

— Ei, dracu s-o ia de treabă! a zis el, rotindu-şi privirea neghioabă în jurul mesei. Ştiţi că de sânge nu ne putem lipsi. Trebuie să avem sânge, ştiţi. Unii tineri, ştiţi, care, în ce priveşte educaţia şi felul de a se purta, nu sunt la înălţimea poziţiei lor sociale, mai fac poate câte un pas greşit, ştiţi, şi se mai vără, pe ei, şi pe alţii, în fel de fel de buclucuri, dar, dracul s-o ia de treabă, îţi face totuşi plăcere să te gândeşti că au sânge albastru în vine. În ce mă priveşte, prefer să mă trântească un om care are sânge albastru decât să mă ajute să mă ridic unul care n-are!

Această formulare, care sintetiza esenţa problemei, i-a încântat pe toţi şi a ridicat prestigiul acestui *gentleman* până în clipa când cucoanele s-au retras. După aceea am băgat de seamă că *mister* Gulpidge şi *mister* Henry Spiker, care până atunci adoptaseră o atitudine foarte distantă unul faţă de celălalt, încheiaseră un fel de alianţă defensivă împotriva noastră – care reprezentam inamicul comun – şi începuseră un dialog misterios de-a curmezişul mesei, urmărind să ne înfrângă şi să ne distrugă.

— Afacerea cu privire la prima obligaţie de patru mii cinci sute de lire n-a decurs aşa cum ne aşteptam, a zis *mister* Gulpidge.

— Te referi la afacerea D. de A.? a întrebat *mister* Spiker.

— La afacerea C. de B.

Mister Spiker şi-a ridicat sprâncenele, părând foarte afectat.

— Când chestiunea a fost supusă lordului... cred că nu-i nevoie să-i amintesc numele... a zis *mister* Gulpidge oprindu-se.

— Înţeleg, a intervenit *mister* Spiker. Lordul N.

Mister Gulpidge a încuviinţat sumbru şi a urmat:

— Când i s-a supus chestiunea, răspunsul lui a fost: „Nu dă banii, nu-i dăm descărcare“.

— Doamne-Dumnezeule! a exclamat *mister* Spiker.

— „Nu dă banii, nu-i dăm descărcare“ a repetat *mister* Gulpidge cu fermitate. Persoana în drept… mă înţelegi?

— K. a întrebat *mister* Spiker, cu o privire sinistră.

— K. a refuzat pur şi simplu să semneze. Pentru asta au mers după el la Newmarket[45], şi a refuzat categoric.

Mister Spiker, numai ochi şi urechi, încremenise.

— Aşa stau lucrurile şi în clipa de faţă, a încheiat *mister* Gulpidge, lăsându-se pe spătarul scaunului. Prietenul nostru Waterbrook o să mă ierte dacă, ţinând seama de importanţa intereselor în joc, mă voi abţine să dau alte lămuriri.

Mi s-a părut că *mister* Waterbrook era cât se poate de fericit că la masa lui se vorbea, fie chiar şi pe ocolite, de asemenea interese şi se pomeneau asemenea nume. Urmărise discuţia cu o expresie de misterioasă comprehensiune (deşi sunt încredinţat că nu ştia mai mult decât mine despre ce era vorba) şi aprobase fără rezerve discreţia păstrată. După ce i s-a făcut o asemenea destăinuire, *mister* Spiker s-a simţit, firește, dator să-i încredinţeze şi el prietenului său un secret. Şi, astfel, prima discuţie a fost urmată de alta, în care *mister* Gulpidge, la rândul său, s-a arătat foarte mirat, şi apoi o a treia, în care *mister* Spiker a fost cât se poate surprins, şi aşa mai departe, tot schimbând rolurile. Între timp, noi, cei dinafara discuţiei, eram copleşiţi de uriaşa importanţă a intereselor în joc, iar gazda ne privea cu mândrie, considerându-ne drept victime ale unei uimiri şi temeri salutare.

Am fost încântat când am putut să mă duc sus la Agnes, să stau de vorbă cu ea într-un colţ şi să i-l prezint pe Traddles, care rămăsese acelaşi băiat de treabă, timid, dar plăcut. N-am putut vorbi cu el cât aş fi vrut, căci a trebuit să plece mai devreme, întrucât a doua zi dimineaţă urma să pornească într-o călătorie ce avea să dureze o lună; ne-am luat însă adresele şi am promis că ne vom întâlni după întoarcerea sa. S-a bucurat foarte mult când a auzit că mă

[45] Orăşel la nord-est de Londra, unde au loc anual reuniuni hipice care atrag spectatori din toate colţurile Angliei.

vedeam cu Steerforth şi a vorbit cu atâta căldură de el, încât l-am pus să spună de faţă cu Agnes ce credea despre el. Dar Agnes s-a mulţumit să se uite la mine în timp ce-l asculta şi să clatine uşor din cap când numai eu o vedeam.

Când am auzit-o spunând că va pleca peste câteva zile, am fost bucuros, căci trăia într-o societate în care eram convins că nu se simţea prea bine, dar gândul că ne vom despărţi din nou atât de curând m-a întristat. De aceea am rămas până ce au plecat toţi musafirii. Mi-era drag să stau de vorbă cu ea şi s-o aud cântând, căci asta-mi amintea traiul fericit în casa aceea venerabilă înfrumuseţată de prezenţa ei, şi aş fi stat s-o ascult până noaptea târziu; dar când s-au stins lumânările aprinse pentru oaspeţii lui *mister* Waterbrook, n-am mai avut nicio scuză să zăbovesc şi, călcându-mi pe inimă, mi-am luat la revedere. Am simţit atunci, mai bine ca oricând, că dânsa era geniul meu bun; şi cred că n-am săvârşit un păcat dacă am gândit că surâsul senin şi blândeţea ce-i străluceau pe faţă aveau ceva îngeresc şi că-mi erau destinate mie.

Am spus că plecaseră toţi musafirii; ar fi trebuit să precizez însă: toţi, cu excepţia lui Uriah Heep, pe care nu-l socoteam ca făcând parte din această categorie şi care nicio clipă nu încetase să ne dea târcoale. M-a urmat de aproape când am coborât scările. Când am ieşit din casă, se afla alături de mine, vârându-şi încet degetele lungi, scheletice, în degetele şi mai lungi ale unor mănuşi uriaşe ca acelea ale lui Guy Fawkes[46].

Nu prea aveam chef de Uriah, dar amintindu-mi rugămintea ce mi-o făcuse Agnes, l-am întrebat dacă n-ar vrea să poftească la mine să bea o cafea.

— O, zău, *master* Copperfield, vă rog să mă scuzaţi: *mister* Copperfield, dar ştiţi, aşa eram obişnuit… nu vreau să vă pricinuiţi un deranj poftind în casa dumneavoastră un om cu totul neînsemnat ca mine.

[46] *Guy Fawkes* (1570-1606) – unul dintre uneltitorii conspiraţiei prafului de puşcă, care de obicei este reprezentat cu mănuşi cu degete foarte lungi.

— Nu-i niciun deranj, i-am zis. Vreţi să veniţi?

— Cu mare plăcere, a răspuns Uriah, făcând o plecăciune.

— Atunci, poftim!

Fără să vreau, îi vorbeam cam răspicat, dar el parcă nici nu băga de seamă. Am apucat pe drumul cel mai scurt, schimbând puţine cuvinte între noi; şi era atât de timid în privinţa acelor mănuşi de sperietoare de ciori, încât, când am ajuns în faţa casei, mai trăgea de ele şi părea să mai aibă încă mult de furcă.

Pentru ca să nu dea cu capul de ceva pe scara întunecoasă, l-am luat de mână, care, fiind rece şi lipicioasă, ca o broască, îmi venea să-i dau drumul şi să fug. Dar rugămintea făcută de Agnes şi ospitalitatea au biruit în cele din urmă şi l-am condus până sus. După ce am aprins lumânările, a căzut în extaz văzând odaia; iar când am încălzit cafeaua într-un ibric simplu de cositor, în care-i plăcea lui *missis* Crupp s-o pregătească (pesemne pentru c-avea altă destinaţie, fiind un vas de bărbierit, şi pentru că aveam un vas special, brevetat, care costase o grămadă de bani şi ruginea de pomană în oficiu), Uriah s-a arătat atât de emoţionat, încât l-aş fi opărit cu plăcere.

— O, zău, *master* Copperfield… voiam să spun *mister* Copperfield, a început Uriah, niciodată nu m-aş fi aşteptat să vă daţi atâta osteneală pentru mine! Dar nu ştiu cum, se petrec atâtea lucruri la care, cu totul neînsemnat, cum sunt, nu m-aş fi aşteptat niciodată, încât îmi vine să cred c-a dat norocul peste capul meu. Cred c-aţi auzit, poate, de schimbarea ce-a survenit în perspectivele mele, *master* Copperfield… vai, ar trebui să vă spun *mister* Copperfield…

Cum şedea pe sofa, cu genunchii lui ţuguiaţi strânşi sub ceaşca de cafea, cu pălăria şi mănuşile pe jos, lângă el, învârtind binişor linguriţa, cu ochii săi roşii, ale căror gene păreau arse, aţintiţi asupra mea, fără a mă privi, cu crestăturile respingătoare de pe nări, pe care le-am descris mai înainte, umflându-se la fiecare răsuflare, şi cu tot trupul foindu-se şi sucindu-se şerpeşte din cap şi până în călcâie, mi-am dat seama că-mi era tare nesuferit. Mă simţeam

prost c-aveam un asemenea musafir, căci eram tânăr pe atunci şi nedeprins să-mi ascund simţămintele violente.

— Cred c-aţi auzit poate de schimbarea ce-a survenit în perspectivele mele, *master* Copperfield... vai, ar trebui să vă spun *mister* Copperfield... a repetat Uriah.

— Da, i-am zis, ceva am auzit.

— Ah! Bănuiam eu că *miss* Agnes trebuie să ştie! mi-a răspuns foarte liniştit. Sunt bucuros că *miss* Agnes ştie. O, vă mulţumesc, *master...* Scuzaţi, *mister* Copperfield.

Îmi venea să-i dau în cap cu calapodul (care se afla la îndemână pe covor) pentru că mă făcuse să-i destăinuiesc ceva cu privire la Agnes, fie şi un amănunt lipsit de însemnătate. Dar mi-am băut mai departe cafeaua.

— Ce profet v-aţi dovedit, *mister* Copperfield! a urmat Uriah. Doamne, ce straşnic profet! Nu vă mai amintiţi că mi-aţi spus cândva c-aş putea să ajung asociatul lui *mister* Wickfield şi că firma se va numi poate „Wickfield & Heep“? *Dumneavoastră* poate că nu vă mai amintiţi; dar când e umil şi neînsemnat, cum sunt eu, asemenea cuvinte omul le păstrează ca pe nişte comori, *master* Copperfield.

— Ţin minte c-am vorbit de aşa ceva, cu toate că atunci nu mi se părea deloc probabil.

— Vai! Dar cui *i s-ar fi părut probabil, mister* Copperfield? mi-a răspuns Uriah cu însufleţire. Sunt sigur că nici mie nu mi se părea probabil. Ţin minte c-am spus chiar eu că prea sunt neînsemnat. Aşa credeam, într-adevăr, cu toată sinceritatea.

Şedea privind focul din cămin, cu obişnuitul rânjet întipărit pe faţă, iar eu mă uitam la el.

— Dar, *master* Copperfield, şi oamenii cei mai neînsemnaţi pot fi uneltele binelui, a urmat el după o scurtă pauză. Sunt bucuros când mă gândesc că în felul acesta i-am putut face un bine lui *mister* Wickfield şi că poate voi fi în stare să-i mai fac. Vai, ce om minunat e, dar ce imprudent, *mister* Copperfield!

— Mă întristează ceea ce-mi spuneţi, i-am răspuns. Nu m-am putut stăpâni însă să nu adaug cu tâlc: Mă întristează din toate punctele de vedere.

— Hotărât că da, *mister* Copperfield, a încuviinţat Uriah. Din toate punctele de vedere. Mai ales din punctul de vedere al bietei *miss* Agnes! Poate că nu mai ţineţi minte cuvintele înaripate pe care le-aţi folosit chiar dumneavoastră, *master* Copperfield; *eu* însă îmi aduc aminte c-aţi spus într-o zi că toată lumea ar trebui s-o admire, şi cât v-am fost de recunoscător atunci! Nu-i aşa c-aţi uitat acest lucru, *master* Copperfield?

— Nu, i-am răspuns sec.

— O, ce bucuros sunt că n-aţi uitat! a exclamat Uriah. Bucuros c-aţi fost cel dintâi care aţi aprins scânteile năzuinţei în sufletul meu de om neînsemnat şi că n-aţi uitat acest lucru! Vai!… N-o să vă supăraţi dac-am să vă cer încă o ceaşcă de cafea?

Nu ştiu ce în felul cum a accentuat aprinsul scânteilor şi în privirea ce mi-a aruncat-o când a rostit aceste cuvinte m-a făcut să tresar, ca şi cum subit l-aş fi văzut într-o izbucnire de lumină. Dar când mi-a cerut, cu vocea-i obişnuită, să-i mai dau o ceaşcă de cafea, mi-am revenit şi i-am făcut onorurile vasului de bărbierit; le-am făcut însă cu o mână nesigură, cuprins deodată de sentimentul că nu eram în stare să-i fac faţă şi de o nelinişte plină de aprehensiuni cu privire la ce va mai spune, nelinişte care eram convins că nu putea să-i scape.

N-a zis absolut nimic. Şi-a amestecat mai departe cafeaua, a sorbit din ea, şi-a mângâiat bărbia cu mâna-i hidoasă, s-a uitat în foc, a privit apoi prin odaie, a căscat gura în chip de surâs, s-a foit şi s-a răsucit, cu deferenţă slugarnică, din nou a mai amestecat cafeaua şi din nou a mai sorbit din ea, dar sarcina de a redeschide vorba mi-a lăsat-o mie.

— Aşadar, am zis în cele din urmă, *mister* Wickfield, care face cât cinci sute de oameni ca dumneata sau… ca mine… (şi cred că pentru nimic pe lume n-aş fi renunţat la această pauză cu tâlc) aşadar, *mister* Wickfield a fost imprudent, nu-i aşa, *mister* Heep?

— Vai, a fost chiar foarte imprudent, *master* Copperfield, mi-a răspuns Uriah, oftând. Vai, cât se poate de imprudent!

Dar aş dori să vă rog să-mi spuneţi pe nume. Ca pe vremuri.

— Bine, Uriah, i-am zis, călcându-mi pe suflet.

— Vă mulţumesc, mi-a răspuns el cu ardoare. Vă mulţumesc, *master* Copperfield! Când *vă* aud spunându-mi Uriah, parcă simt o adiere a vremurilor de altădată şi parcă aud clopotele de demult. Vă cer iertare. Vă spuneam ceva?

— Despre *mister* Wickfield, i-am amintit.

— Vai, da, aşa e! Gravă imprudenţă, *master* Copperfield! Despre asta n-aş vorbi cu nimeni afară de dumneavoastră. Şi chiar cu dumneavoastră nu pot să vorbesc decât în treacăt despre acest subiect. Dacă ar fi fost altul în locul meu în ultimii ani, l-ar fi avut în degetul cel mic pe *mister* Wickfield (vai, ce om de valoare e, *master* Copperfield!). În degetul cel mic! a încheiat Uriah foarte încet şi sacadat şi, întinzându-şi deasupra mesei mâna dezgustătoare, a apăsat-o cu degetul gros până au început să se clatine şi masa, şi odaia.

Chiar de mi-ar fi fost dat să-l văd apăsând cu laba-i strâmbă grumazul lui *mister* Wickfield, mai aprig tot n-aş fi putut să-l urăsc.

— Vai, Doamne, aşa e, *master* Copperfield, a urmat cu o voce blândă, care era în contrast violent cu apăsarea pe care cu degetul gros continua s-o exercite cu aceeaşi înverşunare, nu, *master* Copperfield, în privinţa asta nu-ncape nicio îndoială. Ar fi urmat ruina, dezonoarea şi câte şi mai câte. *Mister* Wickfield ştie acest lucru. Sunt o neînsemnată unealtă care-l slujeşte cu smerenie, iar el mă ridică pe culmi pe care nici nu puteam nădăjdui s-ajung vreodată. Câtă recunoştinţă îi datorez!

Cu faţa întoarsă către mine, dar fără a mă privi în ochi, când a sfârşit, şi-a ridicat degetul cel gros şi diform din locul unde-l înfipsese şi, încet şi gânditor, l-a dus la falca-i descărnată, scărpinându-se cu un gest larg, ca şi cum s--ar fi bărbierit.

Mi-aduc aminte că inima a început să-mi zvâcnească de indignare când am citit pe chipul lui viclean – pe care se răsfrângeau foarte nimerit pâlpâirile roşii ale focului – că se

pregătea să atace alt subiect.

— Nu vă reţin prea mult, *master* Copperfield? a început.

— Nu mă reţii. Obişnuiesc să mă culc târziu.

— Vă mulţumesc, *master* Copperfield! E drept că de când mi-aţi vorbit întâia oară, m-am ridicat din locul neînsemnat ce-l aveam; dar am rămas acelaşi om umil şi neînsemnat. Nădăjduiesc c-am să rămân întotdeauna acelaşi. N-o să-mi luaţi, sper, în nume de rău faptul că, neînsemnat cum sunt, am să vă fac o mică destăinuire nu-i aşa, *master* Copperfield??

— O, nu, i-am zis, făcând o sforţare.

— Vă mulţumesc! Şi scoţând batista, a început să se şteargă în palme. Vedeţi, *master* Copperfield, *miss* Agnes...

— Ce-i cu ea, Uriah?

— O, ce plăcere să vă aud spunându-mi pe nume în mod spontan! a exclamat, smucindu-se ca un peşte pe uscat. N-aţi găsit că era foarte frumoasă în astă seară?

— Am găsit că din toate punctele de vedere era ca întotdeauna, mai presus decât toţi cei din jurul ei, i-am răspuns.

— Vai, vă mulţumesc! E atât de adevărat! a exclamat. Vai, vă mulţumesc din toată inima!

— N-ai de ce, i-am zis înţepat. Nu văd de ce mi-ai mulţumi.

— Pentru că tocmai asta-i destăinuirea pe care voiam să v-o fac, *master* Copperfield. Cu toate că sunt atât de umil şi neînsemnat, a urmat Uriah, ştergându-şi energic mâinile şi privind pe rând când la ele, când la vâlvătăile focului din cămin, cu toate că maică-mea e şi ea neînsemnată, şi cu toate că locuinţa noastră săracă, dar cinstită, e cam dărăpănată, ani de-a rândul am purtat în suflet chipul lui *miss* Agnes (vă încredinţez secretul meu, *master* Copperfield, fără şovăire, căci m-am simţit atras de dumneavoastră din prima zi, când am avut plăcerea să vă văd în faetonul acela tras de un *poney).* Vai, *master* Copperfield. Cu ce curată afecţiune îndrăgesc ţărâna pe care păşeşte Agnes a mea!

Cred că m-a bătut gândul smintit de a înşfăca vătraiul

înroşit în foc şi de a-l străpunge cu el. Dar fulgerător, ca din puşcă, gândul acesta m-a părăsit; iar chipul lui Agnes, pângărit măcar şi de închipuirile acestei bestii roşcovane (pe care o vedeam şezând atât de strâmb, de parcă sufletu-i josnic s-ar fi încolăcit în jurul trupului său), mi-a stăruit în minte şi-mi dădea ameţeală. Mi se părea că Uriah se umflă şi creşte sub ochii mei; odaia răsuna parcă de ecourile glasului său; şi m-a cuprins simţământul ciudat (pe care, poate, l-a încercat oricine în viaţă) că toate acestea se petrecuseră de mult, în vremuri depărtate, şi că ştiam dinainte ce avea să spună acuma.

Dar, mai mult decât toate eforturile pe care le-aş fi făcut, încrederea în sine ce i-am citit-o pe faţă mi-a amintit de rugămintea lui Agnes. L-am întrebat, cu o stăpânire de care, cu un minut mai înainte, nu mi-aş fi putut închipui că sunt în stare, l-am întrebat dacă-i mărturisise lui Agnes simţămintele sale.

— Vai, nu, *master* Copperfield! mi-a răspuns. Vai, nu! Afară de dumneavoastră, nimeni nu le cunoaşte. Vedeţi, abia sunt pe cale de a mă ridica din starea mea modestă. Sper că va băga de seamă cât îi sunt de folos tatălui ei (sunt încredinţat, *master* Copperfield, că într-adevăr am să-i fiu de mare folos) şi cum îi curăţ drumul şi cum îl păzesc să n-o ia razna. Îşi iubeşte atât de mult tatăl (ce frumos lucru din partea unei fiice!), încât cred că, de dragul lui, se va arăta înţelegătoare faţă de mine.

Am pătruns gândul ascuns al ticălosului şi am priceput de ce mi-l dezvăluise.

— Mi-aţi face un deosebit serviciu, *master* Copperfield, dac-aţi avea bunătatea să nu daţi în vileag acest secret şi să nu vă ridicaţi împotriva mea. Sunt sigur că nu vreţi să creaţi neplăceri. Ştiu ce inimă bună aveţi, dar fiindcă nu m-aţi cunoscut decât pe vremea când eram un om umil şi neînsemnat (când eram cel mai neînsemnat dintre oameni, aş putea spune, căci şi acum tot neînsemnat sunt), teamă mi-e că, fără să vreţi, mi-aţi pune beţe n roate în legătură cu Agnes a mea... vedeţi, *master* Copperfield, am zis a mea. Vorba cântecului: „Şi la coroană-aş renunţa, să pot

doar spune că-i a mea!“[47] Şi nădăjduiesc că va veni ziua.

Sărmana Agnes! Era oare cu putinţă ca ea, pe care o găseam atât de frumoasă şi atât de bună încât socoteam că nu era de nasul nimănui, să fie sortită să ajungă soţia unui asemenea ticălos?

— Deocamdată, ştiţi, *master* Copperfield, nu-i nicio grabă, a continuat Uriah insinuant, în vreme ce mă uitam la el, fără a reuşi să îndepărtez acest gând. Agnes a mea e destul de tânără; iar mama şi cu mine o să mai avem de furcă până o să reuşim să scoatem capul în lume şi mai avem multe de făcut înainte ca momentul să fie potrivit. Aşadar, voi avea răgazul ca, pe măsură ce se vor ivi prilejuri, să-i fac cunoscute nădejdile mele. Vai, cât vă sunt de îndatorat că m-aţi ascultat! Vai, nici nu vă închipuiţi ce uşurare e pentru mine să ştiu că înţelegeţi situaţia noastră şi să fiu încredinţat că nici beţe în roate n-o să-mi puneţi, fiindcă sunt sigur că nici prin gând nu vă trece să pricinuiţi neplăceri familiei!

Mi-a apucat în palma-i lipicioasă mâna, pe care n-am îndrăznit să mi-o trag înapoi, şi după ce mi-a strâns-o, s-a uitat la ceasul lui cu cadranul şters.

— Vai, Doamne, a exclamat, e unu trecute! Atât de iute trec clipele, *master* Copperfield, când vorbeşti de vremurile de altădată, în cât nici nu ne-am dat seama că-i aproape unu şi jumătate!

I-am răspuns că mi se păruse c-ar fi mai târziu. Nu pentru că într-adevăr mi s-ar fi părut, dar pentru că simţeam că nu mai eram în stare să stau de vorbă cu el.

— Vai, Doamne, *master* Copperfield! mi-a zis îngândurat. La ora asta, în casa unde locuiesc – un fel de pensiune, lângă New River – toată lumea va fi dormind de vreo două ceasuri.

— Îmi pare rău, i-am răspuns, dar n-am decât un singur pat, şi…

— Vai, *master* Copperfield, n-am nevoie de pat! mi-a zis,

[47] Vers din balada *The Lass of Richmond Hill (Fata din Richmond Hill)* de Leonard Mc Nally (1752-1820).

încântat, ridicând un picior. *Aţi* avea ceva împotrivă dacă m-aş culca pe jos, în faţa căminului?

— Dacă nu se poate altfel, te rog, i-am zis, culcă-te în patul meu şi am să dorm eu pe jos, lângă cămin.

Cuprins de o excesivă uimire şi umilinţă, a respins atât de zgomotos această ofertă, încât cred că glasul lui va fi răzbătut până la urechile lui *missis* Crupp, care la ora aceea pesemne că dormea departe, într-o odaie situată cam la nivelul minim al apelor fluviului, legănată în somnul ei de tictacul unei pendule incorigibile, pe care o invoca ori de câte ori aveam o mică discuţie în legătură cu punctualitatea, căci totdeauna rămânea cu vreo trei sferturi de oră în urmă, deşi în fiecare dimineaţă era pusă după cele mai de încredere surse. Văzând că argumentele pe care am fost în stare să le prezint în starea de tulburare în care mă aflam rămân zadarnice şi că nu-l pot determina să renunţe la modestie şi să se culce în patul meu, am fost silit să iau toate măsurile posibile ca să poată dormi lângă cămin. Cu Salteaua de pe sofa (care era mult prea scurtă pentru un lungan ca el), cu pernele de pe sofa, cu o pătură, cu o cuvertură şi o faţă de masă curată, precum şi cu un palton, i-am înjghebat un culcuş şi o învelitoare de care s-a arătat mai mult decât recunoscător. După ce i-am împrumutat o scufie de noapte, cu care mi s-a părut atât de îngrozitor încât de atunci n-am mai purtat-o niciodată, l-am lăsat să se odihnească.

Cât oi trăi n-am să uit acea noapte. Cât oi trăi n-am să uit cum m-am sucit şi m-am învârtit; cum m-am frământat gândindu-mă la Agnes şi la individul ăsta; cum mi-am sfărâmat mintea chibzuind ce aş putea face şi ce s-ar cuveni să fac; cum, în cele din urmă, am ajuns la concluzia că pentru liniştea ei, cel mai nimerit ar fi să nu mă amestec şi să nu divulg cele aflate. Cum aţipeam o clipă, îmi răsăreau în minte chipul lui Agnes, cu ochii ei cei blânzi, şi acela al tatălui ei, privind-o galeş, cum de atâtea ori îl văzusem privind-o, şi aceste chipuri aveau o căutătură atât de tristă, încât mă cuprindea spaima. Când mă trezeam gândul că Uriah doarme în odaia de alături mă copleşea ca

un vis urât şi mă apăsa, de parcă aş fi găzduit pe cineva mai rău decât Dracul.

Afară de asta, vătraiul acela nu-mi ieşea din mintea toropită. Între somn şi trezie, se făcea că apucasem vătraiul înroşit în foc şi că-l străpunsesem pe Uriah. Cu toate că ştiam că nu era decât un vis, gândul acesta m-a chinuit atât de tare, încât m-am furişat în odaia de alături ca să mă uit la el. L-am găsit lungit pe spate, cu picioarele întinse până hăt-departe, sforăind şi fârnâind cu gura căscată, ca o cutie poştală. Aievea era mult mai pocit decât în închipuirea mea febrilă, aşa că, deşi mi-era greaţă de el, mă simţeam atras de el şi, fără să vreau, intram şi ieşeam cam la fiecare jumătate de ceas ca să mă uit la el. Totuşi, noaptea aceea lungă-lungă mi-a părut jalnică şi apăsătoare, şi pe cerul întunecat nu se zărea niciun semn care să vestească ziua.

Dis-de-dimineaţă, când l-am văzut coborând scara (căci, slavă Domnului, a refuzat gustarea), mi s-a părut că plecase noaptea în persoană. Iar când am plecat la birou, i-am spus anume lui *missis* Crupp să lase ferestrele deschise, ca să se aerisească salonaşul şi să se cureţe de orice urmă a prezenţei lui.

CAPITOLUL XXVI

CAD ÎN ROBIE

Pe Uriah Heep nu l-am mai văzut până în ziua când Agnes a părăsit oraşul. Mă aflam la staţie, să-mi iau rămas bun de la ea, şi acolo l-am găsit pe Uriah, care se înapoia la Canterbury cu aceeaşi diligenţă. Am avut o mică satisfacţie văzându-l în paltonul lui ponosit, de culoarea dudei, cu talia prea scurtă şi cu umerii prea înalţi, cocoţat, sub o umbrelă cât un cort, afară, în colţul dinapoi al imperialei, în vreme ce Agnes avea, firește, un loc înăuntru; dar meritam poate această mică răsplată pentru sforţările ce le-am depus să

mă port amical cu el, sub ochii lui Agnes, care privea. La fereastra diligenţei, ca şi mai deunăzi, la masă, Uriah ne-a dat necontenit târcoale, ca un vultur uriaş, prinzând din zbor fiecare silabă adresată de mine lui Agnes sau de Agnes mie.

Tulburat de destăinuirile pe care dânsul mi le făcuse în faţa căminului, cântărisem îndelung cuvintele folosite de Agnes în legătură cu proiectata asociaţie: „Am făcut, sper, ceea ce se cuvenea să fac. Convinsă fiind că pentru liniştea tatii sacrificiul trebuie făcut, l-am îndemnat să-l facă.“ De atunci m-a apăsat necontenit o jalnică presimţire că, sub imboldul aceluiaşi simţământ, Agnes va găsi tăria să săvârşească orice sacrificiu de dragul lui. Ştiam cât de mult îl iubea. Ştiam de câtă jertfire de sine era în stare. Ştiam chiar din gura ei că se socotea pricina greşelilor lui şi că avea faţă de el o mare datorie, pe care ardea de dorinţa s-o împlinească. Faptul că între ea şi acest nesuferit Rufus[48] cu paltonul de culoarea dudei, exista o atât de mare deosebire nu constituia o mângâiere pentru mine, căci simţeam ca primejdia cea mai mare decurgea tocmai din această deosebire între spiritul de jertfă al sufletului ei pur şi dezgustătoarea josnicie a lui Uriah. Fără îndoială, dânsul ştia bine toate acestea, şi, viclean cum era, le cântărise cu luare-aminte.

Eram totuşi atât de încredinţat că perspectiva unei asemenea jertfe ar distruge fericirea bietei Agnes, şi eram atât de sigur, judecând după purtarea ei, că nici nu bănuia încă primejdia ce o pândea, nici nu-i simţea umbra ameninţătoare, încât, dacă aş fi prevenit-o, i-aş fi dat o grea lovitură. De aceea, ne-am despărţit fără să încerc a o lămuri, ea făcându-mi cu mâna semne de rămas bun şi zâmbindu-mi prin fereastra diligenţei, în timp ce piaza ei cea rea se foia şi se răsucea pe imperială, ca şi cum deja ar fi prins-o în gheare şi ar fi triumfat.

Multă vreme n-am putut uita scena despărţirii. Când Agnes mi-a scris vestindu-mă c-a ajuns cu bine acasă, m-

[48] *Rufus* – roşcat (lat.).

am simţit tot atât de nefericit ca atunci când am văzut-o plecând. Ori de câte ori cădeam pe gânduri, îmi venea în minte această poveste, şi nelinişstea-mi creştea îndoit. Rareori trecea o noapte fără s-o visez. Şi astfel a ajuns să facă parte din mine, din viaţa şi făptura mea.

Am avut destul răgaz să-mi adâncesc nelinişstea, căci în afară de ceasurile petrecute la „Doctors' Commons", eram mai toată ziua singur, fiindcă, după cum îmi scrisese, Steerforth se afla la Oxford. Cred că atunci a început să se trezească în mine, pentru prima dată, o tainică neîncredere faţă de Steerforth. I-am răspuns printr-o scrisoare foarte călduroasă, dar în fond eram mulţumit că nu putea veni la Londra. Bănuiesc că înrâurirea lui Agnes, netulburată de prezenţa lui, mă stăpânea şi devenea tot mai puternică, pentru că dânsa ocupa un loc din ce în ce mai de seamă în gândurile şi preocupările mele.

Între timp zilele şi săptămânile treceau. Fusesem definitiv primit în biroul firmei „Spenlow & Jorkins". Mătuşa îmi dădea nouăzeci de lire pe an (în afară de chirie şi de diferite cheltuieli accesorii). Închiriasem apartamentul pe termen de douăsprezece luni, şi deşi-l găseam nespus de trist când se lăsa întunericul, iar serile îmi păreau foarte lungi, mă resemnasem să trăiesc într-o stare de melancolie permanentă şi să-mi caut o consolare în cafea, şi acum, când îmi amintesc, mi se pare că în epoca aceea am băut *gallons* întregi de cafea. Cam tot pe atunci am descoperit trei lucruri: primul, că *missis* Crupp era victima unor tulburări ciudate, cărora le zicea „spassme", însoţite de obicei de înflamaţia nasului, tulburări care necesitau un tratament neîntrerupt cu rachiu de izmă: al doilea, că datorită nu ştiu cărei ciudăţenii a temperaturii, sticlele de coniac păstrate în oficiu se spărgeau; iar al treilea, că eram singur pe lume şi foarte înclinat să consemnez această tristă împrejurare în crâmpeie versificate după regulile prozodiei engleze.

Ziua primirii mele ca stagiar la „Doctors' Commons" n-a fost sărbătorită, afară doar de faptul că am oferit câteva sandvişuri şi un pahar de vin de Xeres colegilor mei de

birou, iar seara m-am dus singur la Teatru. Am fost să văd *Străinul*[49], o piesă care se potrivea de minune cu atmosfera ce domnea la „Doctors' Commons" şi care m-a tulburat atât de tare, încît, când m-am întors acasă, mai-mai să nu mă recunosc în propria mea oglindă. Cu acest prilej, *mister* Spenlow, după ce s-au încheiat formalităţile, a spus c-ar fi fost foarte bucuros să mă invite la el, la. Norwood, spre a sărbători începutul colaborării noastre, din păcate însă nu era cu putinţă, pentru că tocmai o aştepta pe fiica sa, care urma să se întoarcă de la Paris, unde-şi isprăvise studiile. A adăugat însă că, după sosirea ei, speră că va avea plăcerea să mă aibă ca oaspete. Ştiam că era văduv, că nu avea decât o singură fată, şi i-am exprimat mulţumirile mele.

Mister Spenlow s-a ţinut de cuvânt. Peste vreo săptămână sau două mi-a amintit de această invitaţie şi mi-a zis c-ar fi încântat dacă i-aş face plăcerea să vin sâmbăta viitoare şi să rămân la el până luni. Fireşte, i-am răspuns că am să-i fac plăcerea, şi ne-am înţeles c-avea să mă ia şi să mă aducă înapoi cu faetonul lui.

În ziua hotărâtă, geamantanul meu a stârnit admiraţia impiegaţilor din birou, deoarece pentru ei reşedinţa de la Norwood reprezenta o taină sacrosanctă. Unul dintre ei mi-a spus că, după câte auzise, *mister* Spenlow nu folosea decât veselă de argint şi de porţelan; iar altul mi-a spus că la masa lui şampania era la discreţie, aşa cum în alte locuri era berea. Copistul cel bătrân, cu perucă, *mister* Tiffey, care, în cursul lungii sale cariere, fusese de mai multe ori la Norwood în interes de serviciu şi care, de fiecare dată, pătrunsese până în sufrageria cea mică, o descria ca pe o încăpere cât se poate de somptuoasă şi istorisea că băuse acolo un vin de Xeres adus din Indiile Orientale atât de bun, că-ţi lăsa gura apă.

Am avut în ziua aceea o continuare la Consistoriu într-un proces cu privire la excomunicarea unui brutar care

[49] *The Stranger,* titlul unei adaptări englezeşti a piesei *Mizantropie şi căinţă (Menschenhass und Reue)* a dramaturgului german August von Kotzebue (1761-1819).

refuzase să plătească taxa de pavaj, fixată de parohie, şi cum, după socoteala pe care o făcusem, depoziţiile martorilor fiind exact de două ori mai lungi decât romanul *Robinson Crusoe,* n-am scăpat decât foarte târziu. Dar am izbutit să obţinem excomunicarea brutarului pe termen de şase săptămâni şi obligarea lui la plata unui nesfârşit pomelnic de cheltuieli de judecată; după care, judecătorul, *proctor-ul* brutarului şi avocaţii ambelor părţi (care erau rude apropiate) au plecat împreună undeva afară din oraş, iar *mister* Spenlow şi cu mine am pornit la drum cu faetonul.

Faetonul era foarte elegant; caii îşi arcuiau grumazurile şi mergeau în buestru, de parcă ar fi ştiut că stăpânul lor lucrează la „Doctors' Commons".

Era mare emulaţie între domnii de la „Doctors' Commons" în tot ce privea pompa şi aveau câteva echipaje foarte frumoase; am fost însă şi întotdeauna voi rămâne de părere că, în vremea mea, principalul teren de emulaţie îl constituiau articolele scrobite: *proctor*-ii, în special, purtau atâtea lucruri scrobite cât era omeneşte posibil.

Tot drumul am fost foarte voioşi, şi *mister* Spenlow mi-a făcut unele destăinuiri cu privire la profesiunea mea. Mi-a spus că era cea mai nobilă din lume şi că nu trebuie cu niciun preţ confundată cu aceea de *solicitor,* fiind cu totul altceva, întrucât era mai selectă, mai puţin monotonă şi mai bănoasă. Noi, aici, la „Doctors' Commons" mi-a spus, luam lucrurile mult mai uşor decât erau luate la orice alte instanţe, şi prin asta eram o clasă privilegiată, cu totul specială. A recunoscut că era de netăgăduit faptul neplăcut că, în majoritatea cazurilor, primeam procese de la *solicitor*-i; dar mi-a dat să înţeleg că aceştia reprezentau o rasă inferioară, pe care toţi *proctor-ii* care se respectă o privesc de sus.

L-am întrebat pe *mister* Spenlow care erau, după părerea lui, cele mai avantajoase procese. Mi-a răspuns că procesele în jurul unui testament contestat, care are drept obiect o moşioară frumuşică, în valoare de treizeci-patruzeci de mii de lire, erau, poate, cele mai avantajoase.

Mi-a zis că în asemenea procese nu numai că era rost de câştiguri destul de frumoase în toate fazele procesului, fiind nevoie de nenumărate probe cu interogatorii şi contrainterogatorii (fără a mai pune la socoteală că există dreptul de apel la Curtea delegaţilor şi Camera Lorzilor), dar că, întrucât toată lumea ştie că în cele din urmă cheltuielile vor fi acoperite din valoarea moşiei, părţile sunt entuziaste şi întreprinzătoare şi nu se uită la bani. Apoi s-a pornit să facă elogiul lui „Doctors' Commons", în general. Ceea ce era de admirat mai mult ca orice la „Doctors' Commons" (mi-a zis el) era concentraţia. „Doctors' Commons" era tribunalul cel mai bine organizat din lume. Era o întruchipare a noţiunii de confort. Aveai totul la îndemână. De pildă: introduceai o acţiune de divorţ sau de restituire de dotă la Consistoriu. Prea bine. Îţi încercai norocul la Consistoriu, conduceai procesul binişor, în familie, jucând tacticos cărţile. Presupunând că erai nemulţumit de sentinţă, ce aveai de făcut? Simplu, n-aveai decât să te plângi la „Arches Court". Ce era „Arches Court"? Era aceeaşi instanţă, în aceeaşi sală de şedinţă, cu aceeaşi bară şi cu aceiaşi avocaţi, numai că judecătorul era altul, căci în zilele când se judecă apelurile, judecătorii de la Consistoriu pledează ca avocaţi la „Arches Court". Prea bine, aici partida se lua de la început. Dar dacă nici de astă dată nu erai mulţumit? Simplu. Ce-ţi rămâne de făcut? Să mergi la Curtea delegaţilor. Dar delegaţii cine mai erau? Păi, delegaţii ecleziastici erau avocaţi fără procese, care urmăriseră fazele jocului în amândouă instanţele, văzuseră cum s-au amestecat, s-au tăiat şi s-au jucat cărţile, discutaseră cu toţi jucătorii, şi acuma veneau în calitate de judecători să tranşeze problema, spre mulţumirea tuturor! Nemulţumiţii n-aveau decât să vorbească de corupţia de la „Doctors' Commons", de spiritul da castă de la „Doctors' Commons", despre necesitatea de a introduce reforma la „Doctors' Commons", a încheiat solemn *mister* Spenlow; dar când *bushe*-ul de grâu a atins preţul cel mai ridicat, la „Doctors' Commons" activitatea a fost mai intensă ca oricând; şi oricine poate, cu mâna pe inimă, să declare în

faţa lumii întregi: „Nu vă atingeţi de «Doctors' Commons», că se duce ţara de râpă“[50]

Am ascultat toate astea cu luare-aminte; şi deşi, mărturisesc, aveam oarecare îndoieli că întreaga ţară ar fi chiar atât de îndatorată faţă de „Doctors' Commons“ cât pretindea *mister* Spenlow, m-am plecat, foarte respectuos, în faţa părerii sale. Am găsit că cele spuse despre preţul *bushel*-ului de grâu depăşeau înţelegerea mea şi că în fond, soluţionau problema. N-am priceput nici până astăzi tâlcul acestui *bushel* de grâu. Şi, de-a lungul vieţii *bushel*-ul de grâu a apărut în repetate rânduri, făcându-mă praf în legătură cu cele mai diferite subiecte. Nu ştiu precis ce o fi având cu mine şi ce drept are să-mi dea la cap sub fel de fel de pretexte; dar ori de câte ori văd că, fără niciun rost, se aminteşte de bunul meu prieten *bushel*-ul de grâu (ceea ce am băgat de seamă că se întâmplă destul de des), mă dau bătut.

Aceasta n-a fost decât o digresiune. Nu eram *eu* omul care să se atingă de „Doctors' Commons“ şi să ducă ţara de râpă. Prin tăcere mi-am exprimat supus adeziunea la părerile interlocutorului meu, care-mi era superior şi prin vârstă, şi prin experienţă; şi apoi am discutat despre piesa *Străinul,* şi despre dramaturgie, şi despre cei doi cai, până ce am ajuns la poarta vilei lui *mister* Spenlow.

O grădină frumoasă înconjura casa lui *mister* Spenlow şi, cu toate că nu era anotimpul cel mai potrivit pentru a judeca o grădină, era atât de bine îngrijită, încât am fost de-a dreptul încântat. Avea o pajişte minunată, şi pâlcuri de copaci şi alei cu pergole, care abia se desluşeau pe întuneric şi care în perioada de vegetaţie pesemne că erau

[50] Spre a apăra anacronismele de la Doctors' Commons, *mister* Spenlow invocă, într-o formă vădit absurdă, sofismul folosit de marii proprietari funciari englezi în susţinerea Legii cerealelor *(Corn Law, 1815-1846);* răspunzând atacurilor partizanilor comerţului liber împotriva acestei legi, care avea menirea să înlăture concurenţa străină şi să asigure desfacerea grânelor indigene în condiţii avantajoase, moşierii pretindeau că, bunăstarea naţiunii fiind legată de preţul grâului, orice scădere a acestuia ar însemna un adevărat dezastru pentru ţară.

acoperite de verdeaţă şi de flori. „Vai, Doamne, mi-am zis, pe aici se plimbă *miss* Spenlow!“

Am păşit în casa luminată vesel şi am intrat în vestibul, unde se găseau fel de fel de pălării, şepci, paltoane, pleduri, mănuşi, cravaşe şi bastoane.

— Unde-i miss Dora? l-a întrebat *mister* Spenlow pe fecior.

„Dora! mi-am zis. Ce nume frumos!“

Am trecut într-o odaie adiacentă (pare-mi-se că era sufrageria mică, aceea care-şi datora faima vinului de Xeres adus din Indiile Orientale) şi am auzit un glas făcând prezentările:

— *Mister* Copperfield, fiica meu, Dora, şi prietena fiicei mele Dora.

Era, fără îndoială, glasul lui *mister* Spenlow, dar nu l-am recunoscut şi nici nu-mi păsa al cui era. Totul se petrecuse într-o clipă. Destinul meu se împlinise. Eram prizonier şi sclav. O iubeam la nebunie pe *miss* Dora Spenlow!

Mi se părea o făptură supraomenească. O zână din poveşti, o silfidă – nu mai ştiu nici eu ce era – era ceva ce nimeni nu văzuse până atunci şi ceva spre care năzuia toată lumea. Şi într-o clipită am fost înghiţit de abisul dragostei. N-am apucat să mă opresc pe marginea prăpastiei; nici să mă uit înainte sau înapoi; şi m-am prăvălit fără a avea timp să mă reculeg şi făr-a apuca să-i spun nici un singur cuvânt.

M-am înclinat, murmurând ceva, când deodată am auzit un glas binecunoscut spunând:

— Pe *mister* Copperfield l-am mai văzut.

Nu era glasul Dorei. Nu; ci al prietenei ei, *miss* Murdstone!

Nu cred c-am fost prea uimit. După câte îmi dau seama, nu mai eram în stare să mă mir. În afară de Dora Spenlow, nu se afla nimic pe lumea asta care să-mi fi putut trezi uimirea. Am zis:

— Bună ziua, *miss* Murdstone. Ce mai faceţi?

— Foarte bine, mi-a răspuns.

— *Mister* Murdstone ce mai face?

— Mulţumesc, fratele meu e bine, sănătos.

În clipa aceea, *mister* Spenlow, care a fost foarte surprins, cred, când a văzut că ne cunoaştem, s-a amestecat în vorbă:

— Îmi pare bine, Copperfield, că dumneata şi *miss* Murdstone vă cunoaşteţi.

— *Mister* Copperfield şi cu mine suntem rubedenii, a spus *miss* Murdstone cu un aer sever. Ne-am cunoscut cândva. Pe vremea când era copil. De atunci împrejurările ne-au despărţit. Nu l-aş fi recunoscut.

I-am răspuns că eu, în orice caz, aş fi recunoscut-o oriunde şi oricând. Ceea ce era destul de adevărat.

— *Miss* Murdstone, mi-a explicat *mister* Spenlow, a avut bunătatea să primească sarcina dacă mă pot exprima aşa, de a fi prietena de încredere a fiicei mele. Dora. Din păcate, fiica mea Dora şi-a pierdut mama, şi *miss* Murdstone a binevoit să-i ţină companie şi s-o ocrotească.

Mi-am zis că *miss* Murdstone, ca şi acele arme de buzunar numite „boxuri“, era mai potrivită pentru atac decât pentru ocrotire. Dar cum orice gând ce nu era în legătură cu Dora nu putea fi decât un gând fugar, îndată m-am uitat din nou la Dora şi mi s-a părut, judecând după atitudinea-i destul de obraznică, că nu părea să aibă cine ştie ce încredere în dama ei de companie. În clipa aceea a sunat gongul, iar *mister* Spenlow mi-a spus că era primul semnal pentru cină şi m-a condus în camera mea ca să mă îmbrac.

Ce idee caraghioasă! Cine mai are poftă să se îmbrace sau să facă ceva când este îndrăgostit? Eu, unul, n-am fost în stare să fac altceva decât să m-aşez în faţa căminului, să ronţăi cheia geamantanului şi să mă gândesc la atrăgătoarea, tânăra, ochioasa şi chipeşa Dora. Ce siluetă avea, ce chip, câtă graţie şi farmec în gesturi!

Gongul a bătut din nou atât de curând, încât, în loc să mă dichisesc cu grijă, aşa cum aş fi dorit în acele împrejurări, m-am văzut silit să mă îmbrac pe apucate şi am coborât în grabă. Mai erau câţiva musafiri. Dora stătea de vorbă cu un domn bătrân, cu părul cărunt. Deşi cu părul alb – şi pe

deasupra şi străbunic, după cum ne-a mărturisit – totuşi am fost cuprins de o gelozie nebună.

În ce stare mă aflam! Eram gelos pe toată lumea! Gândul că cineva l-ar putea cunoaşte pe *mister* Spenlow mai bine decât îl cunoşteam eu mi-era insuportabil. Să-i aud vorbind de întâmplări la care nu luasem parte, însemna un canon pentru mine. La masă, când un domn foarte amabil, cu o chelie lucioasă, m-a întrebat dacă mai fusesem vreodată pe acolo, m-am supărat foarte, şi ca să mă răzbun, aş fi fost gata să-i fac orice.

Nu-mi amintesc cine mai era la masă în afară de Dora. Habar n-am ce s-a servit. Am impresia că m-am săturat sorbind-o din ochi pe Dora şi că s-au perindat prin faţa mea vreo jumătate de duzină de farfurii de mâncare fără să mă ating de ceva. Şedeam lângă dânsa. Îi vorbeam. Avea glăsciorul cel mai dulce, râsul cel mai vesel şi făcea cele mai drăgălaşe şi mai fermecătoare grimase din câte au robit vreodată inima unui tânăr slab de înger. Era ca o miniatură. Şi cu atât mai preţioasă îmi părea.

Când a părăsit sufrageria, împreună cu *miss* Murdstone (alte doamne nu erau la masă), am căzut într-un fel de dulce visare, tulburată numai de teama cumplită că *miss* Murdstone mă va ponegri. Domnul binevoitor, cu chelia lucioasă, mi-a istorisit o poveste lungă, pare-mi-se despre grădinărit. Parcă l-am auzit spunând de câteva ori „grădinarul meu“. Mă făceam că-l ascult cu cea mai mare luare-aminte, dar tot timpul mă plimbam prin grădinile Edenului, împreună cu Dora.

Temerile c-aş putea fi ponegrit în faţa celei pe care o iubeam atât de fierbinte au fost din nou trezite când în salon, am zărit mutra acră şi distantă a lui *miss* Murdstone. Dar de aceste temeri am scăpat în chip neaşteptat.

— David Copperfield! m-a strigat *miss* Murdstone, făcându-mi semn să vin lângă fereastră. Am să-ţi spun ceva.

M-am trezit singur cu *miss* Murdstone.

— David Copperfield, mi-a zis *miss* Murdstone, nu-i nevoie, cred, să mai vorbim de problemele familiale. Nu

reprezintă un subiect atrăgător.

— Dimpotrivă, *ma'am* i-am răspuns.

— Dimpotrivă, a încuviinţat *miss* Murdstone. Nu vreau să trezesc amintirea diferendelor sau jignirilor trecute. Am fost jignită de o persoană – o femeie, îmi pare rău că trebuie s-o spun, căci nu face cinste sexului – de o persoană de care nu pot pomeni fără scârbă şi dispreţ, şi de aceea aş prefera să nici n-o pomenesc.

Când am auzit această aluzie la mătuşa mea, am simţit că fierb, dar am asigurat-o pe *miss* Murdstone că ar face mai bine să nici *n-o* pomenească. Am adăugat, fără să mă exprim pe un ton prea ferm, că n-aş admite ca să fie pomenită în mod ireverenţios.

Miss Murdstone a închis ochii, înclinând dispreţuitor capul; apoi, deschizându-i încet, a urmat:

— David Copperfield, nu voi încerca să ascund faptul că mi-am format o părere proastă despre dumneata când erai copil. Se poate ca să mă fi înşelat, sau poate că, între timp, această părere şi-a pierdut justificarea. Dar nu despre asta e vorba acum. Fac parte dintr-o familie remarcabilă, cred, prin fermitatea ei; şi nu sunt omul care să se schimbe sau să se dea după împrejurări. Sunt în drept să am o părere despre dumneata. Dumneata eşti în drept să ai o părere despre mine.

La rândul meu, am înclinat capul.

— Nu-i nevoie, însă, a urmat miss Murdstone, ca aceste păreri să intre în conflict aici. În împrejurările de faţă, ar fi bine, din toate punctele de vedere, să nu intre. Pentru că întâmplarea a făcut să ne întâlnim şi pentru că s-ar putea să ne pună faţă în faţă şi în alte ocazii, aş propune să ne comportăm ca nişte vagi cunoştinţe. Raporturile noastre de familie justifică îndeajuns o asemenea atitudine şi nu-i câtuşi de puţin necesar să facem comentarii unul despre altul. Nu împărtăşeşti această părere?

— *Miss* Murdstone, i-am răspuns, socotesc că dumneavoastră şi *mister* Murdstone aţi fost foarte cruzi cu mine şi că v-aţi purtat nemilos cu mama. Cât voi trăi, nu-mi voi schimba această părere. Dar sunt întru totul de acord

cu propunerea ce-mi faceţi.

Miss Murdstone din nou a închis ochii, înclinând capul. Apoi, după ce mi-a atins dosul mâinii cu vârful degetelor ei reci, ţepene, s-a depărtat, potrivindu-şi brăţările şi lănţişoarele, care păreau să fie aceleaşi şi exact în aceeaşi stare ca atunci când o văzusem ultima oară. Ţinând seama de firea cruntei *miss* Murdstone, acestea mi-au amintit de lanţurile de la poarta unei temniţe care sugerează tuturor celor care le văd de afară la ce se pot aştepta să găsească înăuntru.

Altceva nu-mi mai aduc aminte din seara aceea decât c-am auzit-o pe stăpâna inimii mele cântând, acompaniindu-se cu un instrument minunat, care aducea cu o ghitară, fermecătoare balade în limba franceză, care în esenţă spuneau că, orice s-ar întâmpla, trebuie mereu să dansăm. Tralala, tralala! C-am fost prins în vârtejul unui dulce delir. Că am refuzat orice băutură. Că simţeam o adevărată repulsie faţă de *punch.* Că în clipa când, escortată de *miss* Murdstone, s-a retras, mi-a zâmbit şi mi-a întins mânuţa ei gingaşă. C-am apucat să mă văd în oglindă şi că arătam întocmai ca un neghiob şi ca un idiot. Că m-am culcat năuc şi că a doua zi m-am trezit într-o stare de slăbiciune mintală.

Era o dimineaţă frumoasă şi, fiind devreme, m-am gândit să mă plimb pe una din aleile boltite şi să dau frâu liber pasiunii mele, evocându-i imaginea. În trecere prin hol, am zărit căţeluşul ei, căruia îi zicea Jip – o prescurtare pentru Gipsy. Am dat să mă apropii cu tandreţe, căci şi pe el îl iubeam; dar mi-a arătat întreaga dantură şi s-a retras sub un scaun, anume ca să mârâie, şi cu niciun preţ n-a vrut să accepte avansurile mele.

În grădină era rece şi pustiu. M-am plimbat încoace şi încolo, gândindu-mă cât de fericit aş fi dacă vreodată aş reuşi să cuceresc inima acestei făpturi minunate. Cât priveşte gândurile de căsătorie, de căpătuire şi alte asemenea gânduri, cred că-mi erau la fel de străine ca pe vremea când eram îndrăgostit de micuţa Em’ly. Culmea fericirii omeneşti – şi cea mai mare fericire pentru mine – mi

se părea c-ar fi să-i pot spune „Dora“, să-mi fie îngăduit să-i scriu, s-o răsfăţ şi s-o ador şi să am motive să cred că se gândeşte la mine chiar şi atunci când se află în altă societate. Nu încape nicio îndoială că eram un nătărău sentimental; dar toate astea izvorau dintr-un simţământ curat, şi asta mă face să nu privesc amintirea lor cu un dispreţ fără rezerve, cu toate că azi fac haz de ele.

Nu mă plimbasem cine ştie cât, când deodată, la un colţ, am întâlnit-o. Mă înfior şi acum, din cap până în picioare, când în amintire ajung la acel colţ, şi simt cum îmi tremură condeiul în mână.

— Dumneavoastră… atât de devreme… *miss* Spenlow? i-am zis.

— Mă plictisesc în casă, şi *miss* Murdstone asta e atât de absurdă! mi-a răspuns. Vorbeşte prostii, zice că trebuie să aştept să se purifice aerul înainte de-a ieşi la plimbare. Auzi, să se purifice aerul! (Aci a izbucnit într-un râs cum nu se poate mai melodios.) Duminică dimineaţă, când nu exersez la pian, trebuie să fac şi eu ceva. I-am spus aseară tatii că *trebuie* neapărat să ies. Şi apoi, e partea cea mai frumoasă a zilei. Nu sunteţi de aceeaşi părere?

M-am încumetat să fac un pas riscant şi i-am spus (nu fără să mă bâlbâi) că pentru mine vremea devenise foarte frumoasă chiar atunci, deşi cu o clipă mai devreme fusese foarte întunecată.

— Să fie compliment? m-a, întrebat Dora. Sau vreţi să spuneţi că s-a schimbat vremea cu adevărat?

Bâlbâindu-mă mai rău ca înainte, i-am spus că nu era niciun compliment, ci purul adevăr, cu toate că nu constatasem nicio schimbare în starea vremii. Şi drept încheiere, am adăugat sfios că schimbarea avusese loc în inima mea.

Niciodată n-am văzut asemenea bucle – bucle ca acelea pe care le-a scuturat ca să-şi ascundă îmbujorarea – şi oare unde aş fi putut vedea, de vreme ce n-aveau pereche pe lume? Cât despre pălăria de paie cu panglici albastre, care trona peste buclele ei, cred c-ar fi fost cea mai nepreţuită comoară pentru mine dac-aş fi putut s-o atârn în odaia mea

din Buckingham Street!

— V-aţi înapoiat de curând de la Paris? am întrebat.

— Da. Aţi fost vreodată la Paris?

— Nu.

— Vai, sper că o să vă duceţi să-l vedeţi cât mai curând! O să vă placă foarte mult!

M-a cuprins o tulburare adâncă. Gândul că spera c-am să mă duc, că socotea c-aş fi chiar *în stare* să mă duc, mi-era insuportabil. Puţin îmi păsa de Paris, de Franţa! I-am zis că în împrejurările date n-aş părăsi Anglia pentru nimic în lume. Nimic nu m-ar putea determina s-o fac. Dânsa din nou şi-a scuturat buclele şi, în clipa aceea, spre marea noastră uşurare, căţeluşul a venit în fugă spre noi.

Era grozav de gelos şi nu mai contenea să latre la mine. L-a ridicat în braţe – vai, Doamne! – şi l-a mângâiat, dar el a continuat să latre. Când am încercat să-l ating şi eu, nu s-a lăsat; şi atunci a început să-l bată. Am suferit şi mai crunt când am văzut cum, spre a-l pedepsi, îl lovea uşor peste botul turtit, în timp ce el clipea şi îi lingea mâna, continuând să mârâie pe înfundate, ca un mic contrabas, în cele din urmă s-a potolit – avea ş-i de ce, căci îi simţea bărbia cu gropiţă lipită de capul lui! — şi am pornit să vizităm sera.

— Nu sunteţi în strânse legături de prietenie cu *miss* Murdstone, nu-i aşa? m-a întrebat Dora. Puiul meu! (Ultimele două cuvinte erau adresate căţelului. Vai, ce n-aş fi dat să-mi fi fost adresate mie!)

— Nu, i-am răspuns. Nicidecum!

— E o fiinţă plicticoasă, mi-a zis Dora, strâmbându-se. Nu ştiu la ce s-o fi gândit papa când mi-a luat-o ca damă de companie pe pisăloaga asta. Cui îi trebuie ocrotire? Mie, în orice caz, nu! Jip poate să mă ocrotească mult mai bine decât *miss* Murdstone… nu-i aşa, Jip, iubitule?

Dora i-a sărutat căpşorul rotund ca o minge, şi căţeluşul s-a mulţumit să clipească alene.

— Papa zice că-i o prietenă de nădejde, dar sunt sigură că nu-i deloc aşa. Ce zici, Jip? Nu ne încredem noi, Jip şi cu mine, în oameni atât de urâcioşi. Înţelegem să ne bizuim pe

cine poftim, iar prietenii vrem să ni-i alegem singuri, nu să ni-i aleagă alţii… nu-i aşa, Jip?

Drept răspuns, Jip a scos un sunet ce semăna cu zgomotul pe care-l face ceainicul când dă apa în clocot. Pentru mine, însă, fiecare cuvânt al ei înseamnă încă o verigă adăugată lanţului care mă lega de ea.

— E foarte greu, căci, rămânând fără mamă, suntem nevoiţi să suportăm o babă îmbufnată şi morocănoasă, ca *miss* Murdstone, care tot timpul se ţine după noi… nu-i aşa, Jip! Dar nu-ţi face sânge rău, Jip! N-o să-i acordăm încrederea noastră şi, în ciuda ei, o să fim cât se poate de fericiţi şi o s-o necăjim şi n-o să-i facem pe plac. Nu-i aşa, Jip?

Dacă conversaţia ar mai fi durat mult, cred c-aş fi căzut în genunchi în faţa ei, acolo, pe pietriş, cu riscul de a mi-i juli, şi, pe deasupra, cu acela de a fi dat afară pe loc. Din fericire, însă, sera nu era departe, şi asupra acestor cuvinte ne-am pomenit în faţa ei.

Era plină de muşcate frumoase. Am trecut încetişor prin faţa lor, Dora oprindu-se adesea să admire când una, când alta, şi eu oprindu-mă să admir aceleaşi flori, şi Dora, râzând ca un copil, a ridicat căţeluşul să miroasă florile; şi dacă nu toţi trei ne-am simţit ca în lumea basmelor, *eu* cel puţin m-am simţit. Până şi în ziua de astăzi mirosul unei frunze de muşcată mă face să mă minunez, mai în glumă, mai în serios, de schimbarea subită petrecută în sufletul meu; şi apoi revăd o pălărie de pai cu panglici albastre, şi o mulţime de bucle, şi un câine mic, negru, ţinut de două braţe delicate în faţa unei mulţimi de flori şi frunze verzi de muşcată.

Miss Murdstone ne căuta. Ne-a găsit în seră; şi-a întors faţa antipatică, ale cărei creţuri erau acoperite cu pudră, către Dora, să i-o sărute. Apoi a luat-o de braţ şi ne-a dus solemn, ca la o înmormântare militară, în sufrageria mică, să luăm gustarea.

Câte ceşti de ceai am băut, fiindcă era preparat chiar de Dora, nu mai ştiu. Dar îmi aduc foarte bine aminte că am înghiţit atâta ceai, încât sistemul meu nervos – dacă în

zilele acelea aş fi avut un asemenea sistem – s-ar fi dus pe copcă. După aceea ne-am dus la biserică. Miss Murdstone s-a aşezat în stradă, între mine şi Dora; dar am auzit-o cântând, şi întreaga enorie a încetat să mai existe. S-a ţinut o predică – fireşte în legătură cu Dora – şi asta-i tot ce mi-a rămas în minte din întreaga liturghie.

Am petrecut o zi liniştită. Niciun musafir; o plimbare, o masă de patru tacâmuri în sânul familiei, iar după-amiază am răsfoit cărţi şi ne-am uitat la gravuri; *miss* Murdstone, cu un volum de predici în faţă, dar cu ochii pe noi, ne-a supravegheat îndeaproape. Ah, nici prin gând nu-i trecea lui *mister* Spenlow, după masă, când şedea în faţa mea, cu batista pe cap, cât de fierbinte îl îmbrăţişam în gând, ca viitor ginere! Iar seara, când i-am spus noapte bună, habar n-avea că tocmai îşi dăduse consimţământul la logodna mea cu Dora şi că îl binecuvântam din toată inima!

Am plecat foarte devreme în dimineaţa următoare, fiindcă aveam la Curtea Amiralităţii un proces de avarii care cerea cunoaştere destul de amănunţită a întregii ştiinţe a navigaţiei, şi la care judecătorul (fiindcă nu se putea aştepta ca la „Doctors' Commons“ să găsească experţi în această meserie) invitase doi bătrâni membri ai ghildei „Trinity House“[51] să-i dea o mână de ajutor. Dora totuşi a luat gustarea cu noi şi ne-a făcut ceaiul; şi când a pornit faetonul, a ieşit în prag cu Jip în braţe şi am avut melancolica plăcere de-a-mi scoate pălăria ca s-o salut.

N-am să fac zadarnice sforţări să descriu ce impresie mi-a făcut în ziua aceea Curtea Amiralităţii; sau ce harababură mi s-a părut procesul nostru în timp ce urmăream dezbaterile; sau cum am văzut numele ei, „DORA“, gravat pe latul vâslei de argint, aşezată pe masa judecătorului, ca un simbol al acelei înalte instanţe; sau cum, în clipa când *mister* Spenlow a plecat spre casă fără mine (avusesem o clipă bezmetica nădejde că mă va lua cu el), m-am simţit eu însumi ca un marinar pe care propria lui corabie l-a părăsit pe o insulă pustie. Dacă această venerabilă şi

[51] Ghilda marinarilor din flota comercială engleză, înfiinţată în 1514.

somnolentă curte s-ar trezi şi ar evoca, în forme concrete, toate visurile pe care mi le-am făurit în incinta ei, în legătură cu Dora, atunci s-ar adeveri spusele mele.

Nu mă refer numai la visurile din ziua aceea, ci şi la cele pe care le-am făcut zi de zi, săptămână de săptămână, trimestru de trimestru. Mă duceam la instanţe nu ca să urmăresc procesele, ci ca să mă gândesc la Dora. Dintre toate procesele, care se desfăşurau lent şi plicticos în faţa mea, singurele care mă puneau pe gânduri erau cele matrimoniale, căci nu puteam concepe (cu mintea la Dora) cum era cu putinţă ca nişte oameni căsătoriţi să nu fie fericiţi; sau cele de moştenire, care-mi dădeau ghes să meditez ce anume aş face mai întâi pentru Dora dacă banii mi-ar fi fost testaţi mie. În prima săptămână a acestui amor pasionat mi-am cumpărat patru veste elegante – nu atât pentru mine, căci nu ţineam la lux, cât pentru Dora – şi m-am apucat să ies în oraş cu mănuşi galben-pai de căprioară, şi tot de atunci mi se trag şi toate bătăturile de care am suferit ulterior. Dacă s-ar putea găsi ghetele pe care le-am purtat pe vremea aceea şi s-ar compara cu adevărata mea măsură, atunci s-ar învedera, în modul cel mai impresionant cu putinţă, starea mea sufletească.

Deşi am ajuns un schilod nenorocit datorită acestui omagiu adus Dorei, mergeam totuşi mile peste mile în fiecare zi, în speranţa că o voi întâlni. Curând, nu numai că am ajuns la fel de cunoscut pe Norwood Road ca şi poştaşul cartierului, dar m-am apucat să străbat în lung şi în lat toată Londra. Băteam străzile unde se aflau cele mai elegante prăvălii pentru femei, dădeam târcoale Bazarului ca un strigoi care nu-şi găseşte linişte şi continuam să mă plimb prin „Park“[52] încă multă vreme după ce eram sfârşit de oboseală. De câteva ori, la răstimpuri destul de lungi, am văzut-o. Uneori îi vedeam numai mănuşa, fluturată la portiera unei trăsuri, alteori o întâlneam şi făceam câţiva paşi împreună cu ea şi cu *miss* Murdstone şi îi vorbeam. În

[52] *„Hyde Park“:* cel mai întins şi cel mai frecventat dintre parcurile Londrei.

aceste cazuri mă simţeam întotdeauna tare nefericit după aceea, când îmi dădeam seama că nu-i spusesem nimic esenţial; sau că habar n-avea cât de mult o iubeam, sau că nici nu-i păsa de mine. E uşor de presupus că tot timpul aşteptam să primesc o nouă invitaţie la *mister* Spenlow acasă. Dar eram mereu dezamăgit, căci de primit, n-am primit niciuna.

Missis Crupp era, de bună seamă, o femeie perspicace; căci abia trecuseră câteva săptămâni de când mă îndrăgostisem, şi încă n-avusesem curajul să-i scriu lui Agnes decât că fusesem invitat la *mister* Spenlow acasă, „a cărui familie, adăugasem eu, e alcătuită dintr-o singură fiică“, când *missis* Crupp, care era, de bună seamă, o femeie perspicace, a descoperit totul, chiar în faza aceea de început. Într-o seară, când eram foarte abătut, a venit sus la mine (fiind tocmai apucată de un acces al bolii cronice pomenite mai înainte), să mă întrebe dacă nu i-aş putea face un bine cu puţină tinctură de cardamon[53], amestecată cu revent şi aromată cu şapte picături de esenţă de cuişoare, căci acesta era cel mai bun leac; sau dacă n-aveam toate acestea, să-i dau puţin coniac, care era înlocuitorul cel mai eficace. A adăugat că gustul acestuia nu-i prea plăcea, dar n-avea încotro, de vreme, ce era înlocuitorul cel mai eficace. Cum de primul leac nu auzisem niciodată, iar cel de al doilea era întotdeauna prezent în cămara mea, i-am dat lui *missis* Crupp un păhărel, pe care (ca să n-am vreo îndoială că l-ar putea folosi în alt scop) a început să-i bea chiar în faţa mea.

— Sus capul, *sir* mi-a zis *missis* Crupp. Nu vă pot vedea în halul ăsta: sunt şi eu mamă!

Nu prea înţelegeam ce legătură avea această afirmaţie cu *mine,* dar i-am zâmbit cât mai blajin cu putinţă.

— Lăsaţi, *sir!* m-a sfătuit *missis* Crupp. Iertaţi-mă.. Ştiu eu despre ce-i vorba, *sir.* E o femeiuşcă la mijloc,

— Ce vreţi să spuneţi, *missis* Crupp? am întrebat roşind.

— Vai, Doamne! Inima sus, *sir!* m-a încurajat *missis*

[53] Stimulent gastric extras din capsulele unor plante originare din India.

Crupp, făcându-mi semn cu capul. Nu vă pierdeţi cu firea, *sir.* Dacă nu vrea să se uite la dumneavoastră, sunt altele, berechet, care vor. Doar sunteţi un tânăr *gentleman* după care se întorc fetele, *mister* Copperfull, şi se cade să vă preţuiţi la justa valoare, *sir.*

Missis Crupp îmi zicea întotdeauna*, „mister* Copperfull“; în primul rând, fireşte, pentru că nu mă chema aşa, şi al doilea rând, pentru că în mintea ei, cred că numele meu avea o legătură, cu spălatul rufelor.[54]

— Dar ce vă face să credeţi că e o femeiuşcă la mijloc? am întrebat-o.

— *Mister* Cooperfull, sunt şi eu mamă; mi-a răspuns *missis* Crupp cu adâncă emoţie.

Câtva timp, *missis* Crupp n-a fost în stare de altceva decât să-şi apese mâna pe corsajul rochiei de nanchin şi să se apere împotriva unui nou acces de dureri sorbind din leacul ei. În cele din urmă a prins a vorbi din nou:

— Când scumpa dumneavoastră mătuşă a închiriat acest apartament pentru dumneavoastră, mi-am zis c-am găsit pe cineva de care să am grijă. „Slavă cerului, am zis, am găsit acum pe cineva de care am grijă. Dar văd că nu mâncaţi şi nu beţi îndeajuns, *sir!“*

— Pe asta vă întemeiaţi presupunerea, *missis* Crupp? am întrebat-o.

— *Sir,* mi-a răspuns *missis* Crupp cu un ton destul de sever, am mai îngrijit eu şi de rufăria altor tineri în afară de dumneavoastră. Unii se dichisesc prea mult, alţii prea puţin. Unii se piaptănă prea des, alţii prea rar. Unii poartă ghete prea mari, alţii prea mici. Asta atârnă de chipul cum îi e îndrumată dintru început firea caracterului. Dar de câte ori un tânăr întrece măsura într-un fel sau altul, să ştiţi, *sir,* că trebuie să fie vreo femeie la mijloc.

Şi *missis* Crupp şi-a întărit spusa dând din cap cu atâta hotărâre, încât n-am mai avut ce-i răspunde.

---

[54] În limba engleză, *cooper* înseamnă şi aramă, şi cazan de aramă, iar *full* înseamnă plin; autorul vrea să spună că, pentru *missis* Crupp, „Copperfull“ înseamnă poate „cazan plin de rufe“.

— Chiar *gentleman*-ul care a murit aici înainte de venirea dumneavoastră, a urmat *missis* Crupp, s-a îndrăgostit de o chelneriţă şi îndată a pus de i-au strâmtat vestele, cu toate că era umflat de băutură.

— *Missis* Crupp, i-am zis, vă rog stăruitor să nu faceţi nicio apropiere între tânăra doamnă de care-i vorba în cazul meu şi o chelneriţă sau altă femeie de aceeaşi categorie.

— *Mister* Copperfull, mi-a răspuns *missis* Crupp, sunt şi eu mamă, şi asta înseamnă ceva! Vă cer iertare dacă îmi bag nasul unde nu-mi fierbe oala, *sir.* N-aş vrea nici în ruptul capului să mă amestec fără voia dumneavoastră. Dar sunteţi tânăr, *mister* Copperfull, şi sfatul pe care vi-l dau e să ţineţi capul sus, *sir,* să nu vă pierdeţi cu firea şi să vă preţuiţi la justa valoare. Dacă v-aţi apuca de ceva, *sir,* dac-aţi juca popice, de pildă, ceea ce-i foarte sănătos, s-ar putea să vă distreze şi să vă facă bine.

Cu aceste cuvinte, *missis* Crupp, arătându-se foarte grijulie cu coniacul – deşi golise paharul – mi-a mulţumit şi, făcându-mi o adâncă plecăciune, s-a retras. După ce silueta ei s-a pierdut în umbra vestibulului, mi s-a părut că era o îndrăzneală din partea lui *missis* Crupp să-mi dea un asemenea sfat; dar în acelaşi timp, din alt punct de vedere, am fost mulţumit că mi-l dăduse şi l-am primit ca pe o povaţă înţeleaptă şi ca pe o învăţătură de minte ca pe viitor să-mi păstrez mai bine tainele.

CAPITOLUL XXVII

TOMMY TRADDLES

Fie ca o urmare a sfatului ce-mi fusese dat de *missis* Crupp, fie datorită asemănării sonore între *skittles* şi Traddles[55] a doua zi mi-a venit ideea să mă duc să-l caut pe

[55] *Missis* Crupp îl sfătuise să joace popice – în englezeşte *skittles* – şi între *skittles* şi Traddles există într-adevăr, din punct de vedere sonor,

Traddles. Data la care trebuia să se întoarcă trecuse de mult şi locuia în Camden Town[56], pe o uliţă de lângă Şcoala veterinară, unde, după cum îmi spusese unul dintre impiegaţii de la birou care-şi avea casa prin partea locului, stăteau mai ales studenţi ai acelei şcoli, care cumpărau măgari vii şi făceau, în camerele lor, experienţe asupra acestor patrupede. După ce am aflat de la colegul meu cum să găsesc acest centru academic, am pornit, chiar în după-amiaza aceea, să-i fac o vizită vechiului meu coleg.

Uliţa lăsa de dorit, nefiind la înălţimea la care aş fi vrut să fie, spre binele lui Traddles; locatarii caselor simţeau parcă o deosebită plăcere să arunce în mijlocul uliţei toate nimicurile de care nu mai aveau nevoie, ceea ce o făcea să fie nu numai rău mirositoare şi murdară, dar şi plină de foi de varză. Nu se aruncau însă numai resturi de zarzavaturi, căci, pe când căutam numărul casei lui Traddles, am văzut o gheată, o tigaie coşcovită, o scufie neagră şi o umbrelă, aflate în diferite stadii de degradare.

Atmosfera locurilor mi-a amintit zilele când locuisem la *mister* şi *missis* Micawber. Un aer de indescriptibilă nobleţe ofilită caracteriza casa cu pricina, deosebind-o de celelalte clădiri de pe uliţă – deşi toate erau ridicate după acelaşi şablon şi păreau nişte schiţe naive făcute de un şcolar neîndemânatic, care învăţa să deseneze case de cărămidă tencuită, dar nu depăşise încă stadiul mâzgălelii – un aer care şi el mi-a adus aminte de soţii Micawber. Întâmplându-se să ajung în faţa uşii tocmai în clipa când cineva îi deschisese lăptarului, reminiscenţele în legătură cu familia Micawber au devenit şi mai puternice.

— Ian ascultă, a interpelat-o lăptarul pe o slujnică foarte tânără, n-au de gând să-mi plătească socoteala?

— A zis stăpânul c-o să plătească neîntârziat, i-a răspuns fata.

— Fiindcă – a continuat lăptarul, ca şi cum nici n-ar fi înregistrat răspunsul şi judecând după ton, urmărind mai

---

oarecare asemănare.

[56] Cartier sărac, situat în partea de nord a Londrei.

degrabă să fie auzit de cineva din casă decât de tânăra slujnică, ceea ce păreau să confirme privirile furioase ce le arunca înspre gang – fiindcă socoteala asta a mea aşteaptă de atâta amar de vreme, încât încep să cred că n-o să mai văd banii niciodată! Dar să ştiţi că n-am să înghit una ca asta! a încheiat lăptarul cu glas tare, ca să-l audă cei din casă şi aruncând priviri crâncene înspre gang.

În treacăt fie spus, ca un om ca acesta să vândă un produs blajin şi nevinovat cum e laptele, era o anomalie de neconceput. Căci mutra şi căutătura lui ar fi fost de speriat chiar şi la un crâşmar sau la un măcelar.

Tânăra slujnică i-a răspuns cu glasul stins, dar după mişcarea buzelor ei am ghicit că murmura din nou că socoteala va fi plătită neîntârziat.

— Ia spune, i s-a adresat atunci lăptarul, uitându-se pentru prima oară în ochii ei şi luând-o de bărbie, îţi place laptele?

— Da, ’mi place!

— Bine! i-a zis lăptarul. Află că mâine n-o să capeţi nicio picătură. Ai auzit.? Mâine n-ai să ai nicio picătură de lapte!

Fata mi s-a părut, până una-alta, mulţumită că măcar în ziua aceea va mai căpăta. După ce a dat din cap ameninţător, lăptarul a lăsat-o de bărbie şi, deschizând garniţa cu un gest care numai binevoitor nu era, a turnat în oală obişnuita cantitate de lapte. După care a plecat bombănind, şi cu un accent răzbunător a început să-şi strige laptele la uşa vecinilor.

— Locuieşte aici *mister* Traddles? am întrebat.

Din fundul, gangului o voce misterioasă a răspuns: „Da“, Apoi slujnica mi-a zis şi, ea: „Da“…

— E acasă? am întrebat.

Din nou vocea misterioasă a răspuns afirmativ, iar slujnica a îngânat-o. Atunci am intrat şi, după îndrumările slujnicei, am urcat la etaj, dându-mi seama, când am trecut prin dreptul odăii din fundul gangului, că eram urmărit de nişte ochi misterioşi, care, de bună seamă, aparţineau vocii misterioase.

Când am ajuns în capul scării – casa n-avea decât un

singur cat – am dat peste Traddles, care ieşise pe palier ca să mă întâmpine. Încântat să mă vadă, m-a poftit cu multă căldură în odăiţa lui. Dădea spre stradă şi era foarte curată, deşi cam modest mobilată. Dintr-o privire, mi-am dat seama că n-avea decât o singură odaie, căci în loc de pat, avea o sofa, iar periile şi crema de ghete erau aşezate printre cărţi, pe raftul de sus, în dosul unui dicţionar. Masa-i era acoperită de hârtii, şi el, într-o haină uzată, tocmai se ridicase de la lucru. Fără a mă uita la nimic anume, într-o clipă, până m-am aşezat, văzusem totul, chiar şi silueta bisericii pictate pe călimara lui de porţelan, căci aveam şi acest dar încă de pe vremea când locuiam cu Micawberii, Ingeniozitatea soluţiilor pe care le găsise pentru a masca o comodă şi pentru a-şi ascunde ghetele, oglinda de bărbierit şi altele m-a impresionat şi m-a convins că în faţa mea îl aveam pe acelaşi Traddles care obişnuia ca din hârtie să improvizeze cuşti ca pentru elefanţi, pentru a pune muşte în ele, şi care, când era asuprit, se consola făurind acele memorabile opere de artă despre care am pomenit atât de des.

Într-un colţ al odăii se afla un obiect învelit cu grijă într-o pânză mare, albă. Dar n-am putut desluşi ce era.

— Traddles, i-am zis, strângându-i din nou mâna după ce mă aşezasem, mă bucur mult să te văd.

— Şi eu mă bucur să te văd, Copperfield, mi-a răspuns el. Sunt foarte încântat să te văd. Tocmai fiindcă am fost sincer bucuros când ne-am întâlnit în Ely Place, şi nu m-am îndoit nicio clipă că şi tu eşti sincer bucuros să mă vezi, ţi-am dat această adresă în loc de aceea a biroului.

— O, ai un birou?

— Da. Am o pătrime dintr-o odaie şi dintr-un coridor, precum şi un sfert de secretar, mi-a răspuns Traddles. M-am unit cu trei colegi ca să luăm un birou – mai prezentabil – şi împărţim pe din patru şi secretarul. Mă costă o jumătate de coroană pe săptămână.

Zâmbetul cu care mi-a dat aceste lămuriri mi s-a părut că oglindeşte sinceritatea şi bunătatea lui precum şi nenorocul şi nefericirea lui de altădată.

— Mă-nţelegi, Copperfield? Nu din vanitate obişnuiesc să nu dau adresa de aici, a urmat Traddles. Fac asta numai pentru aceia cărora s-ar putea să nu le placă aici. În ce mă priveşte, îmi câştig existenţa luptând cu fel de fel de greutăţi şi ar fi caraghios dacă aş încerca să creez impresia că n-ar fi aşa.

— *Mister* Waterbrook mi-a spus că te pregăteşti să intri în barou.

— Da, aşa-i, mi-a răspuns Traddles, frecându-şi uşor mâinile, mă pregătesc să intru în barou. De fapt, abia de curând, după o lungă întârziere, am început să urmez cursurile. A trecut cam multişor de când m-am înscris, dar tare mi-a fost greu să plătesc suta aia de lire. Nespus de greu! a încheiat Traddles, strâmbându-se de parcă i s-ar fi scos un dinte.

— Ştii ce-mi vine mereu în minte, Traddles, de când m-am aşezat aici şi mă uit la tine? l-am întrebat.

— Nu, mi-a răspuns el.

— Costumul tău siniliu de altădată.

— Vai, Doamne, desigur! a strigat Traddles, râzând. Prea strâmt la coate şi cu pantaloni prea scurţi, îţi aminteşti? Vai! Ce vremuri fericite, nu-i aşa?

— Cred că n-ar fi stricat dacă directorul le-ar fi făcut şi mai fericite. Aşa mi se pare... i-am răspuns.

— Poate că ai dreptate, mi-a zis Traddles. Dar zău, petreceam totuşi atât de bine! Îţi aminteşti de nopţile din dormitor? Când trăgeam câte un chef? Şi când ne istoriseai poveşti? Ha-ha-ha! Şi cum m-au bătut cu nuiaua pentru că am plâns la plecarea lui *mister* Mell? Bietul Creakle! Tare-aş vrea să-l revăd!

— S-a purtat cu tine ca o brută, Traddles! i-am spus indignat, căci voioşia lui mă înfuria, de parcă abia în ajun aş fi văzut cum fusese bătut.

— Crezi? mi-a zis Traddles. Cu adevărat? Poate că a fost cam aspru. Dar a trecut de mult. Bietul Creakle!

— Pe vremea aceea te creştea un unchi, nu-i aşa? l-am întrebat.

— Aşa e, mi-a zis Traddles. Acela căruia mereu aveam de

gând să-i scriu, dar căruia nu-i scriam niciodată. Ha-ha-ha! Da, aveam un unchi pe vremea aceea. A murit curând după ce am părăsit şcoala.

— Adevărat?

— Da. Era un fost… cum se zice… postăvar, adică un fost negustor de stofe, şi mă lăsase moştenitor. Dar când am crescut mare, nu i-am mai fost pe plac.

— Serios?! am exclamat.

Vorbea atât de liniştit, încât credeam că voise să-mi spună altceva.

— Da. Copperfield, serios! Aşa e, mi-a răspuns Traddles. Din păcate, nu i-am plăcut deloc. Mi-a zis că-i înşelasem aşteptările, şi s-a însurat cu menajera.

— Şi tu ce-ai făcut? l-am întrebat.

— Nimic deosebit, mi-a zis Traddles. Am rămas la ei, aşteptând să-mi facă un rost, până ce, într-o bună zi, podagra i s-a urcat la stomac, şi unchiul s-a prăpădit, şi dânsa şi-a luat atunci un bărbat tânăr, iar eu am rămas de căruţă.

— Şi nu te-ai ales cu nimic, Traddles?

— Ba da! M-am ales cu cincizeci de lire. Nu învăţasem nicio meserie, şi la început n-am ştiut ce să încep, în cele din urmă, ajutat de unul care învăţase şi el la „Salem House“, fiul unui avocat, unul Yawler, cu nasul strâmb, nu ţi-l mai aminteşti?

— Nu. Cu mine n-a fost coleg; pe vremea mea nu era niciun băiat cu nasul strâmb.

— N-are-a face, a urmat Traddles. Ajutat de el, m-am apucat să copiez acte. Din asta nu prea puteam trăi; atunci am început să redactez acţiuni şi să fac referate şi alte lucrări de felul ăsta. Căci sunt un băiat stăruitor, Copperfield, şi am învăţat să fac temeinic treburile astea. Ei bine, aşa mi-a dat în gând să studiez dreptul. În felul acesta am cheltuit şi ce bruma îmi mai rămăsese din alea cincizeci de lire. Yawler m-a recomandat la încă vreo două-trei birouri – dintre care unul e acela al lui *mister* Waterbrook – şi am căpătat mult de lucru. Am mai avut de asemenea norocul să fac undeva cunoştinţa unei persoane care

lucrează într-o editură şi pregăteşte pentru tipar o enciclopedie, şi m-a luat să-i ajut. Şi iată, mi-a zis Traddles aruncând o privire către masa lui, în clipa asta lucrez pentru el. Ştii, Copperfield, mă pricep la compilaţii, a urmat Traddles cu acelaşi aer de încredere, dar n-am originalitate; nici măcar o fărâmă de originalitate. Cred că tânăr mai lipsit de originalitate ca mine nici că s-a văzut.

Întrucât mi s-a părut că Traddles aştepta să mă declar de acord, am dat din cap; iar el, cu aceeaşi resemnare plină de voie bună – altă expresie mai potrivită nu găsesc – a continuat:

— Şi aşa, încetul cu încetul, trăind cumpătat, am izbutit, în cele din urmă, să strâng suta de lire şi, slavă Domnului, am plătit-o, deşi a fost... nu-ncape îndoială c-a fost foarte greu, a urmat Traddles, strâmbându-se din nou, de parcă i s-ar mai fi scos încă un dinte. Mai trăiesc însă şi azi de pe urma lucrărilor pomenite şi trag nădejde că într-o bună zi am să devin ziarist: pentru mine asta ar însemna lozul cel mare. Ei, Copperfield, nu te-ai schimbat deloc, ai aceeaşi faţă plăcută şi mă bucur atât de mult văzându-te, că nu-ţi pot ascunde nimic! De aceea trebuie să-ţi mai spun că sunt logodit.

Logodit! Vai, Dora!

— Cu fiica unui pastor din Devonshire, care are zece copii. Da! Asta-i biserica! a zis Traddles, băgând de seamă că, fără să vreau, îmi oprisem privirea asupra imaginii de pe călimară. O iei pe aici, la stânga, pe portiţă, mi-a arătat mişcând degetul în jurul călimării, şi exact aici, unde se află condeiul, e casa ei, cu faţa spre biserică, pricepi?

N-am înţeles decât mai târziu de ce stăruia cu atâta plăcere asupra acestor amănunte, căci în clipa aceea gândurile-mi egoiste erau ocupate cu schiţarea planului casei şi grădinii lui *mister* Spenlow.

— E atât de drăguţă! a zis Traddles. Ceva mai în vârstă decât mine, dar e cea mai drăguţă fată din lume! Ţi-am spus, cred, c-aveam să lipsesc câtva timp din oraş. Acolo am fost. Am mers pe jos până acolo şi de întors tot pe jos m-am întors, şi am petrecut de minune! Cred că o să,

rămânem logodiţi încă multă vreme. Deviza noastră e: „S-aşteptăm şi să tragem nădejde!“ Mereu repetăm aceste, cuvinte. Spuneam mereu: „S-aşteptăm şi să tragem nădejde!“ Şi vrea să mă aştepte. Copperfield, de o trebui, până la şaizeci de ani… până la orice vârstă.

Traddles s-a ridicat şi, cu un zâmbet triumfător, a pus mâna pe pânza albă pe care o zărisem mai înainte.

— Totuşi, mi-a zis, să nu-ţi închipui că n-am început să strângem câte ceva pentru gospodăria noastră. Nu, nu; am început. Nu putem face treaba asta decât treptat, dar începutul l-am făcut! Iată, mi-a declarat trăgând foarte mândru şi grijuliu pânza, două obiecte cumpărate. Vasul ăsta de flori şi postamentul le-a cumpărat ea. Cu o plantă, le pui lângă fereastră, în salon, şi gata! a adăugat Traddles dându-se înapoi cu un pas, ca să le admire mai bine. Măsuţa cu placa de marmură (măsoară două picioare şi zece ţoli în circumferinţă) am cumpărat-o *eu.* Vrei să laşi o carte din mână sau vine cineva în vizită la tine sau la nevastă şi e nevoie de un loc unde să pun o ceaşcă de ceai, poftim! E straşnic lucrată, rezistentă ca o stâncă!

Am admirat şi am lăudat amândouă obiectele, iar Traddles le-a acoperit la loc la fel de grijuliu cum le dezvelise.

— Nu reprezintă cine ştie ce, mi-a zis Traddles, dar e un început. Ce mă sperie mai mult, Copperfield, sunt feţele de masă, feţele de pernă şi alte lucruri de soiul ăsta. Apoi obiectele metalice – sfeşnicele, grătarele şi toate celelalte accesorii de felul ăsta – fiindcă toate costă bani, şi adunate la un loc reprezintă ceva. Dar: „S-aşteptăm şi să tragem nădejde!“ Te asigur că-i cea mai drăguţă fată din lume!

— Nu mă îndoiesc.

— Până una-alta, a urmat Traddles, aşezându-se la loc, mă descurc şi eu cum pot, şi cu asta închei ce aveam de spus despre mine. Nu câştig mult, dar nici nu cheltuiesc cine ştie ce. De obicei iau masa cu vecinii de jos, care sunt oameni de treabă. *Mister* şi *missis* Micawber au văzut multe şi e o plăcere să stai de vorbă cu ei.

— Traddles! am sărit. Cum ai spus?

Traddles m-a privit mirat, parcă neînţelegând ce voiam.

— *Mister* şi *missis* Micawber! am repetat. Îi cunosc foarte bine!

Chiar atunci am auzit două bătăi la intrare, care-mi erau prea bine cunoscute din vremurile de la Windsor Terrace, şi cum nimeni altul decât *mister* Micawber n-ar fi putut veni să bată la uşă, n-am mai avut nicio îndoială că îmi regăsisem vechii prieteni. L-am rugat pe Traddles să-şi cheme gazda sus.

Aplecându-se peste balustradă, Traddles s-a conformat; iar *mister* Micawber, câtuşi de puţin schimbat – cu aceiaşi pantaloni pe picior, cu acelaşi bastonaş şi cu acelaşi plastron şi cu nelipsitul său lornion – a intrat în odaie cu un aer distins şi juvenil.

— Vă cer iertare, *mister* Traddles, a început *mister* Micawber cu vechea inflexiune în glas, după ce a încetat să fredoneze nu ştiu ce melodie, nu ştiam că în sanctuarul dumneavoastră se află o persoană străină de această casă.

Mister Micawber mi-a făcut o uşoară plecăciune şi şi-a potrivit plastronul.

— Ce mai faceţi, *mister* Micawber? l-am întrebat.

— *Sir,* mi-a răspuns *mister* Micawber, sunteţi cât se poate de îndatoritor. Mă aflu *în statu quo*[57].

— Şi *missis* Micawber? l-am întrebat.

— *Sir,* mi-a răspuns, e şi ea, slavă Domnului, în *statu quo.*

— Dar copiii, *mister* Micawber?

— *Sir,* sunt încântat să vă pot răspunde că şi ei se bucură de o sănătate deplină.

Deşi stăteam faţă în faţă, *mister* Micawber nu mă recunoscuse. Dar acum, văzând că zâmbeam, m-a privit mai cu luare-aminte, şi deodată s-a dat înapoi, strigând:

— Să fie cu putinţă?! Am oare din nou plăcerea să dau ochii cu Copperfield? şi cu mare căldură mi-a strâns amândouă mâinile. Doamne-Dumnezeule, *mister* Traddles! a spus apoi *mister* Micawber. Auzi dumneata, îl cunoşti pe prietenul meu din tinereţe, pe tovarăşul meu de suferinţă

[57] În aceeaşi stare ca şi înainte (lat.).

de odinioară! Scumpa mea! a strigat-o el pe *missis* Micawber, repezindu-se în capul scării, în vreme ce Traddles părea foarte uimit (şi cu drept cuvânt) de felul cum mă recomandase. În odaia lui *mister* Traddles se află un tânăr care doreşte să aibă plăcerea de a-ţi fi prezentat, iubito!

Mister Micawber s-a întors îndată şi iar mi-a strâns mâinile.

— Ce mai face bunul nostru prieten, doctorul? Şi ce mai fac toate cunoştinţele noastre din Canterbury?

— N-am decât veşti bune de la ei, i-am răspuns.

— Sunt încântat, mi-a zis *mister* Micawber. Ultima oară ne-am întâlnit la Canterbury. La umbra – dacă mi-e îngăduit să folosesc o figură de stil – acelui edificiu bisericesc imortalizat de Chaucer[58] şi către care odinioară se îndreptau pelerini din cele mai îndepărtate colţuri… într-un cuvânt, a conchis *mister* Micawber, în imediata apropiere a catedralei.

Am confirmat. *Mister* Micawber a vorbit mai departe cu cea mai mare volubilitate, dar nu fără a trăda prin anumite semne de îngrijorare că auzea zgomotele din odaia învecinată, care arătau că *missis* Micawber îşi spăla mâinile şi deschidea şi închidea în grabă nişte sertare care mergeau greu.

— Ne găseşti, Copperfield, a zis *mister* Micawber, trăgând cu coada ochiului la Traddles, deocamdată instalaţi la un nivel destul de modest şi de nepotrivit; dar ştii prea bine că în cursul carierei mele am învins greutăţi şi am biruit piedici. Nu ţi-a rămas necunoscut faptul că au fost în viaţa mea unele perioade când m-am văzut silit să aştept anumite întorsături pe care le prevedeam; altele când a trebuit să mă dau înapoi, înainte de a face – şi sper că nu voi fi învinuit de îngâmfare dacă folosesc acest cuvânt – înainte de a face un salt. Astăzi mă aflu în una din acele

[58] *Geoffrey Chaucer* (1340-1400), părintele literaturii engleze, a imortalizat catedrala din Canterbury, recrutându-i pe eroii *Povestirilor din Canterbury* din rândurile unui grup de credincioşi care se duceau în pelerinaj la racla lui Thomas à Becket, aflată în numita catedrală.

perioade importante din viaţa unui om. M-am dat înapoi în *vederea* unui salt; şi am toate motivele să cred că în curând rezultatul va fi un mare pas înainte.

Tocmai îi spuneam cât de mulţumit eram, când şi-a făcut intrarea *missis* Micawber; ceva mai prost îmbrăcată ca de obicei, sau aşa mi s-a părut, căci n-o mai văzusem de mult, totuşi gătită în vederea acestei întâlniri şi purtând o pereche de mănuşi cafenii.

— Scumpa mea, i-a spus *mister* Micawber, conducând-o spre mine, iată un *gentleman* cu numele de Copperfield, care doreşte să reînnoiască vechea lui cunoştinţă cu tine.

Ar fi fost mai bine, cum s-a dovedit îndată, s-o fi pregătit binişor pentru această veste, căci *missis* Micawber, aflându-se într-o situaţie delicată, a fost foarte tulburată şi s-a simţit atât de rău, încât *mister* Micawber, foarte alarmat, s-a văzut nevoit să alerge jos, la cişmeaua din fundul curţii interioare, să scoată o găleată cu apă ca să-i răcorească fruntea. În cele din urmă, *missis* Micawber şi-a revenit şi s-a bucurat foarte mult să mă vadă. Am stat de vorbă cu toţii cam vreo jumătate de ceas; am întrebat-o de gemenii ei, care, după cum mi-a spus, deveniseră „oameni în toată firea“, şi de *master* şi *miss* Micawber, despre care mi-a declarat că ajunseseră nişte „adevăraţi uriaşi“ dar nu ni i-a arătat.

Mister Micawber a stăruit foarte mult să rămân cu el la masă. N-aş fi avut nimic împotrivă, dar mi s-a părut că citesc în ochii lui *missis* Micawber oarecare nelinişte şi calcule în privinţa cantităţii de carne rece necesară. De aceea, am spus că eram invitat; şi văzând că *missis* Micawber imediat s-a luminat la faţă, am rezistat tuturor încercărilor de a mă convinge să nu mă duc.

I-am spus însă lui Traddles, precum şi lui *mister* şi *missis* Micawber, că înainte de a pleca trebuie să hotărască în ce seară au să vină la masă la mine. Traddles fiind foarte ocupat, a fost foarte necesar să ne oprim asupra unei date destul de depărtate; dar am fixat o zi care ne-a convenit tuturor, şi apoi am plecat.

Sub pretextul că voia să-mi arate un drum mai scurt

decât cel pe care venisem, *mister* Micawber m-a însoţit până la colţul străzii; ţinea (după cum mi-a explicat) să spună între patru ochi câteva cuvinte unui vechi prieten.

— Dragul meu Copperfield, mi-a zis *mister* Micawber, nici nu trebuie să-ţi mai spun că pentru noi e o adevărată mângâiere ca, în împrejurările de faţă, să avem sub acoperişul nostru o minte ca aceea care străluceşte – dacă mă pot exprima astfel – care străluceşte în prietenul dumitale Traddles. Dacă am să-ţi spun că avem ca vecini, alături, o spălătoreasă care expune la fereastră caramele de vânzare, iar peste drum, un copoi, din Bow Street[59] îţi vei da desigur seama că prezenţa lui e un izvor de mângâiere pentru mine şi pentru *missis* Micawber. Mă îndeletnicesc deocamdată, dragă Copperfield, cu negoţul de grâne pe bază de comision. Nu e o meserie bănoasă, cu alte cuvinte, *nu* se plăteşte; de aici au decurs câteva vremelnice încurcături de natură bănească. Sunt însă încântat să adaug că trag nădejde că neîntârziat se va produce o întorsătură (nu sunt în drept să spun în ce direcţie anume), care sunt sigur că-mi va îngădui să-mi susţin în mod permanent familia şi să am grijă şi de prietenul dumitale Traddles, căruia îi port o sinceră simpatie. S-ar putea să nu fii surprins când am să-ţi spun că *missis* Micawber e într-o situaţie care face să nu fie cu totul improbabil ca în cele din urmă să sporească acele chezăşii de dragoste care… într-un cuvânt, să sporească copiii. Familia din care descinde *missis* Micawber a avut bunătatea să-şi arate nemulţumirea faţă de această stare de lucruri. Mă mărginesc doar să observ că, pe cât îmi dau seama, asta nu e treaba lor, şi că această manifestare a sentimentelor lor o resping cu dezgust şi mânie!

Apoi *mister* Micawber mi-a strâns din nou mâna şi m-a părăsit.

[59] În Bow Street se afla sediul Poliţiei criminale londoneze.

CAPITOLUL XXVIII

MISTER MICAWBER ARUNCĂ MĂNUŞA

Până în ziua când urma să-mi ospătez vechii prieteni de curând regăsiţi m-am ţinut mai cu seamă cu amintirea Dorei şi cu cafea. De când eram îndrăgostit, nu prea mai aveam poftă de mâncare şi eram mulţumit, căci dac-aş fi mâncat cu poftă, mi s-ar fi părut cu săvârşesc un act de trădare faţă de Dora. Făceam multă mişcare, dar fără obişnuitele urmări, fiindcă dezamăgirea zădărnicea efectele aerului curat. Afară de asta, experienţa dureroasă culeasă în acea epocă a vieţii mele mă face să am îndoieli că un om torturat în permanenţă de o încălţăminte prea strâmtă s-ar mai putea bucura în mod normal de o hrană de origine animală. Pentru ca stomacul să funcţioneze normal, sunt de părere că este necesar ca extremităţile să fie la largul lor.

În vederea acestei mese intime n-am mai făcut pregătiri exagerate, ca rândul trecut. Am cumpărat numai doi peşti, o pulpă de berbec şi un pateu de porumbel. Când i-am făcut o timidă aluzie cu privire la gătitul peştelui şi a pulpei de berbec, *missis* Crupp a avut o izbucnire de revoltă şi, cu aerul demn al unei persoane jignite, mi-a zis:

— Nu! Nu, *sir!* Nu-mi puteţi cere lucrul ista, fiindcă mă cunoaşteţi prea bine ca să presupuneţi c-aş fi în stare, să fac ceva fără deplină tragere de inimă!

Dar în cele din urmă am ajuns la o înţelegere: *missis* Crupp s-a învoit să-mi gătească, cu condiţia ca, după aceea, timp de două săptămâni să nu mai mănânc seara acasă.

Şi aici se cuvine să spun că, din pricina tiraniei pe care *missis* Crupp a exercitat-o asupra mea, am avut multe de îndurat. De nimeni nu m-am temut vreodată atât de tare. Trebuia să mă tocmesc cu dânsa pentru fiece lucru. Dacă mă codeam, deodată o apuca boala aceea ciudată, care o pândea, gata să izbucnească oricând, instantaneu. Dacă,

după vreo jumătate de duzină de zadarnice încercări mai sfioase, trăgeam cordonul soneriei mai nervos şi dacă, în cele din urmă, îşi făcea apariţia – ceea ce nu se întâmpla chiar întotdeauna – îşi făcea apariţia cu un aer de reproş şi se lăsa cu răsuflarea tăiată pe un scaun lângă uşă, apăsându-şi mâna pe corsajul de nanchin şi i se făcea atât de rău, încât eram bucuros să jertfesc oricât coniac sau orice alt lucru numai să scap de ea. Dacă protestam să-mi facă patul pentru seară de la ceasurile 5 după-amiază – ceea ce *cred* şi azi că e cu totul nepotrivit – era de ajuns să-şi îndrepte mâna spre acea regiune înveşmântată în nanchin, unde îşi avea sediul sensibilitatea ei rănită, pentru ca să mă grăbesc să-i cer iertare. Pe scurt, aş fi făcut orice numai să n-o jignesc pe *missis* Crupp, care era spaima vieţii mele.

În vederea acestei mese am cumpărat de ocazie o măsuţă de servit, ca să nu fiu nevoit să mai apelez la serviciile „tânărului îndemânatic“; căci prinsesem ciudă pe el de când îl zărisem într-o duminică dimineaţă pe Ştrand, purtând o jiletcă foarte asemănătoare cu aceea care-mi dispăruse când cu prima masă. Pe „fata tânără“ am tocmit-o din nou, însă cu condiţia să ducă farfuriile în odaie şi apoi să iasă îndată pe palier, dincolo de uşa de la intrare, căci de acolo năravul ei de a trage cu ochiul n-avea cum să-i supere pe musafiri şi ar fi fost fizic imposibil să mai dea iama în veselă.

Am pregătit ingredientele necesare pentru *punch*-ul pe care avea să-l prepare *mister* Micawber, am cumpărat o sticlă cu apă de lavandă, două lumânări, un pachet de ace de diferite mărimi, precum şi o perniţă de ace, destinate să fie folosite de *missis* Micawber, ca să-şi pună la punct ţinuta; am pus să se facă focul în dormitor, pentru ca *missis* Micawber să se simtă bine; apoi, după ce am întins chiar eu faţa de masă, am aşteptat, liniştit, desfăşurarea evenimentelor.

Cei trei oaspeţi au sosit împreună la ora fixată: *mister* Micawber, cu un plastron mai mare ca de obicei şi cu o panglică nouă la lornion, *missis* Micawber, cu capişonul

împachetat într-o hârtie cafeniu-deschis, iar Traddles ducând pachetul şi ţinând-o la braţ pe *missis* Micawber. Toţi au fost încântaţi de apartamentul meu. Când am dus-o pe *missis* Micawber la masa de toaletă şi a văzut ce pregătiri făcusem în cinstea ei, a fost atât de fericită, că l-a chemat pe *mister* Micawber să vină şi el să vadă.

— Dragul meu Copperfield, mi-a zis *mister* Micawber, e de-a dreptul luxos. Felul acesta de a trăi îmi aduce aminte de vremea când mai eram becher şi când *missis* Micawber încă nu fusese solicitată să jure credinţă în faţa altarului lui Himeneu[60].

— Vrea să spună: solicitată de dânsul, *mister* Copperfield, a comentat ironic *missis* Micawber. Căci pentru alţii nu poate fi tras la răspundere.

— Scumpa mea, i-a răspuns *mister* Micawber cu o neaşteptată seriozitate, n-am poftă să fiu tras la răspundere pentru alţii. Îmi dau seama că atunci când, prin nepătrunsele hotărâri ale sorţii, mi-ai fost hărăzită mie, se prea poate să fi fost menită unui om al cărui destin cerea ca, după o luptă îndelungată, să cadă în cele din urmă victima unor greutăţi băneşti de o natură foarte complicată. Am înţeles aluzia, iubito. Îmi pare rău, dar pot suporta şi asta.

— Micawber! a izbucnit *missis* Micawber lăcrimând. Nu meritam asta! Eu, care niciodată nu te-am părăsit, care niciodată nu te *voi* părăsi, Micawber!

— Iubita mea, a protestat *mister* Micawber, foarte emoţionat, îmi vei ierta şi tu, îmi va ierta, desigur şi vechiul şi încercatul nostru prieten Copperfield sfâşierea de o clipă a unei inimi rănite, pe care o recentă ciocnire cu o unealtă a stăpânirii – mai exact, cu un grosolan slujbaş de la reţeaua de alimentare cu apă – a făcut-o să fie mai sensibilă, şi departe de a-i osândi excesele, o veţi compătimi.

Apoi *mister* Micawber a îmbrăţişat-o pe *missis* Micawber, iar mie mi-a strâns mâna, lăsându-mă să înţeleg din

[60] În mitologia greacă, zeul căsătoriei.

această vagă aluzie că în după-amiaza aceea îi fusese închisă apa pentru neplata taxelor.

Pentru a-i abate gândurile de la acest trist subiect, i-am spus lui *mister* Micawber că mă bizuiam pe el ca să prepare *punch*-ul şi l-am pus faţă în faţă cu lămâile. Proaspăta lui amărăciune, ca să nu spun deznădejde, s-a risipit într-o clipită. Niciodată n-am văzut om să se delecteze cu aroma cojilor de lămâie şi a zahărului, cu mirosul romului care ardea şi cu aburul apei clocotinde ca *mister* Micawber în după-amiaza aceea. Era o desfătare ca, printre vaporii preţioaselor mirodenii, să-i zăreşti chipul radiind de bucurie, în timp ce învârtea cu lingura, amesteca şi gusta, ca şi cum, în loc să prepare un *punch,* ar fi făurit o avere, menită să-i fericească urmaşii peste veacuri. Cât despre *missis* Micawber, nu ştiu dacă datorită capişonului, apei de lavandă, acelor, focului din cămin sau lumânărilor, dar mi s-a părut relativ drăguţă când a ieşit din odaia mea. Şi nici ciocârlia n-a fost mai veselă vreodată decât această femeie atât de cumsecade.

Presupun – nu m-am încumetat să cercetez, dar presupun – că lui *missis* Crupp i s-a făcut rău după ce a fript peştele. Fiindcă tot ce a urmat a ieşit anapoda. Pulpa de berbec ne-a fost adusă sus crudă pe dinăuntru şi foarte albicioasă pe dinafară, fiind presărată cu un praf ciudat, de ai fi zis că se tăvălise în cenuşa faimoasei maşini de gătit. Nu am fost însă în măsură să verificăm acest fapt după gustul sosului, deoarece „tânăra fată“ îl vărsase pe scară, unde a rămas sub forma unei lungi dâre, până ce, în cele din urmă, s-a şters. Pateul de porumbel n-a fost rău, dar a fost un pateu amăgitor, căci, pentru a folosi un limbaj frenologic, coaja, ca o scoarţă cerebrală înşelătoare, era numai cute şi protuberanţe, fără nimic dedesubt. Pe scurt, masa a fost un fiasco, şi aş fi fost foarte nefericit – de acest fiasco vreau să zic, căci eram în permanenţă nefericit din pricina Dorei – dacă voioşia musafirilor mei şi o straşnică idee a lui *mister* Micawber nu m-ar fi îmbărbătat.

— Dragul meu Copperfield, mi-a zis *mister* Micawber, accidente se întâmplă în cele mai bune familii; iar în

familiile care nu sunt dominate de acea puternică înrâurire care sfinţeşte şi înalţă în acelaşi timp... aş spune, într-un cuvânt, înrâurirea Femeii, învestite cu titlul sacru de Soţie, asemenea accidente sunt inevitabile şi se cade să fie privite cu resemnare filosofică. Dacă mi-ai îngădui, m-aş încumeta să observ că există puţine mâncăruri mai gustoase, în felul lor, decât carnea la grătar şi că, după părerea mea, aplicând o mică diviziune a muncii, am putea prepara una straşnică! Dacă tânăra persoană care ne serveşte ne-ar aduce un grătar, te asigur că această mică nenorocire ar putea fi lesne îndepărtată.

Aveam în oficiu un grătar, pe care-mi frigeam în fiecare dimineaţă o felie de slănină. L-am adus în grabă şi ne-am apucat de îndată să punem în aplicare ideea lui *mister* Micawber. Diviziunea muncii de care pomenise s-a înfăptuit astfel: Traddles a tăiat carnea de berbec în felii, *mister* Micawber (care se pricepea de minune la de-alda astea) le-a presărat cu piper, muştar, sare şi *cayenne*[61] eu le-am pus pe grătar şi le-am întors cu o furculiţă şi apoi le-am scos, sub îndrumarea lui *mister* Micawber; iar *missis* Micawber a pus la încălzit, într-o crăticioară, amestecându-l mereu, un sos picant de ciuperci. Când am avut destule felii gata, ne-am aşezat la masă aşa, cu mânecile suflecate, în timp ce altă serie se frigea şi sfârâia pe foc, iar noi ne uitam când la carnea de berbec din farfurie, când la cea de pe grătar.

Stimulaţi de noutatea acestui mod de a găti, de avantajele lui, de forfota inerentă, ne ridicam mereu ca să supraveghem grătarul şi apoi ne aşezam la loc, să mâncăm feliile rumene luate fierbinţi-fierbinţi de pe foc, atât de zoriţi, atât de încinşi de dogoarea grătarului şi atât de bine dispuşi în zarva şi în mirosul acela îmbietor, încât am mâncat pulpa de berbec până la os. Ca prin minune mi-a revenit şi mie pofta de mâncare. Mi-e ruşine să mărturisesc, dar pentru câtva timp am uitat-o cu totul pe Dora. Sunt convins că *mister* şi *missis* Micawber n-ar fi savurat mai

[61] Condiment foarte iute, care se extrage din seminţele unei specii de ardei sud-american *(Capsicum annuum).*

bine mâncarea nici chiar de ar fi vândut un pat pentru a o procura. Mai tot timpul Traddles a râs cu aceeaşi poftă cu care mânca şi lucra. De fapt, râdeam cu toţii; şi îndrăznesc să spun că nici că s-a pomenit vreodată ospăţ mai reuşit.

Eram în toiul petrecerii şi lucram de zor fiecare în sectorul lui, silindu-ne să pregătim cât mai bine ultimele felii, pentru a încununa ospăţul, când deodată am băgat de seamă că se afla în odaie un străin, şi privirea-mi a întâlnit-o pe aceea a severului Littimer, care, cu pălăria în mână, stătea în picioare în faţa mea.

— *Ce* s-a întâmplat? l-am întrebat fără să vreau.

— Vă cer iertare, *sir,* mi s-a spus să intru. Stăpânul meu nu e aici, *sir?*

— Nu.

— Nu l-aţi văzut, *sir?*

— Nu; nu vii din partea lui?

— Nu chiar, *sir.*

— Ţi-a spus că-l vei găsi aici?

— Nu tocmai, *sir.* Dar de vreme ce n-a venit astăzi, cred că s-ar putea să vină mâine.

— S-a întors de la Oxford?

— Vă rog, *sir,* să luaţi loc şi să-mi îngăduiţi să fac eu treaba asta, mi-a răspuns Littimer, foarte respectuos.

Şi rostind aceste cuvinte, mi-a luat furculiţa din mână şi s-a aplecat asupra grătarului, concentrându-şi întreaga atenţie asupra lui.

Apariţia lui Steerforth în persoană cred că nu ne-ar fi tulburat cine ştie ce, dar în faţa respectabilului său servitor am devenit într-o clipă cei mai supuşi dintre supuşi. *Mister* Micawber s-a aşezat pe un scaun fredonând o melodie, ca să arate că se simţea la largul lui, dar mânerul unei furculiţe, pe care o ascunsese în grabă, îi ieşea de sub surtuc, de parcă s-ar fi înjunghiat singur. *Missis* Micawber şi-a tras mănuşile cafenii, luându-şi un aer de distinsă plictiseală. Traddles şi-a trecut mâinile unsuroase prin păr, zburlindu-l de tot, şi se uita încurcat la faţa de masă. În ce mă priveşte, mă simţeam ca un copil în capul propriei mele mese, şi abia mă încumetam să-l privesc pe respectabilul

fenomen, care venise, Dumnezeu ştie de unde, ca să pună rânduială în gospodăria mea.

Între timp, Littimer a scos carnea de berbec de pe grătar şi a servit-o solemn, făcând ocolul mesei. Am luat fiecare câte o bucată, dar parcă ne pierise pofta, şi mai mult ne prefăceam că mâncăm. Pe măsură ce am dat la o parte farfuriile, le-a ridicat fără zgomot şi ne-a servit brânza. Când am sfârşit, a luat-o, a strâns masa, a grămădit totul pe măsuţa de servit şi ne-a adus paharele de vin, şi, din proprie iniţiativă, a împins măsuţa de servit în oficiu. Toate acestea le-a făcut în mod ireproşabil, fără a-şi fi ridicat o clipa ochii. Totuşi, chiar când sta cu spatele spre mine, mi s-a părut că până şi coatele lui exprimau părerea neclintită că eram foarte tânăr.

— Mai e ceva de făcut, *sir?*

I-am mulţumit şi i-am zis: „Nu“, şi l-am întrebat dacă nu voia să mănânce şi el ceva.

— Vă mulţumesc foarte mult, nu, *sir.*

— *Mister* Steerforth urmează să vină de la Oxford?

— Iertaţi-mă, *sir,* n-am înţeles.

— *Mister* Steerforth urmează să vină de la Oxford?

— Presupun, *sir,* că mâine ar putea fi aici. Credeam c-ar fi putut sosi şi astăzi, *sir.* Fără îndoială, greşeala e a mea, *sir.*

— Dacă ai să-l vezi înaintea mea…

— Vă rog să mă iertaţi, *sir,* dar nu cred că-l voi vedea înaintea dumneavoastră.

— Dacă totuşi ai să-l vezi, i-am zis, te rog să-i spui că-mi pare rău că n-a venit în seara aceasta, pentru c-a fost aici un vechi coleg de şcoală de-al lui.

— Prea bine, *sir!*

Littimer a făcut o plecăciune adresată mie pe jumătate, şi pe jumătate lui Traddles, pe care l-a cercetat cu privirea.

Se îndrepta cu pas domol către uşă, când, împins de o dorinţă disperată de a vorbi cu el pe un ton firesc – ceea ce n-am izbutit niciodată – i-am zis:

— Littimer!

— *Sir!*

— Ai rămas multă vreme la Yarmouth atunci?

— Nu prea multă, *sir.*

— Ai rămas până s-a armat ambarcaţia?

— Da, *sir.* Am rămas tocmai pentru a supraveghea armarea.

— Ştiu!

Şi-a ridicat respectuos ochii spre mine.

— Bănuiesc că *mister* Steerforth n-a văzut-o încă, am adăugat.

— Asta n-aş putea să vă spun, *sir.* Cred… dar sigur n-aş putea să vă spun, *sir.* Vă urez noapte bună, *sir.*

Şi rostind aceste cuvinte, a tras o respectuoasă plecăciune tuturor celor de faţă şi s-a făcut nevăzut. Când l-au văzut plecat, musafirii au răsuflat uşuraţi, dar cel mai mulţumit am fost eu, căci, pe lângă jena datorită acelei foarte ciudate senzaţii pe care-o încercam întotdeauna în prezenţa lui, mai aveam şi mustrări de conştiinţă că mă îndoisem de stăpânul său şi nu mă puteam împiedica de a simţi o vagă temere c-ar putea să afle acest lucru. Cum se explica oare faptul că, deşi în realitate n-aveam mai nimic de ascuns, mă simţeam întotdeauna ca şi cum omul ăsta ar fi fost în stare să-mi citească gândurile?

Din această meditaţie, care se împletea cu oarecare temeri de a-l revedea pe Steerforth, am fost trezit de *mister* Micawber, care a început să laude pe Littimer, spunând că era o persoană cât se poate de respectabilă şi un servitor admirabil. Trebuie să adaug că *mister* Micawber, socotind plecăciunea făcută de acesta tuturor ca fiind adresată mai cu seamă lui, îi răspunsese cu nemărginită condescendenţă.

— Ei, dragul meu Copperfield, *punch*-ul, ca şi fluxul şi refluxul, nu aşteaptă pe nimeni, ne-a avertizat *mister* Micawber, gustându-l. Ah! Acum are aroma cea mai bună! Vrei să-ţi dai părerea, iubito?

Missis Micawber l-a găsit excelent.

— Atunci, dacă prietenul Copperfield îmi îngăduie să iau această libertate, a spus *mister* Micawber, voi bea în cinstea acelor zile când atât eu, cât şi prietenul Copperfield eram mai tineri şi luptam cot la cot pentru existenţă.

Despre mine şi despre prietenul Copperfield aş putea spune, folosind cuvinte pe care le-am cântat cândva împreună, că

Amândoi prin crâng am alergat,
Butculiţe-am tot cules[62],

în sens figurativ, fireşte, în mai multe rânduri. Nu-mi prea dau seama, a urmat *mister* Micawber, cu obişnuita-i inflexiune şi cu acel are indescriptibil pe care-l lua când voia să spună ceva mai distins, nu-mi prea dau seama ce ar putea fi acele butculiţe, dar nu mă îndoiesc că atât eu, cât şi Copperfield am fi cules mai des dacă ar fi fost cu putinţă.

În clipa aceea *mister* Micawber a sorbit din *punch.* Toţi am făcut la fel, Traddles întrebându-se, de bună seamă, în ce vremuri depărtate o fi putut *mister* Micawber să fie camaradul meu, în lupta pentru existenţă.

— Aha! a făcut *mister* Micawber, dregându-şi glasul şi simţindu-se încălzit de *punch* şi de dogoarea focului din cămin. Încă un pahar, draga mea?

Missis Micawber a rugat ca ei să nu-i toarne decât un pic; dar n-am putut fi de acord şi i-am umplut paharul.

— Fiindcă suntem între noi, *mister* Copperfield, mi-a spus *missis* Micawber sorbindu-şi punch-ul, căci *mister* Traddles e de-ai casei aş ţine mult să aflu părerea dumitale asupra planurilor lui *mister* Micawber. După cum, în repetate rânduri, i-am spus lui *mister* Micawber, şi-a început *missis* Micawber expunerea, o fi comerţul cu grâu o îndeletnicire vrednică de un *gentleman,* dar nu-i deloc bănoasă. Un comision de doi şilingi şi nouă *pence* în două săptămâni nu poate fi socotit mulţumitor, oricât de modeşti am fi.

Asupra acestui punct am fost cu toţii de acord.

— Dacă-i aşa, a urmat *missis* Micawber, care se mândrea că vedea clar lucrurile şi că, prin înţelepciunea ei femeiască, îl ţinea în frâu pe *mister* Micawber, care, altfel,

[62] Versuri din cântecul popular scoţian *Auld Lang Syne.*

ar fi luat-o razna, dacă-i aşa, îmi pun următoarea întrebare: Dacă pe grâu nu ne putem bizui, atunci pe ce să ne bizuim? Pe cărbuni? Câtuşi de puţin! Urmând sfaturile familiei mele, am încercat şi în direcţia asta, dar am constatat că nu-i decât o iluzie.

Răsturnat în fotoliu, cu mâinile în buzunare, *mister* Micawber ne privea şi încuviinţa din cap, dând a înţelege că problema era foarte bine pusă.

— De grâu şi de cărbuni nemaiputând fi vorba, a argumentat mai departe *missis* Micawber, am privit, cum era şi firesc, *mister* Copperfield, în jurul meu şi mi-am zis: „În ce domeniu ar putea să se afirme un om cu talentele lui *mister* Micawber?“ Am înlăturat din capul locului orice afaceri pe bază de comision, pentru că este bine ştiut că nu-i lucru sigur comisionul. Temperamentul deosebit pe care-l are *mister* Micawber cere, sunt convinsă, certitudine.

Traddles şi cu mine am emis un murmur de simpatie, spre a arăta că această mare descoperire în privinţa lui *mister* Micawber era cât se poate de adevărată şi că nu-i făcea decât cinste.

— Nu-ţi voi ascunde, dragă *mister* Copperfield, a continuat *missis* Micawber, că de mult am impresia că lui *mister* Micawber i-ar conveni foarte bine negoţul de bere. Gândeşte-te, de pildă, la „Barclay“ şi „Perkins“! Sau la „Truman“, „Hanbury“ şi Buxton“[63]! Ştiu, din proprie experienţă, că *mister* Micawber este făcut să strălucească în asemenea afaceri de mari proporţii; câştigurile, mi s-a spus, sunt e-NOR-me! Dar de vreme ce *mister* Micawber nu poate intra în legătură cu aceste firme – care refuză să răspundă scrisorilor prin care şi-a oferit serviciile, chiar şi pentru posturi foarte modeste – ce rost ar avea sa stăruim asupra acestei idei? Nici unul. Sunt încredinţată că manierele lui *mister* Micawber…

— Hm! Zău, dragă… a intervenit *mister* Micawber.

— Taci, iubitule, i-a spus *missis* Micawber, punându-şi

[63] *Barclay, Perkins, Truman, Hanbury şi Buxton* – mari fabrici de bere, dintre care unele mai există şi în zilele noastre.

mănuşa cafenie pe mâna lui. Sunt încredinţată, *mister* Copperfield, că prin manierele sale, *mister* Micawber este foarte potrivit pentru afacerile de bancă. Pot spune că, dacă aş avea bani depuşi la o bancă, manierele lui *mister* Micawber, ca reprezentant al acelei bănci, mi-ar inspira încredere şi ar spori afacerile întreprinderii. Dar ce rost ar avea să mai stăruim asupra *acestei* idei dacă diferitele case de bancă refuză cu insolenţă să folosească aptitudinile deosebite ale lui *mister* Micawber sau să-i primească ofertele? Niciunul. Cât despre ideea de a întemeia o întreprindere bancară, ştiu că dacă unii membri ai familiei mele s-ar hotărî să-şi dea banii pe mâna lui *mister* Micawber, ar putea înjgheba o asemenea întreprindere. Dar ce folos dacă *nu* se hotărăsc să-şi dea banii pe mâna lui *mister* Micawber? Aşadar, din nou trebuie să constat, că n-am făcut niciun pas înainte.

Am clătinat din cap şi am zis:

— Niciun pas.

Traddles de asemenea a clătinat din cap şi a zis:

— Niciun pas.

— Ce concluzie trag din toate acestea? a urmat *missis* Micawber, afectând mai departe dorinţa de a prezenta situaţia în mod lucid. Care e concluzia de neînlăturat, dragă *mister* Copperfield? Greşesc oare când spun că trebuie totuşi să trăim?

Am răspuns:

— Câtuşi de puţin!

Şi Traddles a răspuns:

— Câtuşi de puţin!

Şi apoi m-am trezit adăugând singur, plin de înţelepciune, că orice om trebuie sau să trăiască, sau să moară.

— Aşa e! a încuviinţat *missis* Micawber. Întocmai. Şi fapt e, dragă *mister* Copperfield, că *nu* o să mai putem trăi dacă nu se va produce în curând o întorsătură radicală în situaţia noastră. Dar sunt convinsă, şi în ultimul timp i-am repetat acest lucru de mai multe ori lui *mister* Micawber, că nu ne putem aştepta ca întorsătura să se producă de la sine.

Trebuie, într-o anumită măsură, s-o ajutăm să se producă. Poate că greşesc, dar am ajuns la această convingere.

Traddles şi cu mine am aprobat-o călduros.

— Prea bine, a zis *missis* Micawber. Şi atunci, ce soluţie propun? Iată-l pe *mister* Micawber, înzestrat cu atâtea însuşiri… plin de talent…

— Te rog, iubito… a întrerupt-o *mister* Micawber.

— Te rog, dragul meu, dă-mi voie să închei. Iată-l pe *mister* Micawber înzestrat cu atâtea însuşiri, plin de talent… aş zice chiar, plin de geniu… asta, din partea soţiei, s-ar putea să pară o afirmaţie părtinitoare…

Traddles şi cu mine am îngânat amândoi: „Nu.“

— Iată deci că *mister* Micawber n-are o situaţie sau o slujbă potrivită. Răspunderea pentru asta cine o poartă? Nu încape îndoială, societatea. De aceea mă gândesc să dau în vileag această ruşinoasă situaţie şi, fără frică, să somez societatea s-o îndrepte. După părerea mea, dragă *mister* Copperfield, a declarat cu emfază *missis* Micawber, ceea ce-i rămâne de făcut lui *mister* Micawber e s-arunce mănuşa societăţii şi să spună răspicat: „Să vedem cine are s-o ridice! Cine se încumetă să poftească!“

Am îndrăznit s-o întreb pe *missis* Micawber cum s-ar putea face aceasta.

— Publicând anunţuri în toate ziarele, a declarat *missis* Micawber. Mi se pare că faţă de sine, faţă de familia sa, şi voi merge atât de departe, încât voi adăuga chiar şi faţă de societatea care până acum n-a ţinut seama de el, *mister* Micawber are datoria să dea anunţuri în toate ziarele, să se descrie amănunţit aşa cum e, arătând anume toate însuşirile sale, şi să încheie astfel: *„Acum,* daţi-mi o slujbă, cu o remuneraţie cumsecade, şi adresaţi-vă cu răspuns plătit lui W.M., Oficiul poştal, Camden Town“.

— Această idee, dragă Copperfield, a spus *mister* Micawber, înfundându-şi bărbia în plastron şi uitându-se cu coada ochiului la mine, este, de fapt, saltul de care ţi-am pomenit când am avut plăcerea să vorbesc cu dumneata ultima oară.

— Dar anunţurile sunt cam costisitoare, am obiectat eu,

cu oarecare îndoială.

— Aşa e! a încuviinţat *missis* Micawber, cu acelaşi aer stringent logic. Foarte adevărat, dragă *mister* Copperfield! I-am spus şi eu exact acest lucra lui *mister* Micawber. Tocmai de aceea sunt de părere că *mister* Micawber ar trebui (aşa cum am zis adineauri, are această datorie faţă de sine, faţă de familia sa, faţă de societate) să ia bani cu împrumut, pe poliţă.

Lăsându-se pe spătarul fotoliului, *mister* Micawber a început să se joace cu lornionul şi şi-a ridicat privirea, în tavan; dar în acelaşi timp mi s-a părut că trăgea cu coada ochiului la Traddles, care se uita la focul din cămin.

— Dacă niciunul dintre membrii familiei mele, a spus *missis* Micawber, nu are destulă solicitudine naturală ca să negocieze această poliţă... mi se pare însă că există un cuvânt mai potrivit pentru ceea ce vreau să spun...

Mister Micawber, cu ochii în tavan, i-a venit în ajutor:

— Să sconteze.

— Să sconteze această poliţă, a urmat *missis* Micawber, atunci cred că *mister* Micawber trebuie să se ducă în City să ofere poliţa pe piaţa financiară şi să ia pe ea ce s-o putea. Dacă indivizii de pe piaţa financiară îl vor sili pe *mister* Micawber să facă o jertfă prea mare, îi priveşte, e o problemă de conştiinţă. Eu sunt ferm convinsă că e o investiţie sigură. Şi îl sfătuiesc pe *mister* Micawber să facă la fel; s-o considere ca pe o investiţie care fără greş va da rezultate, şi să fie gata la *orice* sacrificiu.

Mi s-a părut, nu ştiu de ce, că asta constituia încă o dovadă de devotament şi abnegaţie din partea ei, şi am bolborosit ceva în acest sens. Traddles, care îmi ţinea isonul, a făcut acelaşi lucru privind mai departe focul din cămin.

— Nu vreau, a spus *missis* Micawber golind paharul de *punch* şi strângându-şi şalul pe umeri, fiind gata să se retragă în dormitor, nu vreau să mai prelungesc aceste discuţii cu privire la afacerile băneşti ale lui *mister* Micawber. Nu m-am putut opri ca aici, lângă focul din căminul dumitale, dragă *mister* Copperfield, şi în faţa lui

mister Traddles, care, deşi nu e un prieten atât de vechi, e totuşi unul de-ai noştri, nu m-am putut opri, zic, să-ţi aduc la cunoştinţă ce cale îl sfătuiesc eu pe *mister* Micawber să apuce. Sunt de părere c-a sosit vremea ca *mister* Micawber să acţioneze şi, aş adăuga, să se afirme, şi cred că acestea sunt metodele cele mai potrivite. Ştiu prea bine că nu sunt decât o femeie şi că îndeobşte judecata unui bărbat e socotită mai temeinică în discutarea unor astfel de probleme, totuşi nu trebuie să uit că atunci când trăiam acasă cu tăticu şi cu mămica, tăticu spunea mereu: „Emma e cam pirpirie, dar în ceea ce priveşte puterea de pătrundere, n-o întrece nimeni“. Ştiu bine că tăticu era cam prea părtinitor, dar atât datoria, cât şi raţiunea nu-mi îngăduie să mă îndoiesc că tăticu judeca bine caracterul oamenilor.

Cu aceste cuvinte, rezistând rugăminţilor noastre insistente de a cinsti cu prezenţa ei *punch-ul* rămas, *missis* Micawber s-a retras în dormitorul meu. Şi mi-am dat seama că era într-adevăr o femeie plină de nobleţe, o femeie din aluatul matroanelor romane, capabilă să săvârşească tot felul de fapte eroice în vremuri de restrişte.

Însufleţit de acest gând, l-am felicitat pe *mister* Micawber că avea o asemenea comoară. Traddles a făcut la fel. *Mister* Micawber ne-a dat pe rând mâna, apoi şi-a acoperit faţa cu batista, care, lucru neştiut de el, era plină de tabac de prizat. După aceea, foarte voios, s-a întors lângă vasul cu *punch.*

Era cât se poate de elocvent. Ne-a dat a înţelege că ne retrăim viaţa în persoana copiilor noştri şi că, în momentele de jenă financiară, orice sporire a numărului lor era de două ori binevenită. Ne-a destăinuit că *missis* Micawber avusese în ultima vreme anumite îndoieli în această privinţă, dar că dânsul i le risipise, liniştind-o. Despre neamurile ei ne-a zis că erau nevrednice de ea şi că nu se sinchisea defel de părerea lor şi că ar putea – citez propriile sale cuvinte – să-i ia dracu pe toţi.

Apoi *mister* Micawber i-a adus un cald elogiu lui Traddles. A spus că Traddles era un caracter, şi că dânsul *(mister*

Micawber), deşi nu avea virtuţi neclintite ca Traddles, era totuşi în stare, slavă Domnului, să le admire. A amintit apoi, cu emoţie, de tânăra necunoscută pe care Traddles o cinstea cu dragostea lui şi care răspundea acestui simţământ, cinstindu-l şi binecuvântându-l pe Traddles cu dragostea *ei. Mister* Micawber a închinat în sănătatea ei. La fel am făcut şi eu. Traddles ne-a mulţumit amândurora, spunând cu o naivitate şi o sinceritate care, mărturisesc fără înconjur, m-au fermecat: „Vă sunt foarte îndatorat. Şi vă asigur că e cea mai drăguţă fată din lume!“

După aceea, *mister* Micawber a prins primul prilej pentru a aduce vorba, cu cea mai mare grijă şi delicateţe, de starea inimii *mele.* Nimic – în afară de o tăgadă cât se poate de serioasă din partea prietenului său Copperfield – nu l-ar putea clinti din credinţa că prietenul său Copperfield iubeşte şi e iubit. După ce m-am simţit foarte înfierbântat şi foarte prost câtva timp şi după ce m-am îmbujorat la faţă şi m-am bâlbâit şi am tăgăduit, am spus, ridicând paharul: „Bine, să bem în cinstea lui D.!“, ceea ce pe *mister* Micawber l-a surescitat şi l-a încântat în aşa măsură încât a dat fuga, cu un pahar de *punch* în mână, în dormitor, pentru ca şi *missis* Micawber să bea în sănătatea lui D., ceea ce dânsa a făcut cu entuziasm, strigând cu glas piţigăiat şi bătând cu pumnul în perete: „Bravo, bravo! Dragă *mister* Copperfield, sunt încântată! Bravo!“

După aceea ne-am apucat să vorbim de lucruri mai mărunte. *Mister* Micawber a declarat că, după părerea lui, Camden Town era un cartier nepotrivit şi că primul lucru pe care avea de gând să-l facă, de îndată ce anunţurile vor fi determinat o întorsătură cât de cât mulţumitoare, era să se mute. Ne-a vorbit de o clădire de la capătul dinspre apus al lui Oxford Street, chiar în faţa „Hyde Park“-ului, pe care pusese de mult ochii, dar pe care nu spera s-o poată închiria imediat, pentru că necesita cheltuieli foarte mari. Va mai trece un timp, ne-a explicat, în care se va mulţumi să ocupe catul de sus al unei case, într-un cartier comercial

respectabil, de pildă în Picadilly[64], unde *missis* Micawber se va simţi bine şi unde – dacă ar amenaja un *bow-window,* sau dacă ar construi un etaj, sau ar face unele mici modificări de acest fel – ar putea locui vreo câţiva ani, plăcut şi demn. Ne-a spus că, orice i-ar hărăzi soarta şi oriunde i-ar fi dat să locuiască, să fim siguri că se va găsi întotdeauna o odaie pentru Traddles şi un tacâm pentru mine. I-am mulţumit pentru bunăvoinţa sa, iar el ne-a rugat să-l iertăm că a intrat în asemenea amănunte practice, gospodăreşti, lucrul acesta fiind scuzabil din partea unui om care se pregăteşte să-şi organizeze viaţa pe baze cu totul noi.

Această parte a discuţiei noastre prieteneşti a fost întreruptă de *missis* Micawber, care a bătut din nou în perete ca să întrebe dacă apa de ceai era gata. Ne-a pregătit apoi ceaiul în chipul cel mai amabil cu putinţă; şi de câte ori mă apropiam de ea pentru a lua ceştile sau feliile de pâine cu unt, mă întreba în şoaptă dacă D. era blondă sau brună, dacă era micuţă sau înaltă şi alte amănunte de felul acesta, ceea ce cred că mi-a făcut plăcere. După ce am luat ceaiul, am stat în jurul focului şi am vorbit de unele şi de altele; iar *missis* Micawber a binevoit să ne cânte (cu un glas scăzut, firav şi monoton, pe care, după câte îmi amintesc, când l-am auzit întâia oară, l-am socotit foarte potrivit) baladele ei preferate; *Viteazul sergent alb*[65] şi *Micuţul Tafflin*[66]. Pe vremea când locuise acasă la tăticu şi mămica, *missis* Micawber dobândise o faimă deosebită cu aceste două cântece. *Mister* Micawber ne-a zis că atunci când a auzit-o cântând prima bucată, cu prilejul celei dintâi vizite ce i-o făcuse sub acoperişul părintesc, *missis* Micawber i-a tras în mod deosebit luarea-aminte; şi că atunci când dânsa a executat *Micuţul Tafflin,* s-a hotărât s-o cucerească, sau, de nu ar fi

[64] Arteră în inima Londrei, de-a lungul căreia se înşiră reşedinţe, cluburi, hoteluri şi restaurante aristocratice.

[65] Cântec pe muzică de Henry Bishop (1812).

[66] Cântec de Stephen Storace (1795).

izbutit, să-şi dea viaţa pentru ea.

Pe la ceasurile 10 sau 11. *Missis* Micawber s-a sculat să-şi împacheteze capişonul în hârtia cea cafenie şi să-şi pună pălăria. *Mister* Micawber a profitat de momentul când Traddles şi-a pus paltonul ca să-mi strecoare o scrisoare, rugându-mă în şoaptă s-o citesc când voi avea timp. Când am ieşit cu o lumânare ca să le luminez drumul, întrucât *mister* Micawber o pornise înainte la braţ cu *missis* Micawber, l-am putut opri o clipă în capul scării pe Traddles, care rămăsese în urmă cu capişonul.

— Traddles, i-am zis, *mister* Micawber e un om cumsecade, săracul, dar în locul tău, nu i-aş împrumuta nimic.

— Dragă Copperfield, mi-a răspuns Traddles zâmbind, n-am ce să-i împrumut.

— Nu uita însă că ai un nume.

— O! Şi consideri tu că se poate da cu împrumut? mi-a replicat Traddles, privindu-mă lung.

— Desigur!

— O! a exclamat Traddles. Da, ai dreptate! Îţi mulţumesc foarte mult, Copperfield, dar.. pare-mi-se că i l-am şi împrumutat.

— Pe poliţa aia care constituie o investiţie sigură!

— Nu. Nu pentru aia. De aia abia acum am aflat. Mă aşteptam ca în drum spre casă să-mi propună să i-o girez. I-am dat numele pe o alta.

— Sper că n-o să iasă vreun bucluc, i-am spus.

— Sper şi eu, mi-a răspuns Traddles. Cred, pentru că mi-a spus acum câteva zile că e asigurată acoperirea ei. Chiar acestea au fost cuvintele lui *mister* Micawber: „Acoperirea e asigurată“.

Cum în clipa ceea *mister* Micawber şi-a ridicat privirea spre locul unde ne oprisem, abia am avut timp să-i repet povaţa. Traddles mi-a mulţumit şi a coborât. Dar când l-am văzut cât de liniştit a coborât scara cu pachetul în mână şi cum i-a dat braţul lui *missis* Micawber, mi-a fost tare teamă că va fi târât, de mâini şi de picioare, pe piaţa financiară.

M-am întors lângă cămin, şi tocmai reflectam, pe

jumătate râzând, asupra caracterului lui Micawber şi la vechile noastre legături, când deodată am auzit paşii grăbiţi suind scările. Mai întâi am crezut că o fi Traddles, care se întorcea pentru că *missis* Micawber uitase ceva; dar când s-au apropiat, i-am recunoscut, şi inima a început să-mi zvâcnească şi sângele mi-a năvălit în obraji, căci erau paşii lui Steerforth.

Nu uitasem sfatul lui Agnes şi imaginea ei nu părăsise nicio clipă acel sanctuar pe care, dacă mă pot exprima astfel, încă de la început i-l hărăzisem în gândurile mele. Dar când Steerforth a intrat şi l-am avut în faţa ochilor cu mâna întinsă, umbra care-l învăluise s-a prefăcut în lumină şi m-am simţit stânjenit şi ruşinat că mă îndoisem de un prieten atât de iubit. Asta nu însemna că o iubeam mai puţin pe Agnes; o socoteam mai departe drept geniul meu bun şi binefăcător; şi mie îmi făceam reproşuri, nu ei, că-l nedreptăţisem pe Steerforth; şi ca să-mi ispăşesc greşeala, aş fi fost în stare să fac orice dacă aş fi ştiut ce să fac şi cum să procedez!

— Ei, Daisy, bătrânule, ai rămas ca lovit de trăsnet! mi-a zis Steerforth râzând şi strângându-mi călduros mâna. Iar te-am prins la chef, sibaritule! Băieţii ăştia de la „Doctors' Commons" sunt cei mai mari cheflii din oraş, n-au ce alege din noi, studenţii cumpătaţi de la Oxford!

Şi rotindu-şi vioi privirea prin odaie, s-a aşezat în faţa mea, pe sofaua pe care de curând o părăsise *missis* Micawber, şi s-a apucat să aţâţe focul.

— Atâta am fost de uimit în prima clipă, i-am spus, urându-i bun venit din toată inima, încât mi s-a tăiat suflarea şi abia am fost în stare să-ţi urez bun venit, Steerforth.

— Bine, bine! Vorba scoţienilor: „Chipul meu e o desfătare pentru ochii celor osteniţi", mi-a răspuns Steerforth, şi aşa-i şi chipul tău înfloritor, Daisy. Ce mai faci, amice, slujitor al lui Bachus?

— Foarte bine, i-am zis, deşi astă-seară nu i-am slujit lui Bachus, cu toate că recunosc că din nou am avut trei invitaţi la masă.

— Pe care i-am întâlnit pe stradă, lăudându-te în gura mare, mi-a zis Steerforth. Cine-i amicul cu pantalonii strâmţi?

În câteva cuvinte i l-am descris pe *mister* Micawber cât m-am priceput mai bine. A râs din toată inima de palidul portret ce i l-am făcut şi mi-a spus că era un om pe care ar merita şi ar vrea să-l cunoască.

— Dar celălalt cine crezi că este? l-am întrebat la rândul meu.

— Dumnezeu ştie! N-o fi vreun pisălog, sper? După înfăţişare aşa mi s-a părut.

— Traddles! i-am zis eu, triumfător.

— Ăsta cine mai e? m-a întrebat Steerforth, dezinvolt ca de obicei.

— Nu-ţi mai aduci aminte de Traddles? Traddles, din dormitorul nostru de la „Salem House“!

— Aha, individul ăla! a spus Steerforth, ciocănind cu vătraiul o bucată de cărbune de pe foc. Tot atât de molâu ca şi odinioară? Unde dracu l-ai mai pescuit?

Drept răspuns, l-am ridicat în slăvi pe Traddles; căci mi s-a părut că Steerforth îl cam desconsidera. După ce a schimbat vorba zâmbind, clătinând uşor din cap şi declarând că ar fi bucuros să-l vadă şi el, căci întotdeauna i se păruse un tip cam ciudat, Steerforth m-a întrebat dacă n-aş avea ceva de mâncare pentru el. Mai tot timpul, în pauzele dintre aceste replici nervoase şi repezite, a stat alene, ciocănind cărbunele cu vătraiul. Am băgat de seamă că acelaşi lucru l-a făcut şi cât am adunat rămăşiţele pateului de porumbel şi celelalte.

— Bine, Daisy, dar ăsta-i un ospăţ vrednic de un rege! a exclamat Steerforth, trezindu-se brusc din visare şi ridicându-se pentru a se aşeza la masă. O să-i fac cinstea cuvenită, căci vin de la Yarmouth.

— Credeam că vii de la Oxford.

— Nu. Am fost pe mare… mult mai plăcut.

— Littimer a trecut azi pe aci şi te-a căutat, şi din spusele lui înţelesesem că erai la Oxford; cu toate că dacă mă gândesc bine, nu mi-a zis acest lucru.

— Littimer ăsta e măi prost decât credeam de vreme ce s-a apucat să mă caute, a spus Steerforth, jovial, umplându-şi paharul cu vin şi închinând în sănătatea mea. Iar dacă eşti în stare să-l înţelegi, înseamnă, dragă Daisy, că eşti mai deştept decât mulţi muritori.

— Ai dreptate, am zis, trăgându-mi scaunul mai aproape de masă. Aşadar, ai fost la Yarmouth! am adăugat, curios să aflu amănunte. Ai stat mult?

— Nu. O *escapadă* de vreo săptămână şi ceva.

— Şi ce mai fac cei de acolo? Fireşte, micuţa Em'ly nu s-a măritat încă.

— Nu încă. Se va mărita, cred… peste câteva săptămâni, câteva luni sau aşa ceva. Nu prea i-am văzut. Dar bine că mi-am adus aminte! şi lăsând din mână cuţitul şi furculiţa pe care le folosise de zor, a început să-şi pipăie buzunarele. Am o scrisoare pentru tine.

— De la cine?

— De la fosta ta dădacă, mi-a răspuns scoţând mai multe hârtii din buzunarul de la piept. „J. Steerforth *Esquire,* notă de consumaţii la «Băiatul de viaţă»;“ nu, asta nu-i. Răbdare, o găsesc îndată. Bătrânul, am uitat cum îl cheamă, e foarte rău şi cred că despre asta îţi scrie.

— Barkis cumva?

— Da! mi-a zis tot căutându-se prin buzunare şi cercetându-le conţinutul. Cred că s-a zis cu bietul Barkis! Am întâlnit acolo un spiţer… un felcer sau ce-o mai fi… care a adus-o pe lume pe înălţimea-voastră. Mi-a ţinut o disertaţie foarte savantă despre cazul lui Barkis; concluzia a fost că bietul harabagiu va ajunge destul de iute la capătul ultimului său drum. Ia caută tu în buzunarul de la piept al paltonului meu – e pe scaunul de colo – acolo cred c-ai să găseşti scrisoarea. E acolo?

— Iat-o!

— Bine!

Era de la Peggotty; scurtă şi mai puţin citeaţă ca de obicei. Mă încunoştinţa de starea deznădăjduită a soţului ei şi îmi dădea a înţelege că devenise „ceva mai scump“ ca mai nainte şi că din această pricină nu prea avea cu ce să-i

aline suferinţa. Nu pomenea niciun cuvânt nici de oboseala ei, nici de nopţile petrecute la căpătâiul lui şi îi aducea mari laude. Era scrisă cu o pietate simplă, firească, neînfloritã, pe care o ştiam sinceră, şi se încheia cu cuvintele: „Tot respectul în veci iubitului meu copilaş“, adică mie.

Cât am descifrat, Steerforth a mâncat şi a băut mai departe.

— Proastă afacere! mi-a zis când am sfârşit de citit. Dar soarele apune în fiecare zi, şi oameni mor în fiece clipă, şi nu se cade să ne temem să împărtăşim soarta obştească. Dacă ne-am pierde cu firea ori de câte ori auzim pasul acela neîndurat undeva pe la uşile tuturor oamenilor, n-am mai înţelege nimic din viaţă. Nu! Înainte! Înainte cu orice preţ! Treci peste toate obstacolele, şi câştigă neapărat întrecerea!

— Să câştig ce întrecere?

— Întrecerea în care am luat plecarea. Înainte!

Când s-a oprit, uitându-se la mine, cu capul lui frumos uşor lăsat pe spate şi cu paharul ridicat, îmi aduc aminte c-am băgat de seamă că, deşi faţa-i sănătoasă respira prospeţimea vântului de mare, pe ea se vedeau semne ivite de la ultima noastră întâlnire încoace, care parcă arătau că se consumase, desfăşurând, cum îi era obiceiul, energia lui clocotitoare, care, atunci când o stârnea ceva, izbucnea cu atâta pasiune. Voiam să-l cert, arătându-i că rău face aruncându-se ca un disperat în urmărirea fiecărui capriciu – cum ar fi, de pildă, vânzoleala pe marea dezlănţuită şi înfruntarea furtunilor – când mi-am amintit de cele ce vorbisem înainte şi am urmat:

— Am să-ţi spun ceva, Steerforth, fireşte, dacă această efervescenţă a spiritului îţi permite să mă asculţi…

— Spiritul meu este la dispoziţia ta, mi-a răspuns, ridicându-se de la masă şi apropiindu-se din nou de cămin.

— Atunci să-ţi spun, Steerforth. Cred c-am să mă duc la Yarmouth s-o văd pe fosta mea dădacă. Nu pentru c-aş putea s-o ajut cu ceva sau că i-aş putea fi cu adevărat de folos, dar ţine atât de mult la mine, încât vizita mea i-ar face mai mult bine decât orice. Se va bucura, şi asta-i va fi

şi sprijin, şi mângâiere. Nu-i un sacrificiu prea mare, sunt sigur, pentru o prietenă cum mi-a fost dânsa. Dac-ai fi în locul meu, nu te-ai duce pentru o zi s-o vezi?

A rămas pe gânduri, chibzuind câtva timp, după care mi-a răspuns în şoaptă:

— Bine! Du-te. N-are ce strica.

— De-abia te-ai înapoiat, aşa că degeaba te-aş ruga să mă însoţeşti, nu-i aşa?

— Aşa e. Plec la Highgate încă noaptea asta. N-am mai văzut-o pe mama de mult şi mă mustră cugetul, căci nu-i puţin lucru să fii iubit aşa cum maică-mea îşi iubeşte fiul risipitor… Astea-s prostii!… Presupun că ai de gând să pleci chiar mâine? m-a întrebat, punându-şi mâinile pe umerii mei şi ţinându-mă la un braţ depărtare de el.

— Da, aşa cred.

— Ştii? las-o pe poimâine. Aş fi vrut să vii să stai câteva zile la noi. De aceea am şi venit, să te poftesc, şi tu zbori la Yarmouth!

— Vorbeşti de zburat tocmai tu, Steerforth, care mereu porneşti valvârtej nu ştiu încotro?

S-a uitat la mine câteva clipe fără a scoate o vorbă, ţinându-mă la fel ca înainte, apoi m-a scuturat şi mi-a spus:

— Hai! Zi că pleci poimâine şi vino de stai mâine cu noi! Altfel, cine ştie când ne-om mai întâlni? Hai! Zi că pleci poimâine! Am nevoie de tine să stai între mine şi Rosa Dartle şi să ne desparţi.

— V-aţi iubi prea mult unul pe altul fără mine?

— Da; sau ne-am urî! a râs Steerforth. Care din două, n-are a face. Hai! Zi că pleci poimâine!

Am consimţit; şi-a pus paltonul, şi-a aprins ţigara şi s-a pregătit de plecare. Văzând că pleacă, mi-am pus şi eu paltonul (dar nu mi-am aprins o ţigară, căci mă săturasem de fumat) şi l-am însoţit până la drumul mare, care la ceasul acela din noapte era pustiu. Tot drumul a fost foarte voios; iar când ne-am despărţit şi l-am petrecut cu privirea, văzând cum mergea spre casă, cu pasul semeţ şi uşor, mi-am adus aminte de cuvintele lui: „Treci peste toate obstacolele şi câştigă neapărat întrecerea“, şi pentru întâia

oară i-am dorit să concureze într-o cursă care să merite să fie câştigată.

Tocmai mă dezbrăcăm în dormitorul meu, când scrisoarea lui *mister* Micawber s-a rostogolit pe podea. Atunci mi-am adus aminte de ea, am rupt pecetea şi m-am apucat s-o citesc. Era datată cu un ceas şi jumătate înaintea cinei. Nu ştiu sigur dacă n-am mai spus că, ori de câte ori se afla într-o situaţie disperată, *mister* Micawber obişnuia sa folosească un fel de frazeologie juridică, ceea ce, pare-se, în ochii lui era echivalent cu lichidarea activului şi pasivului său.

SIR... căci nu îndrăznesc să scriu dragă Copperfield,

Este nimerit să vă aduc la cunoştinţă că subsemnatul e Distrus. S-ar putea să mai observaţi astăzi la el câteva sforţări sporadice de a vă cruţa prematura destăinuire a nefericitei sale situaţii; dar nădejdea a coborât sub linia orizontului, şi subsemnatul e Distrus.

Această comunicare e scrisă în prezenţa unui individ (nu pot spune în societatea lui) aflat într-o stare vecină cu beţia, care e slujbaşul unui misit. Individul se află în mod legal în posesia locuinţei, în virtutea unei urmăriri pentru neplata chiriei. Inventarul obiectelor sechestrate nu cuprinde numai averea mişcătoare şi toate efectele de orice fel care aparţin subsemnatului, în calitatea lui de chiriaş cu anul al acestei locuinţe, ci şi cele aparţinând lui mister *Traddles, subchiriaş, membru al onoratei asociaţii «Inner Temple»*[67]*.*

Dacă mai lipsea o picătură de amărăciune ca să se verse cupa, care în această clipă se «oferă» (precum spune, un nemuritor poet) buzelor subsemnatului, acea picătură o *constituie faptul că mai sus-amintitul* mister *Thomas Traddles a girat, din prietenie faţă de subsemnatul, o poliţă pentru suma de 23 lire, 4 şilingi şi* 9½ *pence, care a ajuns la scadenţă şi NU a fost achitată. De asemenea, şi faptul că la răspunderile vii ce apasă în prezent asupra*

[67] Una dintre marile asociaţii profesionale ale juriştilor englezi.

subsemnatului se va adăuga, după rânduielile firii, încă o victimă nevinovată, a cărei apariţie este aşteptată – în cifre rotunde – nu mai târziu decât în şase luni socotite (după calendarul lunar) de la data prezentei.

După cele de mai sus, ar fi poate să întrec măsura dacă aş adăuga că praful şi cenuşa se vor aşterne de-a pururi,

pe

capul

lui

WILKINS MICAWBER

Sărmanul Traddles! Ajunsesem să-l cunosc destul de bine pe *mister* Micawber ca să pot prevedea c-avea să-şi revină şi în urma acestei lovituri; dar am fost tulburat toată noaptea gândindu-mă la Traddles şi la fiica pastorului din Devonshire, cu zece copii, la logodnica lui, care era cea mai drăguţă fată din lume şi care era gata să-l aştepte pe Traddles (fatidică laudă!) până la vârsta de 60 de ani... până la orice vârsta.

CAPITOLUL XXIX

DIN NOU LA STEERFORTH ACASĂ

Dimineaţă i-am spus lui *mister* Spenlow că am nevoie de un scurt concediu; şi cum nu primeam salariu, şi cum, prin urmare, neînduratul *mister* Jorkins n-avea de ce să se supere, n-am întâmpinat nicio greutate. Am profitat de acest prilej şi, cu glasul înecat şi cu privirea înceţoşată, i-am spus că nădăjduiam că *miss* Spenlow e bine, sănătoasă, la care *mister* Spenlow mi-a răspuns, cu o nepăsare de parcă ar fi vorbit de o făptură ca oricare alta, că e foarte bine şi că-mi mulţumeşte de întrebare.

Noi, stagiarii, care urma să intrăm în ordinul privilegiat al *proctor*-ilor, eram trataţi cu atâta consideraţie, încât

puteam fi liberi oricând pofteam. Cum nu ţineam să ajung la Highgate înainte de ceasurile 1 sau 2 după prânz, şi cum în dimineaţa aceea aveam un mic proces de excomunicare, intitulat „Acţiune deschisă de judecător pe baza plângerii depuse de Tipkins împotriva lui Bullock pentru îndreptarea sufletului acestuia“, am mai petrecut în chip foarte plăcut un ceas sau două cu *mister* Spenlow la tribunal. Pricina se iscase dintr-o încăierare între doi epitropi, dintre care unul era învinuit că-l îmbrâncise pe celălalt, pocnindu-l de o cişmea; mânerul cişmelei fiind lângă clădirea unei şcoli, aflată sub colţul acoperişului unei biserici, brânciul devenise un delict cu caracter bisericesc. Era un proces amuzant, şi în drum spre Highgate, stând sus pe imperiala poştalionului, m-am gândit la „Doctors’ Commons“ şi la afirmaţia lui *mister* Spenlow că de s-ar atinge cineva de „Doctors’ Commons“, s-ar duce ţara de râpă.

Atât *missis* Steerforth, cât şi Rosa Dartle s-au bucurat când m-au văzut. Am fost plăcut surprins când am băgat de seamă că Littimer lipsea şi că în locul lui servea o slujnică tânără, care purta o bonetă cu panglici albastre şi avea ochi a căror privire, când, din întâmplare, o întâlneai, era mai plăcută şi te punea mai puţin în încurcătură decât aceea a respectabilului Littimer. Dar n-a trecut nicio jumătate de ceas de când sosisem, şi am observat că *miss* Dartle mă urmărea îndeaproape şi cu luare-aminte şi că, pe furiş, compara fizionomia mea cu aceea a lui Steerforth, şi pe aceea a lui Steerforth cu a mea, gata să surprindă orice schimbare de expresie. De câte ori mă uitam la ea, îi vedeam faţa încordată, cu sprâncenele încruntate, şi ochii negri adânciţi în orbite aţintiţi asupra mea; sau trecând brusc de la mine la Steerforth; sau cercetându-ne pe amândoi deodată. Când îşi dădea seama că-i urmăresc căutătura ca de linx, nu se ferea deloc, ci, dimpotrivă, îşi aţintea privirea asupra mea cu o expresie şi mai concentrată. Deşi eram, şi ştiam că sunt, nevinovat de orice rele m-ar fi putut bănui, am şovăit în faţa ochilor ei ciudaţi, neputând suporta strălucirea lor nesăţioasă.

Toată ziua a fost parcă prezentă în toate colţurile casei în

acelaşi timp. Când am stat de vorbă cu Steerforth în odaia lui, am auzit foşnetul rochiei ei pe mica galerie exterioară. Când m-am dus cu Steerforth pe pajiştea din dosul casei, să ne jucăm, ca odinioară, i-am zărit faţa trecând de la o fereastră la alta, ca o lumină rătăcitoare, până s-a oprit în dreptul uneia şi ne-a iscodit. După prânz, când toţi patru am pornit să ne plimbăm, mâna ei delicată m-a prins de braţ ca un arc, ca să mă facă să rămân în urmă, până ce Steerforth şi maică-sa s-au depărtat atât de mult, încât nu ne puteau auzi, şi atunci mi-a spus:

— A trecut multă vreme de când n-aţi mai dat pe aici. E oare atât de atrăgătoare şi de interesantă profesia dumneavoastră încât vă absoarbe întreaga atenţie? Vă întreb, pentru că ori de câte ori nu ştiu ceva, doresc să mă informez. Spuneţi, aşa e?

I-am răspuns că noua mea profesie îmi place destul de mult, dar că n-aş putea spune că mă absoarbe în aşa măsură.

— O! Mă bucur, pentru că totdeauna îmi place să mi se atragă atenţia când greşesc. Vreţi să spuneţi că e cam searbădă?

— Da, i-am răspuns, poate că e puţin cam searbădă.

— O! Aşa se explică de ce aveţi nevoie de recreaţie, de schimbare, de distracţii şi aşa mai departe! mi-a zis. Ah! Foarte adevărat! Dar nu e niţel cam… nu-i aşa… pentru el? Nu pentru dumneavoastră.

O privire fugitivă către locul unde Steerforth se plimba la braţ cu maică-sa m-a lămurit la cine se referea; dar afară de asta, n-am priceput nimic. Şi, fără nicio îndoială, acest lucru mi se citea pe faţă.

— Şi nu cumva… nu vreau să spun că *ar fi* aşa, dar aş vrea să ştiu… nu cumva îi impune un efort prea mare? Nu cumva îl face să fie, poate, mai lăsător ca de obicei în privinţa vizitelor ce i le face… dânsei, care-i poartă o dragoste oarbă… nu?

Şi rostind aceste cuvinte, a aruncat din nou o privire fugară spre el, după care s-a uitat la mine, de parcă ar fi vrut să-mi pătrundă gândurile cele mai ascunse.

— *Miss* Dartle, i-am spus, vă rog să nu credeţi…

— Nu cred nimic! Vai, Doamne, să nu vă închipuiţi c-aş crede ceva! Nu-s bănuitoare. Întreb numai. Nu exprim o părere! Vreau să-mi formez una din ceea ce îmi veţi spune. Atunci, nu e aşa? Perfect! Sunt cât se poate de fericită să ştiu acest lucru.

— Nu încape îndoială, i-am spus cam buimăcit, că nu pot fi ţinut răspunzător de faptul că Steerforth a lipsit de acasă mai mult ca de obicei… dacă într-adevăr a lipsit, fapt de care n-am cunoştinţă afară doar din spusele dumneavoastră. Până aseară nu l-am văzut în acest lung interval.

— Nu?

— Vă asigur că nu, *miss* Dartle!

De astă dată, când m-a privit în faţă, am văzut cum obrazul ei a devenit mai ascuţit şi a pălit, cum semnul vechii răni s-a lungit, întinzându-se peste buza deformată şi peste cea de jos, de-a curmezişul bărbiei. Mi s-a părut sinistră această transfigurare, precum şi licărirea din ochii ei în clipa când, fixându-mă, m-a întrebat:

— Atunci, ce face?

Am repetat aceste cuvinte mai mult pentru mine decât pentru ea, de buimăcit ce eram.

— Atunci, ce face? m-a întrebat, consumată de curiozitatea care o mistuia ca o văpaie. Ce urzeşte cu individul acela, care niciodată nu se uită la mine fără o impenetrabilă perfidie în ochi? Nu vă cer să vă trădaţi prietenul dacă sunteţi cinstit şi credincios. Vă întreb numai ce îl mână: ciuda, ura, mândria, neliniştea, o idee năstruşnică, sau dragostea? *Ce anume?*

— *Miss* Dartle, i-am răspuns, cum aş putea să vă conving că nu ştiu despre Steerforth nimic mai mult decât ştiam când am venit întâia oară aici? N-am idee. Cred că nu-i nimic la mijloc. Aproape că nici nu înţeleg ce vreţi să spuneţi.

Se uita fix la mine, când deodată crâncena cicatrice a fost străbătută de un fior, de o tresărire ce mi s-a părut că nu putea fi pricinuită decât de o durere; un fior care a făcut

să i se ridice un colţ al buzei într-o strâmbătură de dezgust sau de milă, amestecate cu dispreţ. Şi-a dus însă iute mâna la gură – o mână atât de firavă şi delicată încât altă dată, când o ridicase ca să-şi ferească faţa de dogoarea focului, o comparasem în gând cu un porţelan fin – şi precipitat, cu o inflexiune aspră, pătimaşă, mi-a spus doar atât:

— Vă conjur, nu spuneţi nimănui niciun cuvânt!

Missis Steerforth părea cât se poate de fericită lângă fiul ei, iar Steerforth de astă dată s-a arătat deosebit de drăguţ şi de respectuos. Pentru mine era foarte interesant să-i văd împreună, nu numai pentru că se iubeau reciproc, ci şi pentru motivul că semănau foarte mult, semeţia şi impulsivitatea fiului, temperate de feminitate şi vârstă, preschimbându-se la dânsa într-o demnitate plină de graţie. Şi nu o dată m-am gândit că era o fericire că nu s-a ivit niciodată vreo neînţelegere adâncă între ei; căci două firi atât de asemănătoare – aş spune mai degrabă două nuanţe ale aceleiaşi firi – ar fi mai greu de împăcat decât cele mai opuse caractere din lume. Trebuie să mărturisesc însă că izvorul acestei observaţii nu se afla în discernământul meu, ci în cuvintele Rosei Dartle.

La cină *miss* Dartle a zis:

— O, vă rog, spuneţi-mi, careva un lucru la care m-am gândit toată ziua şi aş vrea să-l ştiu.

— Ce ai vrea să ştii, Rosa? a întrebat-o missis Steerforth. Zău, nu fi misterioasă.

— Misterioasă! O! Într-adevăr? Mă socoteşti misterioasă?

— Nu te-am rugat de nenumărate ori, i-a răspuns *missis* Steerforth, să te exprimi desluşit şi firesc?

— O! Va să zică *nu* m-am exprimat în mod firesc? s-a mirat *miss* Dartle. Te rog să fii îngăduitoare cu mine, căci nu întreb decât ca să mă lămuresc. Nu suntem în stare să ne cunoaştem pe noi înşine.

— La tine asta a devenit un fel de a doua natură, a observat fără supărare *missis* Steerforth. Dar ţin minte, şi desigur că nici tu n-ai uitat, Rosa, că a fost o vreme când te purtai altfel, nu te fereai atât şi erai mai încrezătoare.

— Ai desigur dreptate, aşa se întâmplă că te trezeşti cu

deprinderi proaste! Chiar aşa? Să mă feresc mai puţin şi să fiu mai încrezătoare? Mă întreb, oare cum a fost cu *putinţă* să mă schimb aşa pe nesimţite? Da, e cât se poate de ciudat! Trebuie să-mi dau silinţa s-ajung cum am fost altădată.

— Aş dori să ţi-o dai, i-a spus zâmbind *missis* Steerforth.

— Vai! Într-adevăr, am să mi-o dau, să ştii! Am să învăţ să fiu sinceră de la… să văd… de la James.

— Nici că ai putea găsi un profesor mai bun, Rosa! i-a replicat *missis* Steerforth înţepată, căci era o urmă de sarcasm în orice spunea Rosa Dartle, deşi vorbea întotdeauna cum vorbise şi de astă dată, cu aerul cel mai nevinovat din lume.

— De asta sunt sigură! a întărit Rosa cu neobişnuită căldură. Dacă există vreun lucru de care să fiu sigură, apoi să ştii că ăsta e.

Am avut impresia că *missis* Steerforth regreta că se formalizase, căci i-a spus amabil:

— Bine, dragă Rosa, dar tot nu ne-ai spus ce ai vrea să ştii!

— Ce aş vrea să ştiu? a repetat dânsa cu o răceală sfidătoare. Vai! Aş vrea să ştiu doar dacă oamenii care au aceeaşi structură morală… e corectă expresia?

— Tot atât de corectă ca oricare alta, a asigurat-o Steerforth.

— Mulţumesc… dacă oamenii care au aceeaşi structură morală riscă, atunci când între ei se iveşte o neînţelegere gravă, să ajungă la o ruptură mai adâncă decât ceilalţi.

— Cred că da, i-a răspuns Steerforth.

— Aşa crezi? Vai, Doamne! Să presupunem, de pildă, deşi această ipoteză e puţin probabilă, că s-ar isca o ceartă serioasă între tine şi mama.

— Rosa dragă, a intervenit *missis* Steerforth râzând, pune o altă ipoteză! James şi cu mine, slavă Domnului, ne cunoaştem îndatoririle reciproce.

— Vai! a făcut *miss* Dartle, dând din cap şi căzând pe gânduri. Desigur. *Asta* ar împiedica ruptura? Da, fireşte c-ar putea. Exact. Îmi pare bine că în prostia mea am pus

această ipoteză, căci sunt încântată să aflu că îndatoririle ce le aveţi unul faţă de altul ar împiedica o ruptură! Vă mulţumesc foarte mult.

Nu se cade să trec cu vederea o altă întâmplare măruntă în legătură cu *miss* Dartle; căci de ea am avut motive să-mi aduc aminte mai târziu, când trecutul ireversibil a ieşit la iveală în întregimea lui. În tot restul zilei, şi mai ales după acest episod, Steerforth s-a străduit, cu toată iscusinţa lui şi cu o perfectă naturaleţe, s-o vrăjească pe această făptură ciudată şi s-o preschimbe într-o interlocutoare agreabilă. Pentru mine n-a fost de mirare c-a izbutit. De asemenea, nu m-a surprins faptul că dânsa a încercat să reziste înrâuririi minunate a fermecătoarei lui măiestrii – a firii lui fermecătoare, cum credeam eu atunci – căci ştiam că era uneori urâcioasă şi afurisită. Am văzut cum i s-au schimbat cu încetul trăsăturile şi atitudinea; am văzut-o privindu-l cu admiraţie crescândă; am văzut-o cum, tot mai slab – dar permanent înciudată, de parc-ar fi condamnat propria ei slăbiciune – încerca să ţină piept puterii farmecului său; şi, în cele din urmă, am văzut privirea-i severă îmblânzindu-se, iar zâmbetul ei devenind blajin, şi am încetat să mă mai tem de ea, cum mă temusem tot restul zilei, şi am stat cu toţii în preajma căminului, pălăvrăgind şi făcând haz ca nişte copii.

După plecarea ei, n-am mai rămas în sufragerie nici cinci minute; nu ştiu dacă asta se datora împrejurării că zăbovisem cam mult acolo sau faptului că Steerforth îşi pusese în gând să exploateze avantajul dobândit.

— Cântă la harpă, mi-a şoptit Steerforth, oprindu-se în dreptul uşii salonului, şi cred că, în ultimii trei ani, nimeni, afară de mama, n-a auzit-o cântând.

A rostit aceste cuvinte cu un zâmbet ciudat, care s-a risipit îndată, şi am intrat în salon, unde am găsit-o singură.

— Nu, nu te ridica, Rosa dragă, a rugat-o Steerforth (deşi dânsa se şi sculase). Fii şi tu drăguţă o dată şi cântă-ne un cântec irlandez.

— Ce nevoie ai tocmai de un cântec irlandez? l-a întrebat.

— Mare! Mult mai mare nevoie decât de orice alt cântec. Uite, şi Daisy iubeşte muzica din tot sufletul. Cântă-ne un cântec irlandez, Rosa, şi lasă-mă să stau jos şi să te ascult ca altădată.

Nu s-a atins de ea, nici de scaunul de pe care se ridicase, ci s-a aşezat lângă harpă. Dânsa a rămas câtva timp lângă harpă, trecându-şi în chip straniu mâna dreaptă peste strune fără a le atinge. În cele din urmă, s-a aşezat, a tras brusc harpa mai aproape şi a început să cânte, acompaniindu-se din gură.

Era ceva – nu ştiu ce – în tuşeul ei sau în timbrul ei care imprima acestui cântec o notă eterică; niciodată în viaţa mea n-am auzit şi nici nu pot să-mi închipui ceva asemănător. Cântecul era de o autenticitate cutremurătoare. Părea că nu fusese scris sau pus pe note nicicând, ci ţâşnea din patima-i lăuntrică; patimă ce-şi găsea expresia cea mai potrivită în sunetele grave ale glasului ei şi care se ascundea când se aşternea tăcerea. Am rămas încremenit când am văzut-o aplecându-se din nou asupra harpei şi trecându-şi dreapta peste strune, fără a cânta.

N-a trecut niciun minut, şi am fost trezit din visare: Steerforth se ridicase de pe scaun, se apropiase de ea şi o cuprinsese cu braţul, spunându-i:

— De aci înainte, Rosa, ne vom iubi foarte mult!

Dar dânsa îl lovise şi, îndepărtându-l cu furia unei pisici sălbatice, dăduse buzna afară din salon.

— Ce s-a întâmplat cu Rosa? a întrebat *missis* Steerforth intrând.

— S-a purtat ca un înger, mamă, i-a răspuns Steerforth, iar peste o clipă, drept compensare, a trecut la extrema cealaltă.

— Bagă de seamă, n-o scoate din sărite, James. Nu uita c-a devenit cam arţăgoasă şi că-i mai sănătos să nu fie zgândărită.

Rosa nu s-a mai întors; şi numele ei n-a mai fost pomenit până ce-am intrat în odaia lui Steerforth, ca să-i spun noapte bună. Atunci a început să râdă pe socoteala ei şi m-

a întrebat dacă-mi fusese dat să văd vreodată o fiinţă mai sălbatică şi mai de neînţeles.

I-am mărturisit că eram uluit peste măsură şi l-am întrebat dacă bănuieşte ce anume o supărase aşa de tare.

— Dumnezeu ştie, mi-a răspuns Steerforth. Orice, sau nimic! Ţi-am mai spus că trage pe tocilă şi ascute fiece lucru, chiar şi pe sine însăşi. E un instrument tăios, şi se cade să fie mânuită cu mare băgare de seamă. E întotdeauna periculoasă. Noapte bună!

— Noapte bună, Steerforth dragă! i-am zis. Plec mâine în zori, înainte ca să te trezeşti. Noapte bună!

Nu m-a lăsat să mă duc la culcare, şi punându-şi mâinile pe umerii mei, m-a ţinut în faţa lui cum făcuse şi când fusese la mine.

— Daisy, mi-a spus zâmbind, deşi naşii şi naşele tale nu ţi-au dat acest nume, mie aşa-mi place să-ţi spun… şi tare-aş vrea… aş vrea… aş vrea să poţi şi tu să-mi spui la fel.

— Pot să-ţi spun, dacă vreau, i-am răspuns.

— Daisy, dacă vreodată se va ivi ceva care să ne despartă, să-ţi aminteşti numai de părţile mele bune, băiete. Hai să cădem la această învoială. Dacă împrejurările ne vor despărţi vreodată, adu-ţi aminte de părţile mele bune.

— Steerforth, în ochii mei n-ai părţi bune şi părţi rele. În inima mea te iubesc şi te preţuiesc deopotrivă întotdeauna.

Am încercat atunci remuşcări atât de adânci că l-am nedreptăţit cândva, fie numai cu umbra unei bănuieli, încât am fost gata-gata să-i mărturisesc. Numai temerea ca nu cumva s-o trădez pe Agnes şi nehotărârea cum să ating acest subiect fără a comite vreo indiscreţie m-au oprit înainte ca dânsul să-mi fi spus:

— Dumnezeu să te ajute, Daisy, şi noapte bună!

Numai datorită acestor ezitări *nu* i-am mărturisit; apoi ne-am dat mâna şi ne-am despărţit.

A doua zi m-am sculat în zori, şi după ce m-am îmbrăcat fără zgomot, am aruncat o privire în odaia lui. Dormea un somn adânc; cu capul pe braţ, aşa cum adesea îl văzusem dormind la şcoală.

Şi foarte curând a venit vremea să mă minunez cum de nu-i tulbura nimic somnul atunci când l-am privit. Dormea – îl văd şi acuma – aşa cum adesea îl văzusem dormind la şcoală; şi astfel, în ceasul acela tăcut, l-am părăsit.

Vai, niciodată, Dumnezeu să te ierte, Steerforth, niciodată nu-mi va mai fi dat să-ţi ating cu dragoste şi prietenie mâna inertă. Niciodată, niciodată!

CAPITOLUL XXX

O JALE

Am ajuns seara la Yarmouth şi am tras la han. Ştiam că odaia de musafiri a lui Peggotty – odaia mea – va fi ocupată probabil peste scurt timp, dacă nu cumva Marele Oaspete, în faţa căruia fiecare muritor trebuie să se dea la o parte, se şi instalase în casă; aşadar, m-am dus la han, unde am mâncat şi mi-am oprit loc pentru noapte.

Era 10 când am ieşit. Multe prăvălii erau închise, iar oraşul părea somnoros. Când am ajuns la prăvălia firmei Omer şi Joram, am găsit obloanele puse, dar uşa era deschisă. Zărindu-l pe *mister* Omer, care trăgea din lulea, aşezat în pragul salonaşului, am intrat şi l-am întrebat cum o mai duce.

— Ei, Doamne-Dumnezeule, ia te uită! a exclamat *mister* Omer. Dar dumneata ce mai faci? Ia loc. Sper că nu te supără fumul?

— Câtuşi de puţin, i-am răspuns. Chiar îmi place... din luleaua altuia.

— Va să zică, în luleaua dumitale, nu? a spus *mister* Omer râzând. Cu atât mai bine, *sir.* Prost năravlaceitineri. Ia loc. Eu fumez, că-mi face bine la astm.

Mister Omer mi-a făcut loc şi mi-a adus un scaun. Apoi s-a aşezat la loc, gâfâind şi trăgând cu nesaţ din lulea, ca şi cum în ea s-ar fi aflat provizia de aer fără de care ar fi

pierit.

— Sunt mâhnit de ştirile proaste pe care le am despre *mister* Barkis, i-am zis.

Mister Omer s-a uitat la mine grav şi a clătinat din cap.

— Ştiţi cumva cum se simte astă-seară! am întrebat.

— Tocmai asta voiam să vă întreb şi eu, *sir,* dar n-am îndrăznit, mi-a răspuns *mister* Omer. E unul din neajunsurile branşei. Când cineva-i bolnav, *nu putem* să ne interesăm de mersul bolii.

Nu mă gândisem la acest neajuns; e drept, însă, că, înainte de a intra, mi-a fost teamă că voi auzi iar vechea melodie. Când a pomenit de acest neajuns, am recunoscut că aşa stăteau lucrurile şi am şi spus-o.

— Da, da, mă-nţelegeţi, a urmat *mister* Omer clătinând din cap. Nu îndrăznim s-o facem, Dragă Doamne, dacă le-am trimite vorbă: „Firma «Omer şi Joram» vă prezintă omagii şi întreabă cum vă simţiţi în dimineaţa asta“, sau în după-amiaza asta, după cum ar fi cazul, asta ar fi o lovitură care pe mulţi i-ar da gata.

Atât eu cât şi *mister* Omer, am dat din cap, iar *mister* Omer s-a folosit de lulea pentru a se alimenta cu aer.

— E una dintre consideraţiunile care impun membrilor branşei să se abţină de la actele de curtoazie pe care am dori adesea să le facem, mi-a zis *mister* Omer. Să luăm cazul meu. Îl cunosc pe *mister* Barkis de patruzeci de ani. Dar nu pot să mă duc să-ntreb: „Cum îi mai merge?“

Mi-am dat seama că asta nu putea să-i vină uşor şi i-am spus-o.

— Vreau să sper că nu-s mai interesat decât oricare altul, mi-a zis *mister* Omer. Uitaţi-vă la mine! Pot să-mi dau ultima suflare în orice clipă, şi, pe cât îmi dau seama, în această situaţie e puţin probabil c-aş mai putea fi interesat. E puţin probabil să fie un om care ştie că-şi poate da în orice clipă ultima suflare, aşa ca foalele când se taie burduful; mai ales când omul acela e şi bunic.

— Fireşte că nu, am încuviinţat,

— Nu că m-aş plânge de meseria mea, a urmat *mister* Omer. Nu, nicidecum. Fiecare meserie are, fireşte, părţi

bune şi rele. Aş dori numai ca oamenii să nu se piardă atât de lesne cu firea.

Cu un aer blajin şi îndatoritor, *mister* Omer a tras de câteva ori din lulea, fără a spune niciun cuvânt; apoi, reluând prima idee, a zis:

— De aceea, ca s-aflăm cum o mai duce Barkis, suntem siliţi să ne mărginim la Em'ly. Ştie ea prea bine ce gânduri nutrim şi n-are, în privinţa noastră, mai multe temeri sau bănuieli decât dac-am fi nişte mieluşei. Minnie şi Joram tocmai s-au dus la Barkis acasă (unde, după închidere, Em'ly se duce să-i dea o mână de ajutor mătuşii), ca să-ntrebe cum îi mai merge în astă seara; dac-aţi binevoi s-aşteptaţi până se întorc, aţi afla de la ei toate amănuntele. N-aţi vrea să luaţi ceva? Un grog, cu puţină apă? Când fumez, mai beau din când în când şi câte un grog, mi-a zis *mister* Omer, ridicând paharul, fiindcă se spune că moaie înghiţitoarea prin care se face păcătoasa asta de respiraţie a mea. Dar, slavă Domnului, nu înghiţitoarea-i bolnavă, a adăugat *mister* Omer, răguşit. Mereu îi zic fiicei mele Minnie: „Respiraţia să fie cum trebuie, că de înghiţitoare n-am eu grijă!"

Într-adevăr, respira foarte greu şi era îngrijorător să-l vezi râzând. Când şi-a revenit, i-am mulţumit pentru grogul oferit, dar am refuzat, întrucât tocmai cinasem; i-am spus însă că, de vreme ce mă poftise, voi aştepta până s-or întoarce fiica şi ginerele lui, şi l-am întrebat ce mai făcea micuţa Em'ly.

— Să vă spun drept, *sir,* mi-a zis *mister* Omer, scoţând luleaua din gură, ca să-şi poată freca bărbia, am să fiu bucuros după ce am s-o văd măritată.

— De ce? l-am întrebat.

— Nu prea e în apele ei deocamdată, mi-a explicat *mister* Omer. Nu că n-ar fi la fel de frumoasă ca totdeauna, căci e mai frumoasă, vă asigur că e mai frumoasă. Nu că n-ar lucra la fel de bine ca totdeauna, căci lucrează. Lucra cât şase, şi acum tot cât şase lucrează. Dar îi lipseşte tragerea de inimă, mi-a zis *mister* Omer, şi după ce şi-a mai frecat puţin bărbia şi a mai tras un fum, a adăugat: Nu ştiu dacă

veţi înţelege ce vreau să spun: „Trageţi straşnic, nu vă încurcaţi, trageţi cu sete, trageţi toţi o dată, băieţi, ura!“ Vedeţi, *asta* mi se pare că-i lipseşte lui Em’ly.

Chipul şi gesturile lui *mister* Omer erau atât de expresive, încât, cu drept cuvânt, i-am putut face semn cu capul că-i înţelesesem gândul. Faptul c-am priceput atât de repede i-a făcut plăcere, pare-mi-se, şi a urmat:

— Eu, unul, socot că asta se datoreşte mai ales faptului că-i nehotărâtă. Am stat eu mult de vorbă cu unchiul ei, şi cu logodnicul ei, seara, după lăsatul lucrului; şi socot că asta se datoreşte faptului că-i nehotărâtă. Nu trebuie să uitaţi nicio clipă, a urmat *mister* Omer, clătinând binişor din cap, că Em’ly e o fiinţă nemaipomenit de iubitoare. Vorba ceea: „Din coadă de câine nu mă faci sită de mătase“. La asta nu mă pricep. Dar cred că totu-i cu putinţă dacă începi din vreme. A fost ea în stare, *sir,* ca din barcazul acela vechi să facă o locuinţă pe care nicio clădire din piatră şi marmură n-o întrece!

— Într-adevăr, a făcut! am adeverit.

— Face să vezi cum se ţine fetiţa asta drăguţă de unchiul ei, cum se agaţă de el şi cum se alintă tot mai mult pe zi ce trece. Asta înseamnă că se dă o luptă în sufletul ei. Ce rost are s-o lungească mai mult decât trebuie?

L-am ascultat cu luare-aminte pe acest bătrân cumsecade şi i-am dat dreptate din toată inima.

— De aceea le-am şi spus-o, a urmat *mister* Omer pe un ton domol. Le-am spus: „Să nu credeţi că Em’ly trebuie să rămână aici până se-mplineşte sorocul uceniciei. O lăsăm să plece oricând poftiţi. A lucrat mai bine decât mă aşteptam; a învăţat mai repede decât credeam: «Omer şi Joram» pot să renunţe dintr-o trăsătură de condei la răstimpul ce a mai rămas; e liberă să plece când doriţi. Şi dacă vrea, după aceea, să lucreze pentru noi la domiciliu, cu atât mai bine. Dacă nu, tot bine. În niciun caz nu ne păgubeşte“. Căci, vedeţi dumneavoastră, mi-a zis *mister* Omer, atingându-mă cu pipa. S-ar putea oare ca un om suferind de astm ca mine; şi care pe deasupra mai e şi bunic, să-i facă greutăţi unei floricele cu ochi albaştri, ca

dânsa?

— Nicidecum, i-am zis.

— Nicidecum! Aveţi dreptate! mi-a zis *mister* Omer. Bine, *sir,* vărul ei… ştiţi că se mărită cu un văr al ei?

— Da, ştiu, i-am răspuns. Îl cunosc bine.

— Desigur că-l cunoaşteţi, a spus *mister* Omer. Bine, *sir!* Vărul ei, care, pare-se, e om cu stare şi are mult de lucru, mi-a mulţumit cât se poate de frumos (s-a purtat, trebuie să mărturisesc într-un fel care mi-a făcut o impresie excelentă) şi s-a dus şi a închiriat o căsuţă, aşa cum ne-am dori fiecare dintre noi. Căsuţa e acum gata mobilată în întregime şi e frumoasă ca o casă de păpuşi. Dacă nu s-ar fi întâmplat necazul acesta cu agravarea bolii bietului *mister* Barkis, azi ar fi fost gata căsătoriţi, pot spune. Dar aşa, au trebuit să mai amâne nunta.

— Şi Em'ly, *mister* Omer? l-am întrebat. Em'ly s-a mai liniştit?

— Ei, la asta nu ne prea putem aştepta, mi-a răspuns, mângâindu-şi guşa. Despărţirea şi toate schimbările aş putea spune, i se par în acelaşi timp şi, apropiate şi foarte depărtate. Moartea lui Barkis n-ar trebui să le întârzie cununia prea mult, dar dacă s-o mai chinui bietul om, s-ar putea să se tărăgăneze lucrurile. În orice caz, precum vedeţi, e o situaţie destul de nesigură.

— Văd, i-am zis.

— Prin urmare, a spus mai departe *mister* Omer, Em'ly e cam abătută, şi cam neliniştită, poate mai mult chiar decât înainte. Pe zi ce trece pare mai legată de unchiul ei şi-i vine mai greu să se despartă de noi toţi. Când îi spun o vorbă bună, o podidesc lacrimile, şi dacă ai vedea-o când e împreună cu fetiţa fiicei mele Minnie, n-ai mai uita-o niciodată; O, Doamne; cât de mult o iubeşte pe fetiţa asta! a încheiat *mister* Omer, îngândurat.

Având un prilej atât de bun, m-am grăbit să-l întreb pe *mister* Omer, înainte ca discuţia noastră să fie întreruptă de înapoierea fiicei şi a ginerelui său, dacă mai ştia ceva despre Martha.

— Vai! mi-a răspuns, clătinând din cap şi părând foarte

mâhnit. Nimic bun. Oricum aţi lua-o, *sir,* e o poveste tare tristă. Niciodată n-am crezut că fata asta ar fi o stricată. N-aş vrea să spun lucrul ăsta de faţă cu fiica mea, Minnie, fiindcă s-ar supăra, dar, zău, niciodată n-am crezut. Niciunul dintre noi n-a crezut.

Mister Omer, auzind paşii fiicei sale înaintea mea. M-a atins cu pipa şi mi-a făcut semn cu ochiul, ca să-mi dea de veste. Imediat după aceea, Minnie a sosit împreună cu bărbatul ei.

Ne-au spus că starea lui *mister* Barkis era „cât se poate de proastă“ că şi-a pierdut cunoştinţa şi că în bucătărie, în clipa când să plece, *mister* Chillip le spusese, foarte mâhnit, că nici chiar dacă la căpătâiul lui s-ar întruni Colegiul medicilor, Colegiul chirurgilor şi toţi membrii Asociaţiei farmaciştilor, tot nu i-ar mai putea ajuta cu nimic. Pentru cele două colegii, precizase *mister* Chillip, era prea târziu, iar asociaţia n-ar fi putut face altceva decât să-i dea otravă.

Auzind aceste veşti, şi aflând totodată că *mister* Peggotty se găsea acolo, am hotărât să mă duc şi eu numaidecât. Le-am spus noapte bună lui *mister* Omer şi soţilor Joram şi, stăpânit de un simţământ de jale care făcea ca *mister* Barkis să-mi pară o fiinţă cu totul nouă şi deosebită, mi-am îndreptat paşii într-acolo.

Am bătut încetişor la uşă şi mi-a deschis *mister* Peggotty. *Acesta,* când m-a văzut, nu s-a arătat nici pe departe atât de surprins cât m-aş fi aşteptat. Am băgat de seamă acelaşi lucru şi la Peggotty când a coborât; şi de atunci am mai avut prilejul să-l observ şi în alte împrejurări; şi cred că în preajma cutremurătorului deznodământ, toate celelalte schimbări şi surprize pierd orice însemnătate.

I-am strâns mâna lui *mister* Peggotty şi am intrat în bucătărie, el închizând încet uşa după mine. Micuţa Em’ly şedea lângă foc, acoperindu-şi faţa cu mâinile. În picioare, lângă dânsa, stătea Ham.

Am vorbit în şoaptă, ascultând din când în când dacă nu se aude vreun zgomot din odaia de sus. Cu prilejul ultimei mele vizite, nici că băgasem de seamă acest amănunt, dar de astă dată mi s-a părut ciudat că *mister* Barkis lipsea din

bucătărie!

— Foarte frumos din partea ’neavoastră, *mas’r* Davy, mi-a spus *mister* Peggotty.

— Com nu se poate mai frumos! a întărit Ham.

— Em’ly, draga mea! a exclamat *mister* Peggotty. Ete-te! A venit *mas’r* Davy. Hai, capul sus, frumoaso? Nu-i spui niciun cuvânt lui *mas’r* Davy?

Văd şi acum cum a tresărit, străbătută de un fior. Şi parcă mai simt şi astăzi ce rece îi era mâna când i-am strâns-o. Unicul semn de viaţă a fost că s-a tras înapoi; apoi s-a ridicat binişor de pe scaun şi, tremurând toată şi fără a spune niciun cuvânt, s-a strecurat lângă unchiul ei şi şi-a lăsat capul pe pieptul lui.

— Are o inimă atât de bună, a zis *mister* Peggotty, netezindu-i părul bogat cu mâna lui mare şi aspră, încât nu poate-ndura durerea asta. E şi firesc, *mas’r* Davy, la tineri nedeprinşi cu încercările de acest fel şi care sunt şi sfielnici ca păsărică mea… E firesc!

Dânsa s-a ghemuit mai tare lângă el, tăcută şi fără a-şi ridica privirea.

— Se face târziu, draga mea, i-a spus *mister* Peggotty, şi a venit Ham să te ia acasă. Hai! Du-te cu el, c-are suflet tot atât de bun ca tine! Ce-i, Em’ly? Ce-i, frumoaso?

Glasul ei n-a răzbătut până la mine, dar *mister* Peggotty îşi plecase capul într-o parte şi părea s-o asculte, şi apoi i-a zis:

— Să stai cu unchiul? Nu, nu se cade să-mi ceri una ca asta! Să stai cu unchiul, fetiţa mea, când acela care-n curând îţi va fi soţ a venit să te petreacă acasă? Ei, e de necrezut cât ţine mititica asta la un bătrân lup-de-mare ca mine! a declarat *mister* Peggotty, uitându-se la noi cu nespusă mândrie. Dar nu-i atâta sare în apa mării câtă dragoste-i poartă ea unchiului ei… prostuţa asta de Em’ly!

— Are dreptate Em’ly, *mas’r* Davy! a spus Ham. Dac-aşa vrea ea şi dacă-i îngrijorată şi speriată pe deasupra, o las aici până dimineaţă. Şi rămân şi eu!

— Nu, nu, s-a împotrivit *mister* Peggotty. Nu se cade, un bărbat însurat ca tine – sau aproape însurat – să-şi

irosească o zi de lucru. Şi nici să veghezi noaptea şi să munceşti ziua nu se cade. Asta nu merge! Du-te acasă şi te culcă! Teamă că n-o s-avem destulă grijă de Em'ly ştiu că nu-ţi e!

În faţa acestor argumente, Ham a cedat şi şi-a luat pălăria, dând să plece. Dar chiar şi când a sărutat-o – şi trebuie să spun că niciodată nu l-am văzut apropiindu-se de dânsa fără să-mi zic în gând că fusese dăruit din naştere cu un suflet de *gentleman* – Em'ly mi s-a părut că se lipeşte mai tare de unchiul ei, ferindu-se parcă de Ham. Am închis uşa după el, pentru ca nimic să nu tulbure liniştea ce domnea în casă; iar când m-am întors, l-am găsit pe *mister* Peggotty vorbindu-i mai departe micuţei Em'ly.

— Acu mă duc sus, să-i spun mătuşii c-a venit *mas'r* Davy; asta o s-o mai lumineze puţintel. Pân' mă-ntorc, şezi colo lângă foc, dragă, şi încălzeşte-ţi mâinile, că-s îngheţate. Nu se cade să fii atât de speriată şi să pui totul la inimă. Cum? Vrei să vii cu mine? Bine vino cu mine, hai! Sunt sigur, *mas'r* Davy, că fata asta nu şi-ar părăsi unchiul nici chiar dac-ar fi izgonit din casă şi ar fi nevoit să se culce pe dig, mi-a spus *mister* Peggotty, tot atât de mândru ca şi înainte. Dar foarte curând o să vină rândul altuia, Em'ly foarte curând o să vină rândul altuia!

Mai târziu când, urcând scara, am trecut, prin faţa uşii odăiţei mele, în care era întuneric, ; mi s-a părut că dânsa era acolo, că o zăresc întinsă pe podea. Dar dacă într-adevăr ea a fost, sau n-a fost decât o iluzie pricinuită de umbrele din odaie, nici acuma nu ştiu.

Cât am stat în bucătărie, în faţa focului, am avut răgaz să reflectez asupra spaimei faţă de moarte pe care o resimţea micuţa Em'ly, care, adăugată celor spuse de *mister* Omer, mi s-a părut că ar fi pricina schimbării ei, şi până ce a coborât Peggotty, am avut răgaz, numărând bătăile pendulei şi pătrunzându-mă de reculegerea din jur, să privesc mai cu îngăduinţă aceste slăbiciuni ale ei. Peggotty m-a îmbrăţişat, m-a binecuvântat şi n-a mai contenit să-mi mulţumească pentru mângâierea ce i-o aduceam (acestea au fost cuvintele ei) în această restrişte. M-a rugat apoi să

vin sus, spunându-mi printre suspine că *mister* Barkis m-a iubit şi m-a admirat întotdeauna; că deseori îi vorbise de mine înainte de a-şi pierde cunoştinţa; şi că era încredinţată că dacă şi-ar recăpăta-o, s-ar bucura să mă vadă, dacă mai există ceva care să-l poată bucura pe lumea asta.

Când l-am văzut, mi s-a părut foarte puţin probabil că s-ar mai putea bucura de ceva. Zăcea cu capul şi umerii afară din pat, într-o poziţie incomodă, rezemat pe jumătate de lădiţa care-l costase atâtea oboseli şi griji. Am aflat apoi că, din clipa când nu s-a mai putut târî din pat ca s-o deschidă şi n-a mai fost în stare să se încredinţeze cu ajutorul băţului miraculos, că lădiţa se afla în siguranţă, a cerut să fie aşezată pe un scaun lângă pat, şi că de atunci, zi şi noapte, nu-şi mai ridicase mâna de pe ea. Şi acum îşi ţinea braţul pe lădiţă. Nu-şi mai dădea seama de vreme şi de oameni, dar lădiţa o păstra lângă el; şi ultimele cuvinte pe care le rostise (în chip de explicaţie) fuseseră: „Haine vechi!“

— Barkis dragă! i-a zis Peggotty aproape voioasă, aplecându-se asupra lui, în timp ce fratele ei şi cu mine stăteam la celălalt capăt al patului. Uite, a venit băiatul meu scump, băiatul meu drag, *master* Davy, prin care m-ai peţit, Barkis! Ştii tu, acela prin care mi-ai trimis răvaşe! Nu vrei să-i spui nimic lui *master* Davy?

A rămas mut şi ţeapăn, ca lădiţa de la care chipul lui împrumutase singura expresie ce o avea.

— O să se ducă o dată cu apele, mi-a zis *mister* Peggotty, ducând mâna la gură.

Ochii îmi erau înecaţi în lacrimi, şi la fel erau aceia ai lui *mister* Peggotty; dar am repetat în şoaptă:

— Cu apele?

— Pe litoral oamenii nu pot trece din viaţă, mi-a zis *mister* Peggotty, decât când apele coboară. Şi nu se nasc decât când se ridică... nu vin pe lume, până nu-ncepe fluxul. Da, o să se ducă o dată cu apele. La trei juma se isprăveşte refluxul, iar fluxul nu porneşte decât după vreo juma de ceas. De apucă să trăiască pân’ ce-ncepe fluxul,

supravieţuieşte până trece, şi nu se duce decât o dată cu mareea următoare.

Am rămas acolo, veghindu-l multă vreme... ceasuri întregi. Ce tainică înrâurire a avut prezenţa mea asupra lui, în starea în care se afla, n-am să mă încumet a spune; fapt e că atunci când, într-un târziu, a început să aiureze, a îngăimat ceva despre vremea când mă ducea la şcoală.

— Îşi revine! a exclamat Peggotty.

Mister Peggotty m-a atins şi mi-a şoptit cu spaimă şi reculegere:

— Se duce şi el, şi se duc şi apele.

— Barkis, dragul meu... l-a îmbiat Peggotty.

— C. P. Barkis... a exclamat el cu glas stins. Femeie mai de treabă ca dânsa nici că mai e pe lume...

— Ia te uită! A venit *master* Davy! i-a zis Peggotty, căci deschisese ochii.

Eram cât pe-aci să-l întreb dacă mă recunoaşte, când dânsul a dat să-mi întindă mâna şi, zâmbind prietenos, mi-a zis desluşit:

— Barkis ar vrea...

Şi, fiind ceasul refluxului, s-a dus o dată cu apele.

CAPITOLUL XXXI

O ŞI MAI CUMPLITĂ JALE

Nu mi-a venit greu să iau hotărârea ca, la cererea lui Peggotty, să rămân la ea până ce rămăşiţele pământeşti ale bietului harabagiu vor fi făcut ultimul drum la Blunderstone. Cumpărase de mult, din propriile ei economii, un locşor în vechiul nostru cimitir, lângă mormântul „fetiţei ei scumpe“, cum îi spusese întotdeauna mamei; şi acolo urmau să se odihnească amândoi.

Este şi astăzi o mângâiere pentru mine gândul că, ţinându-i de urât lui Peggotty şi făcând pentru dânsa tot ce-

mi stătea în putinţă (prea puţin, din păcate), mi-am manifestat din plin recunoştinţa. Cred însă că cea mai mare satisfacţie de ordin personal şi profesional am încercat-o când am luat asupra mea deschiderea testamentului lui *mister* Barkis.

Îmi revine meritul de a fi dat ideea să se caute testamentul în lădiţă. După oarecare cercetare a fost descoperit în lădiţă, pe fundul unei traiste, unde (pe lângă resturi de paie) s-au mai găsit şi un vechi ceas de aur, cu lanţ şi brelocuri, pe care *mister* Barkis îl purtase la nunta sa şi pe care nu-l mai văzuse nimeni nici mai înainte, nici după acest eveniment; o garnitură de accesorii pentru pipă din argint, având forma unui picior; o cutie în formă de lămâie, plină cu ceşti şi farfurioare minuscule, cumpărată, bănuiesc, de *mister* Barkis ca să mi-o dăruiască încă pe vremea când eram copil, dar de care nu se îndurase să se despartă; optzeci şi şapte de guinee şi jumătate, în monede de câte o guinee şi de câte o jumătate de guinee; două sute zece lire, în bancnote noi-nouţe; chitanţa pentru plăţi efectuate în contul unor acţiuni ale Băncii Angliei; o potcoavă veche, un şiling falsificat, o bucată de camfor şi o scoică. Din faptul că în interior aceasta din urmă era foarte lustruită şi avea luciri multicolore, am dedus că *mister* Barkis avusese unele idei confuze despre perle, dar că nu reuşise să şi le limpezească.

Ani de-a rândul, *mister* Barkis cărase cu el lădiţa, zilnic, în cursele ce le făcea. Ca să nu bată la ochi, inventase o poveste cum că lădiţa aparţinea lui *„mister* Blackboy“, şi că urma să rămână în păstrarea lui Barkis până i-o va cere; iar povestea asta o scrisese pe capacul lădiţei cu litere care acum abia se mai puteau descifra.

În toţi aceşti ani tezaurizase, urmărind scopuri lăudabile. Averea lui în numerar se ridica la aproape trei mii de lire. Uzufructul unui capital de o mie de lire îl lăsa lui *mister* Peggotty, pe tot timpul vieţii, urmând ca după moartea acestuia, suma să fie împărţită în cote egale între Peggotty, micuţa Em’ly şi mine, sau aceluia sau acelora dintre noi care-ar supravieţui. Tot restul averii lui îl lăsa Clarei

Peggotty, pe care o numea legatară universală şi executoare testamentară.

Când am dat citire cu glas tare şi cu solemnitatea cuvenită acestui document, explicându-le celor de faţă clauzele care-i priveau, m-am simţit ca un *proctor* în toată puterea cuvântului. Şi am început să cred că a lucra la „Doctors' Commons era o cinste mult mai mare decât bănuisem până atunci. După ce am cercetat cu luare-aminte testamentul, am declarat că e perfect valabil din toate punctele de vedere şi am făcut câteva însemnări marginale cu creionul, mirându-mă singur de întinderea cunoştinţelor mele.

Săptămâna care a precedat înmormântarea am petrecut-o absorbit de aceste îndeletniciri abstrase, întocmind pentru Peggotty un inventar al bunurilor succesorale, punând în ordine toate socotelile şi slujindu-i, spre mulţumirea ei şi a mea, de sfetnic şi îndrumător în toate privinţele. În tot acest răstimp n-am văzut-o niciodată pe micuţa Em'ly, dar mi s-a spus că urma să se căsătorească, fără niciun alai, peste două săptămâni.

N-am luat parte la înmormântare în ţinută de rigoare, dacă mă pot exprima astfel. Vreau să spun că nu m-am îmbrăcat în haine negre şi cu crep, ca o sperietoare de ciori; devreme, dimineaţă, m-am dus pe jos la Blunderstone şi am aşteptat în cimitir sosirea sicriului, care a fost urmat numai de Peggotty şi de fratele ei. *Gentleman-ul* cel nebun privea pe fereastra odăiţei mele; copilul lui *mister* Chillip îşi clătina capul mare şi îşi rotea ochii bulbucaţi, ca să se uite la pastor peste umărul dădacei; *mister* Omer sufla din greu, undeva în arierplan; nu mai era nimeni altcineva de faţă, şi totul s-a petrecut în linişte. După ce înmormântarea a luat sfârşit, ne-am plimbat vreun ceas prin cimitir şi am smuls câteva frunze tinere din copacul ce străjuia mormântul mamei.

Aici mă cuprinde groaza. Un nor se lasă asupra oraşului situat în depărtare, spre care-mi îndrept iar paşii singuratici. Mă tem să mă apropii de el. Îmi este insuportabilă amintirea celor întâmplate în acea noapte de

pomină, amintirea întâmplărilor pe care le voi retrăi dacă-mi urmez povestirea.

De înrăutăţit; nu se vor înrăutăţi lucrurile dacă voi scrie despre ele. Dar nici de îmbunătăţit nu se vor îmbunătăţi. Dacă voi lăsa din mână condeiul şovăitor. Faptele sunt consumate; nimic nu le mai poate schimba.

A doua zi, bătrâna mea dădacă urma să plece cu mine la Londra, pentru validarea testamentului. Micuţa Emily se afla la *mister* Omer. Seara urma să ne întâlnim cu toţii la locuinţa amenajată în vechiul barcaz. Ham avea s-o aducă pe Emily la ora obişnuită. Eu urma să mă întorc singur. *Mister* Peggotty şi soră-sa aveau să se înapoieze împreună, aşa cum veniseră, şi să ne aştepte pe înserat lângă focul din cămin.

M-am despărţit de ei în dreptul portiţei unde odinioară vizionarul Strap[68] se odihnise cu traista lui Roderick Random; în loc s-o pornesc de-a dreptul spre casă, am mers o bucată pe drumul ce ducea spre Lowestoft. Apoi m-am întors şi m-am îndreptat către Yarmouth. Am poposit la un han curăţel, la vreo milă sau două depărtare de podul umblător de care am mai amintit, şi am stat la masă; astfel a trecut ziua, iar când am ajuns la bac, se înnoptase. Ploua cu găleata şi bătea un vânt cumplit, dar luna se afla în dosul norilor, aşa că nu era întuneric.

Curând am zărit casa lui *mister* Peggotty şi lumina care licărea prin geam. Păşind de-a dreptul peste nisipurile în care piciorul se înfunda la fiecare pas, am ajuns la uşă şi am intrat.

Înăuntru domnea o atmosferă foarte plăcută. *Mister* Peggotty isprăvise de fumat luleaua de seară, şi se făceau pregătiri pentru cină. Focul ardea vesel, cenuşa fusese strânsă, iar lădiţă o aştepta pe micuţa Emily la locul ştiut. Peggotty şedea la locul ei de altădată, şi (dacă n-ar fi purtat altă rochie) ai fi zis că nici nu-l părăsise vreodată, îşi reluase cutia de lucru, cu poza catedralei Sfântul Paul pe

[68] Valetul şi prietenul lui Roderick Random, eroul romanului cu acelaşi titlu de Smollett.

capac, cu ruleta ca o colibă, în care era înfăşurat iardul, şi cu mucul de lumânare; şi totul era neschimbat. În colţul ştiut, *missis* Gummidge părea că se frământă, aşa că avea aerul ei obişnuit.

— Aţi venit cel dintâi, *mas'r* Davy! m-a întâmpinat *mister* Peggotty radios. Scoateţi-vă haina, *sir,* dacă-i udă.

— Mulţumesc, *mister* Peggotty, i-am răspuns, dându-i mantaua să mi-o atârne. Nu s-a udat.

— Aveţi dreptate, mi-a zis, pipăind-o la umeri. E uscată ca iasca! Staţi jos, *sir.* Nu-i nevoie să vă mai spun bun venit, căci la noi sunteţi binevenit oricând, v-o spun din toată inima!

— Mulţumesc, *mister* Peggotty, de asta sunt încredinţat. Ei, Peggotty, i-am spus apoi dădacei sărutând-o, ce mai faci, bătrânico?

— Ha, ha! a râs *mister* Peggotty, luând loc lângă noi şi frecându-şi mâinile, uşurat de apăsarea din ultima vreme şi sincer bucuros. Nu se află femeie pe lume, *sir* – cum i-am şi zis – care să aibă cugetul mai împăcat. Şi-a făcut datoria faţă de răposatu, şi răposatu a ştiut treaba asta; şi răposatu s-a purtat cuviincios cu ea, aşa cum şi dânsa s-a purtat cuviincios cu răposatu; şi… şi… *totu-i* în ordine!

Missis Gummidge a gemut.

— Sus inima, mămuco! a îndemnat-o *mister* Peggotty (dar ne-a făcut semn cu capul că recentele întâmplări erau fireşte făcute să-i trezească amintirea bătrânului). Nu fi abătută! Hai, curaj, numai puţintel curaj, şi, ai să vezi, restul o să vină de la sine.

— Nu, Dan'l, nu pentru, mine, i-a întors *missis* Gummidge. Aşa mi-e scris, să rămân orfană şi oropsită.

— Nu, nu-i deloc aşa, a contrazis-o *mister* Peggotty, căutând să-i risipească jalea.

— Ba da, ba da, aşa-i, Dan'l, a stăruit *missis* Gummidge. Nu mi-e scris mie să trăiesc între oameni care au moştenit atâţia bani. Toate-mi merg anapoda. Mai bine ar fi să scăpaţi de mine.

— Ei, dar com aş putea să cheltuiesc eu banii ăia fără matale? a mustrat-o *mister* Peggotty. Ce-s vorbele astea?

Nu-ţi dai seama c-am nevoie de’neata acuma mai mult ca oricând?

— Ştiam eu şi nainte că n-are nimeni nevoie de mine, a izbucnit *missis* Gummidge cu mare jale, şi acum iată că mi-o şi spuneţi! Cum m-aş fi putut aştepta să aibă cineva nevoie de mine, când nu-s decât o biată făptură orfană şi oropsită, căreia toate-i merg anapoda?!

Mister Peggotty s-a cutremurat când a băgat de seamă că rostise cuvinte susceptibile să fie astfel răstălmăcite, dar Peggotty l-a oprit să răspundă, clătinând din cap şi trăgându-l de mânecă. După ce, cu mâhnire adâncă, privind-o pe *missis* Gummidge timp de câteva clipe, *mister* Peggotty s-a uitat la pendula nemţească, s-a ridicat, a scurtat mucul lumânării, şi a aşezat-o în faţa ferestrei.

— Aşa! a zis mulţumit. Aşa, *missis* Gummidge! *(Missis* Gummidge a gemut uşor. Fereastra luminată, ca de obicei! Vă-ntrebaţi, desigur, pen’ce, *sir*? Păi, pentru micuţa noastră Em’ly! Vedeţi ’neavoastră, poteca-i cam întunecoasă şi singuratică după căderea nopţii; de aceea, dacă-s acasă la ceasul cinci obişnuieşte să se întoarcă pon întotdeauna lumânarea în fereastră. Asta, vedeţi ’neavoastră, a adăugat *mister* Peggotty, aplecându-se vesel spre mine, are două rosturi. „Îs acas’!“ zice ea, adică zice Em’ly. De asemenea, Em’ly îşi zice: „E şi unchiu acas’!“ Căci dacă nu-s acasă nu se pone lumina.

— Ce copil eşti! i-a spus Peggotty, căreia îi era cu atât mai drag din această pricină.

— Drept să spun, a răspuns *mister* Peggotty, stând cu picioarele răsghinate şi frecându-le mulţumit cu mâinile şi privind când spre noi, când spre foc, nu-mi vine a crede. Nu prea am mutră de copil.

— Nn tocmai, a încuviinţat Peggotty.

— Nu, a repetat *mister* Peggotty râzând, ; n-am mutră de copil, dar ştii, dacă mă gândesc bine… Puţin’ îmi pasă! Ascultă ce-ţi spun. Când mă duc să văd căsuţa aia frumuşică a micuţei Em’ly, ce să spun, sunt… sunt ca vrăjit, a declarat *mister* Peggotty, apăsând subit asupra acestor cuvinte. Iac-aşa! Ce să spun, o regăsesc parcă pe Em’ly în

lucrurile cele mai mărunte. Le iau în mână, le las jos şi le ating cu aceeaşi băgare de seamă cu care aş atinge-o pe Em'ly. La fel şi cu bonetele ei, şi cu toate celelalte. Pentru nimic în lume n-aş suferi să le boţească cineva. Se prea poate să ai dreptate, în ochii tăi nu-s decât un copil, cu toată înfăţişarea mea de arici-de-mare, a încheiat *mister* Peggotty, râzând cu hohote.

Am râs şi eu şi Peggotty, dar mai puţin zgomotos.

— Vezi, a urmat *mister* Peggotty, după ce şi-a mai frecat picioarele o bucată de vreme, asta se datoreşte, cred, faptului că pe vremea când nu-mi ajungea nici până la genunchi, m-am jucat atât de mult cu ea de-a turcii, de-a franţujii, de-a rechinii şi de-a, tot felul de venetici... ei, Doamne, aşa-i... şi de-a leii, şi balenele, şi de-a mai ştiu eu ce... Şi, vezi, aşa m-am deprins. Uite-acum, la lumânarea asta, a zis *mister* Peggotty, arătând vesel cu mâna înspre, fereastră, ştiu prea bine că, după ce s-o mărita şi ne-o părăsi, o s-o pun mereu în acelaşi loc. Ştiu prea bine că seara, ori de câte ori voi fi aici (şi, Doamne, chiar dac-aş ajunge nespus de bogat, unde în altă parte aş putea să mă duc?) şi dânsa n-o să fie aici, am să pon lumânarea în fereastră şi am să mă aşez în faţa căminului, ca şi cum aş aştepta-o, cum aştept acum. Ai dreptate, a recunoscut *mister* Peggotty râzând din nou cu hohote, nu-s decât un copil cu înfăţişare de arici-de-mare! Şi chiar în clipa asta, când văd lumânarea aprinsă, îmi zic: „Em'ly o vede! Em'ly vine!" Ai dreptate, nu-s decât un copil cu înfăţişare de arici-de-mare! Ai perfectă dreptate, a încheiat *mister* Peggotty, întrerupându-şi hohotele de râs şi bătând din palme, căci, iat-o!

Dar nu era decât Ham. Pare-se că ploaia se înteţise de când venisem, căci Ham îşi trăsese pe ochi pălăria cernită de marinar.

— Unde-i Em'ly? l-a întrebat *mister* Peggotty,

Ham a făcut un semn din cap, vrând parcă să arate că era afară. *Mister* Peggotty a luat lumânarea din fereastră, i-a tăiat mucul, a pus-o pe masă şi s-a apucat să aţâţe focul, când Ham, care nu se mişcase, a spus:

— *Mas'r* Davy, n-aţi vrea să veniţi puţin afară, să vedeţi ce vrem să vă arătăm Em'ly şi cu mine?

Am ieşit împreună. La uşă, când am trecut pe lângă el, am băgat de seamă cu spaimă şi mirare că era palid ca un mort. M-a împins repede afară şi a tras uşa după noi. Numai după noi.

— Ham, ce s-a întâmplat?

— *Mas'r* Davy…

Vai nenorocitul, amarnic a mai început să plângă!

Am înlemnit în faţa acestei izbucniri de jale. Nu mai ştiu ce mi-am închipuit sau ce anume presimţiri am avut. N-am putut decât să stau şi să mă uit la el.

— Ham! Bunul şi sărmanul meu prieten! Pentru numele lui Dumnezeu, spune-mi, ce s-a întâmplat?

— *Mas'r* Davy, dragostea mea – mândria şi nădejdea inimii mele – pentru care mi-aş fi dat şi viaţa şi mi-aş mai da-o încă… a fugit!

— A fugit!

— Em'ly a fugit! Vai, *mas'r* Davy, închipuiţi-vă numai com a fugit, dacă eu (care o iubesc mai presus de orice) mă rog bunului şi milostivului Dumnezeu mai degrabă să-i ia viaţa decât s-o lase să se afunde în mocirlă şi să se acopere de ruşine!

Până în clipa de faţă căutătura ochilor săi ridicaţi către cerul întunecat, tremurul mâinilor sale împreunate, durerea ce i se citea pe faţă au rămas legate în mintea mea de acele ţărmuri pustii. Pentru mine sunt pe veci cufundate în beznă, şi dânsul este singur în mijlocul scenei.

— 'Neavoastră sunteţi om învăţat, mi-a zis apoi cu glas precipitat şi ştiţi ce-i mai bine şi mai potrivit. Ce să le spun celor din casă? Cum să-i dau lui vestea asta cumplită, *mas'r* Davy?

Am văzut uşa mişcându-se şi am încercat, instinctiv, să ţin clanţa dinafară, ca să mai câştig o clipă. Era însă prea târziu. *Mister* Peggotty a scos capul pe uşă, şi niciodată nu voi uita cum s-a schimbat la faţă când ne-a văzut, nici de mi-ar fi dat să trăiesc cinci sute de ani.

Îmi amintesc un geamăt şi un ţipăt sfâşietor, şi femeile

îmbulzindu-se în jurul lui, şi noi toţi ceilalţi în picioare în odaie; eu ţinând în mână o hârtie ce mi-o dăduse Ham; iar *mister* Peggotty, cu haina descheiată, cu părul răvăşit, cu faţa şi buzele foarte albe şi cu un fir de sânge ce i se prelingea pe piept (cred că-i ţâşnise pe gură), se uita ţintă la mine.

— Citiţi-o, *sir* mi-a şoptit el cu glas tremurător. Dar încet, vă rog. Nu ştiu dac-o să pot înţelege.

În mijlocul unei tăceri mormântale, am citit de pe fila pătată de lacrimi:

Când voi, care mă iubiţi mult mai mult decât aş fi meritat vreodată, chiar şi când aveam cugetul curat, o să citiţi aceste rânduri, eu am să fiu departe...

— „Am să fiu departe“... a îngânat dânsul. Staţi! Em’ly departe. Citiţi înainte!

Mâine în zori am să părăsesc căminul meu drag, dragul meu cămin... vai, căminul meu drag...

Scrisoarea era datată din ajun.

... Şi n-am să mă mai întorc niciodată, afară numai dacă dânsul mă va aduce înapoi o lady. *Diseară, multe ceasuri după ce voi fi plecat, veţi găsi această scrisoare în locul meu. Vai, de-aţi şti cum mi se rupe inima! Dacă ai şti cât sufăr măcar tu, căruia i-am făcut atâta rău şi care niciodată nu mă vei putea ierta! Prea sunt păcătoasă ca să-ţi scriu despre mine! Vai, caută mângâiere în gândul că sunt atât de dezmăţată. Pentru numele lui Dumnezeu, te rog spune-i unchiului că mai mult ca acuma nu l-am iubit niciodată! Daţi uitării cât de buni şi prietenoşi aţi fost voi toţi cu mine – dă uitării faptul că trebuia să ne căsătorim – şi încercaţi de vă gândiţi la mine ca şi cum aş fi murit de mică şi aş fi înmormântată departe. Roagă-te cerului, de care mă despart acum, să aibă milă de unchiul! Spune-i că mai mult ca acum nu l-am iubit niciodată. Fii mângâierea lui!*

Îndrăgosteşte-te de o fată bună, care pentru unchiul să fie ceea ce am fost eu cândva, care să-ţi fie credincioasă şi să fie vrednică de tine, şi să nu ai parte în viaţă de altă ruşine decât aceea pe care eu ţi-am adus-o. Dumnezeu să vă binecuvânteze pe toţi! Mă voi ruga deseori, în genunchi, pentru voi. Dacă dânsul nu mă va aduce înapoi o lady *şi nu voi mai cuteza să mă rog pentru mine, mă voi ruga pentru voi toţi. Spune-i unchiului toată dragostea mea, acum când mă despart de el. Ultimele lacrimi şi ultimele mulţumiri sunt pentru unchiu!*

Asta era tot.

Multă vreme după ce sfârşisem de citit, a rămas cu ochii aţintiţi asupra mea. În cele din urmă m-am încumetat să-i întind mâna şi să-l rog, aşa cum m-am priceput, să se stăpânească.

— Mulţumesc, *sir,* mulţumesc, mi-a răspuns, fără nicio schimbare în expresie.

I-a vorbit şi Ham. *Mister* Peggotty a luat parte în aşa măsură la durerea *lui,* încât i-a strâns mâna; dar a rămas neclintit, şi nimeni n-a îndrăznit să-l tulbure.

În cele din urmă, ca şi cum s-ar fi trezit dintr-un vis urât, *mister* Peggotty şi-a întors încet privirea de la mine şi s-a uitat de jur împrejur prin odaie. Apoi a întrebat cu glas scăzut:

— Cine-i? Vreau să-i ştiu numele.

Ham mi-a aruncat o privire şi brusc m-am cutremurat.

— Este de presupus că-i un bărbat la mijloc, a insistat *mister* Peggotty. Cine-i?

— *Mas'r* Davy! s-a rugat Ham. Ieşiţi puţin şi lăsaţi-mă să-i spun. Nu-i nevoie s-auziţi ce-i spun, *sir.*

M-am cutremurat din nou. M-am prăbuşit pe un scaun şi am încercat, să-i răspund; dar limba mi se împleticea în gură şi ochii îmi erau împăienjeniţi.

— Vreau să-i ştiu numele! l-am auzit spunând din nou.

— În vremea din urmă, a zis Ham şovăind, un servitor a fost văzut dând târcoale pe aici. A fost văzut şi un *gen'lm'n.* Ţineau unul de altul.

Mister Peggotty asculta nemişcat ca şi înainte, cu singura deosebire că acum îşi aţintise privirea asupra lui.

— Noaptea trecută, servitorul, a urmat Ham, a fost văzut împreună cu biata noastră fetiţă. De o săptămână şi mai bine se afla ascuns undeva pe aici. Se zicea că ar fi plecat, dar el se ascundea. Zău, ieşiţi puţin, *mas'r* Davy, ieşiţi!

Am simţit braţul lui Peggotty în jurul gâtului, dar nu m-aş fi putut urni din loc nici dacă s-ar fi prăbuşit casa peste mine.

— Afară din oraş, pe şoseaua ce duce la Norwich, azi în zori a fost văzută o trăsură necunoscută, cu cai înhămaţi, a urmat Ham. Servitorul acela ba venea, ba pleca şi iar venea la trăsură. Când a venit ultima oară, Em'ly era cu el. Celălalt era înăuntru. Ăsta-i vinovatul.

— Doamne-Dumnezeule! a izbucnit *mister* Peggotty, trăgându-se înapoi şi ridicând mâna, de parcă ar fi vrut să se ferească de o vedenie îngrozitoare. Să nu-mi spui că se numeşte Steerforth!

— *Mas'r* Davy, a exclamat Ham cu vocea, sugrumată, nu-i vina 'neavoastră, departe de mine gândul de a vă face vreo vină, dar numele lui e Steerforth, şi-i un ticălos afurisit!

Mister Peggotty n-a scos niciun cuvânt, n-a vărsat nicio lacrimă, n-a făcut nicio mişcare, până ce, parcă trezindu-se subit, şi-a smuls din cui scurta cea groasă.

— Ajutaţi-mă s-o îmbrac! Sunt ca trăsnit şi nu pot singur, a zis nerăbdător. Ajutaţi-mă s-o îmbrac. Aşa! a zis după ce cineva l-a ajutat să îmbrace scurta. Acum daţi-mi şi pălăria de colo!

Ham l-a întrebat unde voia să se ducă.

— Mă duc să-mi caut nepoata. Mă duc după Em'ly a mea. Mai întâi mă duc să sparg barca aceea şi s-o dau la fund, aşa cum mă jur pe viaţa mea că l-aş fi înecat şi pe *el* dac-aş fi avut cea mai mică bănuială de ce dospea în mintea lui! Să mă bată Dumnezeu, a urmat el mânios, cu pumnul drept încleştat, dacă nu l-aş fi înecat, aţa cum şedea înaintea mea. Cum stăteam faţă în faţă, şi dacă n-aş fi avut cugetul împăcat! Mă duc să-mi caut nepoata.

— Unde? a strigat Ham, tăindu-i drumul spre uşă.

— Pretutindeni! O să-mi caut nepoata în lumea întreagă. Am s-o găsesc pe biata mea nepoată batjocorită şi am s-o aduc înapoi! Nimeni să nu-ncerce a mă opri! Îţi spun că mă duc să-mi caut nepoata!

— Nu, nu! a strigat *missis* Gummidge, apucată de un acces de plâns, despărţindu-i. Nu, nu, Dan'l, nu-n halul în care te afli acum, ! Ai să pleci s-o cauţi niţel mai târziu, bietul, bietul meu Dan'l, şi o să fie bine! Da' nu-n halul ăsta! Şezi jos şi iartă-mă, Dan'l, dacă ţi-am pricinuit necazuri! Ce sunt toate supărările *mele* faţă de asta? Şi hai să ne amintim de vremurile când dânsa nu era decât o orfană, şi Ham la fel, când eu nu eram decât o văduvă săracă, şi m-ai luat în casa ta. Asta o să-ţi mai aline inima, Dan'l, a urmat dânsa, lăsându-şi capul pe umărul lui, şi ai să-nduri mai bine durerea, căci, doar ştii făgăduiala, Dan'l: „Ori de câte ori aţi făcut aceste lucruri unuia dintre aceşti foarte neînsemnaţi fraţi ai mei, mie mi le-aţi făcut"; şi aceste cuvinte nu pot să nu se adeverească sub acest acoperiş, care ne-a fost adăpost atâţia, atâţia ani de-a rândul!

Se liniştise aproape; şi când l-am auzit plângând, pornirea ce simţeam să cad în genunchi, să le cer iertare pentru năpasta ce-o adusesem asupra casei lor şi să-l blestem pe Steerforth a făcut loc unei porniri mai sănătoase. Inima-mi atât de împovărată a aflat aceeaşi uşurare şi am plâns şi eu.

CAPITOLUL XXXII

PRIMII PAŞI ÎNTR-O LUNGĂ CĂLĂTORIE

Ceea ce-mi pare mie firesc cred că trebuie să pară firesc şi altora, şi de aceea nu mă sfiesc să spun că niciodată nu l-am iubit mai mult pe Steerforth decât în clipa în care

legăturile care ne uneau au fost rupte. În momentele de adâncă amărăciune, după ce a ieşit la iveală ticăloşia lui, am preţuit mai mult ca oricând strălucitele sale aptitudini, m-am înduioşat mai tare gândindu-mă la părţile lui bune şi am recunoscut mai nepărtinitor acele însuşiri care i-ar fi îngăduit să ajungă un om plin de nobleţe şi să-şi făurească un nume mare. Cu toate că îmi dădeam prea bine seama de rolul pe care, fără voie, îl jucasem în profanarea unui cămin nepătat, cred că dacă întâmplarea mi l-ar fi scos în cale, n-aş fi fost în stare să-i fac nicio mustrare. Deşi încetase să mă mai fascineze, l-aş fi iubit mai departe şi aş fi păstrat cu atâta duioşie amintirea vechii mele afecţiuni pentru dânsul, încât cred că m-aş fi purtat ca un copil slab la minte, asta în toate privinţele, afară de una, şi anume: în privinţa gândului că am mai putea fi vreodată prieteni. Iluzia asta n-am mai nutrit-o nicicând. Simţeam aşa cum simţise şi el, de altfel, că între noi totul era sfârşit. N-am aflat niciodată ce amintiri avea despre mine – pesemne că vor fi fost fugare, lesne de alungat – eu însumi îmi aminteam de el ca despre un prieten scump care a murit.

Da, Steerforth, de mult ai părăsit scena acestei jalnice povestiri! S-ar putea ca, fără voie, la scaunul Judecăţii de Apoi, durerea mea să fie socotită drept mărturie împotriva ta; ştiu însă că niciodată gândurile sau reproşurile mele amare nu te vor învinui!

Vestea acestei întâmplări s-a răspândit atât de iute în oraş, încât a doua zi dimineaţă, când am trecut pe străzi, am auzit oamenii vorbind de ea pe la porţi. Mulţi erau severi cu dânsa, iar câţiva, puţini la număr, dădeau vino pe el, dar în ceea ce-i privea pe tatăl adoptiv şi pe logodnic toţi erau de aceeaşi părere. Oamenii de toate categoriile le arătau un respect plin de bunăvoinţă şi delicateţe. Dis-de-dimineaţă, când i-au văzut pe amândoi trecând cu paşi rari pe plajă, marinarii s-au ţinut deoparte, şi pâlcuri-pâlcuri au vorbit între ei, compătimindu-i.

I-am întâlnit şi eu pe plajă, chiar la marginea apei. Aş fi văzut cât de colo că nu închiseseră ochii toată noaptea, chiar şi dacă Peggotty nu mi-ar fi spus că rămăseseră

împietriţi, aşa cum îi lăsasem, până s-a luminat de ziuă. Păreau vlăguiţi; şi mi s-a părut că într-o singură noapte capul lui *mister* Peggotty se plecase mai mult decât în toţi anii de când îl cunoşteam. Dar amândoi erau dârzi şi întunecaţi ca marea, care, în clipa aceea, se întindea calmă, fără valuri, sub cerul plumburiu, legănată însă la intervale regulate de o hulă puternică – întocmai ca o făptură ce răsuflă în somn – tivită la orizont cu o geană de lumină argintie, dăruită de soarele nevăzut.

— Am chibzuit o mulţime despre ce s-ar cuveni şi despre ce nu s-ar cuveni să facem, mi-a spus *mister* Peggotty, după ce am făcut împreună vreo câţiva paşi în tăcere. Dar acum ştim ce cale trebuie s-apucăm.

Uitându-mă la Ham, care tocmai privea în larg, la acea geană de lumină depărtată, mi-a trecut deodată prin minte un gând înfricoşător – cu toate că faţa-i era calmă, cu toate că pe faţă nu i se citea altceva decât o hotărâre de neclintit – şi anume gândul că de l-ar întâlni pe Steerforth, l-ar ucide.

— Aici mi-am făcut datoria, *sir,* a zis *mister* Peggotty. Acum trebuie să mă duc s-o caut... S-a oprit o clipă, şi apoi a urmat cu glas mai hotărât: Mă duc s-o caut. Asta mi-e datoria de acum înainte.

Când i-am cerut să-mi spună unde avea de gând s-o caute, a clătinat din cap şi m-a întrebat dacă hotărâsem să plec la Londra a doua zi. I-am răspuns că anume nu plecasem azi, pentru a-i putea fi de folos, dar că eram gata de plecare oricând ar fi dorit.

— Mâine plec cu ’neavoastră, *sir,* dacă nu vă e cu supărare, mi-a zis.

Am mai mers o bucată de vreme împreună, în tăcere.

— Ham o să-şi vadă mai departe de lucrul lui, a reluat el, şi o să locuiască la soru-mea. Cât despre vechiul barcaz...

— Aveţi de gând să-l părăsiţi, *mister* Peggotty? l-am întrebat cu glas scăzut.

— Locul meu, *mas’r* Davy, nu mai e aici, mi-a răspuns. Dacă vreodată de când este întunerec deasupra adâncului s-a scufundat o ambarcaţiune, nu-ncape îndoială că barcazul a naufragiat. Dar nu, *sir* nu; asta nu-nseamnă c-aş

avea de gând să-l las în părăsire. Departe de mine.

Am mai mers o bucată ca mai înainte, până ce a început să-mi explice:

— Dorinţa mea, *sir,* e ca zi şi noapte, iarna şi vara, s-arate aşa cum a arătat întotdeauna, de când l-a văzut ea întâia oară. Dacă s-ar întâmpla vreodată să vină-napoi, n-aş vrea ca vechiul cămin să-i pară neprimitor, ci, dimpotrivă, înţelegeţi ’neavoastră, aş vrea s-o atragă, s-o îmbie, ca, înfruntând ploaia şi vântul, să se apropie ca o nălucă de ferestruică şi s-arunce o privire înăuntru, să revadă colţişorul de lângă foc. S-ar putea ca atunci, *mas’r* Davy, văzând-o numai pe *missis* Gummidge, să prindă curaj şi să intre tremurând; s-ar putea chiar să se culce în patul ei şi să-şi odihnească din nou capul zbuciumat acolo unde fusese atât de veselă altădată.

N-am fost în stare să-i răspund, cu toate c-am încercat.

— În fiecare noapte, a urmat *mister* Peggotty, îndată ce se lasă întunericul, lumânarea va fi aşezată la locul ei obişnuit, lângă geam pentru ca, de-ar zări-o cumva, să-i spună parcă: „Vino-napoi, fetiţo, vino-napoi!“ Dacă pe-nserate ai s-auzi vreodată ciocănind la uşa mătuşii, să nu te duci să deschizi, Ham, mai ales de vei auzi ciocănind uşor. Mai bine ea – nu tu – s-o întâmpine pe copila mea pierdută!

Ne-a luat-o puţin înainte şi a mers singur câteva minute. M-am uitat iar la Ham în acest interval, şi văzând că avea aceeaşi expresie aţintită asupra luminii aceleia depărtate, i-am atins braţul.

De două ori a trebuit să-l strig pe nume, cum strigi ca să trezeşti din somn pe cineva, înainte ca să mă bage în seamă. Când, în cele din urmă, l-am întrebat la ce se gândea, mi-a răspuns:

— La ce-mi stă în faţă, *mas’r* Davy, şi la ce-i colo.

— Vrei să spui la viaţa ce-ţi stă înainte? l-am întrebat, căci, zăpăcit, arătase către larg.

— Da*, mas’r* Davy. Nu prea ştiu com se face, dar de colo mi s-a părut c-o să vină sfârşitul, mi-a răspuns privindu-mă, ca şi cum abia s-ar fi dezmeticit, dar cu aceeaşi expresie hotărâtă.

— Ce sfârşit? l-am descusut, stăpânit de gândul care mă înfricoşase înainte.

— Nu ştiu, mi-a spus îngândurat; îmi aduceam aminte că totul a început aici… şi apoi a venit sfârşitul. Dar a trecut! *Mas'r* Davy, a adăugat el apoi, răspunzând, cred, privirii mele. Nu trebuie să vă temeţi de mine; sunt puţin cam fâstâcit; nu mă dumiresc defel.

Ceea ce însemna, de fapt, că nu mai era stăpân pe sine şi că se simţea cu totul buimac.

Mister Peggotty oprindu-se ca să-l ajungem din urmă, ne-am apropiat şi n-am mai scos niciun cuvânt. Şi până la deznodământul inevitabil, care s-a produs la timpul său, nu o dată mi-am adus aminte de scena asta şi de gândul de mai nainte.

Fără a băga de seamă, ne apropiasem de vechiul barcaz şi am intrat. Missis Gummidge nu şedea morocănoasă în colţul ei, ci pregătea de zor gustarea de dimineaţă. A luat pălăria lui *mister* Peggotty, i-a tras scaunul mai aproape şi i-a vorbit cu atâta blândeţe şi duioşie, că n-am mai recunoscut-o.

— Dan'l dragă, i-a zis, trebuie să bei şi să mănânci, şi să-ţi ţii puterile, căci altfel n-ai să fii în stare să faci nimic. Încearcă, dragule! Şi dacă te plictisesc cu zornăiala, voia să spună cu pălăvrăgeala, spune-mi, Dan'l, şi am să-ţi dau pace!

După ce' ne-a servit pe toţi, s-a retras lângă fereastră şi a început a cârpi cu mare sârguinţă cămăşi şi alte rufe de-ale lui *mister* Peggotty, împăturindu-le apoi frumos şi aşezându-le într-un sac marinăresc de pânză impermeabilă. Şi în acelaşi timp a continuat să vorbească domol:

— Să ştii, Dan'l, şi zi şi noapte, vara şi iarna, totdeauna am să fiu aici şi totul o să fie rânduit cum doreşti. Nu prea am învăţat carte, dar am să-ţi scriu din când în când, cât o să lipseşti, şi o să-ţi trimit scrisorile la *mas'r* Davy. Poate că, din când în când, ai să-mi scrii şi tu, Dan'l, cum îţi merge în aste singuratice şi-amarnice călătorii.

— Teamă mi-e c-ai să te simţi tare stingheră pe-aici! i-a zis *mister* Peggotty.

— Nu, nu, Dan’l, i-a răspuns, câtuşi de puţin. Nu purta tu grija mea. O s-am destulă treabă ca să ţin ogeacul *(miss* Gummidge voia să spună casa) până te-i înapoia, un ogeac pentru oricine s-ar întâmpla să vină înapoi, Dan’l. Când o fi vreme frumoasă, o să stau în faţa uşii, aşa ca altădată. Că de s-ar întâmpla să vină cineva, de departe s-o vadă pe bătrâna văduvă că-l aşteaptă credincioasă.

Cât de mult se schimbase *missis* Gummidge într-un răstimp atât de scurt! Era alt om. Se arăta atât de devotată, pricepea atât de repede ce trebuia spus şi ce trebuia trecut sub tăcere; nu se mai gândea la sine şi ţinea atât de grijuliu seama de durerile celorlalţi, că mă uitam la ea cu un fel de veneraţie, Cât a mai muncit în ziua aceea! Erau nenumărate lucruri care trebuiau aduse de pe plajă şi închise în şopron – vâsle, năvoade, vele, saule, vergi, catarge, oale pentru homari, saci cu nisip şi câte altele! Şi cu toate că s-ar fi găsit mulţi care să dea o mână de ajutor, căci nu se afla om pe plajă să nu fi fost bucuros să lucreze din răsputeri pentru *mister* Peggotty, numai să-l fi poftit cineva, ea totuşi nu s-a lăsat şi a trudit ziua întreagă, cărând poveri peste puterile ei şi alergând de colo-colo, făcând fel de fel de drumuri inutile. Cât despre necazurile ei, nu se mai plângea deloc, de ai fi zis că uitase cu desăvârşire de ele. Faptul că, pe lângă simpatia arătată celor din jur, îşi păstra tot timpul voia bună nu era desigur cea mai neînsemnată dintre schimbările ce se petrecuseră în purtarea ei. Nu mai era defel plângăreaţă. Toată ziua, de dimineaţă până seara, n-am băgat de seamă să-i fi tremurat glasul măcar o dată sau să-i dea o singură lacrimă. Când am rămas singuri – *mister* Peggotty, ea şi cu mine – şi când, istovit, *mister* Peggotty a căzut într-un somn adânc, *missis* Gummidge a izbucnit într-un plâns cu sughiţuri abia înăbuşite şi trăgându-mă spre uşă, mi-a spus:

— Domnul să te binecuvânteze, *mas’r* Davy, să-i rămâi totdeauna prieten bietului de el!

Apoi a dat buzna afară, să se spele pe faţă, ca să poată şedea liniştită lângă el şi s-o găsească lucrând atunci când s-o trezi. Într-un cuvânt, până seara, când am plecat, *missis*

Gummidge devenise sprijinul cel mai de nădejde al lui *mister* Peggotty în durerea lui; şi lecţia oferită de *missis* Gummidge şi noua experienţă ce mi-o prilejuise mi-au dat mult de gândit.

Pe la ceasurile 9 sau 10, străbătând trist uliţele oraşului, am ajuns la uşa prăvăliei lui *mister* Omer. Fiica lui mi-a spus că *mister* Omer pusese atât de mult la inimă cele petrecute, încât toată ziua se simţise rău şi se dusese la culcare fără a-şi fuma luleaua.

— O făţarnică şi-o ticăloasă! mi-a zis *missis* Joram, Niciodată n-a fost ceva de capul ei!

— Nu vorbiţi aşa! am protestat. Nici dumneavoastră nu credeţi acest lucru.

— Ba cred! a exclamat *missis* Joram, pornită.

— Nu, nu, nu cred!

Missis Joram a scuturat din cap, silindu-se să-şi dea un aer sever şi neîndurat; dar nu şi-a putut stăpâni firea duioasă şi a zâmbit în plus. Eram încă tânăr, desigur; dar am preţuit această explozie de compătimire şi mi s-a părut că-i stătea bine, chiar foarte bine, în calitatea ei de soţie şi mamă devotată.

— Ce-o să facă? a bolborosit Minnie. Unde o să se ducă? Ce-o să se aleagă de ea? O, cum de a putut dovedi atâta cruzime faţă de sine însăşi şi faţă de dânsul?

Mi-am amintit de vremea când Minnie era o fată tânără şi drăguţă; şi m-a bucurat faptul că şi ea îşi amintea cu atâta emoţie de acele zile.

— Micuţa mea Minnie, a zis *missis* Joram, s-a dus adineauri la culcare. Şi chiar în somn suspina după Em’ly. Toată ziua Minnie a plâns după ea şi mereu m-a întrebat dacă într-adevăr Em’ly e rea. Ce pot să-i spun, când, mai deunăzi seara, când a fost la noi ultima oară, Em’ly a luat panglica ce-o purta la gât şi a legat-o în jurul gâtului lui Minnie, şi şi-a pus capul pe pernă lângă ea, şi a stat aşa, până ce a adormit micuţa?! Panglica aceea Minnie o mai poartă la gât şi acum. Poate că nu s-ar cuveni, dar ce să fac? Em’ly e foarte rea, dar se iubeau atât de mult! Şi fetiţa nu ştie nimic!

Missis Joram era atât de necăjită, încât bărbatul ei a ieşit ca s-o liniştească. Lăsându-i împreună, am pornit-o spre casa lui Peggotty, mai mâhnit încă decât înainte.

Făptura asta atât de bună – adică Peggotty – uitând recentele încercări prin care trecuse şi nopţile nedormite, rămăsese la fratele ei, unde avea de gând să stea până dimineaţa. Afară de mine, în casă nu se afla decât o bătrână, tocmită să se ocupe de gospodărie cu câteva săptămâni înainte, când Peggotty n-a mai pridiidit să vadă de treburile casnice. Neavând nevoie de ea, am trimis-o la culcare, spre mulţumirea ei; după care m-am aşezat în bucătărie în faţa vetrei, ca să mai chibzuiesc la cele întâmplate.

Toate acestea le pritoceam în mintea mea, împreună cu scena morţii lui *mister* Barkis, îndreptându-mă, purtat de apele refluxului, către depărtările asupra cărora dimineaţa Ham îşi aţintise atât de ciudat privirile, când deodată am fost trezit din această rătăcire de un ciocănit la uşă. Era un ciocănel la intrare dar zgomotul nu de la el venea. Bătuse cineva cu mâna, şi anume în partea de jos a canatului – poate un copil.

Am tresărit cum ar tresări o persoană de vază dacă i-ar ciocăni la uşă un valet. Am deschis uşa şi, în primul moment, spre marea mea uimire, n-am văzut decât o umbrelă mare, ce parcă umbla, singură. Dar peste o clipă am descoperit-o sub umbrelă pe *miss* Mowcher.

Poate că nu i-aş fi făcut o primire tocmai călduroasă dacă, în clipa când a dat la o parte umbrela, pe care, cu toate sforţările depuse, n-a fost în stare s-o închidă aş fi citit pe faţa ei acea expresie „zănatică“, de care fusesem atât de impresionat cu prilejul primei şi unicei noastre întâlniri. Când şi-a ridicat însă faţa spre mine, am văzut că era foarte serioasă, iar când am descotorosit-o de umbrelă (o umbrelă care l-ar fi stânjenit şi pe uriaşul irlandez[69]), şi-a frânt mânuţele cu atâta mâhnire, încât am simţit oarecare

[69] Aluzie la Charles Bryne (1761—1783) un irlandez înalt de peste 2,5 m, prezentat la Londra ca un fenomen.

simpatie pentru dânsa.

— *Miss* Mowcher! am exclamat, după ce m-am uitat în sus şi în jos pe uliţa pustie, fără a şti prea bine ce mă aşteptam să văd. Ce vă aduce aici? Ce s-a întâmplat?

Mi-a făcut semn cu mâna dreaptă să-i închid umbrela şi, strecurându-se iute pe lângă mine, a intrat în bucătărie. După ce am închis uşa, am intrat şi eu cu umbrela în mână şi am găsit-o aşezată pe un colţ al galeriei din faţa vetrei – era o galerie de fier nu prea înaltă, care avea sus două bare plate pe care se puneau farfuriile – la umbra căldării cu apă fiartă, hâţâindu-se şi frecându-şi genunchii cu mâinile, ca şi cum ar fi avut dureri.

Destul de neliniştit la gândul că eram singurul beneficiar al acestei vizite insolite şi singurul spectator al acestor purtări ciudate, am exclamat din nou:

— Vă rog, *miss* Mowcher, spuneţi-mi, ce s-a întâmplat? Vă doare ceva?

— Dragul meu prieten, mi-a răspuns *miss* Mowcher, ducându-şi amândouă mâinile la piept. Aici mă doare, mă doare foarte tare. Mă chinuieşte gândul că de-aş fi ştiut, poate mi-ar fi stat în putere să împiedic tot ce s-a întâmplat, dacă n-aş fi fost o smintită şi-o nebună!

Din nou boneta ei mare (mult prea mare pentru statura ei) a prins a se clătina înainte şi înapoi, o dată cu trupul, care se hâţâna, în vreme ce pe perete o bonetă uriaşă se legăna în tact cu ea.

— Mă mir, i-am spus, să vă văd atât de posomorâtă şi atât de tulburată… dar mi-a curmat vorba.

— Da, aşa se întâmplă totdeauna! Când văd că există simţăminte omeneşti într-o stârpitură ca mine, tinerii ăştia fără minte, care au crescut mari şi chipeşi, se miră cu toţii! Se joacă, petrec cu mine, şi apoi, când s-au săturat, mă aruncă şi se minunează că sunt mai simţitoare decât un cal de lemn sau soldat de plumb! – Da, da, aşa se întâmplă. Vechea poveste!

— Aşa o fi cu alţii, i-am răspuns, dar nu cu mine, vă rog să mă credeţi. Poate că n-ar fi trebuit să mă mir văzându-vă în starea asta, căci vă cunosc prea puţin. V-am spus, fără a

cumpăni, ce am gândit.

— Ce pot face? mi-a zis pitica, ridicându-se şi întinzând braţele ca s-o văd. Uite! Aşa cum sunt eu a fost şi tata; aşa-i şi sora; aşa-i şi fratele. De mulţi ani muncesc pentru sora şi pentru fratele, muncesc din greu, *mister* Copperfield, toată ziua muncesc. Trebuie să trăiesc. Nu fac rău nimănui. Dacă există oameni atât de nechibzuiţi şi atât de cruzi încât să râdă de mine, ce-mi rămâne altceva de făcut decât să-mi bat şi eu joc de mine, de ei, de toate? Şi dacă fac acest lucru, a cui e vina? A mea?

Nu. Mi-am dat seama că nu era vina ei.

— Dacă făţarnicului dumneavoastră prieten i-aş fi arătat că sunt o pitică simţitoare, a urmat ea, dând din cap şi privindu-mă cu un aer grav şi mustrător, credeţi că mi-ar fi dat vreun, sprijin sau mi-ar fi arătat bunăvoinţă? Dacă micuţa Mowcher (care n-are nicio vină că-i aşa cum o vezi, tinere *gentleman)* s-ar fi plâns lui sau altuia ca el, povestindu-i necazurile ei, crezi că i-ar fi ascultat cineva păsul? Micuţa Mowcher tot ar trebui să trăiască, chiar dacă ar fi cea mai slută şi mai proastă dintre pigmei, dar n-ar avea cu ce. Nu, n-ar avea. Ar putea să tot alerge după o bucăţică de pâine cu unt, şi tot hrănindu-se cu aer, ar ajunge să-şi dea duhul!

Miss Mowcher s-a cocoţat la loc pe galerie, şi-a scos batista şi şi-a şters ochii.

— Dac-aveţi inimă, şi cred c-aveţi, a urmat ea, ar trebui să-mi mulţumiţi, pentru că, deşi ştiu prea bine cum sunt, mai pot fi veselă şi îndura toate. În orice caz, sunt mulţumită că mi-am putut croi şi eu un drumuleţ în viaţă, fără să datorez nimănui nimic, şi că, în schimbul celor ce mi se dau, din prostie sau din vanitate, pot să zvârl şi eu baloane de săpun. Că nu mă plâng de tot ce-mi lipseşte, e cu atât mai bine pentru mine şi nu aduce pagubă nimănui. Dacă-s o jucărie pentru voi, uriaşii, fiţi cel puţin îngăduitori cu mine!

Miss Mowcher şi-a pus batista la loc în buzunar şi a urmat, uitându-se tot timpul ţintă la mine:

— Tocmai v-am zărit pe stradă. Vă daţi seama, cred, că,

având picioare şi răsuflare scurtă, nu-s în stare să merg la fel de repede ca dumneavoastră, aşa că nu v-am putut ajunge din urmă, dar am bănuit unde vă duceţi şi am venit după dumneavoastră. Am mai fost o dată pe aici azi, dar femeia nu era acasă.

— O cunoaşteţi? am întrebat-o.

— Am auzit vorbindu-se de *ea* şi despre ea la „Omer şi Joram“, mi-a răspuns *miss* Mowcher. Am fost la ei azi-dimineaţă pe la şapte. Vă mai aduceţi aminte ce mi-a spus Steerforth despre biata fată când v-am întâlnit pe amândoi la han?

Când mi-a pus această întrebare, boneta ei a început din nou a se legăna în tact cu umbra bonetei care juca pe perete.

Îmi aminteam foarte bine cuvintele la care făcea aluzie, căci în ziua aceea îmi reveniseră în minte de mai multe ori. Şi i-am spus acest lucru.

— Arde-l-ar focul! a zis pitica, ridicând degetul arătător în dreptul ochilor ei scăpărători. Iar servitorul acela afurisit să aibă parte înzecită de toate necazurile iadului! Am crezut că *dumneavoastră* sunteţi îndrăgostit de ea?

— Eu?

— Ce copil, ce copil sunteţi! Pentru numele lui Dumnezeu, a exclamat *miss* Mowcher, frângându-şi mâinile, în timp ce umbla încolo şi încoace pe galerie, de ce aţi lăudat-o atâta şi v~aţi tulburat şi aţi roşit când aţi vorbit de ea?!

Nu puteam tăgădui că tot ce spunea era adevărat, cu toate că pricina comportării mele fusese alta decât cea presupusă de ea.

— De unde era să ştiu? a urmat *miss* Mowcher, scoţând din nou batista şi bătând cu piciorul ori de câte ori o ducea la ochi cu amândouă mâinile deodată, ceea ce se întâmpla la intervale destul de scurte. Am văzut că vă cicălea şi vă alinta; am văzut că eraţi ca o bucată de ceară în mâinile ei. Abia ieşisem din odaie, când iată că servitorul lui mi-a spus că „Mieluşelul cel tânăr“ (aşa vă zicea, şi cât veţi trăi ar trebui să nu-i daţi alt nume decât acela de „Lepădătură

bătrână“) e tare îndrăgostit de ea, şi ea îl iubeşte ca o nebună, dar că stăpânul lui – mai mult spre binele dumneavoastră decât spre al ei – şi-a pus în gând ca această dragoste să nu aibă urmări grave şi că de aceea se şi aflau ei aici. Cum aş fi putut să *nu-i* dau crezare? L-am văzut pe Steerforth cum o lăuda, ca să vă facă plăcere şi să vă încânte. Dumneavoastră aţi fost cel dintâi care mi-aţi pomenit numele ei. Aţi recunoscut că aveţi faţă de dânsa o veche admiraţie. Când v-am vorbit de ea, v-aţi făcut feţe-feţe mai întâi, v-aţi roşit şi apoi aţi pălit. Puteam oare să-mi închipui – şi mi-am închipuit oare – altceva decât că eraţi un tânăr pierde-vară fără experienţă, căzut pe mâinile unuia care avea destulă, şi care (dacă ar fi vrut) ar fi putut să vă îndrumeze, spre binele dumneavoastră? Vai! Vai! Vai! Le era teamă să nu aflu cumva adevărul – a exclamat *miss* Mowcher, ridicându-se de pe galerie şi plimbându-se cu paşi mărunţi prin bucătărie, înălţând braţele ei scurte către cer – pentru că sunt şi eu isteaţă, altfel nici n-aş putea să mă descurc pe lumea asta! Dar m-au îmbrobodit cu desăvârşire şi i-am dus nefericitei o scrisoare, care a fost, sunt convinsă, temeiul primei convorbiri ce-a avut-o cu Littimer, care anume pentru asta a rămas aici!

Uluit de această perfidie, m-am uitat la *miss* Mowcher, care s-a plimbat în lung şi în lat prin bucătărie, până ce, obosind, s-a aşezat la loc pe galerie şi, ştergându-şi faţa cu batista, a clătinat din cap o bună bucată de vreme, fără a face nicio altă mişcare şi fără a scoate o vorbă.

— Alaltăieri seara, una dintre deplasările mele m-a dus la Norwich. Acolo am aflat din întâmplare că veneau şi plecau din localitate pe ascuns, fără dumneata, şi lucrul ăsta, care mi s-a părut ciudat, m-a pus pe gânduri. Aseară la Norwich m-am suit în diligenţa care venea din Londra şi am ajuns aici azi-dimineaţă. Dar vai, vai, vai! Am ajuns prea târziu!

După atâta plânset şi frământare, pe biata Mowcher a luat-o cu frig, şi ca să se mai încălzească, s-a întors cu faţa la foc şi şi-a pus picioruşele ude în cenuşă; şi a stat nemişcată, cu ochii la flăcări, ca o păpuşă dolofană. Şedeam pe un scaun la celălalt capăt al vetrei, asaltat de

gânduri negre, şi mă uitam şi eu la foc, şi din când în când îmi aruncam privirile asupra ei.

— Trebuie să plec, mi-a spus *miss* Mowcher, ridicându-se după un timp. E târziu. Aveţi încredere în mine?

În clipa aceea, întâlnind privirea-i ascuţită, care, când mi-a pus întrebarea, era mai ascuţită ca oricând, zău că nu i-am putut răspunde că n-aveam.

— Asta-i, mi-a zis, luându-mi mâna ce i-o întinsesem, spre a o ajuta să încalece galeria, şi privindu-mă întrebătoare. Ştiţi prea bine că de-aş fi mare, ca toate celelalte, nu v-aţi pierde încrederea în mine!

Mi-am dat seama c-avea dreptate; şi mi-a fost ruşine.

— Sunteţi încă tânăr, mi-a zis ea dând din cap. Ascultaţi-mi sfatul, cu toate că nu măsor mai mult de trei picioare. Nu faceţi legătură între cusururile trupeşti şi cele sufleteşti decât dac-aveţi temeiuri puternice.

Izbutise să treacă peste galerie, iar eu, să trec peste bănuielile ce nutream. I-am spus că eram încredinţat că-mi spusese adevărul în ce o priveşte şi că nu fusesem amândoi decât nişte unelte oarbe în mâinile unor ticăloşi. Dânsa mi-a mulţumit şi mi-a zis că eram băiat bun.

— Ia staţi! a exclamat întorcându-se de la uşă, cu degetul arătător ridicat şi cu o privire şireată. Din câte am auzit – sunt mereu cu urechile ciulite, fiindcă nu-mi dă mâna să stau gură-cască – am motive să presupun c-au fugit în străinătate. Dacă amândoi sau măcar unul din ei se va înapoia cândva, mai mult ca sigur că cea dintâi care va afla eu voi fi, deoarece mai tot timpul sunt pe drumuri. Şi am să vă împărtăşesc orice ştire voi culege. Afară de asta, dacă vreodată îmi va sta în putere să-i fiu de ajutor acestei biete fete ademenite, să ştiţi că nu voi pregeta nicio clipă, aşa să-mi ajute Dumnezeu! Cât despre Littimer, mai bine i-ar merge cu un copoi pe urmele lui decât cu mica Mowcher!

Văzând cum îi luceau ochii, am dat deplină crezare acestei ultime afirmaţii.

— Puteţi avea tot atâta încredere în mine câtă aveţi într-o femeie de statură normală, a adăugat mititica, apucându-mă de mână cu un aer rugător. Şi dacă s-ar întâmpla să mă

mai vedeţi vreodată purtându-mă altfel decât m-am purtat astăzi, de pildă aşa cum m-am purtat când m-aţi întâlnit prima dată, cercetaţi în ce companie mă aflu. Amintiţi-vă că nu-s decât o biată făptură neajutorată şi fără apărare. Gândiţi-vă că zilnic, după ce-mi sfârşesc munca, mă întorc acasă lângă frate-meu şi lângă soră-mea, care şi ei sunt ca mine. Atunci poate că mă veţi judeca cu îngăduinţă şi nu veţi mai fi mirat văzându-mă uneori abătută şi posomorâtă. Noapte bună!

Având acuma cu totul altă părere despre ea decât avusesem, i-am întins mâna şi i-am deschis uşa. N-a fost lesne să deschid umbrela cea mare şi să i-o dau în mână în aşa fel încât să stea în echilibru; dar în cele din urmă am scos-o la capăt şi am stat de am urmărit-o cum se depărta ţopăind prin ploaie, ca şi cum nu s-ar fi aflat nimeni dedesubt, afară doar când un val de apă, revărsat, din vreo streaşină, o înclina într-o parte, scoţând-o la iveală pe *miss* Mowcher, care se lupta din răsputeri s-o îndrepte. Am sărit în câteva rânduri ca să-i vin în ajutor, dar fără folos, căci, înainte de a ajunge la ea, umbrela sălta înainte ca o pasăre uriaşă; după aceea am intrat în casă, m-am culcat şi am dormit până a doua zi.

Dimineaţă, devreme, *mister* Peggotty şi iubita mea dădacă au venit să mă ia şi am plecat împreună la staţia diligenţelor, unde ne aşteptau *missis* Gummidge şi Ham, ca să-şi ia rămas bun de la noi.

— *Mas'r* Davy, mi-a şoptit Ham, luându-mă deoparte, în timp ce *mister* Peggotty îşi aşeza sacul printre celelalte bagaje, praful s-a ales de viaţa lui. Nu ştie încotro merge: nu ştie ce-l aşteaptă; porneşte într-o călătorie care, afară doar de-ar regăsi-o, are să dureze câte zile o mai trăi, credeţi-mă ce vă spun. Nu mă-ndoiesc că 'neavoastră, *mas'r* Davy, îi veţi rămâne prieten!

— Fii pe pace, i-am răspuns foarte grav, strângându-i mâna.

— Mulţumesc. Mulţumesc, sunteţi prea bun, *sir.* Şi încă ceva. Ştiţi, *mas'r* Davy, am o slujbă bună şi acuma n-am pe ce cheltui tot ce câştig. Nu-mi trebuie bani decât pentru

trai. Dacă ’neavoastră i-aţi putea folosi pentru dânsul, aş munci cu mai multă tragere de inimă. Şi să n-aveţi grijă, *sir,* a încheiat domol, dar ferm, am să lucrez tot timpul bărbăteşte şi am să fac tot ce-mi va sta în putinţă!

I-am spus că eram convins de asta; şi mi-am exprimat speranţa că va veni poate şi vremea când va renunţa la viaţa singuratică spre care înclina, fireşte, în acel moment.

— Nu, *sir,* mi-a răspuns clătinând din cap. Eu, unul, am încheiat cu toate astea, *sir.* Niciodată nimeni n-o să umple golul ăsta. N-o să uitaţi ce v-am spus despre bani? În orice moment o să am ceva deoparte pentru el.

I-am făgăduit că n-am să uit, dar i-am amintit că *mister* Peggotty avea un venit sigur, deşi destul de modest, din legatul lăsat de cumnatu-su. Apoi ne-am luat rămas bun. Şi nici acuma nu mă pot despărţi de el fără să-mi amintesc cu strângere de inimă de bărbăţia de care a dat dovadă şi de marea lui durere.

Nu mă încumet să descriu nici cum *missis* Gummidge a alergat pe uliţă după diligenţă, văzându-l – printre lacrimile pe care încerca să le oprească – numai pe *mister* Peggotty, care sta aşezat sus pe imperială, nici cum s-a ciocnit de trecătorii care veneau din partea opusă, căci asta ar fi o treabă deosebit de grea. De aceea prefer s-o las acolo, pe treptele brutăriei, gâfâind, cu boneta căzută, după ce-şi pierduse un pantof, care se zărea departe, în urmă, pe trotuar.

Când am ajuns la destinaţie, prima noastră grijă a fost să căutăm o cămăruţă pentru Peggotty, unde să poată dormi şi fratele ei. Am avut noroc şi am găsit una foarte curată şi ieftină, situată deasupra unei băcănii, pe o stradă la două rânduri de case de locuinţa mea. După ce am ocupat camera, am cumpărat friptură rece la un birt şi i-am poftit pe tovarăşii mei de călătorie să ia ceaiul la mine, ceea ce, spre marea mea părere de rău, nu i-a făcut plăcere lui *missis* Crupp, ci dimpotrivă. Ca să lămuresc starea ei de spirit, trebuie să spun că s-a simţit adânc jignită când, la vreo zece minute după ce venise, Peggotty şi-a sumes rochia de doliu şi s-a aplicat să şteargă praful în dormitor.

Missis Crupp a considerat asta drept o obrăznicie şi mi-a spus că dânsa nu rabdă pentru nimic în lume obrăzniciile.

În drum spre Londra, *mister* Peggotty îmi împărtăşise o dorinţă pe care mă aşteptam s-o exprime. Voia să aibă o întrevedere cu *missis* Steerforth. Simţindu-mă dator să asist la această întrevedere şi să mijlocesc între ei, ca să cruţ pe cât cu putinţă simţămintele mamei lui Steerforth, m-am grăbit să-i scriu chiar în seara aceea. I-am adus la cunoştinţă, într-o formă cât se poate de atenuată, nelegiuirea fiului ei şi partea mea de vină în fapta lui. Spunându-i că *mister* Peggotty era un om simplu de felul lui, dar bun şi drept, am îndrăznit să-mi exprim nădejdea că nu va refuza să-l vadă, în marea lui nenorocire, şi totodată am anunţat-o că vom veni după-amiază la 2, şi am expediat chiar eu scrisoarea, cu prima cursă de dimineaţă a poştalionului.

La ceasul hotărât ne aflam la poartă – la poarta casei în care cu puţine zile înainte fusesem atât de fericit, unde dădusem frâu liber încrederii şi căldurii inimii mele tinere, la poarta unei case care de aci înainte avea să-mi fie închisă pentru totdeauna şi care pentru mine nu mai însemna decât ruină şi jale.

Nici urmă de Littimer. Chipul plăcut care-i luase locul cu prilejul ultimei mele vizite a venit să ne deschidă şi ne-a poftit în salon. Acolo am găsit-o pe *missis* Steerforth. Când am intrat, dintr-un colţ al odăii a apărut şi Rosa Dartle, care s-a postat în spatele jilţului ei.

După chipul mamei, am văzut îndată că aflase chiar de la fiul ei cele petrecute. Faţa-i era palidă şi purta urmele unei emoţii mult mai adânci decât aceea pe care i-ar fi putut-o trezi scrisoarea mea, căci sentimentele ei materne fireşte că ar fi făcut-o să pună la îndoială cele arătate de mine. Mi s-a părut că asemănarea cu fiul ei era mai puternică decât oricând; şi am intuit, mai degrabă decât am văzut, că nici lui *mister* Peggotty nu i-a scăpat această asemănare.

Şedea dreaptă şi neclintită în jilţul ei, cu un aer solemn şi impasibil, pe care ai fi zis că nimic nu l-ar putea tulbura. S-a uitat stăruitor la *mister* Peggotty când acesta s-a oprit în

faţa ei, iar el a fixat-o tot atât de stăruitor. Între timp, privirile pătrunzătoare ale Rosei Dartle ne supravegheau pe toţi. Câteva clipe nimeni n-a scos o vorbă. *Missis* Steerforth i-a făcut lui *mister* Peggotty semn să ia loc. Dânsul i-a răspuns cu glas scăzut:

— Cred, *ma'am,* că nu se cade să iau loc în casa asta. Prefer să stau în picioare.

Apoi a urmat din nou o tăcere, pe care *missis* Steerforth a întrerupt-o spunând:

— Ştiu ce v-a adus aici şi-mi pare rău din tot sufletul. Ce doriţi de la mine? Ce-mi cereţi să fac?

Mister Peggotty şi-a pus pălăria sub braţ, a căutat în buzunarul de la piept scrisoarea lăsată de Em'ly, a scos-o, a despăturit-o şi i-a dat-o.

— Vă rog s-o citiţi, *ma'am.* E scrisă de mâna nepoatei.

A parcurs-o cu acelaşi aer solemn şi impasibil – şi, după cât mi-am dat seama, cuprinsul n-a mişcat-o câtuşi de puţin – apoi i-a înapoiat-o.

— „Afară numai dacă dânsul mă va aduce înapoi o *lady",* a citit *mister* Peggotty, arătând cu degetul acele rânduri din scrisoare. Am venit să vă-ntreb, *ma'am,* dac-are să se ţină de cuvânt.

— Nu, i-a răspuns *missis* Steerforth.

— De ce nu? a întrebat *mister* Peggotty.

— Pentru că e cu neputinţă. S-ar nenoroci. Trebuie să vă daţi singuri seama că fata-i mult mai prejos decât el.

— N-aveţi decât s-o ridicaţi! i-a spus *mister* Peggotty.

— E lipsită de creştere şi învăţătură.

— Poate că nu-i chiar aşa; poate c-o fi, a zis *mister* Peggotty. Eu, *ma'am,* sunt de altă părere, dar nu-s în măsură să judec asemenea lucruri. Învăţaţi-o 'neavoastră mai bine!

— Fiindcă mă siliţi să vorbesc deschis, ceea ce fac acum, călcându-mi pe inimă, trebuie să vă spun că de n-ar fi decât neamurile ei sărace, şi încă lucrul acesta ar fi cu neputinţă.

— Ascultaţi-mă, *ma'am,* i-a replicat calm şi fără grabă. 'Neavoastră ştiţi prea bine ce-nseamnă să-ţi iubeşti copilul. La fel şi eu. Nici de-ar fi nu o dată, ci de o sută de ori copilul

meu, tot n-aş iubi-o mai mult. ’Neavoastră nu ştiţi însă ce-nseamnă a-ţi pierde copilul. Dar eu ştiu. Toate comorile din lume (de-ar fi ale mele) le-aş da ca s-o răscumpăr! Izbăviţi-o de ruşine, şi niciodată niciunul din noi n-are s-o mai stânjenească prin prezenţa lui. Niciunul din noi, cei în mijlocul cărora a crescut, niciunul din noi, cei alături de care a trăit şi pentru care mulţi ani de-a rândul dânsa a însemnat totul, nu-i va mai vedea faţa drăgălaşă! O să fim bucuroşi s-o lăsăm în pace; o să fim bucuroşi să ne închipuim că se află undeva departe, sub alt cer şi sub alt soare, o să fim bucuroşi s-o lăsăm în grija bărbatului ei, poate şi-a copilaşilor ei, şi să aşteptăm clipa când cu toţii vom fi deopotrivă înaintea lui Dumnezeu!

Elocinţa lui, cam ursuză, n-a rămas cu totul fără răsunet. Cu toate că şi-a păstrat neschimbată atitudinea semeaţă, când i-a răspuns, tonul ei a fost ceva mai blând:

— Nu vreau să scuz pe nimeni. Nici nu vreau să învinuiesc pe nimeni. Dar îmi pare rău că trebuie să repet: e cu neputinţă. O asemenea căsătorie ar compromite în mod iremediabil cariera fiului, meu şi i-ar zădărnici perspectivele. Nu încape îndoială că această căsătorie nu se poate încheia şi nu se va încheia niciodată. Dacă ar exista vreo altă posibilitate de a compensa…

— Obrazul ce-mi stă acum în faţă, i-a tăiat vorba *mister* Peggotty, privind-o cu ochi ficşi, dar injectaţi, e aidoma celui, care, în casa mea, în faţa focului meu, în baraca mea – mă-ntreb unde nu? – mă privea zâmbitor şi prietenos, în vreme ce punea la cale o trădare, şi asta mă face să turbez când îmi aduc aminte. Dacă obrazul ăsta, care seamănă atât de mult cu celălalt, nu roşeşte ca focul la gândul de a-mi oferi bani ca să despăgubească ruşinea şi nenorocirea copilului meu, înseamnă desigur că e la fel de rău ca şi el. Şi nu ştiu dacă nu-i şi mai rău, căci e al unei *lady!*

Într-o clipită *missis* Steerforth s-a schimbat la faţă. Un val de sânge i-a năvălit în obraz şi, încleştându-şi mâinile pe braţele jilţului, a pronunţat cu un aer trufaş, sfidător următoarele cuvinte:

— Dar dumneavoastră ce despăgubire înţelegeţi să-mi

oferiţi pentru faptul că aţi deschis o prăpastie atât de adâncă între mine şi fiul meu? Ce înseamnă iubirea dumneavoastră în comparaţie cu a mea? Ce înseamnă despărţirea dumneavoastră în comparaţie cu a noastră?

Miss Dartle a atins-o uşor şi şi-a plecat capul ca să-i spună ceva la ureche, dar *missis* Steerforth nici n-a vrut s-o audă.

— Nu, Rosa, niciun cuvânt! S-asculte tot ce am de zis! Fiul meu – care mi-a fost singurul ţel în viaţă, căruia i-am închinat toate gândurile mele, căruia, de copil, i-am îndeplinit orice dorinţă, de care, de când s-a născut, nu m-am despărţit niciodată – fiul meu, să se îndrăgostească, aşa, din senin, de o calică şi să se ascundă de mine! Să răsplătească încrederea mea minţindu-mă sistematic şi părăsindu-mă de dragul ei! Să pună el acest capriciu trecător mai presus de drepturile la dragostea, la respectul şi la recunoştinţa lui pe care le are maică-sa, mai presus de acele drepturi pe care fiecare zi şi fiecare ceas din viaţa lui ar fi trebuit să le întărească şi să le transforme într-o legătură indestructibilă? Oare asta nu înseamnă o jignire?

Din nou Rosa Dartle a încercat s-o potolească*;* dar din nou încercarea s-a dovedit zadarnică.

— Ţi-am mai spus, Rosa, niciun cuvânt! Dacă dânsul e în stare să rişte totul pentru o toană nenorocită, atunci pot şi eu să mizez totul pentru a atinge un scop mai înalt. N-are decât să se ducă unde pofteşte, cu banii pe care, în dragostea mea, i-am pus la dispoziţie! Îşi închipuie oare că printr-o lipsă îndelungată o să izbutească să mă înfrângă? Dacă-şi închipuie una ca asta, înseamnă că îşi cunoaşte foarte puţin mama! Să renunţe imediat la acest capriciu, şi îl primesc cu braţele deschise! Altfel, atât timp cât voi trăi şi voi fi în stare să-l opresc, cu niciun preţ nu-i voi îngădui să se apropie de mine, afară numai dacă, părăsind-o pentru totdeauna, va veni să-mi ceară, plecat, iertare! E dreptul meu. Şi ţin ca acest drept să-mi fie recunoscut. Iată ce ne desparte! Apoi, uitându-se la *mister* Peggotty cu acelaşi aer semeţ şi neînduplecat cu care i se adresase de la început, a adăugat: Şi oare asta nu înseamnă o jignire?

Ascultând-o şi văzând-o pe mamă cum a rostit aceste cuvinte, mi s-a părut că-l ascult şi-l văd, pe fiu înfruntându-i pe toţi. Regăseam de astă dată la ea îndărătnicia şi încăpăţânarea lui. Tot ce ştiam acum despre energia lui, pusă în slujba unor scopuri josnice, îmi îngăduia să înţeleg mai bine firea mamei şi să-mi dau seama că resorturile cele mai puternice ale acesteia dominau şi caracterul fiului.

Redobândindu-şi apoi stăpânirea de sine, mi-a spus cu glas tare că socotea că ar fi inutil să mai asculte sau să mai adauge ceva, şi că ne ruga să punem capăt întrevederii. Tocmai se ridicase, foarte înţepată, gata să părăsească odaia, când *mister* Peggotty i-a spus că nu era nevoie să-şi dea această osteneală.

— Nu vă fie frică, *ma'am,* nu vă mai stingheresc, nu mai am nimic a vă spune, i-a zis îndreptându-se spre uşă. Am venit aici fără nicio speranţă şi plec aşijderea fără speranţă. Am făcut ce-am socotit că-s dator să fac, cu toate că nicio clipă n-am crezut că venind aici am să fac vreo scofală. Familia 'neavoastră prea ne-a căşunat multe mie şi alor mei pentru ca un om sănătos la cap să se poată aştepta la altceva.

După aceea, am părăsit împreună odaia, lăsând-o pe *missis* Steerforth în picioare, lângă jilţul ei; un model de prestanţă şi un chip deosebit de frumos.

În drum spre ieşire, am străbătut un coridor pardosit cu dale de piatră, cu luminator şi pereţi de sticlă, peste care creştea viţa-de-vie. Frunzele şi lăstarii erau verzi şi, fiind o zi însorită, uşa cu două canaturi, care dădea în grădină, era larg deschisă. Când am ajuns în dreptul acestei uşi, Rosa Dartle, care a intrat cu pas uşor, mi-a zis:

— Bună idee aţi mai avut să-l aduceţi aici pe individul ăsta!

Atâta mânie şi atâta dispreţ scăpărau din ochii ei negri ca abanosul, încât nu-mi venea a crede că era cu putinţă, nici chiar din partea ei. Ca întotdeauna când se mânia, cicatricea lăsată de ciocan era mai pronunţată. Şi când, sub ochii mei, cicatricea a fost străbătută de acel fior, de acea tresărire de altădată, şi-a ridicat mâna şi s-a lovit peste

cicatrice.

— Ăsta-i om pentru care să vă puneţi dumneavoastră şi pe care să-l aduceţi aici? Frumos prieten ne eşti, n-am ce zice!

— Miss Dartle, i-am răspuns, sunt convins că nu puteţi fi atât de nedreaptă încât tot pe *mine* să mă scoateţi vinovat.

— De ce mai băgaţi zâzanie între aceşti doi turbaţi? Nu ştiţi că sunt amândoi nebuneşte de mândri şi îndărătnici?

— E vina mea? am întrebat-o.

— Mai întrebaţi dacă-i vina dumneavoastră! mi-a răspuns. De-ce l-aţi adus pe omul acesta?

— Pentru că este greu încercat, *miss* Dartle. Poate că n-o ştiţi.

— Ştiu că James Steerforth are un suflet făţarnic şi rău şi ştiu că-i un ticălos, a zis ducându-şi mâna la inimă, pentru a înăbuşi parcă ecourile furtunii dezlănţuite în pieptul ei. Dar ce nevoie am să mă sinchisesc de soarta acestui individ şi a stricatei ăleia de nepoată-sa?

— *Miss* Dartle, i-am răspuns, nu faceţi altceva decât să agravaţi jignirea. Şi este destul de gravă şi aşa. Acum, la despărţire, trebuie să vă spun că-i faceţi o mare nedreptate.

— Nu-i fac nicio nedreptate. O familie de stricaţi şi de nemernici, asta sunt! Cât despre ea, aş pune s-o bată cu biciul!

Mister Peggotty a trecut înainte, fără a scoate niciun cuvânt, şi a ieşit pe uşă.

— Vai, ruşine, *miss* Dartle! Ruşine! am exclamat indignat. Cum vă rabdă inima să călcaţi în picioare jalea ce s-a abătut din senin asupra lui?

— Pe toţi i-aş călca în picioare! mi-a răspuns. Casa lui aş şterge-o de pe suprafaţa pământului. Iar pe dânsa aş vrea s-o văd însemnată cu fierul roşu, îmbrăcată în zdrenţe, azvârlită pe drumuri, muritoare de foame! Dacă mi-ar sta în putere s-o judec, asta ar fi osânda ce-aş stărui să i se dea. Aş stărui să i se dea! Nu, i-aş aplica-o chiar eu! O urăsc! Dacă s-ar ivi vreodată un prilej să-i vestejesc ticăloşia, m-aş duce până la capătul pământului pentru acest lucru! Dac-aş

putea s-o bag în mormânt, aşa face-o! Şi dacă în clipa când va fi pe patul de moarte aş şti că nu i-ar putea aduce mângâiere şi uşurare decât un singur cuvânt pe care numai eu l-aş cunoaşte, nu l-aş rosti nici de-aş fi sigură că mă va costa viaţa!

Îmi dau seama că vehemenţa cuvintelor nu poate, nici pe departe, să redea furia de care era stăpânită şi care era exprimată de întreaga-i comportare, deşi, în loc să-şi ridice glasul, îl coborâse mai jos ca de obicei. Zadarnic aş încerca s-o descriu cum mi-a rămas întipărită în amintire, sau cum s-a lăsat pradă pornirii ei. Mi-a fost dat să văd patimile manifestându-se în fel şi chip, dar aşa nu le-am văzut niciodată.

L-am ajuns din urmă pe *mister* Peggotty, care, îngândurat, cobora cu pas rar panta. Îndată ce l-am ajuns, mi-a spus că, având conştiinţa împăcată că-şi făcuse datoria la Londra, „voia să pornească în călătorie“ chiar în după-amiaza aceea. L-am întrebat atunci unde intenţiona să se ducă. Mi-a răspuns doar atât:

— Mă duc să-mi caut nepoata, *sir!*

Ne-am întors în cămăruţa situată deasupra băcăniei şi am profitat de un moment potrivit ca să-i repet lui Peggotty spusele fratelui ei. Dânsa mi-a zis că şi ei îi împărtăşise aceleaşi planuri dimineaţă. Ca şi mine, nu ştia încotro avea de gând s-o apuce, dar bănuia că-şi întocmise el un itinerar.

N-am vrut să-i las singuri şi am luat masa împreună, mâncând plăcintă cu tocătură de *beefsteak* – una din numeroasele specialităţi culinare pentru care Peggotty era renumită – şi-mi aduc aminte foarte limpede că în seara aceea, datorită mirosurilor de ceai, de cafea, de unt, de slănină, de brânză, de pâine proaspătă, de surcele, de lumânări şi sos picant, care se ridicau necontenit din dugheana de dedesubt, plăcinta a avut un gust ciudat. După masă am stat toţi trei un ceas şi mai bine lângă fereastră, fără a vorbi prea mult. După aceea *mister* Peggotty s-a ridicat, şi-a adus toiagul şi sacul de pânză impermeabilă şi le-a pus pe masă.

Din banii gheaţă aduşi de soru-sa a acceptat să ia, în

contul moştenirii ce i se cuvenea, o sumă modestă, care, după părerea mea, abia avea să-i ajungă pentru o lună. A făgăduit că-mi va da de ştire ori de câte ori i se va întâmpla ceva de seamă; şi după ce a aruncat sacul pe umăr, şi-a luat pălăria şi toiagul şi şi-a luat rămas bun de la noi.

— Numai bine îţi doresc, scumpa mea, în zis îmbrăţişând-o pe Peggotty, şi 'neavoastră, *mas'r* Davy, la fel! a adăugat, strângându-mi mâna. Mă duc s-o caut şi-n cruciş şi-n curmeziş. De s-ar întoarce cumva în lipsa mea – dar vai, una ca asta nu prea cred că se poate! – sau de-aş izbuti eu s-o aduc înapoi, mă gândesc să ne mutăm şi să trăim, câte zile om mai avea, într-un loc unde nimeni să nu-i facă vreo mustrare. Dacă mi s-ar întâmpla vreo nenorocire, nu uitaţi să-i spuneţi că i-am lăsat vorbă aşa: „Port aceeaşi dragoste fetiţei mele iubite şi o iert!"

Aceste cuvinte le-a rostit solemn, cu capul descoperit; apoi, punându-şi pălăria, a coborât scările şi a plecat. L-am petrecut până la poartă. Amurgul era cald şi aerul era încărcat de praf, şi era tocmai ceasul când pe artera în care dădea uliţa aceea zgomotul necurmat al paşilor pe trotuare slăbeşte vremelnic, iar soarele strălucea roşu-aprins. Când a întors colţul uliţei noastre cufundate în umbră, a intrat într-o văpaie de lumină şi nu l-am mai văzut.

Rareori când se apropie ceasul înserării, rareori când mă trezesc noaptea şi rareori când îmi înalţ privirile spre lună sau spre stele sau când mă uit cum cad picăturile de ploaie sau ascult şuierul vântului, să nu văd depărtându-se silueta lui singuratică de biet pelerin şi să nu-mi răsune în auz cuvintele lui:

„Mă duc s-o caut şi-n cruciş şi-n curmeziş. Dacă mi s-ar întâmpla vreo nenorocire, nu uitaţi să-i spuneţi că i-am lăsat vorbă aşa: «Port aceeaşi dragoste fetiţei mele iubite şi o iert!»"

CAPITOLUL XXXIII

DEPLIN FERICIT

În tot timpul acesta am continuat s-o iubesc pe Dora mai mult ca oricând. Gândul la dânsa era un liman de adăpost ori de câte ori încercam o dezamăgire sau eram cuprins de disperare, şi-mi oferea oarecare consolare chiar şi pentru pierderea prietenului. Cu cât mai mult mă înduioşam de soarta mea sau a altora, cu atât mai des căutam mângâiere la imaginea Dorei, cu cât era mai multă perfidie şi mai multă jale pe lume, cu atât mai luminoasă şi mai curată strălucea deasupra lumii steaua Dorei. O idee prea limpede despre obârşia Dorei, sau în ce măsură era înrudită cu anume fiinţe superioare nu cred că aveam, dar sunt sigur că aş fi înlăturat cu indignare orice afirmaţie că ar putea fi o simplă muritoare, ca oricare alta.

Dacă mă pot exprima astfel, eram impregnat de Dora. Nu numai că eram îndrăgostit de ea până peste urechi, dar eram plin ochi de acest sentiment. Aş putea spune, folosind o metaforă, că s-ar fi putut stoarce din mine atâta dragoste încât s-ar fi putut îneca un om în ea; şi încă mi-ar mai fi rămas destulă pentru toată viaţa.

După ce m-am înapoiat, primul lucru pe care l-am făcut a fost o plimbare nocturnă la Norwood, unde, ca în vechea ghicitoare pe care o ştiam de pe vremea copilăriei, am „dat târcoale casei, fără a o atinge“, gândindu-mă la Dora tot timpul. Cred că în cimilitura ceea era vorba de lună. Dar chiar dacă n-o fi fost vorba de lună, fapt este că eu, lunaticul rob al Dorei, m-am învârtit vreo două ceasuri în jurul casei şi grădinii, m-am tot uitat prin crăpăturile dintre uluci, şi după multe sforţări mi-am înălţat bărbia peste ţepile ruginite din vârful zăplazului, trimiţând nenumărate bezele spre ferestrele luminate şi adresând nopţii, în răstimpuri, romantice rugăminţi ca s-o apere pe Dora – de cine, nu ştiu precis, dar presupun că de foc. Sau poate de

şoareci, faţă de care avea repulsie.

Atât eram de obsedat de dragostea ce i-o purtam, şi atât eram de deprins să mă destăinuiesc lui Peggotty, încât într-o seară, când, înarmată cu vechiul tacâm de cusut, s-a aşezat lângă mine şi s-a apucat să-mi revizuiască întreaga garderobă, i-am împărtăşit pe ocolite marele meu secret. Peggotty m-a ascultat cu viu interes, dar n-a fost chip s-o fac să adopte punctul meu de vedere. Avea idei preconcepute în favoarea mea şi era absolut incapabilă să priceapă de ce aş avea îndoieli sau aş fi abătut.

— Tânăra ar trebui să fie bucuroasă să aibă un curtezan ca tine, mi-a zis. Cât despre taică-su, Doamne-Dumnezeule, *oare* ce mai aşteaptă?

Am băgat totuşi de seamă că roba de *proctor* şi cravata scrobită a lui *mister* Spenlow au impresionat-o întrucâtva pe Peggotty, făcând-o să poarte mai mult respect acestui om, care, din zi în zi, mi se părea mai eteric şi care la tribunal, când stătea ţeapăn, înconjurat de documente, radia lumină, ca un far peste o mare de hârţoage. Şi-mi aduc aminte că, încetul cu încetul, stând şi eu la tribunal, am ajuns să cred c-ar fi fost foarte nefiresc ca judecătorii şi doctorii aceia bătrâni şi plicticoşi să n-o placă pe Dora dacă ar cunoaşte-o; sau, că nu şi-ar fi ieşit din minţi de bucurie dacă li s-ar propune s-o ia în căsătorie pe Dora; şi că Dora ar fi putut să cânte din gură şi din ghitara ei divină până ce *pe mine* m-ar fi înnebunit de-a binelea, fără ca să izbutească, vai, ca pe vreunul dintre aceşti mototoli să-l abată măcar atâtica din calea sa!

Îi dispreţuiam pe toţi. Aveam un dinte împotriva tuturor acestor grădinari îngheţaţi ai răzoarelor inimii. În ochii mei, judecătorii nu erau decât nişte încurcă-lume fără suflet. Iar bara nu avea mai mult farmec sau mai multă poezie decât tejgheaua unei cârciumi ordinare.

Luând asupra mea, nu fără oarecare mândrie, apărarea intereselor lui Peggotty, am obţinut omologarea testamentului şi am ajuns la o înţelegere cu Serviciul taxelor succesorale, după care am dus-o la Banca Angliei, şi în scurt timp am izbutit să îndeplinesc toate formalităţile.

Spre a evita monotonia, alternam aceste demersuri judiciare cu vizitarea colecţiei de figuri de ceară ale panopticului din Fleet Street (care nădăjduiesc că s-a topit în cei douăzeci de ani ce au trecut de atunci); sau cu cercetarea expoziţiei unei oarecare miss Linwood, care, după câte îmi amintesc, era un mausoleu al lucrului de mână, prielnic examenelor de conştiinţă şi pocăinţei; sau cu o raită pe la Turnul Londrei; sau cu o ascensiune în vârful cupolei catedralei Sfântului Paul. Toate aceste minunăţii i-au făcut plăcere lui Peggotty în măsura posibilă în împrejurările respective, cu excepţia catedralei Sfântul Paul, care i-a plăcut ceva mai puţin, cred, pentru că rivaliza cu poza de pe capacul cutiei de lucru şi pentru că, în anumite privinţe, o socotea mai prejos decât această operă de artă.

După ce am rezolvat cazul Peggotty, care se înscria în categoria „formalităţilor uzuale“, cum le ziceam noi, cei de la „Doctors’ Commons“ (foarte uşoare şi bănoase erau aceste formalităţi uzuale), am dus-o pe Peggotty într-o dimineaţă la birou, ca să achite nota de onorariu. Bătrânul Tiffey ne-a spus că *mister* Spenlow tocmai ieşise cu un *gentleman* care trebuia să dea o declaraţie sub prestare de jurământ în vederea eliberării unei autorizaţii de căsătorie; ştiind însă că nu va zăbovi, căci biroul nostru se afla la doi paşi de acela al vicarului general şi de acela al locţiitorului acestuia, i-am zis lui Peggotty să aştepte.

Când era vorba de succesiune, noi, cei de la „Doctors’ Commons“, ne comportam ca antreprenorii de pompe funebre, adoptând o mutră de înmormântare ori de câte ori aveam de-a face cu clienţi în doliu. Acelaşi sentiment de delicateţe ne dicta să ne arătăm totdeauna fericiţi şi bine dispuşi faţă de clienţii veniţi după autorizaţii de căsătorie. De aceea am prevenit-o pe Peggotty că *mister* Spenlow se mai consolase de moartea lui *mister* Barkis; şi într-adevăr, când s-a întors, *mister* Spenlow arăta ca un mire.

Dar nici Peggotty, nici eu nu ne-am mai uitat la *mister* Spenlow când am băgat de seamă că era însoţit de *mister* Murdstone. Era foarte puţin schimbat. Avea părul tot atât

de des şi tot atât de negru ca altădată; şi o căutătură care inspira tot atât de puţină încredere ca pe vremuri.

— Ah, Copperfield! mi-a spus *mister* Spenlow. Pare-mi-se că-l cunoşti pe acest *gentleman*?

L-am salutat foarte rece pe *mister* Murdstone, iar Peggotty nici că s-a uitat le el. Văzându-ne împreună, a părut cam încurcat în prima clipă; dar a hotărât imediat ce atitudine să ia şi s-a apropiat de mine.

— Nădăjduiesc că eşti sănătos, mi-a zis.

— Îmi vine greu să cred că v-ar putea interesa, i-am răspuns. Dar dacă ţineţi să ştiţi, sunt sănătos.

Ne-am uitat lung unul la altul, după care dânsul s-a întors către Peggotty:

— Şi dumneata? Îmi pare rău, bag de seamă că ţi-ai pierdut soţul.

— Nu e cea dintâi pierdere pe care am suferit-o în viaţă, *mister* Murdstone, i-a răspuns Peggotty, tremurând din cap până în picioare. Sunt bucuroasă să pot spune că de această pierdere nu-i vinovat nimeni că nimeni nu poartă vreo răspundere pentru ea.

— Aşa e! a exclamat el. Asta-i desigur o consolare. Vrei să spui că ţi-ai făcut datoria?

— Slavă Domnului, n-am scos sufletul nimănui! i-a spus Peggotty. Nu, *mister* Murdstone, eu, una, n-am chinuit, n-am terorizat şi n-am băgat în mormânt înainte de vreme nicio fiinţă dragă!

O clipă a privit-o posomorit, cu o mustrare de cuget parcă; apoi, întorcându-se către mine, dar cu ochii aţintiţi nu asupra feţei, ci asupra picioarelor mele, mi-a zis:

— Nu ne vom revedea prea curând, cred; şi asta, fără îndoială, ne va face plăcere amândurora, căci asemenea întâlniri nu pot fi plăcute niciodată. După ce te-ai răzvrătit întotdeauna împotriva autorităţii mele legitime, exercitată spre folosul şi îndreptarea ta, nu mă pot aştepta să-mi arăţi prietenie şi bunăvoinţă, între noi există o antipatie...

— Destul de veche, pare-mi-se? i-am tăiat vorba.

A zâmbit şi m-a săgetat cu o privire cât se poate de duşmănoasă a ochilor săi întunecaţi.

— O antipatie care ţi-a ros inima de când erai copil, mi-a zis. Care a otrăvit zilele bietei tale mame. Ai dreptate, sper că te vei mai schimba; sper c-ai să te îndrepţi.

Şi cu asta a încheiat acest dialog purtat pe şoptite, într-un colţ al cancelariei, şi, trecând în biroul lui *mister* Spenlow, a spus cu glas tare, dar cât se poate de mieros:

— Cei ce exercită aceeaşi profesiune ca *mister* Spenlow sunt deprinşi cu conflictele de familie şi ştiu cât de încurcate şi de spinoase sunt totdeauna!

Rostind aceste cuvinte, a plătit onorariul cuvenit pentru autorizaţia de căsătorie, şi după ce *mister* Spenlow i-a predat-o frumos împăturită, strângându-i mâna şi urându-i foarte politicos fericire lui şi soţiei, a părăsit biroul.

Mi-ar fi venit poate mai greu să mă stăpânesc şi să tac dacă n-aş fi avut atâta de furcă cu Peggotty (care, biata de ea, nu se înfuriase decât de dragul meu) ca s-o conving că nu era locul potrivit pentru răfuială şi să-şi ţină firea. Era atât de mânioasă, încât am fost mulţumit să scap cu o afectuoasă îmbrăţişare, ocazionată de amintirea suferinţelor noastre de odinioară, înfruntând cum am putut mai bine privirile lui *mister* Spenlow şi a copiştilor.

Mister Spenlow nu ştia, pare-se, ce legătură aveam cu *mister* Murdstone; şi eram mulţumit că nu ştia, căci amintindu-mi de suferinţele îndurate de biata mama, nici în gând nu puteam suporta să recunosc că-mi fusese rudă. *Mister* Spenlow părea să creadă – dacă credea ceva în această privinţă – că în familia noastră exista un partid aflat la putere, în fruntea căruia se afla mătuşa, şi un partid rebel, condus de altcineva, cel puţin aşa am dedus din cele spuse în timp ce aşteptam ca *mister* Tiffey să întocmească nota lui Peggotty.

— *Miss* Trotwood, mi-a zis dânsul, e fără îndoială cât se poate de fermă şi n-aş zice că-i omul să cedeze când întâmpină opoziţie. Îi admir caracterul şi te felicit, Copperfield, că eşti de partea celor aflaţi la putere. Certurile între rude sunt regretabile, dar nu-i mai puţin adevărat că sunt foarte răspândite, şi totul e să fii de partea celor aflaţi la putere (voind să spună, presupun eu,

de partea celor cu bani). Cred că face o partidă bună, a adăugat *mister* Spenlow.

I-am spus că habar n-aveam de nimic.

— Nu încape îndoială! Judecând după puţinele cuvinte scăpate de *mister* Murdstone – în asemenea prilejuri oamenilor le mai scapă câte un cuvinţel – şi din ceea ce mi-a dat a înţelege *miss* Murdstone, cred că face o partidă bună.

— Vreţi să spuneţi că sunt bani la mijloc, *sir?*

— Da, a încuviinţat *mister* Spenlow. Are şi bani. Dar e şi frumoasă, după câte mi s-a spus.

— Aşa! Şi e tânără noua lui soţie?

— Abia de curând a devenit majoră, a zis *mister* Spenlow. Atât de curând, încât cred că numai asta au aşteptat.

— Dumnezeu s-o aibă în paza lui! a izbucnit Peggotty, cu atâta emoţie şi atât de neaşteptat, încât toţi trei am rămas descumpăniţi până a venit Tiffey cu nota.

Bătrânul Tiffey a venit cu nota şi i-a înmânat-o lui *mister* Spenlow spre verificare. *Mister* Spenlow şi-a înfundat bărbia în cravată şi, frecând-o încet, a examinat fiecare post în parte cu un aer nemulţumit – ca şi cum totul ar fi fost din vina lui Jorkins – şi apoi, oftând uşor, i-a înapoiat-o lui Tiffey.

— Da, a zis. E corectă. E foarte corectă. Aş fi fost cât se poate de fericit, Copperfield, dacă aş fi putut pune la socoteală numai cheltuielile, dar, din nefericire, în viaţa mea profesională nu sunt liber să fac ce poftesc. Am un asociat... pe *mister* Jorkins.

După ce a rostit aceste cuvinte, cu o atât de delicată mâhnire încât ai fi putut crede că era gata să nu ia niciun ban, i-am mulţumit în numele lui Peggotty şi am numărat bancnotele în mâna lui Tiffey. Peggotty s-a dus acasă, iar eu l-am însoţit pe *mister* Spenlow la tribunal, unde aveam un proces de divorţ intentat pe baza unei legi foarte ingenioase (cred c-a fost abrogată între timp, dar mi-a fost dat să văd vreo câteva căsătorii anulate pe temeiul ei), proces în care faptele erau următoarele: soţul, un anume Thomas Benjamin, scosese autorizaţia de căsătorie numai pe numele de Thomas, omiţându-l pe acela de Benjamin

pentru eventualitatea că nu ar fi atât de fericit pe cât se aştepta. Nefiind atât de fericit pe cât se aştepta sau plictisindu-se puţin de nevastă-sa, după un an sau doi de căsnicie, bietul de el a sesizat tribunalul prin intermediul unui prieten, arătând că numele său adevărat era Thomas Benjamin şi că prin urmare, căsătoria nu era valabilă. Teză pe care, spre marea lui mulţumire, tribunalul şi-a însuşit-o.

Trebuie să mărturisesc că aveam anumite îndoieli în privinţa temeiniciei acestei soluţii, pe care n-a izbutit să le risipească nici *bushel*-ul de grâu, căruia îi mergea vestea că-i în stare să aplaneze toate anomaliile din lume.

Dar *mister* Spenlow s-a apucat să discute problema. Mi-a zis: „Priveşte lumea, are şi părţi bune şi rele; priveşte legile ecleziastice, au şi *ele* părţi bune şi rele. Fac parte dintr-un sistem. Foarte bine. Asta e!“

N-am avut îndrăzneala să-i spun tatălui Dorei că poate am izbutit să îmbunătăţim puţin această lume dacă ne-am scula dis-de-dimineaţă şi ne-am apuca de treabă cu mânecile suflecate; i-am mărturisit însă că eram de părere c-am putea îndrepta unele lucruri la „Doctors’ Commons“. *Mister* Spenlow m-a sfătuit să-mi scot din cap această idee, fiind nevrednică de un *gentleman* ca mine; dar a adăugat c-ar fi bucuros să-audă ce anume îmbunătăţiri socot că s-ar putea opera la „Doctors’ Commons“.

Am început cu acea parte care se afla în faţa noastră – căci, după ce căsătoria clientului nostru a fost anulată, părăsisem pretoriul şi tocmai treceam pe lângă localul Curţii prerogativelor – şi i-am spus că, după părerea mea, această Curte a prerogativelor era o instituţie cu deprinderi cam ciudate. „În ce privinţă?“ m-a întrebat *mister* Spenlow. Cu tot respectul datorat experienţei sale (dar şi cu mai mult respect, cred, pentru motivul că era tatăl Dorei), i-am răspuns că mi se părea cam absurd ca arhiva acestei curţi – în care erau păstrate originalele testamentelor tuturor locuitorilor din întinsa eparhie de Canterbury, care de trei veacuri încoace au murit lăsând moştenire felurite bunuri – să fie instalată într-o clădire aleasă la întâmplare, nepotrivită pentru acest scop, luată în chirie de

conservatorii arhivei numai şi numai spre a realiza profituri, într-o clădire şubredă, în care nici măcar nu fuseseră luate măsuri de prevenire a incendiilor, literalmente înţesată de sus şi până jos cu asemenea documente preţioase, şi că asta nu reprezintă altceva decât o speculă neruşinată din partea conservatorilor care percepeau taxe exorbitante şi înghesuiau testamentele oriunde şi oricum, fără a urmări alt scop decât să se descotorosească de ele fără prea mare cheltuială. Că mi se părea cam nefiresc ca aceşti indivizi, care realizau venituri de opt până la nouă mii de lire pe an (fără a pune la socoteală veniturile ajutorilor lor şi ale şefilor de mese), să nu fie obligaţi să cheltuiască măcar o părticică din aceste sume spre a găsi un adăpost relativ sigur pentru importantele documente pe care, cu sau fără voie, cetăţenii de toate categoriile erau siliţi să le dea în mâinile lor. Că era, poate, cam nedrept ca, în vreme ce toate posturile importante ale acestei instituţii de seamă constituiau nişte foarte grase sinecure, nefericiţii copişti, care trudeau în cămăruţele neîncălzite şi întunecoase de la mansardă, aducând însemnate servicii cetăţenilor, să se numere printre cei mai prost plătiţi şi cei mai desconsideraţi slujbaşi, londonezi. Că, poate, era cam imoral ca directorul, căruia îi revenea datoria să asigure publicului, ce se îmbulzea toată ziua în birourile arhivelor, înlesnirile necesare, să fie un sinecurist nemaipomenit (şi pe deasupra o faţă bisericească, un canonic capitular sau mai ştiu eu ce, care deţinea nenumărate funcţiuni), în timp ce în fiecare după-amiază, când birourile sunt ticsite, împricinaţii sufereau neajunsuri despre care ştim că sunt de-a dreptul de nedescris. Că, într-un cuvânt, Curtea prerogativelor a eparhiei de Canterbury era atât de anacronica şi atât de absurdă, încât, de n-ar fi fost pitită pe St. Paul’s Churchyard, într-un ungher pe care puţină lume îl ştia, de mult ar fi fost bine scuturată şi zgâlţâită şi răsturnată cu fundul în sus.

Când m-am înfierbântat pe această temă, *mister* Spenlow a zâmbit şi apoi s-a apucat să prezinte contraargumente, cum făcuse şi în cazul precedent. La

urma urmelor, la ce se rezuma totul? La o chestiune de opinie. Dacă cetăţenii erau de părere că testamentele se află în siguranţă şi că instituţia nu poate fi îmbunătăţită, suferă cineva vreo pagubă? Nimeni. Avea cineva ceva de câştigat? Toţi sinecuriştii. Foarte bine. Atunci însemna că binele predomină. Se prea poate că sistemul e imperfect; nimic nu este perfect pe lumea asta; dar dânsul nu era de acord să i se aducă nicio atingere. De când fiinţează Curtea prerogativelor, ţara a fost totdeauna prosperă. Dacă vom clinti ceva în organizarea Curţii, prerogativelor, ţara va înceta să mai fie prosperă. După părerea lui, datoria unui *gentleman* era să ia lucrurile aşa cum sunt; şi, personal, n-avea nici cea mai mică îndoială că această curte ne va supravieţui. Deşi aveam mari îndoieli, m-am plecat în faţa părerii sale. Constat, însă, că a avut dreptate; căci instituţia nu numai că funcţionează şi astăzi, dar funcţionează în pofida unui voluminos raport parlamentar întocmit (nu tocmai de bunăvoie) acum optsprezece ani, în care toate aceste critici erau expuse pe larg şi care apreciase că n-ar mai exista spaţiu de înmagazinare decât pentru vreo doi ani şi jumătate. Ce s-o fi făcut cu testamentele de atunci încoace? Nu ştiu dacă nu cumva au fost pierdute multe testamente sau dacă nu cumva, din când în când, arhiva nu le vinde cu toptanul negustorilor de brânzeturi. Fapt este că sunt mulţumit că testamentul meu n-a ajuns în mâinile lor şi trag nădejde că până a ajunge acolo, va mai trece încă multă vreme.

Am consemnat toate astea în acest capitol consacrat fericirii pentru că aici le e locul firesc. După ce am legat această conversaţie, *mister* Spenlow şi cu mine ne-am întins la vorbă plimbându-ne în sus şi în jos, până ce am trecut la subiecte generale. Şi aşa s-a întâmplat că, la urmă, *mister* Spenlow mi-a spus că peste o săptămână va fi ziua de naştere a Dorei şi că i-ar face plăcere dac-am să vin şi eu la picnicul pus la cale cu acest prilej. De bucurie, am simţit că-mi ies din minţi, iar a doua zi, după ce am primit un răvaş, cu marginile dantelate, pe care scria: „Nu uita invitaţia tatii!“, m-am fâstâcit de-a binelea; şi am rămas

aiurit toată săptămână.

Pregătindu-mă în vederea acelui eveniment binecuvântat, am săvârşit, cred, toate prostiile cu putinţă. Mi se aprind obrajii când îmi amintesc de cravata pe care am cumpărat-o. Cizmele mele ar putea figura în orice colecţie de instrumente de tortură. În ajun am cumpărat şi am trimis la Norwood, cu poştalionul, un coşuleţ elegant, care, după părerea mea, aproape că echivala cu o declaraţie de dragoste. Acesta era plin cu bomboane şi cu cele mai duioase inscripţii ce se găseau pe piaţă. La 6 dimineaţa am fost în Covent Garden, să cumpăr flori pentru Dora. La 10 am încălecat (închiriasem un splendid cal sur pentru această ocazie) şi am pornit în trap către Norwood, cu bucheţelul în pălărie, ca să rămână proaspăt.

Presupun că atunci când, după ce am zărit-o pe Dora în grădină, m-am prefăcut că n-am văzut-o şi am trecut prin faţa casei prefăcându-mă că o caut de zor, am comis, desigur, două prostii pe care le-ar fi putut comite şi alţi tineri în locul meu, căci le-am comis foarte spontan. Dar, vai! După ce, în sfârşit, *am* găsit casa şi *am* descălecat la poarta grădinii şi mi-am târât cizmele acelea înfiorătoare de-a curmezişul pajiştii, îndreptându-mă spre Dora, care şedea pe o bancă, sub un liliac, ce tablou încântător mi s-a arătat ochilor când am zărit-o printre fluturi, în dimineaţa aceea minunată, purtând o pălăriuţă de pai alb şi o rochie albastră ca cerul!

Era cu o tânără *lady* – comparativ cam bătrână – care avea aproape 20 de ani, cred. Se numea *miss* Mills, iar Dora îi zicea: Julia mea“. Era cea mai bună prietenă a Dorei. Fericită *miss* Mills!

Era şi Jip cu ele, şi Jip, ca de obicei, a lătrat din nou la mine. Când i-am dat Dorei buchetul, Jip a scrâşnit de gelozie. Avea şi motive. De-ar fi bănuit câtuşi de puţin cum o adoram pe stăpâna sa, ar fi avut de ce!

— Vai, vă mulţumesc, *mister* Copperfield! Ce flori frumoase! a exclamat Dora.

Avusesem de gând să-i spun (căutasem şi cuvintele cele mai potrivite de-a lungul a trei mile de drum) că şi mie îmi

păruseră frumoase atâta vreme cât nu le văzusem lângă *dânsa.* Dar n-am fost în stare să deschid gura. Prea era tulburătoare. Când am văzut că-şi apleacă bărbia cu gropiţă spre buchetul de flori, am pierdut uzul raţiunii, n-am mai putut scoate o vorbă şi am căzut în extaz. Mă mir că n-am spus: „Ucideţi-mă, *miss* Mills, fie-vă milă de mine! Lăsaţi-mă să mor aici!“

După aceea Dora i-a dat şi lui Jip să miroasă florile. Jip a mârâit şi n-a vrut să le miroasă. Dora a râs şi, ca să-l silească, i le-a vârât în bot. Jip a apucat cu dinţii un fir de muşcată şi l-a sfâşiat de parcă ar fi fost o pisică. Atunci Dora l-a bătut şi, bosumflată, s-a văitat!

— Bietele mele flori!

Cu atâta jale s-a văitat, încât aş fi zis că Jip pe mine mă muşcase. Şi aş fi dorit ca într-adevăr să mă fi muşcat!

— O să vă facă desigur plăcere, *mister* Copperfield, să aflaţi că urâcioasa aceea de *miss* Murdstone nu-i aici, mi-a zis Dora. S-a dus la nunta fratelui ei şi o să lipsească vreo trei săptămâni. Nu-i o adevărată încântare?

I-am spus că trebuie să fie desigur o încântare pentru ea, şi că orice o încântă pe ea mă încântă şi pe mine. *Miss* Mills a zâmbit cu un aer de superioară înţelepciune şi îngăduinţă.

— E cea mai neplăcută fiinţă pe care am văzut-o vreodată, a zis Dora. Nu-ţi poţi închipui, Julia, cât este de arţăgoasă şi de pisăloagă.

— Ba pot, draga mea! a răspuns Julia.

— *Tu,* iubito, într-adevăr ai putea, a încuviinţat Dora, luând-o de mână. Iartă-mă, dragă, dar nu m-am gândit.

Am dedus de aici că miss Mills trecuse prin multe încercări şi-avusese o existenţă destul de zbuciumată, şi acestora le-am atribuit purtarea-i pătrunsă de acea înţeleaptă bunăvoinţă pe care o şi observasem. Chiar în cursul acelei zile am constatat că aşa stăteau lucrurile: *miss* Mills avusese de suferit din pricina unei iubiri nefericite, şi în urma acestei foarte dureroase experienţe se retrăsese din lume, continuând însă a nutri interes şi simpatie pentru visurile şi iubirile curate ale tinereţii.

Taman atunci *mister* Spenlow a ieşit din casă, şi Dora l-a

întâmpinat, spunându-i:

— Ia te uită, papa, ce flori frumoase!

Miss Mills a zâmbit îngândurată, ca şi cum ar fi vrut să spună: „Biete efemere, bucuraţi-vă de scurta voastră strălucire în aceste zori însorite ale vieţii!“ Şi cu toţi împreună am pornit peste pajişte, spre trăsura care aştepta.

Cât voi trăi n-am să mai fac o plimbare ca aceea. Şi nici n-am mai făcut. În faeton n-au luat loc decât ei trei şi, alături de ei, coşul lor cu merinde, coşuleţul meu şi cutia cu ghitara; fireşte, coşul faetonului era lăsat; eu călăream în urma lui, iar Dora, aşezată cu spatele la cai, mă privea. Ţinea buchetul pe pernă, lângă ea, şi de teamă ca nu cumva să i-l strivească, nu-l lăsase pe Jip să stea în partea aceea. Lua deseori buchetul în mână şi-i sorbea mireasma. Şi deseori privirile noastre se întâlneau; şi nu pot înţelege defel cum de n-am sărit în faeton, peste capul surului meu.

Cred că pe drum era praf. Chiar foarte mult praf, cred. Parcă-mi aduc aminte ca prin vis că *mister* Spenlow mi-a făcut observaţie să nu călăresc în praf; dar nici că m-am sinchisit. Nu vedeam nimic altceva decât un văl de dragoste şi de frumuseţe în jurul Dorei. *Mister* Spenlow s-a ridicat de câteva ori în picioare şi m-a întrebat cum îmi plăcea priveliştea. I-ara răspuns că era încântătoare, şi îndrăznesc să afirm că într-adevăr era: n-o vedeam decât pe Dora. Soarele strălucea în cinstea Dorei, păsările cântau pentru Dora. Vântul de miazăzi adia uşor de dragul Dorei, iar toate florile sălbatice ce smălţuiau gardurile vii, toate florile, până la cel din urmă bobocel, se deschideau pentru Dora. Unica mea mângâiere este că *miss* Mills m-a înţeles. Căci singură *miss* Mills era în stare să-mi pătrundă sentimentele.

Nu ştiu de cât timp mergeam, şi nu ştiu nici până în ziua de azi unde am ajuns. Poate undeva prin preajma Guildfordului. Sau poate că locul acela a fost chemat la viaţă pentru o zi de vreun vrăjitor din O *mie şi una de nopţi,* care apoi, după ce am plecat, l-a şters de pe faţa pământului pentru totdeauna. Era o pajişte verde pe un

deal acoperit cu iarbă moale. Se aflau acolo câţiva copaci umbroşi şi arbuşti de iarbă-neagră, iar jur împrejur, cât cuprindeai cu ochiul, se desfăşura o privelişte încântătoare.

Când am ajuns, am fost dezamăgit să găsesc lume care ne aştepta; iar gelozia mea, chiar în privinţa cucoanelor, n-a cunoscut margini. Cât priveşte toţi bărbaţii – şi mai ales unul, un impostor, cu trei-patru ani mai mare ca mine, cu nişte barbete roşcovane, de care se arăta insuportabil de mândru – erau duşmanii mei de moarte.

Am desfăcut cu toţii coşurile şi ne-am apucat să pregătim prânzul. Barbă Roşie a pretins că ar şti să prepare salata (ceea ce eu, unul, nu cred) şi s-a pus în proţap. Câteva dintre tinerele de faţă au spălat lăptucile, după care le-au tăiat potrivit indicaţiilor lui. Printre ele era şi Dora. Mi s-a părut că soarta mi-l hărăzise de duşman şi că unul dintre noi doi trebuia să dispară.

Barbă-Roşie a preparat salata (mă mir cum de au putut s-o mănânce, căci eu, unul, pentru nimic în lume nu m-aş fi atins de ea!), şi apoi, cu de la sine putere, şi-a luat sarcina de a veghea asupra pivniţei de vinuri, pe care, fiind priceput, ticălosul, a amenajat-o în scorbura unui copac. Iar ceva mai încolo, l-am văzut cu o bucată mare de homar în farfurie, mâncând la picioarele Dorei!

Nu ţin prea bine minte ce s-a petrecut după ce mi-a fost dat să văd această scenă respingătoare. Ştiu doar c-am fost foarte vesel; dar veselia mea era silită. M-am apropiat de o tânără cu ochii mici, îmbrăcată în roz, şi i-am făcut curte cu frenezie. Tânăra a primit cu bunăvoinţă atenţiile mele, dar n-aş putea spune dacă a făcut-o numai de dragul meu, sau pentru că avea ceva planuri în privinţa lui Barbă-Roşie. S-a închinat în sănătatea Dorei. Şi când am închinat şi eu, m-am prefăcut c-am întrerupt conversaţia anume pentru acest motiv, ca apoi s-o reiau imediat. Când m-am înclinat către Dora, i-am întâlnit privirea şi mi s-a părut că desluşesc în ea o expresie rugătoare. Dar s-a uitat la mine peste capul lui Barbă-Roşie, şi am rămas neînduplecat.

Tânăra în roz avea o mamă care purta o rochie verde; şi aceasta cred c-a găsit cu cale să ne despartă mai ales

pentru consideraţiuni politice superioare. Între timp, masa fiind terminată, se strângeau resturile, şi mesenii începuseră să se risipească; iar eu, plin de mânie şi remuşcări, am luat-o razna printre copaci. Tocmai mă întrebam dacă n-ar fi nimerit să pretind că nu mă simt bine şi, încălecând pe surul meu, să fug – nici eu nu ştiu încotro – când mi-au ieşit înainte Dora şi *miss* Mills.

— Sunteţi posomorât, *mister* Copperfield, mi-a zis *miss* Mills.

Să avem iertare. Nu eram deloc posomorât.

— Dora, şi *tu* eşti posomorâtă, a observat *miss* Mills.

— Nu, dragă! Nicidecum.

— Ascultaţi-mă, şi dumneavoastră, *mister* Copperfield, şi tu, Dora, a urmat *miss* Mills cu un aer aproape venerabil. Ajunge. Nu lăsaţi o neînţelegere măruntă să nimicească florile primăverii, care, o dată ce-au apucat să se deschidă, dacă au fost atinse de brumă, nu mai pot înflori. Vă vorbesc din experienţă, din experienţa unui trecut îndepărtat, ireversibil. Nu se cade ca izvoarele ce ţâşnesc scânteind în lumina soarelui să fie oprite de un simplu capriciu; nu se cade ca oazele din pustiul Saharei să fie pustiite fără rost.

Nici nu mai ştiu ce-am făcut, căci m-am înfierbântat foarte tare; ştiu doar c-am apucat mânuţa Dorei şi am sărutat-o, şi că dânsa nu s-a împotrivit. I-am sărutat mâna şi lui *miss* Mills; şi mi s-a părut că fără întârziere ne vom înălţa cu toţii în al şaptelea cer.

N-am mai coborât. Am rămas acolo sus toată după-amiaza. La început am rătăcit încoace şi încolo printre copaci, eu cu braţul timid al Dorei petrecut sub braţul meu, şi martor mi-e Dumnezeu că, deşi de la început până la sfârşit, totul n-a fost decât o copilărie, dulce mi-ar mai fi fost soarta dacă, însufleţit de acele simţăminte copilăreşti, m-ar fi trecut în nemurire şi m-ar fi lăsat de-a pururi să rătăcesc printre copaci!

Dar mult prea curând i-am auzit pe ceilalţi râzând, vorbind şi strigând: „Dora unde-i?“ Aşadar, ne-am întors, şi invitaţii i-au cerut Dorei să cânte. Barbă-Roşie a vrut să se repeadă să aducă cutia cu ghitara, dar Dora i-a spus că,

afară de mine, nimeni nu ştia unde se află. Aşa că Barbă-Roşie a rămas cu buza umflată; şi *eu* am adus-o, *eu* am deschis-o, *eu* am scos ghitara, *eu* m-am aşezat lângă dânsa, *eu* i-am ţinut batista şi mănuşile, *eu* am sorbit fiecare sunet al glasului ei atât de dulce, şi dânsa mi-a cântat *mie,* care o iubeam, şi toţi ceilalţi n-aveau decât s-o aplaude cât pofteau, cu ei n-aveam nici în clin, nici în mânecă!

Eram beat de bucurie. Mă temeam că era prea frumos ca să fie adevărat şi că acuşi-acuşi am să mă trezesc în Buckingham Street şi am s-o aud pe *missis* Crupp zornăind ceştile şi pregătindu-mi gustarea de dimineaţă. Dar Dora a cântat, şi altele au cântat şi *miss* Mills a cântat – despre, somnoroasele ecouri din peşterile Amintirii, ca şi cum ar fi avut 100 de ani – şi s-a lăsat amurgul; şi-am băut ceai, fiert ţigăneşte, pe cărcană; şi am continuat să fiu fericit ca niciodată.

Am fost încă şi mai fericit când toată lumea, inclusiv Barbă-Roşie, pe care-l biruisem, şi ceilalţi oaspeţi, au plecat, fiecare apucând pe drumul lui, iar noi, pe al nostru, prin liniştea serii, în lumina asfinţitului, înconjuraţi de dulci miresme. *Mister* Spenlow, fiind cam mahmur din pricina şampaniei – slavă ţărânei din care a crescut viţa, şi strugurilor din care s-a făcut vinul, şi soarelui care i-a pârguit, şi negustorului care l-a falsificat! – a adormit buştean într-un colţ al faetonului, iar eu călătoream, ţinându-mă pe lângă trăsură, şi vorbeam cu Dora. I-a plăcut surul meu şi l-a mângâiat – cât de gingaşă părea mânuţa ei pe grumazul calului! – şi cum şalul ei aluneca mereu, din când în când i l-am aşezat pe umeri cu mâna mea. Mi s-a părut chiar că Jip începuse să înţeleagă cum stăteau lucrurile şi să-şi dea seama că trebuia să se împrietenească cu mine.

Şi pătrunzătoarea *miss* Mills, această schimnică binevoitoare, în ciuda dezamăgirilor suferite, înţeleaptă ca un patriarh, cu toate că nu împlinise nici 20 de ani, şi care o rupsese cu lumea şi nu voia cu niciun preţ să trezească somnoroasele ecouri din peşterile Amintirii, ce faptă bună a

făcut!

— *Mister* Copperfield, mi-a zis *miss* Mills, dacă aveţi un moment liber, treceţi o clipă în partea asta a trăsurii. Vreau să vă spun ceva.

Iată-mă pe surul meu cel mândru, înclinându-mă lângă *miss* Mills, cu mâna pe portiera faetonului.

— Dora are să vină să stea la mine câtva timp. Plecăm împreună poimâine. Dacă are să vă facă plăcere să ne vizitaţi, sunt sigur că tata va fi încântat să vă cunoască.

Ce altceva aş fi putut face decât s-o binecuvântez în gând pe *miss* Mills şi să păstrez adresa locuinţei ei în ungherul cel mai ferit al memoriei? Ce altceva aş fi putut face decât s-o asigur pe *miss* Mills, cu priviri pline de recunoştinţă şi cu cuvinte înflăcărate, cât preţuiam bunăvoinţa şi prietenia ce mi le arăta?

După care, plină de bunăvoinţă, *miss* Mills m-a concediat, spunându-mi;

— Acum duceţi-vă înapoi la Dora!

M-am dus, şi Dora s-a aplecat în afară ca să-mi vorbească, şi am sporovăit tot restul drumului; şi mi-am împins surul atât de aproape de roată, că s-a lovit, la piciorul din faţă şi „s-a jupuit, cum mi-a zis proprietarul lui, de trei lire şi şapte“, sumă pe care am plătit-o, socotind că era un preţ cât se poate de modest pentru o asemenea bucurie. Între timp, *miss* Mills, cu ochii la lună, murmura versuri, amintindu-şi, bănuiesc, de zilele de altădată, când încă nu o rupsese cu lumea pământească.

Norwood mi s-a părut că era cu multe mile prea aproape şi am găsit că am ajuns cu multe ceasuri prea devreme; dar puţin înainte de a ajunge, *mister* Spenlow s-a trezit şi mi-a spus:

— Trebuie să intri puţin, Copperfield, să te mai odihneşti!

Bineînţeles, am primit şi ni s-au servit sandvişuri şi vin îndoit cu apă. La lumina candelabrelor, Dora, îmbujorată la faţă, era atât de drăgălaşă încât nu m-am putut hotărî să mă urnesc, şi am stat nemişcat ca într-o transă, cu privirile aţintite asupra ei, până ce sforăielile lui *mister* Spenlow m-au făcut să-mi dau seama că era vremea să mă retrag.

Aşadar, ne-am luat rămas bun; şi tot lungul drumului până la Londra am simţit uşoara strângere de mână a Dorei la despărţire şi mi-am amintit de mii de ori fiecare cuvânt şi fiecare întâmplare; şi când, în cele din urmă, m-am culcat în patul meu, am stat în extaz, ca un biet nătărău, căruia dragostea i-a răpit uzul celor cinci simţuri.

A doua zi dimineaţă, când m-am trezit, am hotărât să-i spun Dorei că o iubesc, pentru a-mi cunoaşte soarta. Fericire sau jale? Asta era întrebarea care mă frământa acum. Pentru mine alte probleme nu mai existau pe lume, şi la această întrebare numai Dora putea să răspundă. Trei zile am trăit un zbucium cumplit, chinuindu-mă şi punând toate ipotezele cu putinţă pentru interpretarea în sens defavorabil a fiecărui episod al relaţiilor dintre mine şi Dora. În cele din urmă, dichisit cu mare cheltuială în vederea evenimentului, m-am îndreptat spre locuinţa familiei Mills, cu declaraţia de dragoste gata.

Acuma n-ar avea niciun rost să povestesc de câte ori m-am plimbat în susul şi în josul străzii, de câte ori am făcut înconjurul piaţetei – dându-mi seama cu părere de rău că la vechea ghicitoare aflasem un răspuns mult mai bun decât cel cunoscut – până m-am decis să urc scara şi să bat la uşă. Chiar după ce bătusem, în timp ce aşteptam să mi se deschidă, mi-a venit subit ideea să întreb (inspirat de bietul Barkis) dacă nu locuia acolo *mister* Blackboy, să cer iertare şi să mă retrag. Dar nu m-am urnit din loc.

Mister Mills nu era acasă. Nici nu mă aşteptam să-l găsesc. N-aveam nicio nevoie de *el. Miss* Mills era acasă. *Miss* Mills mi-era de ajuns.

Am fost poftit într-o odaie la catul de sus, unde se aflau *miss* Mills şi Dora. Era şi Jip acolo. *Miss* Mills copia nişte note (îmi amintesc că era un cântec nou, intitulat *Bocet pentru o dragoste defunctă),* iar Dora picta nişte flori. Ce simţăminte am încercat când mi-am recunoscut florile! Erau florile cumpărate de mine la Covent Garden. Nu pot afirma că erau chiar identice sau că semănau cu orice alte flori ce-mi fusese dat să văd până atunci; dar mi-am dat seama de intenţia compoziţiei după hârtia în care erau învelite, căci

fusese reprodusă întocmai.

Miss Mills s-a bucurat când m-a văzut şi mi-a spus că-i părea foarte rău că tatăl ei nu era acasă; cred însă că i-am suportat foarte bine lipsa. Timp de câteva minute *miss* Mills a susţinut toată conversaţia, apoi a lăsat condeiul pe fila pe care copia *Bocetul pentru o dragoste defunctă,* s-a ridicat şi a părăsit odaia.

Am început să mă gândesc s-o las pe a doua zi.

— Sper că bietul dumitale cal nu era tare obosit când a ajuns seara acasă, mi-a zis Dora, ridicându-şi ochii încântători. A făcut un drum destul de lung.

Am început să mă gândesc că totuşi ar fi mai bine s-o fac încă în ziua aceea.

— I s-o fi părut lung *lui,* căci n-a avut nimic care să-l susţină în timpul drumului.

— Nu i s-a dat nutreţ bietului de el? a întrebat Dora.

Am început să mă gândesc s-o las pe a doua zi.

— Ba i s-a dat, am răspuns, a fost cât se poate de bine hrănit. Voiam să spun că nu s-a bucurat de marea fericire de care am avut eu parte, fiind atât de aproape de dumneavoastră.

Dora şi-a plecat capul asupra desenului şi, după un scurt răstimp – în care am aşteptat foarte înfrigurat, cu picioarele ţepene – mi-a zis:

— La un moment dat mi s-a părut că nici dumneavoastră nu v-aţi bucurat de această fericire.

Mi-am dat seama că nu mai aveam scăpare şi că trebuia s-o fac pe loc.

— Cât aţi stat lângă *miss* Kitt nu prea v-aţi sinchisit de această fericire, a urmat Dora, ridicând uşor sprâncenele şi clătinând din cap.

Trebuie să spun că acesta era numele tinerei cu ochii mici şi îmbrăcată în roz.

— De altfel, nici nu ştiu de ce v-aţi fi sinchisit sau de ce socotiţi că este o fericire, a zis Dora. Dar, fireşte, nici nu credeţi cele ce mi-aţi spus. Şi, afară de asta, nu încape îndoială că sunteţi liber să faceţi ce vă place. Jip, nesuferitule, vin-aici!

Nu ştiu cum am făcut. Totul s-a petrecut într-o clipă. I-am tăiat drumul lui Jip. M-am trezit c-o ţineam pe Dora în braţe. Eram cât se poate de elocvent. Nu m-am poticnit nici o singură dată. I-am spus cât o iubeam. I-am spus că fără ea aş muri. I-am spus că o idolatrizez şi o ador. Şi în tot acest timp Jip a lătrat ca un turbat.

Când Dora şi-a plecat capul şi a început să tremure şi să plângă, am devenit încă şi mai elocvent. Dacă dorea să-mi dau viaţa pentru ea, n-avea decât să mi-o spună, căci eram gata. Viaţa fără dragostea Dorei n-avea niciun sens. N-aş putea şi nici n-aş vrea s-o suport. Din clipa când am văzut-o întâia dată, am iubit-o zi şi noapte neîncetat. O iubeam şi acum la nebunie. O voi iubi mereu, clipă de clipă, la nebunie. Au mai fost şi alţii îndrăgostiţi înainte şi vor mai fi şi de acum înainte, dar niciun îndrăgostit n-a iubit, nu va putea, nu va fi în stare şi nu va izbuti vreodată să iubească aşa cum o iubeam eu pe Dora.

Cu cât turuiam mai patetic, cu atât Jip lătra mai tare. Şi, treptat, fiecare din noi – în felul lui – se arăta tot mai înverşunat.

Ceva mai târziu, Dora şi cu mine şedeam destul de liniştiţi pe sofa, iar Jip, culcat în poala ei, mă privea clipind paşnic. Mi se luase o piatră de pe inimă. Eram nebun de fericire. Dora şi cu mine eram logodiţi.

Cred că amândoi aveam o vagă idee că totul se va încheia printr-o căsătorie. Trebuie să fi avut, fiindcă Dora mi-a spus că nu ne vom căsători fără consimţământul tatălui ei. Dar, în extazul nostru tineresc, cred că nu priveam nici înainte, nici înapoi, şi n-aveam nicio năzuinţă care să fi depăşit candoarea prezentului. Am hotărât să nu-i dezvăluim taina noastră lui *mister* Spenlow; sunt sigur, însă, că nici prin gând nu mi-a trecut că ar fi ceva necinstit în asta.

Când s-a întors în odaie, adusă de Dora, *miss* Mills mi-a părut mai îngândurată ca de obicei; presupun că cele întâmplate i-au trezit somnoroasele ecouri din peşterile Amintirii. Dar ne-a dat binecuvântarea, ne-a încredinţat de nestrămutata ei prietenie şi ne-a vorbit, în general, aşa cum

se cuvenea să vorbească un Glas de la Mânăstire.

Ce senine vremuri! Ce plăcute, ce fericite, ce nebunatice vremuri!

Vremurile când i-am luat Dorei măsura pentru un inel de nu-mă-uita, şi când giuvaergiul, căruia i-am dus măsura, a ghicit totul şi a pufnit în râs, aplecându-se peste registrul său de comenzi, şi mi-a luat cât a poftit pentru jucărioara aceea frumoasă, cu pietre albastre, care, în mintea mea, a rămas atât de strâns legată de mâna Dorei, încât ieri, când, din întâmplare, am văzut un inel asemănător pe mâna fiicei mele, am simţit brusc o tresărire dureroasă în inimă.

Vremuri când mă plimbam foarte exaltat de secretul meu şi plin de propria mea importanţă şi atât de mândru de iubirea ce i-o purtam Dorei şi de faptul că dragostea mea era împărtăşită, încât nici de-aş fi plutit în văzduh, n-aş fi fost mai deasupra celorlalţi oameni care se târau pe pământ.

Acele vremuri când ne întâlneam în grădina piaţetei şi stam împreună în chioşcul acela colbuit şi eram atât de fericit, încât până în ziua de azi îmi sunt dragi vrăbiile Londrei numai şi numai pentru acest motiv şi văd în penajul lor fumuriu coloritul bogat al păsărilor de la Tropice!

Vremurile când (la o săptămână după logodnă) ne-am certat întâia dată şi când Dora mi-a trimis înapoi inelul într-un bileţel disperat, împăturit în chip de tricorn, în care a folosit înfricoşătoarea formulă „dragostea noastră, s-a înfiripat dintr-o prostie şi s-a încheiat într-un acces de nebunie“, cuvinte teribile, care m-au făcut să-mi smulg părul din cap şi să plâng, socotind că totul s-a sfârşit.

Vremurile când, la adăpostul întunericului, am dat fuga la *miss* Mills, pe care am văzut-o pe ascuns în bucătărioara, din dos, unde se afla un măngălău, şi am implorat-o să ne împace şi să evite nebunia. Vremurile când *miss* Mills a acceptat această sarcină şi, înapoindu-se cu Dora, ne-a îndemnat, de la înălţimea amvonului tinereţii ei încercate, să fim îngăduitori unul faţă de celălalt şi să ne ferim de pustiurile Saharei!

Vremurile când am plâns şi ne-am împăcat şi ne-am

simţit din nou atât de fericiţi, încât bucătărioara din dos, cu măngălău cu tot, s-a prefăcut într-un templu al iubirii, şi când ne-am învoit să corespondăm prin mijlocirea lui *miss* Mills, urmând să ne scriem zilnic cel puţin câte o scrisoare fiecare!

Ce senine vremuri! Ce plăcute, ce fericite, ce nebunatice vremuri! Din toate perioadele vieţii mele, care au încăput în gheara Timpului, niciuna nu-mi aduce, mai mult ca aceasta, zâmbetul pe buze şi de niciuna nu-mi amintesc cu atâta duioşie ca de aceasta.

CAPITOLUL XXXIV

MĂTUŞA ÎMI FACE O SURPRIZA

Îndată după ce m-am logodit cu Dora, i-am scris lui Agnes. I-am scris o scrisoare lungă, în care am încercat să-i explic cât de fericit eram şi cât de fermecătoare era Dora. Am rugat-o foarte stăruitor pe Agnes să nu creadă că ar fi vorba de o pornire nechibzuită, care va face loc alteia, sau că ar avea ceva comun cu acele avânturi copilăreşti de care obişnuiam să râdem altădată. Am asigurat-o că era vorba de un sentiment nespus de adânc şi mi-am exprimat părerea că o iubire ca aceasta nici că se mai pomenise.

Şi pe când îi scriam în amurgul încântător, în faţa ferestrei deschise, amintirea ochilor ei limpezi şi senini şi a chipului ei blând m-a învăluit pe nesimţite şi a revărsat atâta pace şi linişte asupra freamătului şi fierberii din ultima vreme de care fericirea mea era impregnată într-o anumită măsură, încât m-am simţit înduioşat până la lacrimi. Mi-aduc aminte că, pe la jumătatea scrisorii, am stat cu fruntea în palmă, închipuindu-mi că Agnes făcea, firește, parte din căminul meu; că în casa binecuvântată de prezenţa ei, Dora şi cu mine am putea fi mai fericiţi ca oriunde; că, stăpânită de dragoste şi bucurie, de jale şi de speranţă, sau de dezamăgire, de orice emoţie puternică,

inima mea se îndrepta spontan către dânsa, ca la un liman de adăpost şi la cel mai bun prieten.

De Steerforth nu i-am pomenit niciun cuvânt. I-am scris doar că fuga bietei Em'ly pricinuise cumplită durere la Yarmouth, şi că eu, din pricina împrejurărilor în care se petrecuse, suferisem îndoit. Ştiam bine cât de lesne descoperea adevărul şi că dânsa nu va mai pomeni niciodată numele lui.

Am primit răspuns la această scrisoare cu întoarcerea poştei. Citindu-l, am avut impresia că o auzeam pe Agnes vorbindu-mi. Parcă-mi răsuna în urechi glasul ei prietenos. Ce aş putea spune mai mult?

În timpul recentei mele absenţe, Traddles mă căutase de două-trei ori. Găsind-o pe Peggotty acasă, şi ea spunându-i că-mi fusese dădacă (era totdeauna gata să împărtăşească această informaţie oricui stătea s-o asculte), legase prietenie cu dânsa şi întârziase ca să vorbească despre mine. Cel puţin aşa mi-a spus Peggotty; dar mă tem că vorbise numai ea şi se întinsese peste măsură, căci Dumnezeu s-o aibă în paza lui, când începea să povestească despre mine, nu era chip s-o opreşti.

Asta-mi aduce aminte nu numai de faptul că urma să-l aştept pe Traddles într-o după-amiază de el hotărâtă, dar şi de împrejurarea că *missis* Crupp renunţase la toate drepturile şi obligaţiile ce-i reveneau (cu excepţia salariului) atâta vreme cât Peggotty mai călca pe la mine. După ce, de mai multe ori, a discutat, în gura mare, pe scară despre Peggotty – adresându-se pesemne vreunui spirit, căci în fapt era cu desăvârşire singură – *missis* Crupp mi-a trimis o scrisoare, în care-şi expunea punctul de vedere. Scrisoarea începea cu acea declaraţie universal valabilă, care se potrivea în orice moment al vieţii ei, anume cu declaraţia că şi ea era mamă, pentru a mă informa apoi că deşi apucase şi vremuri mai bune, nutrise întotdeauna, în toate etapele existenţei, o duşmănie înnăscută faţă de iscoade, de intruşi şi de denunţători. N-avea de gând să pronunţe niciun nume, spunea ea în scrisoare; se ştie el bine cine e cu musca pe căciulă; dar întotdeauna dispreţuise iscoadele,

intruşii şi denunţătorii, mai ales deghizaţi ca văduve (aceste cuvinte erau subliniate). Dacă unui oarecare *gentleman,* spunea ea în continuare (tot fără a da nume), îi făcea plăcere să fie victima iscoadelor, a intruşilor şi a denunţătorilor, asta-l privea. E dreptul lui să se distreze cum pofteşte; tot ce cerea ea, *missis* Crupp, era să nu fie silită „să vie în *contact“* cu asemenea persoane. De aceea ruga să fie scutită de a mai servi în apartamentul de la catul de sus până ce lucrurile vor fi repuse în starea în care se aflau mai înainte şi cum ar fi de dorit să fie; mai departe mă vestea că în fiecare sâmbătă dimineaţă caietul cu socoteli va fi depus pe masă, o dată cu gustarea, şi că insista să i se achite imediat tot ce i se datora, în dorinţa de a evita neplăceri şi „neajunsuri“ părţilor interesate.

Ulterior, *missis* Crupp s-a mărginit să aşeze fel de fel de piedici pe scară, mai ales ulcioare, şi s-o ispitească pe Peggotty să-şi rupă picioarele. Starea de asediu în care mă aflam mi s-a părut exasperantă, dar fiindu-mi tare frică de *missis* Crupp, n-am putut găsi nicio ieşire din această situaţie.

— Ce mai faci, dragă Copperfield? a strigat Traddles, care, în după-amiaza cu pricina, biruind toate piedicile, s-a ivit la uşa mea exact la ora hotărâtă.

— Dragă Traddles, i-am răspuns, mă bucur că te văd şi eu în sfârşit şi îmi pare foarte rău că n-am fost acasă când m-ai căutat. Dar sunt atât de prins…

— Da, da, ştiu, fireşte, m-a întrerupt Traddles. A ta mi se pare că locuieşte în Londra.

— Ce vrei să spui?

— Dânsa… adică… iartă-mă… *miss* D., ştii, a dat să-mi explice Traddles, roşindu-se, locuieşte la Londra, pare-mi-se?

— O, da… în apropiere de Londra.

— A mea, poate îţi mai aduci aminte, mi-a zis Traddles grav, locuieşte în Devonshire… sunt zece copii la părinţi… de aceea nu-s chiar atât de prins ca tine.

— Mă mir cum suporţi s-o vezi atât de rar, am răspuns.

— Hm… a mormăit Traddles îngândurat. Pare de mirare.

Îmi închipui că şi este de mirare, dar n-am încotro, Copperfield.

— Aşa îmi închipui şi eu, am încuviinţat zâmbind, nu fără a roşi. Şi apoi tu, dragă Traddles, ai atâta răbdare şi eşti atâta de statornic!

— Vai, Doamne! a exclamat Traddles, reflectând. Aşa mă vezi tu, Copperfield? Îţi mărturisesc, nu ştiu dacă sunt. Dar ea e o fată atât de extraordinar de drăguţă, încât se prea poate să-mi fi transmis şi mie ceva din însuşirile ei. Acuma, că mi-ai spus-o, Copperfield, nu mă mai miră deloc. Te rog să mă crezi că niciodată nu se gândeşte la sine şi că tot timpul le poartă de grijă celorlalţi nouă.

— E cea mai mare? l-am întrebat.

— Vai, Doamne, nu! Cea mai mare e o adevărată frumuseţe.

A băgat de seamă, cred, că nu m-am putut stăpâni să nu zâmbesc de naivitatea acestui răspuns; de aceea, zâmbind şi el a adăugat:

— Fireşte, asta nu înseamnă că Sophy a mea... Frumos nume, ce zici, Copperfield?

— Foarte frumos!

— Fireşte, asta nu înseamnă că Sophy n-ar fi şi ea frumoasă în ochii mei şi că, după părerea mea, n-ar fi cea mai drăguţă fată din lume, în mod absolut. Dar când îţi spun că cea mare e o frumuseţe, să ştii că într-adevăr este... mi-a zis gesticulând cu amândouă mâinile, voind parcă să evoce nişte nori care pluteau în jurul lui. Ştii, o splendoare! a încheiat Traddles, foarte energic.

— Adevărat?

— O, te asigur, m-a încredinţat Traddles, e într-adevăr neasemuit de frumoasă! Dar ştii, fiind crescută ca să trăiască în lume şi să fie admirată, şi neputând să se bucure prea mult de viaţa de societate din pricină că sunt săraci, fireşte că uneori e cam susceptibilă şi cam pretenţioasă. Dar Sophy ştie să-i alunge supărarea!

— Sophy e cea mai mică dintre fete? l-am întrebat.

— Vai, Doamne, nu! mi-a răspuns Traddles, frecându-şi bărbia. Cele mai mici abia au nouă şi zece ani. Le creşte

Sophy.

— E a doua poate?

— Nu. A doua e Sarah. Biata Sarah are ceva la şira spinării. Doctorii spun c-o să-i treacă cu timpul, dar deocamdată trebuie să stea în pat vreo douăsprezece luni. O îngrijeşte Sophy. Sophy e a patra.

— Mama trăieşte?

— Da, trăieşte! E o femeie cu totul superioară, dar nu-i prieşte umezeala din partea locului şi... de fapt nu-şi mai poate mişca mădularele.

— Vai de mine! am exclamat.

— Foarte trist, nu-i aşa? Dar din punctul de vedere al gospodăriei, lucrurile merg mai bine decât ar fi de aşteptat, pentru că Sophy îi ţine locul. E ca o mamă, atât pentru maică-sa, cât şi pentru ceilalţi nouă copii.

Pătruns de cea mai mare admiraţie în faţa însuşirilor acestei tinere şi mânat de dorinţa sinceră de a face tot ce-mi stătea în putinţă pentru ca nu cumva, abuzând de bunătatea lui Traddles, perspectivele lor de viitor să fie prejudiciate, l-am întrebat cum o mai ducea *mister* Micawber.

— Mulţumesc, Copperfield, e foarte bine, mi-a zis Traddles. Dar nu mai locuiesc cu el.

— Nu?

— Nu. Vezi, adevărul e, a urmat Traddles în şoaptă, că din pricina unor vremelnice încurcături băneşti, şi-a schimbat numele, adoptându-l pe acela de Mortimer, şi nu iese din casă decât după căderea întunericului, şi atunci numai cu ochelari. Au venit să-i scoată lucrurile în vânzare pentru neplata chiriei. *Missis* Micawber a fost atât de deznădăjduită, încât, te rog să mă crezi, n-am putut rezista şi mi-am pus semnătura şi pe cea de-a doua poliţă de care am vorbit când am fost aici rândul trecut. Poţi să-ţi închipui, Copperfield, cât de mulţumit am fost când am văzut că în felul acesta lucrurile s-au aplanat şi că *missis* Micawber s-a liniştit.

— Hâm! am făcut eu.

— Fericirea n-a durat însă cine ştie ce, a urmat Traddles,

căci, din păcate, peste o săptămână au venit să-i pună un alt sechestru. Şi praf s-a ales de întreaga gospodărie. De atunci eu locuiesc într-o odaie mobilată, iar Mortimerii s-au dat la fund. Sper, Copperfield, că n-ai să crezi că-s egoist dacă-ţi voi spune că măsuţa rotundă cu placă de marmură, precum şi vasul de flori şi postamentul au ajuns într-un magazin de vechituri.

— Ce neomenie! am exclamat indignat.

— A fost... a fost tare greu! a spus Traddles, strâmbându-se ca de obicei când folosea această formulă. Pomenesc acestea nu aşa, ca să mă plâng, ci cu un scop anume. N-am putut răscumpăra obiectele când au fost sechestrate, în primul rând, pentru că, văzând cât de mult ţineam la ele, telalul a ridicat preţul în mod exorbitant; şi în al doilea rând, pentru că... n-aveam bani. De atunci sunt cu ochii pe prăvălia negustorului de vechituri, care se află la capătul lui Tottenham Court Road, mi-a zis Traddles, foarte încântat că ştia acest lucru, iar azi, în sfârşit, le-am văzut! expuse spre vânzare. Le-am zărit de peste drum, căci dacă m-ar vedea pe *mine,* negustorul, Dumnezeu ştie ce preţ ar fi în stare să ceară. Acum, c-am strâns banii, mi-a dat în gând că poate nu vei avea nimic împotrivă dacă am s-o rog pe dădaca asta a ta să meargă cu mine la prăvălia aceea – pe care pot să i-o arăt din colţul străzii – şi să caute să le cumpere cât mai ieftin posibil, ca pentru ea!

Entuziasmul cu care Traddles mi-a împărtăşit acest plan, şi convingerea lui că era un plan deosebit de isteţ se numără printre amintirile mele cele mai vii.

L-am asigurat că dădaca mea va fi fericită să-i poată da o mână de ajutor şi i-am spus că ne vom transporta toţi trei la faţa locului, dar cu o singură condiţie. Anume cu condiţia să-mi făgăduiască solemn că de aici înainte nu-i va mai împrumuta lui *mister* Micawber nici numele, nici orice alt lucru.

— Dragă Copperfield, mi-a mărturisit Traddles, această hotărâre am şi luat-o, pentru că îmi dau seama că n-am fost numai nesocotit, dar că am greşit faţă de Sophy. De vreme ce am făcut acest legământ cu mine însumi, nu mai

ai niciun motiv de îngrijorare, dar bucuros îţi fac această promisiune. Pe cea dintâi dintre blestematele, acelea de poliţe am şi achitat-o. Nu mă îndoiesc că *mister* Micawber, dacă ar fi putut, ar fi achitat-o, dar n-a putut. Trebuie să mai amintesc un lucru care-mi place la *mister* Micawber, dragă Copperfield. Ceva relativ la cea de-a doua poliţă, care nu este scadentă. Nu-mi zice că acoperirea e asigurată, dar mă asigură că *va fi.* Găsesc că asta-i foarte frumos şi cinstit din partea lui!

Nevrând să zdruncin încrederea bunului meu prieten, am încuviinţat. După ce am stat puţin de vorbă, am pornit împreună spre băcănie, ca s-o mobilizăm pe Peggotty; Traddles nevrând să rămână seara la mine, pentru că-i era teamă c-ar putea cineva să cumpere lucrurile acelea înainte de a ajunge să le răscumpere el, precum şi pentru motivul că era tocmai seara rezervată totdeauna corespondenţei cu cea mai drăguţă fată din lume.

Nu voi uita niciodată nici cum stătea în colţ la Tottenham Court Road şi trăgea cu ochiul, în timp ce Peggotty se tocmea pentru lucruşoarele acelea atât de preţioase, nici surescitarea de care a fost cuprins când a văzut-o pe Peggotty înapoindu-se cu mâna goală, după ce îi oferise un preţ, nici când negustorul, răzgândindu-se, a strigat-o, şi dânsa s-a întors. Sfârşitul a fost că Peggotty a răscumpărat lucrurile la un preţ destul de ieftin, iar Traddles a fost încântat.

— Vă sunt foarte îndatorat amândurora, mi-a spus Traddles, aflând că lucrurile aveau să-i fie trimise acasă chiar în seara aceea. N-o să-mi luaţi în nume de rău, dragă Copperfield, dacă am să vă mai fac o rugăminte?

Fără a întreba despre ce e vorba, l-am asigurat că nu.

— Atunci, dacă aţi vrea să fiţi atât de bună, s-a adresat Traddles lui Peggotty, v-aş ruga să luaţi vasul de flori chiar acum căci mare plăcere mi-ar face să-l duc acasă, căci, ştii, Copperfield, e al lui Sophy!

Peggotty s-a dus bucuroasă să i-l aducă, iar Traddles, după ce a copleşit-o cu mulţumiri, a luat-o înainte pe Tottenham Court Road, cu vasul de flori în braţe şi fericit

cum rar mi-a fost dat să văd.

Apoi Peggotty şi cu mine am apucat-o spre casă. Întrucât asupra lui Peggotty vitrinele prăvăliilor exercitau o atracţie cum nu exercitau asupra nimănui altuia, am mers agale, făcând haz de felul cum se uita la vitrine şi aşteptând-o de câte ori se oprea. De aceea a durat cam mult până am ajuns la „Adelphi“.

Când am suit scările, i-am atras atenţia lui Peggotty asupra faptului că piedicile aşezate de *missis* Crupp dispăruseră de parcă le-ar fi înghiţit pământul şi că se vedeau urme proaspete de paşi. Când am ajuns sus, am fost amândoi foarte miraţi găsind deschisă uşa (pe care o încuiasem) şi auzind glasuri în apartament.

Nedumeriţi, ne-am uitat unul la altul şi am intrat în salonaş, unde, spre marea-mi uimire, am dat peste mătuşa şi peste *mister* Dick! Mătuşa, cu cei doi canari ai ei în faţă şi cu pisica pe genunchi ca un Robinson Crusoe feminin, şedea pe o grămadă de bagaje şi bea ceai. *Mister* Dick, înconjurat de bagaje, cufundat în gânduri, se rezema de un zmeu mare, asemănător cu acelea pe care adeseori le înălţasem împreună.

— Scumpă mătuşică! am exclamat. Ce plăcere neaşteptată!

Ne-am îmbrăţişat cu dragoste, apoi *mister* Dick şi cu mine ne-am strâns mâna cu căldură, iar *missis* Crupp, care, ocupată fiind cu pregătirea ceaiului, nu prea putea urmări totul, a declarat foarte prietenoasă că a ştiut ea că *mister* Copperfield va fi încântat când îşi va vedea rudele dragi.

— Ho! a zis mătuşa către Peggotty, care tremura în faţa ei. Ce mai faci?

— Nu-ţi aduci aminte de mătuşa mea, Peggotty? am intervenit eu.

— Pentru numele lui Dumnezeu, a izbucnit mătuşa, n-o mai striga pe numele ăsta, cules undeva de pe vreo insulă din Mările Sudului! Dacă a scăpat de el prin măritiş – şi bine a făcut – de ce să-i răpeşti foloasele acestei schimbări? Cum te numeşti acum… Pe…? a întrebat-o mătuşa, recurgând la un compromis ca să nu rostească numele care

nu-i era pe plac.

— Barkis, *ma'am,* i-a răspuns Peggotty, făcându-i o plecăciune.

— Bine! Ăsta-i un nume mai omenesc, a spus mătuşa. Nu cere neapărat un misionar. Ce mai faci, Barkis? Nădăjduiesc că eşti bine sănătoasă.

Încurajată de aceste cuvinte amabile şi văzând că mătuşa îi întindea mâna, Barkis a făcut un pas înainte, i-a strâns-o şi, ca să-i mulţumească, i-a făcut o reverenţă.

— Precum văd, am mai îmbătrânit, a zis mătuşa. După câte îţi aminteşti, nu ne-am întâlnit decât o singură dată. Şi frumoasă ispravă am mai făcut atunci! Trot, dragă, mai toarnă-mi o ceaşcă!

Foarte cuviincios, i-am întins o ceaşcă mătuşii, care stătea ţeapănă ca de obicei, şi m-am încumetat s-o cert pentru că şedea pe o ladă.

— Dă-mi voie, mătuşică, să trag sofaua sau un fotoliu, i-am spus. De ce să stai incomod?

— Îţi mulţumesc, Trot, mi-a răspuns. Îmi place să şed pe lucrurile mele.

Apoi i-a aruncat o privire cumplită lui *missis* Crupp şi i-a zis:

— Nu mai e nevoie să vă obosiţi, *ma'am!*

— Să nu mai pun puţină apă în ceainic înainte de a pleca, *ma'am?* a întrebat *missis* Crupp.

— Nu, mulţumesc, *ma'am,* i-a răspuns mătuşa.

— Vreţi să vă mai aduc puţin unt, *ma'am?* a stăruit *missis* Crupp. Sau poate doriţi un ou proaspăt? Sau să vă frig o felie de slănină? N-aş putea face nimic pentru scumpa dumitale mătuşă, *mister* Copperfield?

— Nimic, *ma'am!* i-a retezat-o mătuşa. Am să mă servesc şi singură, mulţumesc.

Missis Crupp, care tot timpul zâmbise, ca să-şi arate firea duioasă, şi ţinuse capul puţin aplecat într-o parte, ca să învedereze cât de plăpândă era, şi neîncetat îşi frecase mâinile, spre a demonstra dorinţa ei de a-i sluji pe toţi în orice privinţă, treptat, tot zâmbind şi tot aplecându-se într-o parte şi tot frecându-şi mâinile, a ieşit din odaie.

— Dick! a grăit mătuşa mea. Îţi mai aduci aminte despre cei ce se dau după vreme şi despre cei ce se ploconesc în faţa bogăţiei?

Mister Dick – cu o privire speriată, de parcă ar fi uitat cu desăvârşire – s-a grăbit să răspundă afirmativ.

— Ei bine, *missis* Crupp să ştii că se numără printre ei! a spus mătuşa. Barkis, te rog vezi de ceai şi mai dă-mi o ceaşcă, că nu-mi place cum toarnă femeia aceea.

O cunoşteam destul de bine pe mătuşa ca să ghicesc îndată că va fi având vreo problemă importantă şi că sosirea ei neaşteptată avea un tâlc mult mai grav decât ar fi putut bănui un străin. Am băgat de seamă că îşi aţintea privirea asupra mea ori de câte ori i se părea că atenţia îmi era îndreptată în altă parte; şi că, deşi îşi păstra înfăţişarea ţeapănă şi stăpânită, înăuntrul sufletului ei se dădea o ciudată bătălie împotriva nehotărârii. Am început să mă întreb dacă nu cumva o jignisem, şi cugetul mă mustra că încă nu-i pomenisem de Dora. Mă întrebam dacă nu cumva n-o fi doar asta pricina.

Ştiind că tot n-are să-mi spună nimic până nu va socoti că-i momentul potrivit, m-am aşezat lângă ea şi am vorbit cu canarii şi m-am jucat cu pisica, purtându-mă cât mai degajat cu putinţă. Dar eram departe de a fi într-adevăr liniştit; aş fi fost poate liniştit dacă *mister* Dick, care stătea în spatele mătuşii, rezemat de zmeul cel mare, n-ar fi profitat de fiece prilej ca să clatine din cap, cu o mutră sumbră, şi să-mi facă semne, arătând către ea.

— Trot... mi-a zis în cele din urmă mătuşa, după ce, isprăvind de băut ceaiul, şi-a şters buzele şi şi-a netezit rochia. Poţi să rămâi, Barkis... Spune-mi, Trot, ai dobândit vlagă şi încredere în puterile tale?

— Sper că da, mătuşico.

— Şi chiar crezi asta? a stăruit ea.

— Cred, mătuşico.

— Atunci, dragule, mi-a zis, mătuşa, privindu-mă cu un aer foarte grav, de ce-ţi închipui că ţin cu tot dinadinsul să şed pe lucrurile astea ale mele astă-seară?

Am clătinat din cap, căci nu ştiam de ce.

— Pentru că reprezintă tot ce mi-a rămas. Pentru că am ajuns la sapă de lemn, dragul meu!

Nici de s-ar fi prăvălit în Tamisa clădirea, împreună cu noi toţi cei de faţă, cred că n-aş fi rămas mai uluit.

— Dick ştie, a urmat mătuşa, punându-mi liniştită mâna pe umăr. Am ajuns la sapă de lemn, dragul meu Trot! Tot ce mi-a rămas pe lume se află aici în odaia asta, afară de căsuţa pe care Janet a rămas acolo ca s-o închirieze. Barkis, aş vrea ca pentru *gentleman-ul* acesta să găsim un pat pentru la noapte. Ca să facem economie, poate că reuşiţi să-mi înjghebaţi mie un culcuş aici. Mă mulţumesc cu orice. Numai pentru astă noapte. Mâine vom sta de vorbă despre treburile astea!

Nu m-am trezit din stupoare şi din marea nelinişte ce o încercam în privinţa ei – numai în privinţa ei, sunt sigur – decât în clipa când m-a îmbrăţişat o clipă, lăcrimând şi spunând că nu-i părea rău decât pentru mine. Dar peste o clipă şi-a stăpânit emoţia cu un aer mai degrabă triumfător decât abătut, mi-a zis:

— Trebuie să înfruntăm bărbăteşte loviturile sorţii, nu se cade să ne lăsăm intimidaţi de ele, dragul meu! Trebuie să jucăm jocul până la capăt! Trebuie să biruim vitregia sorţii, Trot!

CAPITOLUL XXXV

DESCURAJARE

De îndată ce mi-am venit puţin în fire, căci mă pierdusem cu totul în prima clipă, sub cumplita lovitură a veştilor date de mătuşa, l-am poftit pe *mister* Dick să mergem împreună la băcănioara cu pricina, ca să ia în primire patul pe care nu demult îl părăsise *mister* Peggotty. Băcănia se afla în Hungerford Market, iar Hungerford Market fiind pe atunci foarte diferit de cum e astăzi, în faţa uşii se afla un pridvor

susţinut de stâlpi scunzi de lemn (care semăna cu acela dinaintea casei în care locuiau piticul şi pitica din vechiul barometru), care lui *mister* Dick i-a plăcut nespus de mult. Iar plăcerea de a locui deasupra acestui pridvor cred că l-ar fi putut despăgubi de multe neajunsuri, dar în afară de buchetul de mirosuri de care am mai pomenit şi poate în afară de lipsa de spaţiu, neajunsurile nu erau prea numeroase, şi *mister* Dick a fost absolut încântat de noua sa locuinţă. *Missis* Crupp, foarte revoltată, îl încredinţase că abia va avea loc unde să se învârtească, dar cu drept cuvânt mi-a spus *mister* Dick, aşezându-se la capătul de jos al patului şi frecându-şi piciorul:

— Ştii, Trotwood, eu, unul, nici nu am de gând să mă învârtesc! Niciodată nu mă învârtesc. Prin urmare, *mie* de asta puţin îmi pasă!

Am încercat să aflu dacă *mister* Dick ştia ceva despre pricinile marii şi subitei schimbări intervenite în situaţia mătuşii. Cum era şi de aşteptat, habar n-avea. Nu mi-a putut povesti decât că alaltăieri mătuşa îi spusese: „Ei, Dick, acum să te văd dacă eşti într-adevăr un filosof aşa cum te-am socotit întotdeauna!“ Şi că el îi răspunsese: „Sper că da“. Că apoi mătuşa îi făcuse destăinuirea: „Dick, sunt ruinată!“ Şi că el exclamase: „Da, aşa-i!“ Apoi mătuşa îl ridicase în slăvi şi dânsul a fost foarte fericit. Şi că după aceea veniseră încoace, şi că pe drum băuseră bere şi mâncaseră sandvişuri.

Stând pe marginea patului şi frecându-şi piciorul, *mister* Dick mi-a povestit toate acestea cu un aer atât de încântat, cu ochii mari deschişi şi cu un zâmbet mirat, încât îmi pare rău, dar nu m-am putut opri să-i dau explicaţii că ruina însemna sărăcie, lipsă, foame; dar foarte curând m-am căit amarnic de această cruzime, pentru că deodată a pălit şi au început să-i curgă lacrimi şi mi-a aruncat o privire atât de îndurerată, încât ar fi muiat şi o inimă mai tare ca a mea. Ca să-l îmbărbătez, a fost nevoie să-mi dau mult mai multă osteneală decât îmi dădusem spre a-l demoraliza; şi am înţeles atunci (ceea ce ar fi trebuit să ştiu din capul locului) că toată liniştea lui se datorase temeiului ce-l punea pe

cuvântul celei mai înţelepte şi mai minunate femei din lume şi nestrămutatei lui încrederi în resursele mele intelectuale. Pe acestea din urmă le socotea, cred, în măsură să îndepărteze orice primejdii, afară de cele absolut mortale.

— Ce-i de făcut, Trotwood? m-a întrebat *mister* Dick. Ştii, memoriul…

— Ştiu, i-am zis. Dar singurul lucru ce-l putem face deocamdată e să ne păstrăm un aer cât mai voios, ca nici să nu vadă mătuşa că ne sinchisim de treaba asta.

Mister Dick s-a declarat de acord fără nicio rezervă; şi m-a rugat ca, ori de câte ori voi băga de seamă că se abate măcar atâtica de la această înţeleaptă linie de conduită, să-i atrag luarea-aminte prin vreuna din iscusitele metode ce-mi stăteau la îndemână. Dar, îmi pare rău s-o spun, spaima ce i-o vârâsem în suflet prea era mare ca să şi-o poată ascunde. Toata seara s-a uitat pe furiş la chipul mătuşii, cu o expresie de consternare adâncă, de parcă s-ar fi topit sub ochii lui. Dându-şi seama de acest lucru, s-a silit să nu mai mişte capul; dar stând cu capul nemişcat, tot timpul îşi rotea maşinal ochii, aşa că zadarnică i-a fost toată strădania. La cină l-am văzut cum se uita la pâinea de pe masă (care, din întâmplare, era mică), de parc-ar fi fost singura care ne mai despărţea de foamete; iar când mătuşa l-a îndemnat să mănânce, ca de obicei, am băgat de seamă că-şi strecura în buzunar firimituri de pâine şi de brânză: şi n-am nicio îndoială că făcea acest lucru cu gândul de a ne hrăni cu aceste rezerve când vom fi ajuns în ultimul hal de inaniţie.

Mătuşa, dimpotrivă, s-a arătat foarte calmă, atitudinea ei fiind o pildă pentru noi toţi, şi mai ales pentru mine. Cu Peggotty a fost cât se poate de amabilă, cu excepţia momentelor când, din greşeală, rosteam acest nume; şi cu toate că ştiam cât se simţea de străină la Londra, părea la largul ei. Urma să doarmă în patul meu, iar eu să mă culc în salonaş, ca s-o păzesc. Era foarte bucuroasă că ne aflam atât de aproape de Tamisa, care ne putea fi de folos în caz de incendiu, şi presupun că pentru ea această împrejurare a constituit într-adevăr o oarecare mângâiere.

— Trot, dragă, mi-a zis mătuşa când a văzut că voiam să-i pregătesc băutura pe care obişnuia s-o ia în fiecare seară. Nu!

— Chiar nimic, mătuşico?

— Fără vin, dragul meu. Cu bere!

— Dar avem vin, mătuşico. Şi niciodată nu ţi-am preparat băutura asta fără vin.

— Păstrează-l pentru cazuri de boală, mi-a zis. Nu se cade să-l risipim. Trot, să-mi pui bere. Jumătate de cană.

Mister Dick era cât pe-aci să leşine. Dar cum mătuşa vorbea foarte categoric, m-am dus să cumpăr bere.

Întrucât se făcuse târziu, Peggotty şi *mister* Dick au plecat şi ei, ca să facem împreună drumul până la băcănie.

M-am despărţit de bietul om la colţul străzii şi l-am urmărit cu privirea cum se depărta cu zmeul acela mare în spinare, ca o adevărată întruchipare a mizeriei umane.

Când m-am înapoiat, am găsit-o pe mătuşa măsurând în lung şi în lat odaia şi încreţind cu degetele marginile scufiei ei de noapte. Am încălzit berea şi i-am pregătit pâinea prăjită după vechile principii infailibile. Când totul a fost gata, mătuşa era şi ea gata, cu scufia ei de noapte şi cu poala rochiei trasă pe genunchi.

— Dragul meu, mi-a zis mătuşa după ce a sorbit o linguriţă, e mult mai bună aşa decât cu vin. Nu-i atât de vătămătoare.

Presupun că mi-a citit neîncrederea pe faţă, căci a adăugat:

— Ei, ei, băieţaş... Dacă n-o s-avem alte necazuri decât asta cu berea, atunci o să ne meargă bine.

— Şi eu, mătuşico, aş fi de aceeaşi părere, i-am zis.

— Şi atunci, de ce, mă rog, nu *eşti* de aceeaşi părere? m-a întrebat mătuşa.

— Fiindcă suntem firi foarte deosebite, i-am răspuns.

— Prostii şi mofturi, Trot! mi-a zis mătuşa.

Şi cu o plăcere calmă, care nu era deloc simulată, şi-a băut mai departe berea fierbinte, cu linguriţa, muind în ea bucăţele de pâine prăjită.

— Trot, mi-a zis, de obicei, nu-mi prea plac oamenii

străini, dar Barkis asta a ta să ştii că-mi place!

— Să te aud spunând acest lucru îmi face mai multă plăcere decât mi-ar face o sută de lire! i-am răspuns.

— Ciudată mai e şi lumea! a urmat mătuşa, frecându-şi nasul. Nu pot pricepe cum de a putut să trăiască femeia asta cu un asemenea nume. Îţi vine mult mai uşor, cred, când la naştere primeşti numele de Jackson, sau alt nume de felul ăsta.

— Poate că e şi ea de aceeaşi părere; nu-i vina ei, i-am spus.

— Că nu-i vina ei, le cred, mi-a răspuns mătuşa, şovăind parcă să recunoască acest lucru, dar totuşi nu e mai puţin supărător. Oricum, *azi* o cheamă Barkis. Şi asta-i ceva. Barkis asta ţine foarte mult la tine, Trot.

— Ar fi în stare de orice ca s-o dovedească, am încuviinţat eu.

— De orice, într-adevăr! a întărit mătuşa. Adineauri m-a rugat şi m-a conjurat să primesc o parte din banii ei... cică are prea mulţi! Ce toantă!

Lacrimile de duioşie ale mătuşii picurau în berea fierbinte.

— E cea mai caraghioasă fiinţă din câte s-au văzut vreodată pe lume, a urmat mătuşa. Din clipa când am văzut-o cum se purta cu scumpa şi sărmana ta mamă, mi-am dat seama că e o caraghioasă fără pereche. Dar Barkis asta are şi părţi bune!

S-a prefăcut că râde, pentru a-şi duce mâna la ochi, şi după aceea a reînceput să mănânce pâine prăjită şi a reluat discuţia:

— Vai, vai, Dumnezeu să ne binecuvânteze... a suspinat mătuşa. Ştiu tot ce s-a întâmplat, Trot! Am stat de vorbă cu Barkis cât timp ai fost plecat împreună cu Dick. Ştiu tot. Nu pot pricepe unde vor să ajungă fetele astea nenorocite! Mă mir cum nu se dau cu capul de... de consola căminului, a încheiat mătuşa, uitându-se la căminul meu, care se vede că-i inspirase această idee.

— Săraca Emily! am zis.

— Lasă, n-o mai compătimi aşa, săraca, mi-a întors vorba

mătuşa. N-avea decât să se gândească înainte de a pricinui atâta durere! Îmbrăţişează-mă, Trot. Îmi pare rău că atât de timpuriu ai avut parte de o asemenea încercare.

Când m-am aplecat înainte, mi-a pus paharul pe genunchi, ca să mă mai reţină, şi mi-a spus:

— Oh, Trot, Trot! Aşadar, îţi închipui că eşti îndrăgostit! Adevărat?

— Să-mi închipui, mătuşico?! am strigat, roşind până în vârful urechilor. Eu o iubesc din tot sufletul!

— Pe Dora! Vrei să spui, presupun, că mititica e fermecătoare, nu-i aşa?

— Scumpă mătuşică, e de neînchipuit ce fermecătoare e! i-am zis.

— Şi nu-i prostuţă? m-a întrebat mătuşa.

— Prostuţă, mătuşico?

Sunt încredinţat că niciodată nu-mi trecuse prin minte să mă pronunţ dacă era sau nu prostuţă. Fireşte, întrebarea m-a supărat; deşi, într-un fel, m-a impresionat, fiind cu totul nouă.

— Nu-i cam fluşturatică? m-a întrebat mătuşa.

— Fluşturatică, mătuşico?

N-am fost în stare decât să repet această ipoteză temerară, cu sentimentul cu care repetasem şi întrebarea dintâi.

— Bine, bine! mi-a zis mătuşa. Pun doar o întrebare. N-o defăimez. Ce pereche! Aşadar, credeţi că sunteţi sortiţi unul altuia, şi că de aci înainte o să trăiţi ca două drăguţe păpuşi de zahăr o viaţă care să fie un lanţ de petreceri, nu-i aşa, Trot?

Mi-a pus această întrebare cu atâta blândeţe, pe un ton pe jumătate glumeţ, jumătate trist, cu un aer atât de binevoitor, încât m-a mişcat.

— Ştiu că suntem tineri şi lipsiţi de experienţă, mătuşico, i-am răspuns, şi presupun că multe din câte spunem şi gândim sunt prostii. Dar sunt sigur că ne iubim cu adevărat. Nu ştiu ce m-aş face dacă aş admite gândul că Dora ar putea iubi vreodată pe un altul, sau c-ar putea înceta să mă mai iubească, sau gândul că eu aş putea vreodată să

iubesc o alta, sau să încetez s-o iubesc pe ea... Cred c-aş înnebuni!

— Vai, Trot! a zis mătuşa zâmbind grav şi clătinând din cap. Orb, orb, orb!

Şi după o scurtă pauză, a urmat:

— Cunosc o persoană, Trot, care, cu toate că are o fire docilă, e însufleţită de o dragoste care îmi aminteşte de biata maică-ta. Ceea ce trebuie că caute persoana aceea, Trot, este seriozitatea, care să-i fie un reazem şi un îndemn. O adâncă, sinceră şi nestrămutată seriozitate.

— Dacă ai şti, mătuşă cât de serioasă e Dora! am exclamat eu.

— Vai, Trot! a repetat mătuşa. Orb, orb!

Şi fără a şti de ce, m-am simţit învăluit ca de un nor de simţământul nedesluşit c-am încercat o pierdere dureroasă sau că-mi lipseşte ceva.

— Totuşi, nu vreau, a adăugat mătuşa, să fac ca doua fiinţe tinere să-şi piardă iluziile sau să fie nefericite. Cu toate că nu-i vorba decât de o dragoste nestatornică între un băiat şi o fată, iar de cele mai multe ori – vezi, nu spun întotdeauna! – asemenea dragoste nu duce la nimic până la urmă, o vom trata cu toată seriozitatea, nădăjduind că se va sfârşi cu bine într-o bună zi. Vreme e berechet, ca lucrurile să se desfăşoare în orice fel.

Asta nu prea dădea curaj unui îndrăgostit exaltat; eram însă fericit că mă destăinuisem mătuşii, şi mi-am adus aminte că era foarte ostenită. Aşadar, i-am mulţumit călduros pentru această dovadă de afecţiune şi pentru toate celelalte mărturii de bunăvoinţă faţă de mine; şi după ce, foarte tandru, ne-am urat noapte bună, mătuşa şi-a luat scufia şi s-a retras în dormitorul meu.

Cât de nefericit am fost după ce m-am culcat! M-a frământat şi iar m-a frământat gândul că de acum înainte aveam să fiu un sărac în ochii lui *mister* Spenlow; că nu mai eram ceea ce credeam că sunt în clipa când îi cerusem Dorei să se mărite cu mine; că era o datorie de onoare să-i spun Dorei adevărul în privinţa stării mele materiale şi s-o dezleg, dacă va găsi de cuviinţă, de făgăduiala dată; că nu

voi avea de unde trăi tot timpul lungii perioade de ucenicie, în care nu voi câştiga niciun ban; că se cădea să întreprind ceva ca s-o ajut pe mătuşa, şi nu întrevedeam nicio posibilitate; că voi ajunge să nu am niciun ban în buzunar, că voi ajunge să port haine ponosite, că nu voi mai fi în stare să-i duc Dorei niciun dar, că nu voi mai putea încăleca falnici armăsari suri şi că nu voi mai putea să mă prezint într-o lumină convenabilă! Deşi ştiam că toate acestea erau gânduri meschine şi egoiste, şi fiindcă îmi dădeam seama de acest lucru, ele constituiau o tortură pentru mine, dar o iubeam atât de mult pe Dora, încât nu izbuteam să mă descotorosesc de ele. Ştiam că s-ar fi cuvenit să mă gândesc mai puţin la mine şi mai mult la mătuşa; dar deocamdată egoismul meu nu putea fi despărţit de Dora, şi pentru nimic în lume n-aş fi fost în stare s-o las deoparte de dragul vreunui alt muritor. Cât de nefericit m-am simţit în noaptea aceea!

Cât priveşte somnul meu, am visat fel de fel de întruchipări ale sărăciei, dar pare-mi-se că am visat fără ca să fi adormit în prealabil. Ba se făcea că eram în zdrenţe, oferindu-i chibrituri Dorei, şase cutiuţe pentru o jumătate de *penny;* ba că mă aflam la birou, în halat de casă şi încălţat cu cizme, şi că *mister* Spenlow mă dojenea pentru că mă arătasem într-o ţinută atât de năstruşnică în faţa clienţilor; ba că mă aplecam să culeg cu lăcomie firimiturile biscuiţilor pe care Tiffey îi mânca totdeauna când orologiul catedralei Sfântul Paul bătea ceasurile 1; ba că mă străduiam zadarnic să obţin autorizaţia ca să mă cunun cu Dora, neavând nimic altceva de oferit decât una dintre mănuşile lui Uriah Heep, pe care toţi cei de la „Doctors' Commons" o refuzau; şi între timp, mai mult sau mai puţin conştient că mă aflam în odaia mea, mă legănam ca o corabie în primejdie pe o mare de cearceafuri.

Nici mătuşa nu s-a putut odihni, căci de mai multe ori am auzit-o plimbându-se de colo până colo. De vreo două sau trei ori în cursul nopţii a dat buzna în odaia mea, ca o stafie stârnită din adăpostul ei, înveşmântată într-un lung halat de flanelă, în care părea înaltă de şapte picioare, şi s-a

apropiat de sofaua pe care eram culcat. Prima dată am sărit speriat, şi dânsa mi-a spus că, judecând după o lumină neobişnuită de pe cer, bănuia că Westminster Abbey[70] a luat foc şi m-a întrebat dacă nu cumva s-ar putea aprinde şi casele de pe Buckingham Street de s-ar schimba vântul. După aceea m-am trezit că şedea lângă mine pe scaun şi murmura: „Bietul băiat!“ Şi faptul că ea se gândea la mine cu atâta altruism, în vreme ce eu, egoist, mă gândeam numai la mine, m-a făcut să mă simt de douăzeci de ori mai nefericit.

Îmi venea greu să cred că o noapte care mie mi se părea atât de lungă ar putea fi scurtă pentru alţii. Asta m-a făcut să mă gândesc la o serbare imaginară, la care invitaţii dansau ceasuri de-a rândul, şi până la urmă acest gând s-a prefăcut şi el într-un vis, şi se făcea că aud orchestra cântând mereu una şi aceeaşi melodie şi că o văd pe Dora dansând unul şi acelaşi dans, fără a-mi acorda nici cea mai mică atenţie. Cel care toată noaptea cântase la harpă tocmai încerca zadarnic s-acopere harpa cu o scufie de dimensiuni obişnuite, când m-am trezit; sau, mai bine zis, când am renunţat să mai încerc să mai adorm şi în sfârşit am văzut soarele strălucind la fereastră.

Pe vremea aceea, la capătul uneia din uliţele ce se desprindeau din Strand, se aflau nişte vechi terme romane[71] – s-ar putea să mai existe şi în ziua de azi – unde mă duceam deseori să mă arunc în apa rece. M-am îmbrăcat, fără zgomot, şi, lăsând-o pe Peggotty să aibă grijă de mătuşa, m-am dus să fac o baie, după care am pornit să fac o plimbare până la Hampstead. Nădăjduiam că acest tratament energic ar putea să-mi răcorească puţin mintea; şi cred că mi-a făcut bine, căci foarte curând am

[70] Iniţial, biserica unei mănăstiri cu acelaşi nume situată la marginea de apus a Londrei, construită în secolul al XIII-lea pe locul unei biserici ridicate de Eduard Confesorul (1002 ?-1066). Serveşte ca sanctuar naţional şl ca loc de încoronare a suveranilor englezi.

[71] Aceste terme se numără printre puţinele vestigii arhitectonice ale vechii aşezări romane cunoscute sub numele de Ludinium sau Londinium (sec. I î.e.n. – V e.n.).

ajuns la concluzia că primul lucru ce trebuie făcut era să văd dacă nu s-ar putea desface angajamentul meu şi recupera banii plătiţi. Am îmbucat ceva la Hampstead Heath şi, preocupat de această primă încercare de a face faţă noii noastre situaţii, m-am întors pe jos la „Doctors' Commons" de-a lungul străzilor proaspăt stropite, îmbătat de mireasma plăcută a florilor de vară din grădini sau din coşurile pe care precupeţii le duceau la oraş, purtându-le pe cap.

Cu toate acestea, am ajuns la birou atât de devreme, încât a trebuit să mă învârtesc vreo jumătate de ceas în jurul lui „Doctors' Commons" până ce Tiffey, care totdeauna venea cel dintâi, şi-a făcut apariţia cu cheile.

M-am aşezat în colţul meu întunecos şi am stat şi am privit coşurile caselor de peste drum în bătaia soarelui şi m-am gândit la Dora, până ce a venit *mister* Spenlow, gătit şi buclat.

— Ce mai faci, Copperfield? m-a întrebat. Ce dimineaţă minunată!

— Foarte frumoasă, *sir,* i-am răspuns. Aş putea să vă vorbesc înainte să plecaţi la tribunal?

— Cum să nu! mi-a zis. Pofteşte la mine în birou.

L-am urmat în biroul lui, unde a început să-şi pună roba, privindu-se într-o oglinjoară ce o ţinea atârnată într-un dulap pe partea dinăuntru a uşii.

— Îmi pare rău că trebuie să vă spun, am început, dar am primit veşti proaste de la mătuşa.

— Ei taci! Doamne-Dumnezeule! Sper că n-a paralizat!

— Nu-s în privinţa sănătăţii ei, *sir.* A suferit grele pierderi băneşti. Nu i-a mai rămas aproape nimic.

— Sunt con-ster-nat, Copperfield! a exclamat *mister* Spenlow.

Am clătinat din cap.

— Da, *sir,* i-am zis, starea ei materială s-a schimbat într-atât, încât aş fi vrut să vă întreb dacă n-ar fi cu putinţă – renunţând, fireşte, la o parte din suma plătită, am adăugat spontan, văzând expresia absentă ce i se ivise pe faţă – să desfacem angajamentul meu pentru practică.

Nimeni nu-şi poate închipui cât de greu mi-a venit să fac această propunere. Era ca şi cum aş fi cerut, ca o favoare, să fiu pe veci surghiunit de lângă Dora.

— Să desfacem angajamentul, Copperfield? Să-l desfacem?

I-am explicat, cu destulă fermitate, că nemaiavând de unde căpăta mijloace de trai, nu-mi rămânea decât să-mi câştig singur existenţa. De viitor i-am zis că nu-mi era teamă, şi am subliniat acest lucru, vrând să-i dau a înţelege că mai devreme sau mai târziu tot voi putea deveni ginerele său, dar deocamdată nu avem alte resurse decât cele proprii.

— Sunt foarte mâhnit de toate astea, Copperfield, mi-a zis *mister* Spenlow. Cât se poate de mâhnit. Nu obişnuim să desfacem angajamentele pentru asemenea motive. Nu intră în tradiţiile profesiunii noastre. Şi un asemenea precedent n-ar fi deloc avantajos. Dimpotrivă. Totuşi…

— Sunteţi foarte bun, s*ir…* am bolborosit eu, anticipând o concesie.

— Câtuşi de puţin. Nu e cazul, mi-a zis *mister* Spenlow. Totuşi, cum îţi spuneam, dacă n-aş fi încătuşat… dacă n-aş avea un asociat, ştii, pe *mister* Jorkins…

Într-o clipă, speranţele mele s-au spulberat, dar am mai făcut încă un efort.

— Credeţi, *sir,* i-am zis, dac-aş vorbi cu *mister* Jorkins…

Mister Spenlow a clătinat din cap, ca să mă descurajeze.

— Ferească Dumnezeu, n-aş vrea să nedreptăţesc pe nimeni, Copperfield, mi-a răspuns, cu atât mai puţin pe *mister* Jorkins! Dar îmi cunosc asociatul, Copperfield. Mister Jorkins *nu* e omul să accepte o propunere atât de neobişnuită. Pe *mister* Jorkins e foarte greu să-l scoţi din făgaşul lui. Doar îl cunoşti şi dumneata!

Nu ştiam despre el nimic altceva în afară de faptul că la început fusese unicul proprietar al firmei şi că acum trăia singur într-o casă lângă Montagu Square, care de mult nu mai fusese spoită; că venea la birou foarte târziu şi pleca foarte devreme; după cât ştiam, nu i se cerea părerea niciodată în nicio privinţă; că avea o cămăruţă întunecoasă

la catul de sus, unde nu se discuta niciun proces, şi că pe masa lui se afla o hârtie sugativă veche, îngălbenită, care niciodată nu fusese murdărită cu cerneală şi despre care se spunea c-ar avea douăzeci de ani.

— Aţi avea ceva împotrivă dacă i-aş vorbi, *sir*? am întrebat.

— Nicidecum, mi-a răspuns *mister* Spenlow. Dar îl cunosc bine pe *mister* Jorkins, Copperfield. Aş vrea să mă înşel, căci aş fi încântat să-ţi pot fi de folos în toate privinţele. N-am nimic împotrivă să-i vorbeşti lui *mister* Jorkins, dacă socoteşti că merită să încerci.

După ce, cu o caldă strângere de mână, mi-a dat învoirea lui, am stat visând la Dora şi urmărind cum de pe coşurile casei de peste drum razele de soare au coborât încetişor în josul zidurilor şi am aşteptat până a sosit *mister* Jorkins. M-am dus apoi sus la *mister* Jorkins, care, fireşte, a fost foarte surprins când m-a văzut că vin la el.

— Poftiţi, *mister* Copperfield, mi-a spus. Poftiţi!

Am intrat şi m-am aşezat; şi i-am expus lui *mister* Jorkins situaţia cam în acelaşi fel cum i-o înfăţişasem lui *mister* Spenlow. *Mister* Jorkins nu era nici pe departe un om nesuferit, cum te-ai fi putut aştepta, ci un bărbat da vreo 60 de ani, înalt, blând, cu faţa rasă, care priza atât de mult tabac, încât la „Doctors' Commons" mergea vorba că s-ar hrăni doar cu tutun, nemaiavând loc pentru alte alimente.

— I-aţi expus situaţia şi lui *mister* Spenlow, nu-i aşa? m-a întrebat *mister* Jorkins după ce m-a ascultat foarte neliniştit până la capăt.

I-am răspuns că da şi l-am informat că *mister* Spenlow mă îndrumase la el.

— A spus că aş putea să nu fiu de acord? m-a iscodit *mister* Jorkins.

Am fost silit să mărturisesc că *mister* Spenlow socotea posibil acest lucru.

— Îmi pare rău, *mister* Copperfield, dar nu vă pot ajuta cu nimic, mi-a zis *mister* Jorkins, indispus. De fapt… dar am o întâlnire la bancă, aşa că vă rog să mă iertaţi.

După care s-a sculat grăbit de pe scaun, şi tocmai era

gata să plece, când mi-am luat inima în dinţi şi i-am spus că, pare-mi-se, nu aveam nicio şansă.

— Niciuna! mi-a zis *mister* Jorkins, oprindu-se în uşă şi clătinând din cap. Nu, niciuna! Ştiţi, eu, unul, nu sunt de acord, a adăugat foarte repede şi a dat să iasă. Şi uitându-se încă o dată înapoi din uşă, mi-a mai zis: Trebuie să înţelegeţi, *mister* Copperfield, că dacă *mister* Spenlow nu este de acord...

— Personal, însă, n-are nimic împotrivă, *sir,* am precizat eu.

— Personal! a repetat *mister* Jorkins, pierzându-şi răbdarea. Vă asigur că are ceva împotrivă, *mister* Copperfield. E inutil! Ceea ce doriţi dumneavoastră nu se poate. Am... am o întâlnire la bancă.

Şi rostind aceste cuvinte, a luat-o la fugă, iar după ştiinţa mea, trei zile n-a mai călcat pe la „Doctors' Commons".

Fiind hotărât să fac tot ce-mi sta în putinţă, am aşteptat până s-a întors *mister* Spenlow şi i-am relatat cele întâmplate, dându-i a înţelege că mai trăgeam nădejde că dânsul, dacă ar binevoi să încerce, ar putea să îmblânzească el sufletul de piatră al lui *mister* Jorkins.

— Copperfield, mi-a răspuns *mister* Spenlow cu un surâs binevoitor, îl cunosc pe *mister* Jorkins, asociatul meu, de mai multă vreme decât dumneata. Departe de mine gândul să-l învinuiesc pe *mister* Jorkins de viclenie sau prefăcătorie. Dar *mister* Jorkins are un fel anume de a refuza, care adesea poate să înşele. Nu, Copperfield! a încheiat el clătinând din cap. Crede-mă, *mister* Jorkins nu poate fi clintit din hotărârea sa!

Am rămas cu totul nedumerit, nemaiştiind care din doi se împotrivea de fapt, *mister* Spenlow sau *mister* Jorkins; mi-am dat seama destul de limpede, însă, că dintre membrii firmei careva avea inima împietrită şi că nici vorbă nu putea fi să recapăt cele o mie de lire sterline ale mătuşii. Am părăsit biroul cuprins de o disperare de care nu-mi pot aminti fără amărăciune, căci îmi dau seama că izvora dintr-un sentiment egoist (deşi avea strânsă legătură cu Dora), şi m-am îndreptat spre casă.

Tocmai căutam să mă deprind în gând cu perspectivele cele mai sumbre şi să trec în revistă măsurile cele mai drastice pe care vom fi nevoiţi să le luăm în viitor, când deodată o birjă ce venea din urmă s-a oprit drept în faţa mea şi m-a făcut să ridic privirea. Prin portieră s-a întins spre mine o mână albă şi mi-a surâs un chip pe care niciodată – din clipa când pe scara cea veche de stejar cu balustrada latã s-a întors către mine întâia oară şi i-am asemuit frumuseţea delicată cu aceea a vitraliilor din biserici – niciodată nu l-am văzut fără a încerca un sentiment de înseninare şi bucurie.

— Agnes! am strigat încântat. O, draga mea Agnes, ce plăcere să te întâlnesc!

— Zău, chiar aşa? m-a întâmpinat cu vocea-i caldă, prietenoasă.

— Am mare nevoie să-ţi vorbesc! i-am răspuns. Numai că te-am văzut, şi, iată, mă simt uşurat! Dac-aş fi avut o baghetă magică, cea dintâi pe care aş fi chemat-o tu ai fi fost!

— Cum adică? s-a mirat Agnes.

— Iartă-mă! Poate că mai întâi aş fi chemat-o pe Dora, am mărturisit, roşind.

— Desigur, cred şi au că pe Dora mai întâi, a încuviinţat Agnes râzând.

— Dar după dânsa, pe tine te-aş fi chemat! i-am spus. Încotro?

Se ducea la mine acasă, să-i facă o vizită mătuşii.

Fiind vreme foarte frumoasă, Agnes a coborât cu plăcere din birja care mirosea (cât durase conversaţia vârâsem capul înăuntru de mai multe ori) cum miroase gunoiul în răsadniţă. Am plătit birjarul, Agnes m-a luat la braţ şi am pornit împreună. În ochii mei dânsa era ca o întruchipare a Nădejdii. Având-o pe Agnes lângă mine, într-o clipită m-am simţit alt om!

Mătuşa îi trimisese unul din acele ciudate şi lapidare răvaşe, puţin mai lungi decât o bancnotă, la care se mărgineau de obicei tentativele ei în genul epistolar. Îi arăta în acest răvaş că ajunsese la sapă de lemn şi că

părăsise pentru totdeauna Doverul, dar că era împăcată cu soarta şi se simţea atât de bine, încât nimeni n-avea de ce să fie îngrijorat din pricina ei. Agnes venise la Londra s-o vadă pe mătuşa, căci de mulţi ani le lega o simpatie reciprocă; o simpatie care data de pe vremea când am fost primit în gazdă la *mister* Wickfield. Mi-a zis că nu venise singură, ci împreună cu tatăl ei şi cu Uriah Heep.

— Sunt asociaţi acum? am întrebat-o eu. Fir-ar afurisit să fie!

— Da, mi-a răspuns Agnes. Au ceva treburi pe aici, şi am folosit prilejul ca să vin şi eu. Să nu îţi închipui, Trotwood, c-aş fi venit numai din prietenie şi cu totul dezinteresat, căci – deşi se prea poate să fiu cumplit de nedreaptă – nu-mi place să-l las pe tata singur cu el.

— Spune-mi, Agnes, continuă să exercite aceeaşi înrâurire asupra lui *mister* Wickfield?

Agnes a clătinat din cap.

— S-au petrecut atâtea schimbări acasă, încât abia ai mai recunoaşte vechiul nostru cămin. Ştii că locuiesc la noi?

— Cine? am întrebat-o,

— *Mister* Heep şi maică-sa. El ocupă odaia ta, mi-a răspuns Agnes privindu-mă în faţă.

— Tare-aş vrea să fiu stăpânul visurilor lui! i-am zis. Că n-ar mai rămâne el multă vreme acolo!

— Eu, mi-am păstrat odăiţa unde-mi făceam lecţiile, a urmat Agnes. Cum trece vremea! Îţi mai aduci aminte? Odăiţa aceea cu lambriuri, care dă în salonaş.

— Dacă-mi mai aduc aminte, Agnes? Oare nu în uşa ei te-ai ivit când te-am văzut întâia oară, cu punguţa pentru chei atârnată la şold?

— A rămas neschimbată, mi-a răspuns Agnes zâmbind. Mă bucur că-i porţi o amintire atât de plăcută. Ce fericiţi eram…

— Într-adevăr, eram fericiţi.

— Mi-am păstrat odăiţa aceea; dar, ştii, uneori nu pot să scap de *missis* Heep. Mă simt obligată să-i ţin de urât, a urmat Agnes liniştită, când, de fapt, aş prefera să rămân singură. Dar n-am de ce să mă plâng de ea. Că uneori mă

oboseşte cu laudele ce i le aduce fiului ei, e de înţeles din partea unei mame. E un fiu foarte bun…

M-am uitat la Agnes când a rostit aceste cuvinte, dar n-am desluşit pe faţa ei niciun semn că ar bănui gândurile lui Uriah. Ochii ei blânzi şi gravi, care s-au încrucişat cu ai mei, m-au privit cu aceeaşi sinceritate cuceritoare, şi n-am observat nicio schimbare pe chipul ei gingaş.

— Principala neplăcere pricinuită de prezenţa lor în casă e că nu mai pot fi atât de aproape de tata cum aş dori – căci Uriah Heep mereu se vâră între noi – şi nu pot să veghez asupra lui – sper că nu-i o îndrăzneală prea mare să mă exprim astfel – aşa cum aş vrea. Dar chiar de s-ar pune la cale vreo înşelăciune sau vreo trădare împotriva lui, nădăjduiesc că dragostea sinceră şi devotamentul vor izbândi până la urmă. Nădăjduiesc că dragostea sinceră şi devotamentul se vor dovedi mai tari decât răutatea şi nenorocirile.

Dar acel surâs luminos, pe care niciodată nu-l văzusem înflorind pe vreun alt chip, s-a risipit chiar în clipa când reflectam cât de binefăcător era şi cum eram de deprins cu el altădată, şi cu o expresie brusc schimbată, căci tocmai ne apropiam de casă, dânsa m-a întrebat dacă ştiam în ce împrejurări îşi pierduse mătuşa mea averea. Când i-am răspuns că nu ştiam, fiindcă mătuşa nu-mi povestise încă nimic, Agnes a căzut pe gânduri, şi mi s-a părut că mâna ei, care-mi ţinea braţul, tremura.

Am găsit-o pe mătuşa singură acasă, dar foarte agitată. Avusese un diferend cu *missis* Crupp în privinţa unei chestiuni de principiu (dacă este sau nu indicat ca o reprezentantă a sexului slab să locuiască în apartamentul meu), şi mătuşa privind cu indiferenţă spasmele de care se plângea *missis* Crupp, retezase firul controversei, spunându-i că mirosea de parcă ar fi băut din coniacul meu, şi o poftise să iasă afară. *Missis* Crupp socotise că amândouă aceste afirmaţii erau calomnioase şi exprimase

intenţia s-o cheme să dea socoteală în faţa unui „Judy“[72] britanic, înţelegând pesemne prin asta bastionul libertăţilor noastre naţionale.

Întrucât avusese timp să se răcorească, de când Peggotty plecase cu *mister* Dick să-i arate ceremonia de la „Horse Guards“[73], şi fiind foarte bucuroasă s-o vadă pe Agnes, mătuşa, care, departe de a regreta incidentul, se făcea cu el, ne-a primit cu voioşie. Când Agnes şi-a pus boneta pe masă şi s-a aşezat lângă mătuşa, i-am întâlnit privirea blândă şi i-am văzut fruntea luminată, şi fără să vreau m-am gândit că locul ei firesc era printre noi. Deşi Agnes era tânără şi lipsită de experienţă, cu câtă încredere i se destăinuia mătuşa; ce tărie îi dădeau, într-adevăr, dragostea sinceră şi devotamentul!

Am început să vorbim despre pierderile suferite de mătuşa şi le-am povestit demersurile pe care le făcusem în cursul dimineţii.

— Deşi ai avut intenţii bune, rău ai făcut, Trot, mi-a zis mătuşa. Eşti un băiat – acuma cred că s-ar cuveni să spun un tânăr – inimos, şi sunt mândră de tine, dragul meu. Nimic de zis. Acuma, însă, Trot şi Agnes, haideţi să privim în faţă situaţia lui Betsey Trotwood şi să vedem cum se prezintă.

Am băgat de seamă că Agnes a pălit în timp ce se uita cu luare-aminte la mătuşa. Iar mătuşa, mângâindu-şi pisica, o privea cu luare-aminte pe Agnes.

— Betsey Trotwood, a început mătuşa, care niciodată până atunci nu pomenise de treburile ei băneşti – nu e vorba de sora ta, dragă Trot, ci de mine – Betsey Trotwood avea oarecare avere. Cât de mare, n-are importanţă; destul ca să poată trăi. Mai mult chiar, căci mai pusese ceva deoparte şi o mai rotunjise puţin. Un timp, Betsey şi-a

[72] *Missis* Crupp întrebuinţează cuvântul *Judy* – numele eroinei popularului spectacol pentru marionete *Punch şi Judy* – în locul cuvântului *Jury* – termenul prin care e desemnată în Anglia instituţia juraţilor.

[73] Cazarma Regimentului de Gardă călare, unde schimbarea gărzii se efectuează zilnic cu deosebit fast.

investit banii în rente, şi apoi, după sfatul omului ei de încredere, i-a plasat pe ipotecă. Totul a mers foarte bine, şi banii aduceau o dobândă frumoasă, până ce lui Betsey i-au fost restituite sumele date cu împrumut. Vorbesc de Betsey ca şi cum ar fi vorba de o corabie de război. Foarte bine! Atunci Betsey s-a văzut nevoită să caute un alt plasament. Şi crezându-se mai deşteaptă decât omul ei de încredere, care acuma nu mai era atât de iscusit ca odinioară – e vorba de tatăl tău, Agnes – s-a apucat să-şi plaseze singură banii. Şi aşa, vorba ceea, şi-a dus porcii la alt iarmaroc, care s-a dovedit destul de prost. Mai întâi a pierdut ceva bani în întreprinderile miniere, apoi în nişte întreprinderi pescăreşti, care voiau să scoată la suprafaţă comori sau alte năzbâtii de-ale lui alde Tom Tidler[74], ne-a explicat mătuşa, frecându-şi nasul, iar după aceea a mai pierdut un rând la întreprinderile miniere, şi în cele din urmă, ca să dreagă lucrurile, a pierdut în sectorul bancar. Nu ştiu ce curs au avut acţiunile băncii câtva timp, a urmat mătuşa; cred că s-au menţinut la valoarea nominală; dar banca se afla la celălalt capăt al pământului, şi după câte ştiu, s-a prăbuşit, s-a dus dracului şi n-o să mai poată plăti nimic; iar toţi banii lui Betsey erau investiţi în banca aceea, aşa că s-a zis cu ei. Şi cu plânsul nu se-nvie morţii.

Mătuşa şi-a încheiat această filosofică dare de seamă aţintindu-şi cu un aer triumfător ochii asupra lui Agnes, căreia i-au revenit treptat culorile în obraji.

— Asta-i toată povestea, *miss* Trotwood? a întrebat Agnes.

— Sper că-i destul, fetiţo, i-a zis mătuşa. Dacă ar mai fi fost şi alţi bani de pierdut, m-aş încumeta să spun că s-ar fi lungit povestea. Fără îndoială că Betsey i-ar fi aruncat şi pe aceştia după ceilalţi, adăugând astfel încă un capitol. Dar n-au mai fost bani, aşa că povestea s-a încheiat.

La început Agnes ascultase cu sufletul la gură. Acum tot mai pălea şi se roşea la faţă, dar răsufla mai uşor. Mi se

[74] În original: *Tom Tidler's grounds* – joc de copii practicat în Anglia; aici metaforic, în sensul de afaceri riscante.

părea că ştiam din ce pricină. Credeam că se temuse că nefericitul ei tată ar fi purtat vreo vină pentru cele întâmplate. Mătuşa i-a luat mâna şi a râs.

— Asta-i toată povestea? a repetat mătuşa. Fireşte, asta-i toată povestea, cu excepţia sfârşitului: „După aceea a trăit fericită în vecii vecilor“. Cine ştie, poate că într-a bună zi voi putea spune aceste cuvinte şi despre Betsey. Şi acum, Agnes, eşti o fată înţeleaptă. Şi tu, Trot, în anumite privinţe, ai o minte ageră, deşi nu totdeauna îţi pot aduce laude. Şi rostind aceste cuvinte, mătuşa a clătinat din cap către mine cu obişnuita-i energie. Ce-i de făcut? Avem căsuţa, care poate aduce, una peste alta, vreo şaptezeci de lire pe an. Cred că pe această sumă putem conta. Foarte bine! Asta-i tot ce avem, a zis mătuşa, care, ca şi unii cai, avea năravul de a se opri pe neaşteptate, tocmai atunci când ai fi zis că se pornise pe vorbă lungă.

După o scurtă pauză, mătuşa a adăugat:

— Şi apoi mai e şi Dick. Are o sută de lire venit pe an, dar banii aceştia, fireşte, trebuie să fie folosiţi pentru acoperirea nevoilor sale. Deşi ştiu că nimeni, în afară de mine, nu-l preţuieşte, mai degrabă l-aş îndepărta decât să mă ating de banii lui. Cum ne-am putea descurca, eu şi Trot, cu ce ne-a rămas? Ce părere ai, Agnes?

— Părerea mea, mătuşico, m-am amestecat eu în vorbă, este că trebuie să întreprind ceva.

— N-ai cumva de gând să te înrolezi în armată? m-a întrebat mătuşa speriată. Sau în marină? Să nu aud de aşa ceva! Trebuie să ajungi *proctor!* În familia noastră, *sir,* nu admitem oameni care umblă să-şi piardă viaţa!

Tocmai voiam să-i explic mătuşii că n-aveam de gând să introduc asemenea procedee în familie, când Agnes a întrebat dacă apartamentul meu era închiriat pe termen mai îndelungat.

— Ai atins problema principală, draga mea, i-a răspuns mătuşa. Afară de cazul când am izbuti să-l subînchiriem, ceea ce nu cred, nu ne vom putea descotorosi de el cel puţin încă şase luni. Ultimul locatar a murit aici. Şi, fără îndoială, cinci din şase chiriaşi ar păţi la fel din pricina

femeii cu jacheta de nanchin şi cu fusta de flanelă. Mai am ceva bani peşin şi sunt de aceeaşi părere cu tine că trebuie să locuim aici până la expirarea contractului şi să-i găsim lui *mister* Dick o odaie prin apropiere.

Am socotit de datoria mea să atrag atenţia cât de neplăcut îi va fi mătuşii să ducă un permanent război de guerilă cu *missis* Crupp; dar dânsa a înlăturat pe loc această obiecţie, declarând că era gata ca la primul act de vrăjmăşie să-i dea o lecţie pe care *missis* Crupp s-o ţină minte tot restul vieţii.

— Mă gândeam, Trotwood, a zis Agnes şovăind, că dacă ai avea timp…

— Timp am destul, Agnes. De la patru sau cinci după-amiază sunt liber totdeauna, iar dimineaţa, devreme, de asemenea. Într-un fel sau altul am timp berechet, i-am zis, simţind că roşesc amintindu-mi de ceasurile irosite colindând prin oraş, fie bătând drumul până la Norwood Road.

— Sunt convinsă că n-ai avea nimic împotrivă să îndeplineşti funcţia de secretar, mi-a spus Agnes, apropiindu-se şi vorbindu-mi cu glas scăzut, dar cu atâta simpatie şi solicitudine, încât parcă o mai aud şi acum.

— Cum aş putea să am ceva împotrivă, scumpa mea Agnes?

— Doctorul Strong, a urmat Agnes, şi-a înfăptuit hotărârea de a se retrage şi s-a mutat la Londra; ştiu că l-a rugat pe tata să-i recomande un secretar. Nu crezi că ar prefera să aibă pe lângă el pe fostul lui elev favorit decât pe oricine altul?

— Agnes dragă! am exclamat. Ce m-aş face fără tine? Eşti întotdeauna geniul meu bun! Ţi-am mai spus-o. Şi mereu te văd în aceeaşi lumină.

Cu râsul ei drăgălaş, Agnes mi-a răspuns că un singur geniu bun (făcea aluzie la Dora) era de ajuns, şi apoi mi-a amintit că doctorul obişnuia să lucreze devreme dimineaţa şi pe seară, astfel încât orele mele libere s-ar potrivi foarte bine cu nevoile lui. Nu ştiam de ce să mă bucur mai mult: de perspectiva de a-mi câştiga singur existenţa, sau de

nădejdea de a lucra cu vechiul meu profesor? Pe scurt, urmând sfatul lui Agnes, m-am aşezat şi am întocmit o scrisoare către doctorul Strong, arătându-i că doream să mă angajez ca secretar şi cerându-i să mă primească în dimineaţa zilei următoare la ceasurile 10. I-am adresat scrisoarea la Highgate – căci acolo locuia, în acest cartier de care se legau atâtea amintiri – şi fără a pierde o clipă, m-am dus singur să pun scrisoarea la poştă.

Agnes, oriunde se afla, lăsa amprenta unei prezenţe plăcute, liniştitoare. Când m-am întors, am găsit colivia cu păsărelele mătuşii atârnată întocmai cum atârnase vreme îndelungată la fereastra salonaşului de la Dover; iar jilţul meu, care era mult mai puţin comod decât cel al mătuşii, se afla la locul potrivit, în faţa ferestrei deschise; şi până şi ecranul verde, pe care mătuşa îl adusese cu ea, era fixat cu şuruburi în pervazul ferestrei. Ştiam cine îngrijise de toate aceste lucruri, care parcă se făcuseră de la sine; şi aş fi ghicit într-o clipită cine-mi rânduise cărţile răvăşite, ca pe vremea când mergeam la şcoală, chiar dac-aş fi presupus că Agnes s-ar fi aflat la multe mile depărtare şi dacă n-aş fi văzut-o cum le aranja de zor şi cum zâmbea constatând dezordinea în care se aflau.

Mătuşa avea cuvinte de laudă pentru Tamisa (care, deşi nu se putea asemui cu marea din faţa căsuţei de la Dover, era într-adevăr foarte frumoasă, cu apele ei strălucind în bătaia soarelui), dar nu se putea împăca deloc cu fumul Londrei, care, precum spunea ea, „presăra totul“. În vederea apărării împotriva acestei „năpaste“, se desfăşura în fiecare ungher al locuinţei mele o adevărată revoluţie, în care Peggotty juca un rol de seamă; şi tocmai mă uitam în jur, reflectând cât de puţină treabă făcea Peggotty cu multă zarvă, şi cât de multă făcea Agnes pe tăcute, când deodată am auzit o ciocănitură.

— Cred că trebuie să fie tata, a zis Agnes pălind. Mi-a făgăduit că va veni.

Am deschis uşa, dând drumul înăuntru nu numai lui *mister* Wickfield, ci şi lui Uriah Heep. Nu-l văzusem pe *mister* Wickfield de mai multă vreme. După câte auzisem

de la Agnes, mă aşteptam să-l găsesc tare schimbat, dar am fost de-a dreptul cutremurat de comportarea lui.

Nu pentru că, deşi îmbrăcat cu aceeaşi grijă ca şi odinioară, arăta cu mulţi ani mai bătrân; sau pentru că faţa-i era roşie, congestionată; sau pentru că ochii îi erau umflaţi şi injectaţi; sau pentru că mâinile-i tremurau nervos, dintr-o pricină ce-mi era binecunoscută şi pe care ani de-a rândul o urmărisem cum îl destrăma. Nu pentru că ar fi pierdut înfăţişarea chipeşă sau ţinuta lui demnă de *gentleman* – aceasta şi-o mai păstra – ci, de fapt, ce m-a izbit cel mai mult a fost împrejurarea că deşi semnele superiorităţii sale înnăscute erau încă vădite, se pleca în faţa acelei respingătoare întruchipări a josniciei care era Uriah Heep. Răsturnarea situaţiei fireşti a acestor două făpturi, Uriah jucând rolul dominant, iar *mister* Wickfield acela al subordonatului, era pentru mine un spectacol prea dureros pentru a-l exprima în cuvinte. Nici dacă aş fi văzut o maimuţă poruncind unui om, cred că nu mi s-ar fi părut un spectacol mai înjositor.

Părea să-şi dea prea bine seama de această anomalie. Când a intrat, s-a oprit cu privirea plecată, ca şi cum ar fi simţit-o. Dar asta n-a ţinut decât o clipă, căci Agnes i-a spus cu blândeţe:

— Iat-o pe *mis*s Trotwood, tată, şi iată-l şi pe Trotwood, pe care de mult nu l-ai mai văzut.

După aceea s-a apropiat şi, cam stingherit, a dat mâna cu mătuşa, iar mie mi-a strâns mâna cu mai multă, căldură. În amintita pauză de o clipă am văzut chipul lui Uriah contractându-se într-un surâs sinistru. Cred că l-a văzut şi Agnes, căci am băgat de seamă că s-a dat înapoi.

Dacă mătuşa a văzut sau nu ceva din această scenă, cred că nici fizionomiştii cei mai savanţi n-ar fi putut stabili fără concursul ei. În orice caz, părerea şi convingerea mea e că nimeni pe lume nu-i în stare să-şi facă o mască mai de nepătruns ca mătuşa, când vrea acest lucru. Şi în această împrejurare, chipul ei mut şi inexpresiv ca un zid nu trăda nimic; până ce, în cele din urmă, a curmat tăcerea cu obişnuita-i bruscheţe:

— Ei, Wickfield! i-a zis mătuşa, şi atunci pentru prima oară dânsul şi-a ridicat privirea asupra ei. Tocmai îi povesteam fiicei dumitale cât de bine mi-am plasat singură banii, nemaiavând încredere în dumneata, pentru că mi s-a părut că în privinţa afacerilor ai idei cam ruginite. M-am sfătuit cu ea şi, ţinând seama de împrejurări, cred c-am ajuns la rezultate foarte bune. După părerea mea, Agnes are mai multă minte decât toată firma.

— Dacă mi-e îngăduit să-mi exprim şi eu neînsemnata mea părere, a zis Uriah Heep, contorsionându-se, sunt întru totul de acord cu *miss* Betsey Trotwood şi aş fi foarte încântat s-o luăm pe *miss* Agnes părtaşă în firmă.

— Aţi ajuns părtaş în firmă, i-a întors mătuşa, şi cred că asta ar trebui să vă fie de ajuns. Şi altfel ce mai faceţi, *sir?*

La această întrebare, pusă cât se poate de tăios, *mister* Heep, strângând fâstâcit servieta albastră pe care o purta, i-a mulţumit şi i-a răspuns mătuşii că o ducea foarte bine şi că nădăjduia că şi mătuşa o ducea la fel.

— Şi dumneavoastră, *master...* vreau să spun, *mister* Copperfield, a urmat Uriah, nădăjduiesc că vă simţiţi bine. Mă bucur să vă văd, *mister* Copperfield, chiar în aceste împrejurări.

Cred şi eu că se bucura; părea chiar foarte încântat de cele întâmplate.

— Împrejurările de faţă, *mister* Copperfield, nu se potrivesc, desigur, celor pe care vi le doresc prietenii dumneavoastră, dar omul face banii, nu banii pe om, ci... nu-s în stare, cu neînsemnatele mele puteri, să mă exprim. Şi făcându-mi mieros o plecăciune, Uriah a încheiat: În orice caz, nu banii sunt totul!

Rostind aceste cuvinte, mi-a strâns mâna, dar nu ca de obicei, ci a rămas la o anumită depărtare, de parcă s-ar fi temut să se apropie, şi mi-a tras-o în sus şi în jos, cum se manevrează mânerul unei pompe.

— Şi pe noi cum ne găsiţi, *master* Copperfield... iertaţi-mă, n-ar fi trebuit să vă spun, *mister*? m-a întrebat mieros Uriah. Nu găsiţi că *mister* Wickfield arată înfloritor? În firma noastră anii nu prea lasă urme, *master* Copperfield, afară

doar că-i ridică pe cei umili şi neînsemnaţi, şi anume pe maică-mea şi pe mine... şi că-i înfrumuseţează, a adăugat el după aceea, pe cei frumoşi, şi anume pe *miss* Agnes.

După acest compliment, s-a contorsionat în chip atât de respingător, încât mătuşa, care-l urmărise cu luare-aminte, şi-a pierdut răbdarea.

— Dracu să-l ia p-ăsta! a exclamat mătuşa. Ce l-a apucat? Doar nu sunteţi galvanizat, *sir!*

— Vă rog să mă iertaţi, *miss* Trotwood, îmi dau seama că sunteţi prost dispusă.

— Lăsaţi-mă în pace, *sir!* l-a repezit mătuşa, departe de a se potoli. Cum vă permiteţi să faceţi o asemenea afirmaţie? Nu sunt deloc prost dispusă. Dacă sunteţi ţipar, *sir*, purtaţi-vă în consecinţă. Dar dacă sunteţi om, stăpâniţi-vă membrele, *sir!* Doamne-Dumnezeule! a exclamat mătuşa în culmea indignării. N-am niciun chef să mă scoată din sărite cu mişcări d-astea şerpuite şi în tirbuşon!

Pe *mister* Heep această izbucnire l-a cam uluit, cum ar fi uluit pe oricine în locul lui; cu atât mai mult cu cât după aceea mătuşa s-a mişcat indignată în jilţul ei şi a început să dea din cap, ca şi cum ar fi vrut să sară la el sau să-l muşte. Totuşi, cu glasul scăzut, Uriah mi-a spus:

— Îmi dau foarte bine seama, *master* Copperfield, că *miss* Trotwood, deşi e o persoană cât se poate de distinsă, e cam iute din fire (cred c-am avut plăcerea s-o cunosc înaintea dumneavoastră, *master* Copperfield, pe vremea când nu eram decât un neînsemnat copist), şi e firesc, desigur, că împrejurările de faţă au făcut-o şi mai iute. E de mirare că n-au afectat-o mult mai rău. N-am venit aici decât ca să vă spun că, dacă în aceste împrejurări, am putea să vă fim cu ceva de folos, atât mama, cât şi eu, sau firma „Wickfield and Heep“, am fi fericiţi s-o facem. Pot cuteza să spun acest lucru? a întrebat Uriah, zâmbindu-i acru asociatului său.

— Uriah Heep e plin de iniţiativă, Trotwood, a intervenit *mister* Wickfield, vorbind stins şi oarecum în silă. Sunt de acord cu tot ce a spus. Ştii că ţin la tine mai demult. Şi afară de asta, sunt cu totul de acord cu ce a spus Uriah!

— Vai, ce fericire-i să te bucuri de atâta încredere! a exclamat Uriah, smucindu-şi piciorul, cu riscul de a se alege cu o nouă săpunealăă din partea mătuşii. Nădăjduiesc, însă, *master* Copperfield, c-am să fiu în stare să-l uşurez întrucâtva de oboselile biroului!

— Uriah Heep mi-e de mare ajutor, a întărit *mister* Wickfield, cu glasul la fel de stins. E o mare uşurare, Trotwood, să ai un asemenea asociat.

De bună seamă că vulpoiul cel roşcat îl instruise să spună toate acestea ca să mi se înfăţişeze în ipostaza pe care o anticipase în noaptea când mi-a otrăvit somnul. Pe chipul lui s-a ivit din nou acel zâmbet sinistru şi am observat că mă urmărea cu privirea.

— Nu cumva ai de gând să pleci, tată? a întrebat Agnes, neliniştită. Nu vrei să te întorci pe jos acasă cu mine şi cu Trotwood?

S-ar fi uitat, desigur, la Uriah înainte de a răspunde, dacă acesta nu i-ar fi luat-o înainte.

— Am o întâlnire de afaceri, a zis Uriah, altfel aş fi fost fericit să rămân împreună cu prietenii mei. Dar am să-l las pe asociatul meu să reprezinte firma. *Miss* Agnes, preaplecatul dumneavoastră servitor! La revedere, *master* Copperfield, şi vă rog să-i prezentaţi umilele mele omagii lui *miss* Betsey Trotwood.

Rostind aceste cuvinte, s-a retras, trimiţându-ne bezele cu mâna lui uriaşă şi privindu-ne chiorâş, ca şi cum ar fi purtat o mască.

Am zăbovit vreun ceas sau două, amintindu-ne de zilele plăcute petrecute cândva la Canterbury. Îndată după ce a rămas în seama lui Agnes, *mister* Wickfield a redevenit cel de altădată, deşi îl apăsa o mâhnire de care nu se putea scutura. Cu toate acestea, s-a luminat la faţă; şi a ascultat cu multă plăcere cum evocam mici întâmplări din viaţa noastră de odinioară, amintindu-şi foarte bine de multe din ele. Ne-a spus că stând cu Agnes şi cu mine parcă retrăia vremurile acelea şi ar fi dorit din tot sufletul ca lucrurile să fi rămas neschimbate. Sunt sigur că Agnes, cu faţa ei liniştită şi cu felul ei de a-i atinge braţul cu mâna, exercita o

înrâurire minunată asupra lui.

Mătuşa (care mai tot timpul avusese treabă în cealaltă odaie cu Peggotty) n-a vrut să-i însoţească până acolo unde locuiau, dar a stăruit să merg cu ei, aşa că am plecat. Am cinat împreună. După cină, Agnes s-a aşezat lângă el, ca odinioară, şi i-a turnat vin în pahar. N-a băut decât atât cât i-a dat dânsa, niciun strop mai mult – ca un copil – şi am stat toţi trei la fereastră, aşteptând înserarea. Când s-a întunecat, dânsul s-a culcat pe o sofa, iar Agnes, după ce i-a potrivit perna sub cap, a rămas un timp aplecată asupra lui, iar când s-a întors la fereastră, nu era încă atât de întuneric încât să nu văd lacrimile ce-i scânteiau în ochi.

Mă rog cerului să nu uit niciodată dragostea sinceră şi devotamentul arătat de Agnes în acel moment al vieţii mele; căci dacă le-aş uita, ar însemna că mi se apropie sfârşitul, şi tocmai atunci aş dori să-mi amintesc mai bine de ea! Mi-a închegat în suflet atâtea hotărâri salutare, mi-a întărit, prin pilda ei, firea-mi slabă şi mi-a călăuzit – nu ştiu cum, căci era prea sfioasă şi delicată pentru a-mi da sfaturi – cu atâta înţelepciune înflăcărarea-mi nestatornică şi ţelurile-mi schimbătoare, încât cred cu adevărat că numai ei îi datoresc că am izbutit să fac puţinul bine ce l-am făcut în viaţă şi că m-am abţinut de a săvârşi tot răul ce aş fi putut săvârşi.

Şi cum, şezând la fereastră pe întuneric, mi-a vorbit de Dora; cum a ascultat laudele ce i le aduceam; cum a lăudat-o şi ea; şi cum a revărsat asupra micii mele zâne licăriri din propria-i lumină neprihănită, făcând-o să pară încă şi mai nepreţuită şi mai nevinovată! O, Agnes, surioară a adolescenţei mele, de-aş fi ştiut atunci ceea ce am aflat mult mai târziu!…

Când am plecat, pe stradă am dat peste un cerşetor. Şi în timp ce-mi întorceam capul spre fereastra ei, gândindu-mă la ochii ei calmi, plini de o linişte serafică, cerşetorul m-a făcut să tresar, murmurând ca un ecou al celor petrecute în dimineaţa aceea:

— Orb! Orb! Orb!

CAPITOLUL XXXVI

ENTUZIASM

A doua zi dis-de-dimineaţă primul drum a fost la baia romană, şi apoi am apucat-o spre Highgate. Nu mai eram descurajat. Nu-mi mai era teamă că voi fi silit să port haine ponosite, nu mai tânjeam după falnici cai suri. Priveam cu alţi ochi nenorocirea ce se abătuse asupra noastră. Ştiam ce aveam de făcut: trebuia să-i dovedesc mătuşii că bunăvoinţa ce mi-o arătase nu fusese irosită asupra unei făpturi nerecunoscătoare şi lipsite de inimă. Trebuia să trag folos de pe urma amarnicei experienţe din zilele copilăriei şi să mă pun pe lucru, hotărât şi plin de curaj. Trebuia să iau securea şi să-mi croiesc drum prin pădurea greutăţilor ce-mi stăteau în cale, doborând copacii, până voi ajunge la Dora. Şi mergeam cu paşi mari, ca şi cum în felul acesta mi-aş fi putut atinge mai repede ţinta.

Când am ajuns pe şoseaua ce duce la Highgate, urmărind un scop diferit de plăcerile de care era legată cândva în mintea mea şoseaua aceasta, mi s-a părut că în viaţa mea se petrecuse o schimbare radicală. Dar asta nu m-a descurajat. Viaţa nouă însemna ţeluri noi, planuri noi. Mă aştepta o muncă grea; dar şi o răsplată nepreţuită. Răsplata era Dora, şi Dora trebuia cucerită.

Am fost cuprins de un asemenea avânt, încât îmi părea rău că haina mea nu era încă jerpelită. Doream să dobor copacii care alcătuiau pădurea greutăţilor în împrejurări care să învedereze forţa mea. M-a bătut gândul să-i cer unui moşneag cu ochelari legaţi cu sârmă, care spărgea piatră la marginea şoselei, să-mi împrumute puţin târnăcopul, ca să-mi croiesc în granit un drum către Dora. Într-atât m-am înfierbântat şi mi-am pierdut răsuflarea, încât am avut impresia că şi câştigasem nu ştiu câţi bani. În această stare de spirit am vizitat o căsuţă care era de

închiriat şi am cercetat-o îndeaproape, căci simţeam nevoia să mă arăt om practic. Ar fi fost cât se poate de potrivită pentru mine şi pentru Dora: în faţă avea o grădiniţă, unde Jip ar fi putut alerga şi lătra în voie la precupeţi, iar la catul de sus o odaie mare pentru mătuşa. Apoi am pornit mai departe, mai înfierbântat şi mai grăbit ca înainte, şi atâta m-am zorit, încât am ajuns la Highgate cu un ceas înainte; de altfel, chiar dacă n-aş fi sosit prea devreme, tot ar fi trebuit neapărat să mă plimb puţin şi s-aştept să mă răcoresc înainte ca să mă pot prezenta cât de cât cuviincios.

După ce am efectuat aceste pregătiri prealabile necesare, grija mea cea dintâi a fost să caut casa doctorului. Nu se afla în partea unde locuia *missis* Steerforth, ci tocmai la celălalt capăt al cartierului. După ce am descoperit-o, atras de o ispită irezistibilă, m-am întors şi am apucat-o pe uliţa de lângă casa familiei Steerforth, şi am aruncat o privire peste zidul grădinii. Ferestrele odăii lui erau închise. Uşile serei erau date la perete, şi Rosa Dartle, cu capul gol, se plimba în sus şi în jos, cu pas iute, precipitat, de-a lungul gazonului, pe aleea aşternută cu pietriş. Mi-a părut ca un animal captiv, care, chinuit de dor de-ducă, umblă încoace şi încolo, târându-şi lanţul pe o potecă bătătorită.

Am părăsit tiptil punctul meu de observaţie şi, ocolind casa şi locurile de care-mi părea rău că mă apropiasem, am hoinărit până la 10. Bisericuţa cu turnul zvelt, care acum se ridică în vârful dealului, încă nu exista pe vremea aceea, ca să-mi spună cât era ceasul. În locul ei se găsea o venerabilă reşedinţă de cărămidă roşie, folosită drept şcoală; şi pe cât îmi aduc aminte de ea, trebuie să fi fost foarte plăcut să înveţi în casa aceea veche şi frumoasă.

Când m-am apropiat de vila doctorului – o căsuţă veche, frumuşică, cu care pare-se că cheltuise ceva bani, judecând după reparaţiile şi îmbunătăţirile proaspăt făcute – l-am zărit cum se plimba prin grădina din faţa casei cu vestitele lui jambiere şi cu toate celelalte accesorii, ca şi cum nu s-ar fi oprit nicio clipă, din vremea când îi eram elev. În juru-i se

aflau vechii lui tovarăşi, căci în apropiere erau numeroşi arbori înalţi, şi de pe pajişte, două-trei ciori se uitau după el, de parcă ciorile din Canterbury le-ar fi scris despre el, şi acum îi supravegheau îndeaproape.

Ştiind prea bine că zadarnic aş fi încercat să-i atrag luarea-aminte de la o asemenea depărtare, am îndrăznit să deschid poarta şi m-am luat după el, ca să mă vadă când avea să se întoarcă. Într-adevăr, când a pornit înapoi, apropiindu-se de mine, m-a privit îngândurat câteva clipe, cu gândul, fireşte, în altă parte; apoi, pe chipul lui blajin s-a ivit o expresie de nespusă bucurie şi mi-a întins amândouă mâinile.

— Ei, dragul meu Copperfield, a exclamat doctorul, dar eşti un bărbat în toată firea! Ce mai faci? Sunt încântat să te văd. Cum te-ai maturizat, dragul meu Copperfield! Eşti aproape... da... Doamne!

Mi-am exprimat speranţa că atât el, cât şi *missis* Strong erau bine, sănătoşi.

— Slavă Domnului! mi-a zis doctorul. Annie e bine şi va fi încântată să te vadă. Ai fost întotdeauna preferatul ei, aşa mi-a mărturisit aseară, când i-am arătat scrisoarea ta. Şi... da, desigur... îţi mai aminteşti de *mister* Jack Maldon, nu-i aşa, Copperfield?

— Nici vorbă, *sir!*

— Bineînţeles. Natural. Şi *el* o duce bine.

— S-a întors, *sir?* l-am întrebat.

— Din India? Da. *Mister* Jack Maldon n-a suportat clima, dragul meu. Dar pe *missis* Markleham... nici pe *missis* Markleham n-ai uitat-o?

S-o uit pe Cătana-Bătrână?! Atât de repede?!

— *Missis* Markleham, a urmat doctorul, era foarte îngrijorată din pricina lui, bietul băiat, aşa că l-am adus înapoi şi i-am cumpărat un post la Oficiul de brevete, care-i convine mult mai bine.

Îl cunoşteam destul pe *mister* Jack Maldon ca să pot ghici din cele spuse că era vorba de un post fără multă bătaie de cap şi destul de bine plătit. Continuând să se plimbe în sus şi în jos, cu mâna pe umărul meu şi cu faţa-i binevoitoare

întoarsă către mine, pentru a-mi da curaj, doctorul mi-a zis:

— Ei, şi acum, dragul meu Copperfield, să vorbim de oferta ta. Nu încape îndoială că mie îmi surâde şi-mi face plăcere; dar ceva mai bun nu crezi c-ai putea găsi? Precum ştii, pe vremea, când învăţai la noi, te-ai distins în mod deosebit. Eşti calificat să faci carieră frumoasă în multe direcţii. Ai o bază pe care se poate ridica orice edificiu; n-ar fi păcat să-ţi iroseşti primăvara vieţii într-o slujbă minoră, cum e aceea pe care ţi-o pot oferi?

M-am înflăcărat din nou şi, exprimându-mă într-un stil cam rapsodic, pare-mi-se, mi-am susţinut cu tărie cererea, atrăgând în acelaşi timp atenţia doctorului asupra faptului că îmbrăţişasem şi o profesie.

— Da, da, e drept. Desigur, faptul că ţi-ai ales o profesie şi că studiezi mai departe schimbă situaţia. Dar, scumpe şi tinere prietene, ce înseamnă şaptezeci de lire pe an?

— Ne dublează venitul, doctor Strong, i-am răspuns.

— Ei, Doamne! a exclamat doctorul. La asta nici nu m-am gândit! Nu vreau să spun că s-ar mărgini strict la şaptezeci de lire pe an, căci întotdeauna m-am gândit că am să-i dau o gratificaţie tânărului prieten pe care-l voi angaja. Fără îndoială, a urmat doctorul, silindu-mă să mă plimb cu el în sus şi în jos şi ţinându-şi mereu mâna pe umărul meu, întotdeauna am avut în vedere şi o gratificaţie anuală.

— Iubitul meu profesor, i-am spus (sincer şi fără nicio emfază de astă dată), dumneavoastră, faţă de care sunt dator cu mai multă recunoştinţă decât aş putea exprima vreodată...

— Nu, nu! mi-a tăiat vorba doctorul. Lasă asta!

— Nici nu vă pot spune ce serviciu mi-aţi face dacă mi-aţi îngădui să lucrez pentru dumneavoastră în orele libere, dimineţile şi serile, şi dacă aţi socoti că această muncă ar merita şaptezeci de lire pe an!

— Ei, Doamne! s-a minunat doctorul. Eşti dispus pentru atât de puţin să faci o treabă atât de grea şi importantă! Doamne! Doamne! Dar dacă vei găsi ceva mai bun, vei primi, nu-i aşa? Îţi dai cuvântul de onoare? m-a întrebat doctorul, care întotdeauna pusese un accent deosebit pe

sentimentul de onoare al elevilor săi.

— Îmi dau cuvântul de onoare, *sir!* i-am răspuns, ca pe vremuri, la şcoală.

— Atunci, fie! mi-a spus doctorul, bătându-mă pe umăr şi ţinându-şi mâna mai departe în acelaşi loc, în timp ce ne plimbam mereu în sus şi în jos.

— Şi am să fiu de douăzeci de ori mai fericit, *sir,* i-am declarat, măgulindu-l – fără gând rău – dacă o să mă puneţi să lucrez la *Dicţionar.*

Doctorul s-a oprit din nou, m-a bătut pe umăr zâmbind şi, entuziasmat de parcă aş fi pătruns în cele mai adânci străfunduri ale înţelepciunii omeneşti, a exclamat:

— Scumpe şi tinere prieten, ai nimerit-o. Chiar la *Dicţionar* ai să lucrezi!

La altă treabă nici că s-ar fi putut să mă pună! Buzunarele, ca şi mintea, îi erau doldora de materiale pentru *Dicţionar.* Acestea parcă ţâşneau din persoana lui şi se avântau în toate direcţiile. Mi-a spus că, de când se retrăsese de la conducerea şcolii, realizase progrese extraordinare, şi că propunerea ca să lucrăm dimineaţa şi seara îi convenea de minune, fiindcă peste zi era deprins să se plimbe şi să chibzuiască asupra problemelor ivite. Însemnările lui se aflau în oarecare neorânduială, din pricină că *mister* Jack Maldon, care în ultima vreme îşi oferise în mai multe rânduri serviciile ca secretar, era nedeprins cu această îndeletnicire; dar foarte curând vom reuşi să le punem în ordine, după care lucrurile vor merge ca pe apă. Mai târziu, când ne-am apucat de lucru, am constatat că roadele strădaniilor lui Jack Maldon mi-au dat mai mult de furcă decât m-aş fi aşteptat, căci nu se mărginise să facă numeroase greşeli, ci desenase atâţia soldaţi şi atâtea capete de femei pe manuscrisele doctorului, încât adesea mă trezeam pierdut în mijlocul unor labirinturi întunecate.

Doctorul s-a arătat foarte încântat că vom lucra împreună la acea operă minunată şi ne-am înţeles să începem chiar de a doua zi dimineaţă, la orele 7. Urma să lucrăm două ceasuri în fiecare dimineaţă şi două sau trei ceasuri în

fiecare seară, în afară de sâmbăta, când urma să am repaos. Duminica, de asemenea, era zi de odihnă, aşa încât condiţiile de lucru mi s-au părut foarte avantajoase.

După ce ne-am fixat acest plan de acţiune, care ne mulţumea pe amândoi, m-a poftit în casă, spre a o saluta pe *missis* Strong, pe care am găsit-o în biroul cel nou al doctorului unde scutura praful de pe cărţi – altcineva nu avea dreptul, să se atingă de aceste obiecte sacre, la care ţinea mai mult ca la orice.

Anume pentru mine întârziaseră să ia gustarea de dimineaţă, astfel că am luat loc la masă împreună. N-a trecut mult, şi am citit pe faţa tinerei *missis* Strong că se apropia cineva, înainte ca să-i fi auzit pasul. Un *gentleman* călare s-a oprit în poartă, şi-a dus apoi calul de căpăstru în curte, ca unul care cunoştea rosturile casei, l-a legat de un inel fixat în peretele grajdului gol şi, în cele din urmă, şi-a făcut apariţia în sufragerie, cu cravaşa în mână. Era *mister* Jack Maldon, şi mi s-a părut că pe *mister* Jack Maldon călătoria în India nu-l schimbase deloc în bine. Eram însă pe atunci partizan feroce al virtuţii şi pornit împotriva tuturor tinerilor care nu doborau copacii din pădurea greutăţilor, aşa că impresiile mele se cuvin primite cu oarecare rezervă.

Doctorul a făcut prezentările: – *Mister* Jack! *Mister* Copperfield!

Jack Maldon mi-a strâns mâna fără prea multă căldură, pare-mi-se, şi cu un aer indiferent şi superior care, deşi n-am arătat-o, m-a supărat foarte tare. Indiferenţa lui era cu totul remarcabilă, afară doar când se adresa verişoarei sale, Annie.

— Ai luat gustarea, *mister* Jack? l-a întrebat doctorul.

— Nu prea mănânc dimineaţa, *sir,* i-a răspuns, lăsându-şi capul pe speteaza fotoliului. Mă plictiseşte.

— Ce mai noutăţi azi? l-a întrebat doctorul.

— Nimic deosebit, *sir,* i-a răspuns *mister* Maldon. Un reportaj despre foametea şi nemulţumirea locuitorilor din nordul ţării, dar oameni flămânzi şi nemulţumiţi întotdeauna se găsesc pe undeva.

Doctorul l-a privit posomorât şi, vrând parcă să schimbe vorba, a spus:

— Va să zică, noutăţi nu-s; şi, vorba ceea, lipsa de ştiri e şi ea semn bun.

— Mai e în ziare un lung reportaj despre o crimă, *sir,* a adăugat *mister* Maldon. Dar mereu, se întâmplă să fie ucis câte cineva, aşa că nu l-am citit.

Pe vremea aceea, nepăsarea pentru strădaniile şi suferinţele omeneşti încă nu era socotită o însuşire atât de distinsă cum am băgat de seamă că e considerată în ziua de azi. Mi-a fost însă dat s-o văd ajunsă foarte la modă. Am apucat să văd demonstraţii de nepăsare atât de izbutite, încât multor distinse doamne şi multor *gentleman*-i pe care i-am cunoscut le-ar fi stat tot atât de bine dacă s-ar fi născut omizi. Se prea poate să mă fi impresionat ceva mai mult atunci, fiindcă era un lucru nou pentru mine, dar, în orice caz, nu m-a determinat să-mi fac o părere mai bună despre *mister* Jack Maldon, nici să am mai multă încredere în el.

— Am venit să întreb dacă Annie n-ar vrea să meargă diseară la Operă, a declarat *mister* Maldon, întorcându-se către ea. E ultimul spectacol mai bun al stagiunii, interpretează o cântăreaţă pe care ar merita s-o audă. E într-adevăr extraordinară. Şi pe deasupra, e fermecător de urâtă, a încheiat *mister* Maldon, căzând iar în nepăsare.

Doctorul, căruia totdeauna îi făcea mare plăcere să-i poată oferi o distracţie tinerei sale soţii, spuse întorcându-se către ea:

— Trebuie să mergi, Annie, Trebuie să mergi.

— Nu m-aş duce, i-a răspuns ea. Aş prefera să stau acasă. Mai degrabă rămân acasă.

Apoi, fără a se uita la vărul ei, mi s-a adresat mie, întrebându-mă despre Agnes, dacă va avea prilejul s-o vadă şi dacă nu avea cumva de gând să vină s-o viziteze în ziua aceea; şi era atât de tulburată, încât m-am mirat cum de era cu putinţă ca doctorul, care ungea liniştit nişte unt pe o felie de pâine prăjită, să fie atât de orb încât să nu vadă ceea ce era atât de evident.

Dar n-a văzut nimic. I-a spus cu blândeţe că era tânără şi că trebuia să petreacă şi să iasă în lume, nu să se acrească alături de un om bătrân şi plicticos. Afară de asta, ar fi vrut s-o audă cântând noile arii ale primadonei aceleia; şi cum are să-i poată face pe plac dacă nu se va duce s-o asculte? Doctorul a acceptat invitaţia în numele ei şi s-a înţeles cu *mister* Jack Maldon ca după spectacol să vină să cineze împreună, la ei. După ce totul a fost pus la cale, *mister* Maldon a plecat la slujbă, la oficiul brevetelor, bănuiesc; în orice caz, a plecat călare, cu un aer foarte trândav.

A doua zi dimineaţă am fost curios să aflu dacă *missis* Strong se dusese la Operă. Nu se dusese, trimisese, însă, pe cineva la Londra să-l înştiinţeze pe vărul ei că se răzgândise; în cursul după-amiezii se dusese s-o viziteze pe Agnes, convingându-l şi pe doctor s-o însoţească, şi fiind o seară minunată, după cum mi-a povestit doctorul, se întorseseră împreună pe jos, peste câmp. M-am întrebat atunci dacă nu s-ar fi dus, totuşi, în cazul când Agnes nu s-ar fi aflat în oraş, şi dacă nu cumva Agnes exercită şi asupra ei o influenţă salutară.

Nu părea cine ştie ce fericită, după părerea mea; dar arăta bine, sau se pricepea să se prefacă straşnic. Mi-am aruncat deseori privirea spre ea, căci tot timpul cât am lucrat a stat în dreptul ferestrei şi ne-a pregătit, o gustare, pe care am luat-o pe apucate, fără a întrerupe lucrul. La ceasurile 9, când am plecat, stătea în genunchi la picioarele doctorului, ajutându-i să se încalţe şi să-şi pună jambierele. Pe faţa ei plutea o umbră uşoară, aruncată de frunzişul verde ce atârna peste fereastra deschisă a odăii scunde, şi tot drumul până la „Doctors' Commons“ m-am gândit la noaptea când o văzusem privindu-l, în timp ce doctorul îi citea.

Acum eram un om ocupat; mă sculam la 5 dimineaţa şi nu mă înapoiam decât pe la 9 sau 10 seara. Dar faptul că aveam atâta treabă îmi dădea o satisfacţie nemărginită, nu mai umblam niciodată agale şi, foarte entuziast, socoteam că cu cât mă osteneam mai mult, cu atât mai vrednic eram de Dora. Dorei încă nu-i dezvăluisem, schimbările petrecute

în viaţa mea, căci peste câteva zile urma să vină în vizită la *miss* Mills, şi lăsasem pentru atunci tot ce aveam să-i spun, mulţumindu-mă doar să-i dau de ştire, în scrisorile mele (întreaga noastră corespondenţă era transmisă în ascuns prin mijlocirea amabilei *miss* Mills), că aveam multe de povestit. Între timp am redus consumul de pomadă, am renunţat cu desăvârşire la săpunurile parfumate şi la apa de lavandă şi, făcând o jertfă uriaşă, am vândut trei vestoane, care-mi păreau prea luxoase pentru austera mea carieră.

Nemulţumit numai cu atât şi arzând de nerăbdare de a face mai mult, m-am dus să-l văd pe Traddles, care acum locuia în mansarda unei clădiri din Castle Street, în Holborn. L-am luat cu mine şi pe *mister* Dick, care mă însoţise de două ori la Highgate şi reînnodase legăturile de prietenie cu doctorul Strong.

L-am luat cu mine pe *mister* Dick pentru că, fiind foarte sensibil la necazurile mătuşii şi sincer convins că nici ocnaşii şi nici robii la galere nu munceau cât mine, începuse să se frământe şi să se amărască în aşa măsură, încât, la gândul că nu putea fi şi el de folos cu ceva, îi piereau cu desăvârşire buna dispoziţie şi pofta de mâncare. În această situaţie se simţea mai mult ca oricând incapabil să-şi isprăvească memoriul; şi cu cât se trudea mai mult, cu atât mai des se strecura în el nefericitul cap al regelui Carol I. Având temeri serioase că starea lui s-ar putea înrăutăţi dacă nu vom recurge la vreun tertip nevinovat şi nu vom izbuti să-l facem să creadă că era de folos, sau dacă nu-l vom pune în situaţia de a fi cu adevărat folositor (ceea ce ar fi fost mai bine), m-am hotărât să mă interesez dacă Traddles nu ne-ar putea da o mână de ajutor. Înainte de a ne duce la el, i-am scris lui Traddles toate câte se întâmplaseră, iar Traddles mi-a răspuns, exprimându-şi toată simpatia şi prietenia într-o scrisoare admirabilă.

L-am găsit lucrând de zor, cu călimara şi hârtiile în faţă, şi prinzând puteri proaspete de la vasul de flori cu postament şi de la măsuţa rotundă, care se aflau într-un colţ al micii sale locuinţe. Ne-a primit cordial şi îndată s-a

împrietenit cu *mister* Dick. Acesta şi-a exprimat convingerea că-l mai văzuse înainte, iar noi amândoi i-am spus: „Foarte probabil“.

Prima chestiune în privinţa căreia voiam să-i cer sfat lui Traddles era următoarea: auzisem că mulţi oameni care s-au distins în diferite profesiuni debutaseră întocmind dări de seamă asupra dezbaterilor parlamentare. Întrucât Traddles îmi vorbise cândva de gazetărie, spunând că ea constituia una din speranţele sale, făcusem legătura, şi în scrisoarea mea îi arătasem lui Traddles că eram doritor să ştiu cum aş putea ajunge să fac asemenea dări de seamă. Traddles, care se interesase între timp, m-a informat că, pentru a reuşi în această carieră, nu era necesar, în afară de rare excepţii, decât să-ţi însuşeşti în chip mecanic o stăpânire deplină şi perfectă a tainelor stenografiei[75], atât ale scrisului cât şi ale descifratului, ceea ce cerea eforturi la fel de mari cât învăţarea a şase limbi străine; şi că acest lucru putea fi obţinut printr-o muncă stăruitoare de câţiva ani. Rezonabil cum era, Traddles crezuse că aceste explicaţii aveau să tranşeze problema; dar eu, simţind că aici mi se oferea prilejul de a doborî câţiva copaci mai înalţi, pe loc m-am hotărât să-mi croiesc, cu securea în mână, drum către Dora prin acest desiş.

— Îţi mulţumesc foarte mult, dragă Traddles! i-am spus. O să încep chiar mâine.

Traddles, fireşte, s-a uitat la mine foarte mirat; dar dânsul habar n-avea de exaltarea mea.

— O să-mi cumpăr o carte cuprinzând o bună metodă de a învăţa aceasta artă, i-am zis. O s-o studiez la „Doctors’ Commons“, unde nu prea am ce face, şi ca să mă deprind, o să stenografiez pledoariile... Traddles, scumpule, o să-mi însuşesc această artă!

— Doamne! a exclamat Traddles, holbându-se la mine. Nici n-aş fi visat că ai o fire atât de hotărâtă, Copperfield!

Nici n-avea cum să viseze, căci şi pentru mine era o

[75] Şi Dickens învăţase stenografia spre a se califica pentru meseria de reporter parlamentar.

noutate. Am trecut peste asta şi am atacat problema lui *mister* Dick.

— Vedeţi, i-a spus *mister* Dick melancolic, dacă aş putea să fac şi eu ceva, *mister,* Traddles... dacă aş putea să bat toba... sau să cânt şi eu, colo, la un instrument de suflat!

Bietul de el! Nu mă îndoiesc că ar fi preferat o asemenea îndeletnicire oricărei alteia. Traddles, care pentru nimic în lume n-ar fi zâmbit, i-a răspuns foarte serios:

— Dar aveţi un scris foarte frumos, *sir.* Parcă aşa mi-ai spus, Copperfield?

— Superb! am întărit eu.

Într-adevăr, aşa era. Avea un scris neobişnuit de frumos.

— Nu credeţi, *sir,* c-aţi putea copia documente dacă eu m-aş ocupa să găsesc de lucru pentru dumneavoastră?

Mister Dick s-a uitat întrebător la mine:

— Ce spui, Trotwood?

Am dat din cap. *Mister* Dick a dat şi el din cap şi a oftat.

— Povesteşte-i despre memorii, m-a îndemnat *mister* Dick.

I-am atras atenţia lui Traddles că *mister* Dick întâmpina oarecare dificultăţi cu Carol I, care se tot strecura în manuscrisele lui. În timp ce vorbeam *mister* Dick se uita foarte serios şi deferent la Traddles şi îşi sugea degetul mare.

— Trebuie să ştiţi, însă, că documentele de care vorbeam sunt gata redactate şi definitivate, a spus Traddles după o scurtă chibzuire. Lui *mister* Dick nu-i rămâne nimic de făcut la ele. Nu crezi că faptul ăsta schimbă situaţia, Copperfield? Oricum n-ar fi bine să facem, o încercare?

Această observaţie ne-a dat noi speranţe. În vreme ce *mister* Dick şedea pe scaun şi ne urmărea neliniştit, Traddles şi cu mine ne-am sfătuit şi am întocmit un plan, pe baza căruia chiar a doua zi l-am pus să lucreze, înregistrând un succes fără pereche.

În Buckingham Street, pe masa de lângă fereastră, i-am aşezat lucrarea de care-i făcuse rost Traddles, care consta în a scoate nu mai ţin minte câte copii de pe un act cu privire la un drept de trecere, iar pe o altă masă am întins

ultima versiune neisprăvită a marelui memoriu. I-am dat instrucţiuni lui *mister* Dick să copieze întocmai, textul ce-l avea în faţă, fără să se depărteze câtuşi de puţin de el, şi că ori de câte ori va simţi nevoia să facă cea mai mică aluzie la Carol I, să treacă neîntârziat la memoriu. L-am rugat stăruitor să nu se abată de la acest sfat şi am lăsat-o pe mătuşa să-l supravegheze. Mătuşa ne-a povestit mai târziu că, la început, *mister* Dick, cu atenţia în permanenţă împărţită între cele două mese, era ca un toboşar care are în grijă două timpane; pe urmă, însă, găsind că asta îl zăpăcea şi îl obosea, s-a concentrat asupra originalului pe care-l avea în faţă şi, punându-se serios pe lucru, a lăsat memoriul pentru altă dată. Deşi am avut mereu grijă să nu se surmeneze şi deşi nu începuse lucrul din prima zi a săptămânii, până sâmbătă seara a izbutit să câştige zece şilingi şi nouă *pence;* şi n-am să uit cât oi trăi cum a colindat prin toate prăvăliile din apropiere ca să-şi schimbe comoara în monede de şase *pence* şi cum, cu lacrimi de bucurie şi de mândrie în ochi, i-a adus pe toţi mătuşii, pe o tavă frumos rânduiţi în formă de inimă. Din clipa în care a început să facă o muncă folositoare, s-a schimbat ca sub înrâurirea unei vrăji. Şi în acea sâmbătă seară nimeni pe lume n-a fost mai fericit decât această fiinţă recunoscătoare, care credea că mătuşa era cea mai extraordinară femeie din lume, iar eu, cel mai extraordinar dintre tineri.

— Acum nu mai murim de foame. Trotwood, mi-a zis *mister* Dick, trăgându-mă într-un colţ şi strângându-mi mâna. O să am eu grijă de ea!

Şi rostind aceste cuvinte, şi-a fluturat în văzduh cele zece degete, ca şi cum ar fi valorat cât zece bănci de emisiune.

Cu greu aş fi putut spune cine era mai încântat, eu sau Traddles.

— Toate astea m-au făcut să uit de *mister* Micawber! mi-a spus Traddles, scoţând pe neaşteptate o scrisoare din buzunar.

Scrisoarea mi-era adresată *(mister* Micawber nu pierdea niciun prilej de a scrie o scrisoare). Purta pe plic menţiunea:

Prin bunăvoinţa lui *mister* T. Traddles, *Esquire,* membru al asociaţiei «Inner Temple» “, şi avea următorul cuprins:

Scumpul meu Copperfield,

Vestea că s-a ivit ceva nu te va găsi poate nepregătit. Se prea poate să-ţi fi pomenit mai înainte, cu alt prilej, că eram în aşteptarea unui asemenea eveniment.

Sunt pe cale să mă stabilesc într-unul din oraşele de provincie ale binecuvântatei noastre insule (despre a cărui populaţie s-ar putea spune că este un fericit amalgam de agricultori şi clerici), unde voi avea strânse legături cu una din profesiunile libere. Missis Micawber şi odraslele noastre mă vor însoţi. Cândva, în vremurile viitoare, cenuşa noastră poate că va fi găsită amestecată în ţărâna cimitirului din preajma unui venerabil edificiu, datorită căruia locul amintit îşi va câştiga o faimă care mă pot oare încumeta a spune că se va întinde din China până în Peru?

Luându-ne rămas bun de la Babilonul modern, *unde am îndurat, cu fruntea sus, cred, atâtea nenorociri,* missis *Micawber şi cu mine nu putem să nu privim în faţă faptul că ne despărţim, poate, pentru mulţi ani, poate pentru totdeauna, de un om legat prin indisolubile fire de altarul căsniciei noastre. Dacă, în ajunul plecării noastre, vei binevoi să-l însoţeşti pe prietenul nostru comun,* mister *Thomas Traddles, la actuala noastră locuinţă, pentru a schimba acolo urările fireşti într-o asemenea ocazie, vei face o deosebită cinste.*

unuia
care
este
în veci
al dumitale
WILKINS MICAWBER

M-am bucurat să aflu că *mister* Micawber scăpase de necazuri şi că, în sfârşit, i-a surâs şi lui norocul. Când Traddles mi-a spus că invitaţia era chiar pentru seara

aceea, am primit şi am pornit împreună spre locuinţa pe care *mister* Micawber o ocupa sub numele de *mister* Mortimer şi care se afla cam la capătul lui Gray's Inn Road.

Locuinţa era atât de mică, încât i-am găsit pe cei doi gemeni, care să fi avut acum vreo 8 sau 9 ani, pe un pat de campanie în salonaş, unde *mister* Micawber preparase, într-o cană ce aparţinea serviciului de toaletă, ceea ce dânsul numea o „porţie" din excelenta băutură care-i făurise o adevărată faimă. Am avut, cu acest prilej, plăcerea să reînnoiesc cunoştinţa cu *master* Micawber, un băiat de vreo 12 sau 13 ani, foarte promiţător şi foarte neastâmpărat, ceea ce nu-i un fenomen prea rar la tinerii de vârsta lui. De asemenea, am fost prezentat din nou surioarei sale, *miss* Micawber, „în care, după cum ne-a spus *mister* Micawber, maică-sa îşi retrăia tinereţea, ca pasărea Fenix".

— Dragul meu Copperfield, mi-a zis *mister* Micawber, dumneata şi *mister* Traddles ne-aţi găsit în pragul pribegiei, aşa că ne veţi ierta micile neajunsuri decurgând din această împrejurare.

I-am răspuns după cuviinţă şi, uitându-mă în jur, am băgat de seamă că, deşi întreg avutul familiei era gata împachetat, bagajele nu erau prea numeroase. Am felicitat-o pe *missis* Micawber cu prilejul mutării iminente.

— Dragă *mister* Copperfield, mi-a spus *missis* Micawber, nu m-am îndoit niciodată de interesul pe care ni-l porţi. Familia mea n-are decât să considere această mutare drept exil, dacă pofteşte; eu sunt însă mamă şi soţie şi niciodată nu-l voi părăsi, pe *mister* Micawber.

Traddles, răspunzând unei priviri pe care i-o aruncase *missis* Micawber, a încuviinţat mişcat.

— Cel puţin acesta e punctul meu de vedere dragă *mister* Copperfield şi dragă *mister* Traddles, în ceea ce priveşte obligaţia pe care singură mi-am luat-o când am repetat acele cuvinte irevocabile: „Eu Emma, mă cunun cu tine, Wilkins"[76]. Am recitit aseară, de la un capăt la altul, la

[76] Începutul formulei pe care, potrivit tipicului bisericii anglicane, o rosteşte mireasa cu ocazia cununiei religioase.

lumina candelei, textul slujbei de nuntă, şi am ajuns la încheierea că niciodată nu-l voi părăsi pe *mister* Micawber. Deşi se prea poate să înţeleg greşit această ceremonie, a încheiat *missis* Micawber, dar niciodată nu-l voi părăsi!

— Scumpa mea, a spus *mister* Micawber, puţin cam impacientat, dar, după câte ştiu, nici nu-ţi cere nimeni să faci acest lucru.

— Îmi dau seama, dragă *mister* Copperfield, a urmat *missis* Micawber, că de aici înainte am să-mi duc viaţa printre străini; şi mai ştiu că diverşi membri ai familiei mele, cărora *mister* Micawber le-a scris în termenii cei mai politicoşi, vestindu-le această mutare, n-au dat nici cea mai mică atenţie comunicării lui *mister* Micawber. Se prea poate să fiu superstiţioasă, a zis *missis* Micawber, dar pare-mi-se că-i e scris lui *mister* Micawber să nu primească răspuns la cea mai mare parte din scrisorile pe care le trimite. Aş putea deduce din tăcerea familiei că dezaprobă hotărârea pe care am luat-o; dar nu voi îngădui nimănui, *mister* Copperfield, să mă abată de la datoria mea, nici chiar lui tăticu şi mămichii, dacă ar mai fi în viaţă.

I-am spus că apucase pe calea cea bună.

— Poate că-i un sacrificiu să te îngropi într-un oraş-catedrală, mi-a zis *missis* Micawber; dar, desigur, *mister* Copperfield, dacă e un sacrificiu pentru mine, pentru un om cu însuşirile lui *mister* Micawber înseamnă un sacrificiu încă şi mai mare.

— O, vă mutaţi într-un oraş-catedrală? am întrebat.

Mister Micawber, care ne servise pe toţi din cana ce aparţinea serviciului de toaletă, mi-a răspuns:

— La Canterbury. De fapt, dragul meu Copperfield, am încheiat un contract prin care mi-am asumat obligaţia să-l ajut şi să-l slujesc în calitate de secretar particular pe prietenul nostru Heep.

M-am uitat mirat la *mister* Micawber, care s-a bucurat foarte mult de uimirea mea.

— Trebuie să-ţi spun, mi-a explicat el solemn, că priceperea în afaceri şi bine chibzuitele sugestii făcute de *missis* Micawber au contribuit într-o mare măsură la acest

rezultat. Mănuşa, de care a pomenit *missis* Micawber într-o convorbire anterioară, aruncată sub forma unui anunţ publicat în ziare, a fost ridicată de prietenul meu Heep, şi am ajunsă să ne învoim. Despre prietenul meu Heep, care e un om de o perspicacitate remarcabilă, a urmat *mister* Micawber, aş vrea să vorbesc cu tot respectul. Prietenul meu Heep nu mi-a fixat o remuneraţie prea mare, dar scontând valoarea serviciilor ce-i voi aduce, a făcut mari eforturi ca să mă scape de sub apăsarea greutăţilor financiare în care mă aflam; de altfel, îmi pun nădejdea în valoarea acestor servicii. Puţina inteligenţă şi puţina pricepere de care dispun, a zis *mister* Micawber, subapreciindu-se ostentativ, cu obişnuitul lui aer distins, vor fi în întregime în slujba prietenului meu Heep. Am câteva cunoştinţe juridice – dobândite ca învinuit în procese de drept civile – şi voi începe de îndată să studiez *Comentariile* unuia dintre cei mai eminenţi şi mai remarcabili jurişti englezi. Cred că nu e nevoie să adaug că mă refer la *mister* Blackstone[77].

Această tiradă, ca, de altfel, mai toată conversaţia din seara aceea, a fost deseori întreruptă de observaţiile adresate de *missis* Micawber lui *master* Micawber, ori de câte ori îl surprindea stând pe vine, sau ţinându-şi capul cu amândouă mâinile, sau lovindu-l, ca din întâmplare, cu piciorul pe sub masă pe Traddles, sau stând picior peste picior, sau depărtându-şi atât de tare picioarele încât stătea într-o poziţie cu totul nefirească, sau aplecându-se într-o parte, bălăcindu-şi părul în paharele noastre, sau manifestându-şi neastâmpărul în orice alt fel incompatibil cu interesele generale ale societăţii, precum şi de reacţiile mânioase ale lui *mister* Micawber. Am rămas de-a dreptul uluit de revelaţia făcută de *mister* Micawber şi am căutat să-i pătrund sensul, până ce *missis* Micawber a reluat firul conversaţiei şi mi-a trezit atenţia.

— Ceea ce îi cer eu în mod special lui *mister* Micawber

[77] *William Blackstone* (1723-1780), jurist şi magistrat englez, autorul vestitei lucrări *Commentaries on the Laws of England (Comentarii pe marginea legislaţiei engleze).*

este să bage de seamă ca nu cumva, dedicându-se acestei ramuri subalterne a dreptului, să nu-şi reteze, dragă *mister* Copperfield, posibilitatea de a se ridica, în cele din urmă, în vârful copacului. Sunt încredinţată că, dându-şi silinţa într-o muncă atât de potrivită cu însuşirile sale, şi cu volubilitatea sa, *mister* Micawber trebuie să se distingă. *Mister* Traddles, a spus cu un aer foarte profund *missis* Micawber, să luăm, de pildă, cazul magistraţilor, sau chiar, să zicem, al lordului-cancelar. Un om care primeşte o slujbă ca aceea pe care a acceptat-o *mister* Micawber oare nu-şi închide drumul spre asemenea înalte funcţii?

— Draga mea, a intervenit *mister* Micawber, cu toate că i-a aruncat şi el o privire întrebătoare lui Traddles, mai avem destul timp înaintea noastră ca să reflectăm asupra acestor probleme.

— Nu, Micawber, nu! i-a răspuns ea. Greşeala ta în viaţă e că nu ştii să priveşti destul de departe. Eşti dator faţă de familia ta, dacă nu faţă de tine, să îmbrăţişezi dintr-o singură privire cuprinzătoare şi punctul cel mai depărtat al orizontului către care te-ar putea duce însuşirile tale deosebite.

Mister Micawber a tuşit şi, cu un aer de extremă satisfacţie, şi-a băut *punch-ul,* continuând să-l privească pe Traddles, dorind parcă să-i afle părerea.

— Păi, a început Traddles, căutând în mod delicat să-i dezvăluie adevărul, realitatea în cazul acesta, *missis* Micawber, vreau să spun, ştiţi, că faptul prozaic şi real...

— Aşa, scumpe *mister* Traddles, l-a încurajat *missis* Micawber. Într-o chestiune atât de importantă aş vrea să fiu cât se poate de prozaică şi realistă.

— ... este că în această ramură a dreptului, a urmat Traddles, chiar dacă *mister* Micawber ar fi un *solicitor* în toată regula...

— Foarte adevărat, a încuviinţat *missis* Micawber. Wilkins, nu te mai uita şaşiu, că o să rămâi aşa!

— ... tot n-ar avea vocaţie la asemenea magistraturi, a urmat Traddles. În asemenea funcţii nu sunt eligibili decât *barrister-ii,* iar *mister* Micawber, ca să ajungă *barrister,* ar

trebui să studieze timp de cinci ani.

— Oare v-am înţeles bine? a întrebat *missis* Micawber, cu aerul cel mai îndatoritor. Din cele ce aţi spus dumneavoastră, dragă *mister* Traddles, trebuie să trag concluzia că, la sfârşitul acestei perioade de studii, *mister* Micawber ar fi eligibil ca judecător sau cancelar?

— Ar fi *eligibil,* a răspuns Traddles, accentuând cu tărie cuvântul din urmă.

— Vă mulţumesc, i-a zis *missis* Micawber. Asta mi-e de ajuns. Dacă aşa stau lucrurile şi dacă *mister* Micawber, primind această slujbă, nu pierde niciun drept, nu mai am de ce să fiu neliniştită. Vorbesc, fireşte, ca o femeie, a urmat *missis* Micawber, dar întotdeauna am fost de părere că *mister* Micawber are, cum spunea tăticu meu, bietul de el, când eram acasă, spirit judiciar; şi sper că *mister* Micawber păşeşte acum într-un domeniu de activitate unde îşi va dezvolta acest spirit judiciar şi va ajunge la o situaţie înaltă.

Am avut impresia că *mister* Micawber, cu ochii minţii sale, se şi vedea tronând pe sacul cu lână.[78] Mulţumit, şi-a trecut mâna peste chelie şi, cu resemnare ostentativă în glas, a zis:

— Draga mea, să nu anticipăm hotărârile destinului. Dacă mi-e scris să port peruca de magistrat, din punct de vedere exterior, cel puţin (făcea aluzie la chelie), sunt pregătit pentru această înaltă distincţie. Nu-mi pare rău după părul pierdut şi se prea poate că am fost lipsit de el într-un scop anumit. Nu ştiu. Am de gând, dragă Copperfield, să-l pregătesc pe fiul meu pentru o carieră bisericească; nu tăgăduiesc c-aş fi bucuros să-l văd urcând treptele ierarhiei.

— Pentru o carieră bisericească? l-am întrebat, gândindu-mă tot timpul la Uriah Heep.

— Da, a întărit *mister* Micawber. Are o remarcabilă voce

[78] Cu alte cuvinte, ocupând postul de lord-cancelar, adică de şef al justiţiei britanice. Potrivit tradiţiei, pe fotoliul rezervat lordului-cancelar, în Camera Lorzilor, se află, în loc de pernă, un sac pătrat, umplut cu lână.

de tenor, şi are să înceapă prin a cânta în cor. Faptul, că vom locui la Canterbury şi relaţiile ce le avem acolo îi vor îngădui, fără îndoială, să obţină primul loc vacant în corul catedralei.

Uitându-mă din nou la *master* Micawber, am băgat de seamă c-avea căutătură şi sprâncene de tenor, ceea ce s-a adeverit când (ca să nu fie silit să se ducă la culcare) ne-a cântat *Ciocănitoarea*[79]. După ce l-am felicitat pentru interpretare, ne-am luat iar cu vorba, şi fiindcă eram suprasaturat de hotărârile mele neclintite de a nu destăinui nimănui schimbarea intervenită în situaţia mea, am povestit totul lui *mister* Micawber şi soţiei sale. Nici nu pot spune cât de întristaţi au fost amândoi aflând că mătuşa avea greutăţi şi cât de prietenoşi şi de îndatoritori s-au arătat.

Când *punch-ul* fu pe sfârşite, m-am adresat lui Traddles, amintindu-i că nu ne putem despărţi de prietenii noştri fără a le face cuvenitele urări de sănătate, fericire şi succes în noua carieră. L-am rugat pe *mister* Micawber să ne umple paharele pline ochi şi am închinat în cinstea lor, după cuviinţă; şi, pentru a sărbători evenimentul, ne-am strâns mâinile peste masă şi am sărutat-o pe *missis* Micawber. Primul gest Traddles l-a imitat, dar fiindcă nu se socotea destul de vechi prieten cu ei, nu s-a încumetat să-l imite şi pe al doilea.

— Dragul meu, Copperfield, mi-a zis *mister* Micawber, ridicându-se şi ţinându-şi degetele mari în buzunarele vestei, tovarăşul meu din tinereţe, dacă îmi este îngăduit să te numesc astfel, şi dumneata, preastimate prieten Traddles, dacă îmi dai voie să-ţi spun aşa, vă rog să-mi permiteţi ca din partea lui *missis* Micawber, din partea mea şi a odraslelor noastre să vă aducem cele mai călduroase şi mai sincere mulţumiri pentru bunele voastre urări. Este firesc ca în ajunul acestei călătorii, care ne va duce spre o existenţă cu totul nouă *(mister* Micawber vorbea ca şi cum

[79] Cântec inspirat de versurile bardului irlandez *Thomas Moore* (1779-1852).

ar fi plecat la vreo cinci sute de mii de mile), să adresez câteva cuvinte de rămas bun celor doi prieteni atât de apropiaţi pe care-i am în faţă. Dar tot ceea ce aş fi avut de spus în această privinţă, am şi spus. Oricare va fi situaţia pe care o voi dobândi în societate din profesiunea liberă al cărei membru nevrednic urmează să devin, mă voi sili să-i fac cinste, iar *missis* Micawber va fi cu siguranţă o adevărată podoabă a acestei situaţii. Sub vremelnica povară a unor obligaţii băneşti, făcute cu gândul de a le plăti neîntârziat, dar pe care nu le-am putut achita din pricina unui concurs de împrejurări, m-am văzut silit să adopt o mască ce repugnă instinctelor mele – mă refer la ochelari – şi să folosesc un nume fals, la care nu am niciun drept. Tot ce pot spune în această privinţă e că norii s-au risipit de pe orizontul sumbru şi că zeul luminii străluceşte din nou pe crestele munţilor. Luni, când va sosi la Canterbury diligenţa de la ceasurile patru după-amiază, voi păşi din nou pe pajiştile natale şi-mi voi relua numele de Micawber!

Încheindu-şi cuvântarea, *mister* Micawber s-a aşezat la loc şi, cu un aer grav, a băut unul după altul două pahare de *punch.* Apoi, cât se poate de solemn, a spus:

— Înainte de a ne despărţi, îmi mai rămâne ceva de făcut, şi anume un act de dreptate. De două ori, prietenul meu, *mister* Traddles, dacă mi-e îngăduit să întrebuinţez o expresie vulgară, „şi-a pus semnătura“ pe nişte poliţe emise de mine. În cazul celei dintâi, *mister* Thomas Traddles a rămas... să-mi fie iertat că mă exprim pe scurt, mofluz. Cea de-a doua încă n-a ajuns la scadenţă. Prima se cifra, aici *mister* Micawber a cercetat, cu grijă nişte hârtii, pare-mi-se, la douăzeci şi trei de lire, patru şilingi, nouă *pence* şi jumătate; a doua, după cum rezultă din însemnările mele asupra acestei tranzacţii, la optsprezece lire, şase şilingi şi doi *pence.* Adunate, aceste sume dau, dacă am socotit bine, un total de patruzeci şi una de lire, zece şilingi şi unsprezece *pence* şi jumătate. Poate că prietenul meu Copperfield va binevoi să-mi facă serviciul de a verifica totalul?

Am verificat şi am găsit socoteala exactă.

— Dacă aş părăsi această metropolă, a urmat *mister* Micawber, şi l-aş lăsa pe prietenul meu, *mister* Thomas Traddles, fără a mă achita de partea bănească a acestei datorii, m-ar apăsa pe suflet o povară de neîndurat. De aceea, am pregătit pentru prietenul meu, *mister* Thomas Traddles, un document, pe care-l ţin acum în mână şi care îndeplineşte scopul urmărit. Îi cer prietenului meu, *mister* Thomas Traddles să-mi dea voie să-i înmânez această poliţă în valoare de patruzeci şi una de lire, zece şilingi şi unsprezece *pence* şi jumătate, şi sunt bucuros că-mi recapăt astfel demnitatea morală şi că din nou am dreptul să merg cu fruntea sus în faţa semenilor mei!

După această introducere (care l-a emoţionat foarte mult), *mister* Micawber i-a predat lui Traddles poliţa şi i-a spus că îi urează numai bine în toate împrejurările vieţiii. Sunt încredinţat nu numai că *mister* Micawber a socotit că asta echivala cu o plată în numerar, dar că nici Traddles nu s-a dumerit care era deosebirea între poliţă, şi bani gheaţă decât după ce a avut oarecare răgaz să chibzuiască.

Datorită acestui nobil act, când ne-a însoţit cu lumina pe scară ca să coborâm, *mister* Micawber s-a ţinut atât de ţanţoş, încât mi-a părut mai spătos şi mai impunător. Ne-am despărţit cu mărturii de mare afecţiune de amândouă părţile, şi când, după ce l-am petrecut pe Traddles până la poarta casei sale, am pornit singur mai departe, pe lângă alte gânduri ciudate şi contradictorii care mă frământau, mi-a dat în minte şi acela că mie *mister* Micawber, aşa uşuratic cum era, nu-mi ceruse să-i dau bani cu împrumut niciodată, pesemne pentru că îşi mai amintea cu înduioşare de băieţaşul pe care-l primise în gazdă cândva. Desigur, nu m-ar fi lăsat inima să-l refuz dacă mi-ar fi cerut; şi nu mă îndoiesc că ştia acest lucru tot atât de bine ca şi mine (ceea ce, spre cinstea lui, se cade să consemnez).

CAPITOLUL XXXVII

UN MIC DUŞ RECE

Începusem viaţa cea nouă de mai bine de o săptămână şi eram mai dârz ca oricând în privinţa epocalelor hotărâri de ordin practic cerute, după părerea mea, de acele împrejurări critice. Continuam să umblu foarte iute şi să fiu încredinţat c-am s-o scot la capăt, îmi impuneam, ca regulă generală, să depun în orice muncă de care mă apucam toată energia de care eram capabil. Ajunsesem, în sensul cel mai exact al cuvântului, victima mea proprie. Mă bătea chiar gândul să trec la vegetarianism, nutrind o iluzie vagă că, devenind ierbivor, i-aş aduce un prinos Dorei.

Deocamdată, micuţa Dora n-avea idee de fermitatea mea disperată decât în măsura în care-i vorbeam de ea în chip destul de nelămurit în scrisorile mele. Dar a sosit şi sâmbăta, şi sâmbăta după-amiază urma să vină în vizită la *miss* Mills; iar după ce *mister* Mills va fi plecat la club, să joace *whist*[80] (fapt ce avea să-mi fie semnalizat pe stradă, punând colivia la fereastra din mijloc a sufrageriei), aveam să merg să iau ceaiul cu ele.

Între timp ne instalasem definitiv în Buckingham Street, unde *mister* Dick, în culmea fericirii, continua să copieze acte. Mătuşa repurtase o strălucită victorie asupra lui *missis* Crupp, renunţând la serviciile ei, zvârlind pe fereastră prima cană cu apă pusă de ea pe scară, ca piedică, şi apărând-o personal pe femeia de serviciu tocmită dinafară, pe care o escorta pe scări, şi la venire şi la plecare. Aceste vajnice măsuri au băgat-o în sperieţi pe *missis* Crupp, care, socotind că mătuşa-i nebună, s-a retras în bucătăria ei. Întrucât mătuşii puţin îi păsa de părerile altora şi de ale lui *missis* Crupp, şi întrucât, departe de a căuta să dezmintă impresia ei, dimpotrivă, a întărit-o, *missis* Crupp, care până atunci era atât de îndrăzneaţă, a

[80] Joc de cărţi.

devenit în puţine zile atât de timidă, încât decât să se întâlnească cu mătuşa pe scară, prefera să se ascundă, pitindu-şi voluminoasa făptură după vreo uşă – de unde tot se mai zărea un colţ al fustei ei de flanelă – sau trăgându-se într-un ungher întunecat. Asta pentru mătuşa era o satisfacţie atât de mare, încât cred că numai de plăcere se plimba în sus şi în jos pe scări, cu boneta pusă alandala pe vârful capului, în orele când ştia că s-ar putea întâlni cu *missis* Crupp.

Ţinând mult la curăţenie şi fiind foarte ingenioasă, mătuşa a adus în gospodărie atât de multe ameliorări mărunte încât mi se părea că, în loc să fi sărăcit, m-aş fi îmbogăţit. Printre altele, a transformat oficiul într-o debara pentru mine; şi mi-a cumpărat un pat de lemn, care în timpul zilei aducea a bibliotecă, atât cât poate un pat de lemn să aducă a bibliotecă. Îmi purta de grijă tot timpul; şi nici biata mama nu m-ar fi putut înconjura cu mai multă dragoste şi nu s-ar fi putut frământa mai mult ca să mă facă fericit.

Peggotty s-a simţit foarte onorată că i s-a îngăduit să ia parte la toate aceste strădanii; deşi mai păstra rămăşiţe din spaima pe care i-o insuflase mătuşa odinioară, primise atâtea semne de încredere şi de încurajare, încât acuma erau prietene cum nu se poate mai bune. Dar a venit şi ziua când Peggotty a trebuit să se întoarcă acasă (şi asta s-a întâmplat în sâmbăta când urma să iau ceaiul la miss Mills), pentru a îndeplini obligaţiile asumate faţă de Ham.

— Du-te sănătoasă, Barkis, vezi-ţi de sănătate i-a spus mătuşa. N-aş fi crezut niciodată că o să-mi pară rău să mă despart de tine!

Am petrecut-o pe Peggotty la diligenţă şi am stat cu ea până a plecat. A plâns la despărţire şi, ca şi Ham, m-a rugat să am grijă de fratele ei. De când pornise la drum în după-amiaza aceea însorită, nu primisem nicio veste de la el.

— Ascultă, scumpul meu Davy, mi-a zis Peggotty, dacă până termini stagiul s-ar întâmpla să ai nevoie de bani de cheltuială, sau dacă, după ce o să isprăveşti stagiul, o să-ţi trebuiască bani ca să te instalezi (şi ar fi bine, iubitul meu,

să ai nevoie de bani şi pentru una şi pentru alta, şi chiar pentru amândouă), atunci cine mai mult decât bătrâna şi proasta, care a slujit-o pe fetiţa dulce şi dragă, ar avea dreptul să-ţi ofere un împrumut?

Setea mea de independenţă era mare, totuşi i-am răspuns că de voi avea nevoie vreodată să cer bani cu împrumut, la dânsa voi veni. Şi cred că pe Peggotty nimic n-ar fi putut s-o bucure mai mult decât această promisiune, afară doar dacă pe loc i-aş fi cerut să-mi dea o însemnată sumă de bani.

— Şi, scumpul meu, mi-a şoptit Peggotty, să-i spui îngeraşului tău că tare aş fi vrut s-o văd, măcar pentru o clipă! Şi să-i mai spui că, înainte de a se cununa ea cu băieţaşul meu, dacă o să-mi daţi voie, am să vin să vă împodobesc casa!

I-am făgăduit că afară de ea n-am să las pe nimeni să se atingă de casa noastră; asta i-a umplut inima de fericire într-o asemenea măsură încât a plecat foarte bine dispusă.

Toată ziua m-am ostenit cât am putut la „Doctors' Commons", făcând fel de fel de treburi, iar pe seară, la timpul hotărât, m-am postat pe strada pe care locuia *miss* Mills. *Mister* Mills, care avea nesuferitul obicei de a dormi după masă, nu plecase încă, aşa încât colivia nu se afla în fereastra de la mijloc.

M-a făcut să aştept atât de mult, încât sper din toată inima că i se va aplica o amendă de întârziere. În cele din urmă a plecat; şi după aceea am zărit-o pe scumpa mea Dora agăţând colivia la fereastră şi ieşind în balcon ca să mă caute, şi când m-a văzut, a fugit înapoi în casă, dar Jip a rămas în urmă, ca să latre obraznic la un uriaş zăvod de măcelar din stradă, care l-ar fi putut înghiţi ca pe un hap.

Dora m-a întâmpinat în uşa salonului; iar Jip a dat şi el năvală, urlând şi sărind la mine, căci credea că eram un bandit; apoi toţi trei am intrat în casă cât se poate de fericiţi şi de duioşi. Curând, însă, am vărsat cupa deznădejdii peste fericirea noastră – nu cu bună ştiinţă, ci numai pentru că eram obsedat de această problemă – punându-i pe neaşteptate Dorei întrebarea dacă ar fi în

stare să iubească un cerşetor.

Ce speriată a fost micuţa şi frumoasa Dora! În mintea ei, cuvântul acesta a evocat un chip gălbejit şi un păhărel de băutură, sau o pereche de cârje, sau un picior de lemn, sau un câine cu o farfurioară în bot, sau altceva de acelaşi soi; de aceea s-a uitat la mine cu cea mai delicioasă uimire.

— Cum poţi să-mi pui o asemenea întrebare prostească? s-a bosumflat Dora. Să iubesc un cerşetor!

— Dora, iubito! i-am spus. *Sunt* un cerşetor!

— Cum poţi fi atât de caraghios, mi-a răspuns Dora, dându-mi peste mână, încât să-mi spui asemenea poveşti? Am să-l pun pe Jip să te muşte!

Felul ei copilăresc de a se purta mi s-a părut de-a dreptul încântător, dar era necesar să limpezesc situaţia, şi de aceea am repetat solemn:

— Dora, viaţa mea, sunt ruinat!

— Bagă de seamă, dacă nu te laşi de prostii, am să-l pun pe Jip să te muşte! m-a ameninţat Dora, scuturându-şi buclele.

Aveam însă un aer atât de serios, încât Dora a încetat să-şi mai scuture buclele şi, punând mânuţa-i tremurândă pe umărul meu, mai întâi s-a uitat la mine speriată şi neliniştită, şi apoi a izbucnit în plâns. A fost îngrozitor. Am căzut în genunchi în faţa sofalei, mângâind-o şi implorând-o să nu-mi frângă inima; dar o bună bucată de vreme Dora n-a fost în stare să facă altceva decât să exclame: „Vai, Doamne! Vai, Doamne!“ Şi vai, ce speriată era! Şi unde-i Julia Mills! Şi s-o duc la Julia Mills, şi să plec, până ce aproape că mi-am ieşit din minţi.

În cele din urmă, după frenetice rugăminţi şi explicaţii, am înduplecat-o pe Dora să se uite la mine, cu o căutătură îngrozită, pe care încetul cu încetul am izbutit s-o îmblânzesc, până ce s-a preschimbat într-o expresie duioasă şi până ce şi-a lipit faţa frumuşică şi catifelată de obrazul meu. Îmbrăţişând-o, i-am spus atunci cât de tare-tare o iubeam; că, pentru că sărăcisem, mă simţeam dator să-i ofer posibilitatea de a rupe logodna; că nimic pe lume nu mă va putea mângâia şi niciodată nu-mi voi putea

reveni dacă s-ar întâmpla cumva s-o pierd; că de sărăcie nu mi-ar fi teamă defel dacă ea nu s-ar teme, căci braţul îmi era oţelit, iar inima înflăcărată de dânsa; că şi pornisem a munci cu un avânt de care numai îndrăgostiţii sunt în stare; că începusem să dobândesc spirit practic şi să privesc spre viitor; că o coajă de pâine agonisită în mod cinstit era mult mai dulce decât un ospăţ din bani moşteniţi; şi multe alte lucruri de acest fel, debitate într-o explozie de elocvenţă pătimaşe, care m-a mirat şi pe mine, cu toate că, de când mătuşa îmi făcuse surpriza, zi şi noapte numai la asta mă gândisem.

— Inimioara ta îmi mai aparţine, scumpă Dora? am întrebat-o, foarte exaltat, pentru că, după cum se ghemuia lângă mine, îmi dădeam seama că-mi mai aparţinea.

— Of, da! a exclamat Dora. Of, da, e numai a ta! Of, nu mai fi rău!

— *Eu,* rău! Cu Dora!

— Nu-mi mai spune c-ai sărăcit şi că munceşti din greu! mi-a zis Dora, lipindu-se şi mai tare de mine. Of, nu, nu!

— Dragostea mea, i-am zis, o coajă de pâine agonisită în mod cinstit…

— Of, da! Să nu mai aud de coji de pâine! a zis Dora. Chiar şi Jip are nevoie zilnic, la ceasurile douăsprezece, de un cotlet de berbec, că altfel se prăpădeşte!

Firea şi farmecul ei copilăresc m-au vrăjit. I-am explicat, afectuos, Dorei că Jip va primi cotletul de berbec în mod regulat, ca de obicei. I-am zugrăvit modesta noastră gospodărie, care, prin munca mea, va fi de sine stătătoare, şi i-am descris căsuţa pe care o văzusem la Highgate, şi odaia de sus, unde avea să locuiască mătuşa.

— Nu-i aşa, Dora, că nu mai sunt rău acum? am întrebat-o duios.

— Vai, nu, nu! Dar vreau să sper că mătuşă-ta o să stea mai mult în odaia ei şi că nu-i cumva o babă arţăgoasă!

De ar fi fost cu putinţă s-o iubesc pe Dora mai mult ca oricând, sunt sigur că aş fi făcut-o. Simţeam însă că era cam îndărătnică. Şi faptul că nu izbuteam să-i transmit înflăcărarea mea mi-a domolit acest entuziasm nou-născut.

Am mai făcut însă o încercare. După ce şi-a revenit cu totul, şi când a început să se joace cu urechile lui Jip, care i se culcase în poală, mi-am luat un aer grav şi i-am zis:

— Iubito! Pot să-ţi mai spun ceva?

— Vai, te rog, să nu-mi mai vorbeşti de lucruri practice! mi-a răspuns alintându-se. Pentru că prea mă înspăimântă!

— Sufleţelul meu, i-am zis, dar nu-i nimic de spaimă în tot ce ţi-am spus! Aş vrea să vezi toate astea cu alţi ochi. Aş vrea să-ţi dea putere şi avânt, Dora!

— O, dar sunt atât de respingătoare! a protestat Dora.

— Nu, iubito! Statornicia şi forţa de caracter ne vor îngădui să înfruntăm şi greutăţi mult mai mari.

— Dar n-am niciun pic de forţă, mi-a răspuns Dora, scuturându-şi buclele. Nu-i aşa că n-am, Jip? Pupă-l pe Jip şi fii drăguţ!

Mi-a fost cu neputinţă să mă împotrivesc şi să nu-l pup pe Jip când dânsa l-a ridicat anume pentru asta, ţuguindu-şi buzele trandafirii şi dirijând întreaga operaţie, stăruind ca sărutarea să i-o dau chiar în vârful botului. M-am conformat întocmai – luându-mi apoi singur răsplata – şi m-a vrăjit făcându-mă să uit pentru nu mai ştiu cât timp că aveam probleme grave.

— Dar, Dora, iubito, i-am zis în cele din urmă, reluând firul, voiam să-ţi spun ceva.

Dacă ar fi văzut-o cum şi-a împreunat mânuţele şi le-a ridicat, rugându-mă şi implorându-mă să nu mai fiu rău, chiar şi judecătorul de la Curtea prerogativelor s-ar fi îndrăgostit de ea.

— Zău că n-am să fiu, dragă! am încredinţat-o. Dar, Dora, iubito, dacă ai vrea uneori să te gândeşti… fără întristare, ştii, dimpotrivă… dacă ai vrea uneori să te gândeşti… tocmai pentru a prinde curaj… că eşti logodită cu un om sărac.

— Nu, nu, lasă! Te rog, lasă! s-a răstit Dora la mine. E îngrozitor!

— Nicidecum, sufleţelul meu! i-am răspuns voios. Dacă ai vrea uneori să te gândeşti la asta şi, din când în când, dacă ai vrea să bagi de seamă cum e gospodărită casa tatălui

tău, şi dacă ţi-ai da puţină osteneală să-ţi însuşeşti deprinderea… socotelilor, de pildă…

Biata Dora a întâmpinat această sugestie cu ceva care mi s-a părut jumătate suspin şi jumătate ţipăt.

— … Asta ne-ar fi de mare folos mai târziu! am urmat şi ne-ar prinde foarte bine amândurora dacă ai consimţi să citeşti o carte de bucate, pe care voi avea grijă să ţi-o trimit. Căci drumul nostru în viaţă, Dora, i-am zis, înfierbântându-mă din nou, e pietros şi accidentat şi depinde numai de noi să-l netezim. Trebuie să luptăm ca să ne croim drum. Trebuie să fim viteji. Avem piedici de înfruntat, şi trebuie să le înfruntăm şi să le biruim!

Am perorat în felul acesta mai departe, din ce în ce mai repede, cu pumnul încleştat şi cu o gesticulaţie foarte avântată; dar n-a fost nevoie să continui. Vorbisem destul. Din nou depăşisem măsura. Vai, ce înspăimântată era! Vai, dar Julia Mills unde o fi? Vai, s-o duc la Julia Mills şi să plec! Aşa că, pe scurt, mi-am pierdut minţile şi am început să umblu de colo-colo prin salon şi să divaghez.

Am crezut că de astă dată am răpus-o. Am stropit-o cu apă pe faţă. Am căzut în genunchi. Mi-am smuls părul din cap. M-am acuzat că sunt o brută lipsită de conştiinţă şi o fiară care nu ştie ce-i mila. Am implorat-o să mă ierte. Am conjurat-o să se uite la mine. Am răvăşit coşuleţul de lucru al Juliei Mills, în căutarea sticluţei cu săruri[81] şi, înnebunit, am apucat o cutioară de fildeş pentru ace şi am răsturnat toate acele peste Dora. L-am ameninţat cu pumnul pe Jip, care era tot atât de zăpăcit ca şi mine. Epuizasem toate metodele, cu putinţă şi nu mai ştiam ce să încep, când, deodată, a intrat în odaie *miss* Mills.

— Cine a adus-o în halul ăsta? a exclamat *miss* Mills, sărind în ajutorul prietenei sale.

I-am răspuns:

— *Eu,* scumpă *miss Mills! Eu* sunt de vină! *Eu* sunt

[81] Amestec volatil de substanţe puternic mirositoare (carbonat de amoniu cu fenol sau camfor), întrebuinţat în trecut pentru trezirea din leşin.

vandalul!

Sau poate i-am spus-o cu alte cuvinte, după care, ca să-mi feresc faţa de lumină, mi-am îngropat-o în perna de pe sofa.

La început *miss* Mills a crezut că ne-am certat şi că ne-am îndreptat paşii spre deşertul Saharei; dar foarte curând a aflat cum stăteau lucrurile, căci scumpa şi micuţa Dora, îmbrăţişând-o, a început să strige că eram „un biet salahor“; apoi a lăcrimat de mila mea şi m-a îmbrăţişat şi mi-a cerut voie să-mi dea în păstrare toţi banii ei, iar după aceea s-a ghemuit lângă *miss* Mills şi a plâns cu sughiţuri, de parcă biata-i inimă i-ar fi fost sfâşiată.

Miss Mills n-a venit, cred, pe lume decât spre a fi binefăcătoarea noastră. S-a lămurit din câteva cuvinte spuse de mine asupra celor întâmplate, a liniştit-o pe Dora şi, încetul cu încetul, a convins-o că nu eram salahor – după felul cum îi prezentasem lucrurile, cred că Dora ajunsese la concluzia că eram un fel de marinar şi că toată ziulica mă legănam împingând în sus şi în jos o roabă pe o pasarelă – şi în felul acesta ne-a împăcat. După ce ne-am calmat cu totul şi când Dora s-a dus să-şi dea cu apă da trandafiri pe ochi, *miss* Mills a sunat să ne aducă ceaiul. În răstimpul ce a urmat am asigurat-o pe *miss* Mills că atâta vreme cât inima mea va continua să bată, nu voi uita compasiunea şi simpatia arătate.

Apoi i-am explicat Juliei Mills ceea ce cu rezultate atât de triste încercasem să-i explic Dorei. *Miss* Mills, vorbind în general, mi-a răspuns că o modestă căsuţă a fericirii este preferabilă unui palat al splendorii reci, şi că iubirea e cea mai mare avuţie.

I-am spus Juliei Mills că asta era foarte adevărat şi că acest lucru nimeni nu-l ştia mai bine decât mine, care o iubeam pe Dora cu o dragoste neîncercată încă de niciun alt muritor. *Miss* Mills observând cu melancolie că bine ar fi pentru unii dacă aşa ar sta lucrurile cu adevărat, i-am cerut îngăduinţa de a limita câmpul de aplicaţiune al observaţiei ei la muritorii de sex masculin.

După aceea am întrebat-o pe *miss* Mills dacă socoteşte,

da sau nu, că avusese vreun rost sugestia în privinţa socotelilor, a gospodăriei şi a cărţii de bucate.

După oarecare chibzuire, *miss* Mills mi-a răspuns astfel:

— *Mister* Copperfield, am să fiu sinceră. La unii oameni suferinţele şi încercările înlocuiesc numărul anilor, şi am să-ţi vorbesc deschis şi fără înconjur, ca o stareţă. Nu. Sugestia nu se potriveşte Dorei. Scumpa noastră Dora e o răsfăţată. E plăsmuită din lumină, din aer şi bucurie. Recunosc fără şovăire că n-ar fi rău să se realizeze, dar...

Şi *miss* Mills a clătinat din cap.

Încurajat de această mărturisire finală a Juliei Mills, m-am încumetat să întreb dacă, spre binele Dorei, n-ar fi de acord, în cazul că s-ar ivi prilej, să-i trezească atenţia asupra pregătirilor cerute în vederea unei vieţi serioase. *Miss* Mills a primit atât de bucuros această sarcină, încât am îndrăznit s-o întreb dacă n-ar vrea să păstreze *Cartea de bucate;* şi am rugat-o, dacă vreodată ar avea putinţa să i-o strecoare Dorei, fără a o speria, s-o facă, pentru că îmi va *face* un nemaipomenit serviciu. *Miss* Mills a acceptat şi această sarcină de încredere; dar fără entuziasm.

Dora s-a întors atât de micuţă şi drăgălaşă, încât am avut într-adevăr îndoieli dacă era admisibil să fie plictisită cu asemenea lucruri grosolane. Şi mă iubea atât de mult, şi era atât de fermecătoare (mai ales când l-a pus pe Jip să facă sluj pentru nişte pâine prăjită şi când, ca să-l pedepsească pentru că n-a vrut, s-a prefăcut că-i lipeşte botul de ceainicul fierbinte), încât la gândul că am speriat-o şi am făcut-o să plângă m-am simţit ca un căpcăun care a dat buzna în lăcaşul unei zâne.

După ceai, a apărut ghitara; şi Dora ne-a cântat din nou vechile cântece franţuzeşti, care spuneau că-i imposibil să trăieşti fără a dansa, „tralala, tralala“, până mi s-a părut că eram un căpcăun încă şi mai urâcios.

Bucuria noastră n-a mai fost frânată decât o singură dată, şi anume puţin înainte de plecarea mea, când *miss* Mills, făcând întâmplător o aluzie cu privire la dimineaţa următoare, am avut proasta inspiraţie să spun că, fiind nevoit să muncesc, urmează să mă scol la ceasurile 5. N-aş

putea spune dacă nu cumva Dora şi-a închipuit că m-am angajat paznic de noapte; dar a fost foarte impresionată şi n-a mai cântat nici din ghitară, nici din gură.

Când mi-am luat rămas bun, tot mai era preocupată de această idee; alintându-mă, de parcă ar fi vorbit unei păpuşi, mi-a zis:

— Ascultă, răule, nu te scula la cinci. N-are niciun rost.

— Iubito, i-am răspuns, am treabă.

— N-ai decât să n-o faci! mi-a răspuns Dora. De ce s-o faci?

Acestei fetiţe dulci, cu chipul mirat, nu-i puteam spune decât, pe un ton glumeţ şi şăgalnic, că trebuie să muncim ca să putem trăi.

— Vai, ce prostie! a exclamat Dora,

— Altfel, cum am putea trăi, Dora?

— Cum? Oricum.

Părea să fie convinsă că tranşase problema, şi atât de încântată părea de izbândă când mi-a dat acel sărut nevinovat, încât pentru nimic în lume n-aş fi consimţit să-i risipesc iluziile în privinţa răspunsului ei.

Da! O iubeam, şi am continuat s-o iubesc din toată inima, fără nicio rezervă. Dar fără a conteni să muncesc din greu, şi străduindu-mă şi mai departe să ţin încinse toate fiarele ce pusesem pe foc, câteodată, seara, când şedeam cu mătuşa, mă gândeam cum o speriasem pe Dora şi mă întrebam cum mi-aş putea croi drum, cu ghitara sub braţ, prin pădurea greutăţilor ce-mi stăteau în cale, şi mi se părea că încărunţesc de-a binelea.

CAPITOLUL XXXVIII

DIZOLVAREA UNEI FIRME

N-am lăsat să se răcească hotărârea ce luasem cu privire la dezbaterile parlamentare. Era unul dintre fiarele puse de

mine imediat pe foc, unul dintre fiarele pe care le-am ţinut încinse şi le-am bătut cu o perseverenţă de care, sincer vorbind, mă minunez. Am cumpărat un manual consacrat nobilei arte şi misterelor stenografiei (care m-a costat zece şilingi şi şase *pence)* şi m-am afundat într-un ocean de enigme care, în câteva săptămâni, m-au dus la marginea nebuniei. Schimbările operate de puncte, care în cutare poziţie aveau un înţeles iar în cutare altă poziţie un altul, cu totul diferit; uimitoarele mutaţii antrenate de îmbinarea unor cercuri; incalculabilele consecinţe ce decurgeau din semne asemănătoare cu picioruşele de muscă şi efectele înfricoşătoare ale unei curbe greşit plasate nu numai că-mi tulburau ceasurile de veghe, dar şi în somn jucau înaintea ochilor mei. După ce, pe dibuite, mi-am croit drum peste aceste obstacole şi am ajuns să stăpânesc alfabetul, care el însuşi reprezenta un templu egiptean, m-am lovit de un nou şir de grozăvii, numite semne convenţionale, cele mai despotice semne din câte am cunoscut vreodată; de pildă, ceva ce aducea cu începutul unei pânze de păianjen însemna „aşteptare“, iar un fel de rachetă trasată cu peniţă şi cerneală însemna „neprielnic“. Când toate aceste semne blestemate mi-au intrat în cap, am băgat de seamă că izgoniseră din minte tot restul; atunci am luat lucrurile de la început, şi am uitat aceste semne; şi în vreme ce încercam să le redobândesc, pierdeam celelalte elemente ale întregului; pe scurt, puţin a lipsit să mă dau bătut.

Şi desigur că m-aş fi dat bătut de n-ar fi fost Dora, reazemul şi ancora corăbiei mele bătute de furtună. Pentru mine, fiecare semn din manual reprezenta un stejar doborât în pădurea greutăţilor, şi am mers înainte, doborându-i unul după altul cu atâta zel, încât după trei sau patru luni am fost în stare să dau o probă cu unul dintre cei mai straşnici oratori de la „Doctors’ Commons“. N-o să uit niciodată cum chiar de la început acel straşnic orator mi-a luat-o înainte, lăsându-mi creionul să se poticnească, neputincios pe hârtie, ca apucat!

Era limpede că aşa nu merge. Ţinteam prea sus, şi în felul acesta n-aveam să izbutesc niciodată. M-am dus la

Traddles, să-i cer un sfat, şi dânsul mi-a propus să-mi dicteze cuvântări, încet şi făcând pauze, ţinând seama de stângăcia mea. Foarte recunoscător pentru acest ajutor prietenesc, am acceptat propunerea; şi vreme îndelungată, noapte de noapte, aproape în fiecare noapte când mă întorceam de la doctorul Strong, se întrunea în Buckingham Street un fel de parlament.

Mare plăcere mi-ar face să mai văd un asemenea parlament! Mătuşa şi *mister* Dick reprezentau guvernul sau opoziţia (după cum era cazul), iar Traddles, cu ajutorul *Oratorului* lui Enfield[82] sau al unui volum de cuvântări parlamentare, profesa cu glas tunător cele mai uimitoare invective la adresa lor! În picioare, lângă masă, şi cu degetul pe text, ca să nu piardă şirul, şi gesticulând cu mâna dreaptă deasupra capului, Traddles, în rolul lui *Pitt*, lui *Fox*, lui *Sheridan*, al lui *Burke*, al lordului *Castlereagh*, al vicontelui *Sidmouth* sau al lui *Canning*[83], se înfierbânta foarte tare şi pronunţa rechizitorii ucigătoare, denunţând corupţia şi extravaganţa mătuşii şi a lui *mister* Dick; iară eu, aşezat ceva mai încolo, cu caietul pe genunchi, mă străduiam din răsputeri să mă ţin după el. Niciun politician adevărat nu l-ar fi putut întrece pa Traddles în ce priveşte

---

[82] *William Enfield,* autorul manualului de elocvenţă intitulat *Oratorul (The Speaker),* care a văzut lumina tiparului în 1774.

[83] Principalii protagonişti ai luptei politice în Anglia între 1789 şi 1830; al conservatorilor ultrareacţionari, organizatorul coaliţiei împotriva Franţei revoluţionare:

Charles James Fox (1749-1806), lider al liberalilor şi simpatizant al Revoluţiei franceze, elocvent adversar al lui Pitt;

Richard Brinsley Sheridan (1751-1816), cunoscut dramaturg şi orator partizan al lui Fox;

Edmund Burke (1729-1797) orator şi publicist, ostil Revoluţiei franceze;

Henry, viconte de Castlereagh (1769-1822) şi *Henry Addington, viconte de Sidmouth* (1757-1844), continuatorii politicii lui Pitt în perioada napoleoneană şi postnapoleoneană;

George Canning (1770-1827), conservator moderat, a sprijinit răscoala din Grecia şi emanciparea Americii Latine.

inconsecvenţa şi lipsa de scrupule. În cursul unei singure săptămâni îmbrăţişa linii politice de tot felul; arbora cele mai felurite pavilioane în vârful oricărui catarg. Ţeapănă ca un inamovibil cancelar al Eşichierului[84], mătuşa îl întrerupea uneori, exclamând, după cerinţele textului: „Auziţi!“ sau „Nu!“ sau: „Oh!“, ceea ce pentru *mister* Dick (prototipul perfectului *gentleman)* era un semnal să repete şi el din toată inima acelaşi strigăt. Dar, de-a lungul carierei sale parlamentare, lui *mister* Dick i s-au adus atâtea învinuiri şi a fost făcut răspunzător de fapte cu urmări atât de teribile, încât avea mustrări de conştiinţă. Cred că începuse chiar să-i fie teamă că într-adevăr săvârşise nu ştiu ce fapte pentru surparea constituţiei britanice şi pentru destrămarea ţării.

De multe ori continuam dezbaterile până ce pendula bătea miezul nopţii, iar lumânările erau pe sfârşite. Rezultatul acestor excelente exerciţii a fost că încetul cu încetul am început să ţin destul de uşor pasul cu Traddles, şi dac-aş fi fost în stare să şi înţeleg notele mele, triumful ar fi fost deplin. Dar când era vorba de descifratul notelor luate, pricepeam tot atât de puţin cât aş fi priceput dacă aş fi copiat inscripţiile chinezeşti de pe o imensă partida de lăzi de ceai sau literele de aur de pe toate flacoanele roşii şi verzi din farmacii.

Nu-mi rămânea altceva de făcut decât să mă întorc şi să iau totul de la început. Mi-a venit foarte greu, dar m-am întors, nu cu inima uşoară, şi am început să parcurg în mod sistematic şi cu multă sârguinţă, ca un melc, aceeaşi materie plicticoasă, oprindu-mă să studiez cu grijă, sub toate aspectele, fiecare amănunt şi făcând eforturi disperate ca să recunosc de la prima vedere toate aceste semne tainice. Eram întotdeauna punctual la birou; de asemenea, şi la doctorul Strong; şi munceam într-adevăr, vorba ceea, ca un cal de povară.

Într-o bună zi, venind, ca de obicei, la „Doctors’

[84] *Eşichierul (The Exchequer),* numele departamentului finanţelor în Anglia.

Commons“, l-am zărit în uşa biroului pe *mister* Spenlow, cu un aer foarte grav şi vorbind singur. Întrucât deseori se plângea de dureri de cap – avea gâtul scurt şi cred cu tărie că purta gulere prea scrobite – în primul moment am fost alarmat la gândul că nu s-ar simţi bine despre partea asta; dar foarte curând dânsul mi-a risipit îngrijorarea.

În loc să-mi răspundă binevoitor, ca de obicei, la „bună dimineaţa“, s-a uitat la mine cu un aer distant şi ceremonios şi pe un ton glacial m-a poftit să-l însoţesc la cafeneaua care pe acea vreme avea o uşă ce dădea spre „Doctors’ Commons“, chiar lângă portiţa care făcea legătura cu St. Paul’s Churchyard. Foarte tulburat, simţeam înţepături fierbinţi în tot corpul, ca şi cum mugurii temerilor mele ar fi plesnit în toate direcţiile. Lăsându-l să treacă puţin înainte, pentru că ulicioara era îngustă, am băgat de seamă că-şi purta capul cu un aer semeţ, care nu prevestea nimic bun; şi atunci mi-a dat în minte că va fi descoperit ceva în privinţa iubitei mele Dora.

Chiar de n-aş fi ghicit acest lucru în drum spre cafenea, tot aş fi înţeles despre ce era vorba în clipa când, urmându-l într-o cămăruţă aflată la etaj, am dat ochii cu *miss* Murdstone, rezemată de un bufet, pe care erau înşirate câteva cupe cu fundul în sus şi cu lămâi pe deasupra, precum şi două din acele casete extraordinare, cu lăcaşuri şi jgheaburi, anume pentru fiecare cuţit şi fiecare furculiţă, care, din fericire pentru neamul omenesc, au ieşit din modă.

Miss Murdstone mi-a întins vârful degetelor ei îngheţate şi s-a aşezat ţeapănă şi severă. *Mister* Spenlow a închis uşa, mi-a arătat un scaun şi a rămas în picioare pe preşul din faţa căminului.

— Aveţi bunătatea să-i arătaţi lui *mister* Copperfield ce aveţi în sacoşa dumneavoastră, *miss* Murdstone, a spus *mister* Spenlow.

Cred că sacoşa era una şi aceeaşi cu vechea sacoşă cu fălci de oţel, care se închidea ca o capcană, din zilele copilăriei mele. Strângând buzele, din simpatie pentru închizătoare, *miss* Murdstone a deschis sacoşa –

întredeschizând gura, în acelaşi timp – şi a scos ultima mea scrisoare către Dora, plină de cuvinte de dragoste înflăcărată.

— E, pare-mi-se, scrisul dumneavoastră, *mister* Copperfield, mi-a spus *mister* Spenlow.

Mi-era foarte cald şi am auzit o voce care nu semăna deloc cu a mea spunând:

— Da, *sir,* e scrisul meu!

— Dacă nu mă înşel, a urmat *mister* Spenlow, în timp ce *miss* Murdstone scotea din sacoşă un pachet de scrisori, legat cu o delicioasă panglică albastră, şi acestea tot de mâna dumneavoastră sunt scrise, *mister* Copperfield?

Cu adâncă jale le-am luat din mâna ei; şi când mi-am aruncat ochii asupra unor începuturi de scrisori, ca: „Dora mea în veci iubită“, sau: „Îngerul meu iubit“, sau: „Dragostea mea binecuvântată“, şi aşa mai departe, mi-a năvălit sângele în obraz şi am plecat capul.

Când, fără să vreau, i le-am întins ca să le ia, *mister* Spenlow mi-a spus foarte rece:

— Nu, mulţumesc! Nu vreau să vă lipsesc de ele. *Miss* Murdstone, fiţi bună şi continuaţi!

După ce o clipă a cercetat cu luare-aminte preşul, această delicată făptură i-a dat drumul pe un ton sec şi mieros în acelaşi timp:

— Trebuie să mărturisesc că de mai multă vreme nutream bănuieli în privinţa raporturilor dintre *miss* Spenlow şi *mister* Copperfield. I-am observat pe *miss* Spenlow şi *mister* Copperfield în ziua când s-au cunoscut, şi n-am rămas cu o impresie bună. Stricăciunea inimii omeneşti e atât de…

— V-aş rămâne îndatorat, *ma'am,* a întrerupt-o *mister* Spenlow, dacă v-aţi mărgini numai la fapte.

Miss Murdstone a lăsat ochii în pământ, a clătinat din cap, protestând parcă împotriva acestei întreruperi nelalocul ei, şi apoi, cu o demnitate jignită, a urmat:

— Fiindcă trebuie să mă mărginesc numai la fapte, le voi arăta cât mai simplu cu putinţă. Poate că se va găsi că acest fel de a proceda este mai nimerit. Am mai spus, *sir,*

că de mai multă vreme nutream bănuieli în privinţa raporturilor dintre *miss* Spenlow şi *mister* Copperfield. Am căutat în repetate rânduri să găsesc o mărturie covârşitoare, care să susţină aceste bănuieli, dar în zadar. De aceea m-am abţinut să vorbesc despre ele tatălui lui *miss* Spenlow – şi aici s-a uitat foarte aspru la el – ştiind că, în asemenea cazuri, oamenii nu prea sunt dispuşi să răsplătească îndeplinirea conştiincioasă a datoriei.

Mister Spenlow a părut înfricoşat de austeritatea bărbătească de care dădea dovadă *miss* Murdstone şi a încercat s-o mai îmbuneze, făcând un gest conciliant cu mâna.

— Când m-am înapoiat la Norwood, după absenţa prilejuită de căsătoria fratelui meu, a urmat *miss* Murdstone cu un glas dispreţuitor, şi când *miss* Spenlow s-a întors după vizita făcută prietenei sale, *miss* Mills, mi s-a părut că purtarea lui *miss* Spenlow îmi dă şi mai mult de bănuit ca înainte. De aceea am supravegheat-o pe *miss* Spenlow îndeaproape.

Pe scumpa, micuţa şi biata Dora, care nu ştia că o urmăreau aceşti ochi de zmeu.

— Totuşi, până aseară, a urmat *miss* Murdstone, n-am găsit nicio dovadă. Mi se părea mie că *miss* Spenlow primea prea multe scrisori de la prietena ei, *miss* Mills; dar cum prietenia cu *miss* Mills era aprobată fără rezervă de tatăl lui *miss* Spenlow (asta reprezenta un usturător reproş la adresa lui *mister* Spenlow), n-aveam de ce să mă amestec. Dacă nu mi-e permis să amintesc despre stricăciunea sufletului omenesc, ar fi locul – ar trebui – cel puţin să mi se îngăduie să vorbesc de încrederea prost plasată.

Căutând să se scuze în şoaptă, *mister* Spenlow a încuviinţat.

— Aseară, după ceai, a continuat *miss* Murdstone, am băgat de seamă cum căţeluşul sărea şi se tăvălea mârâind prin salon, jucându-se cu ceva. Am întrebat-o pe *miss* Spenlow: „Dora, ce ţine căţeluşul în bot? E o hârtie!“ *Miss* Spenlow şi-a dus imediat mâna la bluză, a scos un ţipăt şi s-a repezit la câine. I-am tăiat calea şi i-am spus: „Dora,

draga mea, dă-mi voie!“

Vai, Jip, potaie ticăloasă, aşadar, pocinogul tu l-ai făcut!

— *Miss* Spenlow, a spus Jane Murdstone, a încercat să mă mituiască sărutându-mă şi oferindu-mi cutii de lucru şi bijuterii mărunte, dar, fireşte, trec peste toate acestea. Când m-am apropiat, căţeluşul s-a ascuns sub sofa şi nu l-am scos de acolo decât cu cleştele de cărbuni, după multă caznă. Chiar când a ieşit, tot mai ţinea scrisoarea în bot; şi când, cu riscul de a fi muşcată, am dat să i-o smulg, a ţinut-o atât de tare cu dinţii, încât, trăgând de document, l-am ridicat şi l-am ţinut suspendat în aer. În cele din urmă, am pus mâna pe el. După ce l-am cercetat, mi-am dat seama că *miss* Spenlow pesemne că mai avea multe alte asemenea scrisori; şi în cele din urmă am obţinut pachetul care se află acum în mâna lui David Copperfield.

Aici s-a oprit, apoi, închizând la loc sacoşa, şi gura, a rămas neclintită cu aerul că decât să cedeze mai degrabă ar pieri.

— Aţi auzit-o pe *miss* Murdstone, mi-a zis *mister* Spenlow, întorcându-se spre mine. Aş vrea să ştiu, *mister* Copperfield, aveţi ceva de spus?

Imaginile odorului inimii mele, ce mi s-au perindat înaintea ochilor – dânsa plângând cu hohote noaptea întreagă; dânsa, singură, chinuită de groază şi disperare; dânsa cerând şi cerşind îndurare din partea femeii cu inima de piatră şi zadarnic încercând s-o îmbuneze cu sărutări, cutii de lucru şi brelocuri; dânsa, strivită sub apăsarea acestei cumplite nenorociri, şi asta numai şi numai din vina mea – toate aceste imagini, zic, au zdruncinat şi acel rest de demnitate de care eram în stare. Cred că timp de câteva minute am tremurat de emoţie, cu toate că m-am străduit din răsputeri să mă stăpânesc.

— Nu, n-am nimic de spus, *sir,* i-am răspuns, afară de faptul că sunt singurul vinovat. Dora…

— *Miss* Spenlow, vă rog, m-a corectat tatăl ei, cu un gest maiestuos.

— … a fost îndemnată şi convinsă de mine, am urmat înghiţind formula rece, „să consimtă a tăinui totul şi acum

regret amarnic acest lucru“.

— Sunteţi cât se poate de condamnabil, mi-a zis *mister* Spenlow, plimbându-se în lung şi în lat pe preşul din faţa căminului şi subliniind tot ce spunea cu mişcări ale întregului corp, nu numai ale capului, din pricină că şira spinării şi cravata îi erau prea ţepene. Aţi săvârşit o faptă mârşavă şi nepermisă, *mister* Copperfield. Când poftesc în casa mea un *gentleman,* indiferent dacă are nouăsprezece, douăzeci şi nouă sau nouăzeci de ani, înseamnă că îi acord toată încrederea. Şi dacă mi-o înşală, săvârşeşte o faptă dezonorantă, *mister* Copperfield.

— Vă asigur că-mi dau seama, *sir,* i-am răspuns. Dar până acum nu mi-am dat seama niciodată. Vă spun sincer şi cinstit, *mister* Spenlow, niciodată nu mi-am dat seama. O iubesc pe *miss* Spenlow atât de mult, încât…

— Mofturi! a spus *mister* Spenlow roşind. Vă rog, nu-mi spuneţi în faţă că o iubiţi pe fiica mea, *mister* Copperfield!

— Oare mi-aş putea justifica purtarea, *sir,* dacă n-ar fi aşa? am întâmpinat, foarte umil.

— Vă închipuiţi, sir, c-aţi putea s-o justificaţi dacă ar fi aşa? m-a interpelat *mister* Spenlow, oprindu-se brusc la mijlocul preşului. La vârsta dumneavoastră şi la vârsta fiicei mele nu v-aţi gândit, *mister* Copperfield? Nu v-aţi dat seama că surpaţi încrederea care ar trebui să existe între mine şi fiica mea? Nu v-aţi gândit deloc la situaţia fiicei mele în lume, la proiectele pe care le am pentru a-i asigura un rang mai înalt, la intenţiile testamentare pe care le-aş putea avea în privinţa ei? Nu v-aţi gândit la nimic, *mister* Copperfield?

— Cred că prea puţin, *sir,* i-am răspuns, vorbindu-i cu tot respectul şi cu toată amărăciunea de care eram năpădit. Dar vă rog să mă credeţi că am ţinut seama de faptul că aveam şi eu o situaţie în societate. Când v-am dat acele explicaţii, eram gata logodiţi…

— Vă ROG, *mister* Copperfield, să NU-mi spuneţi mie, că sunteţi logodiţi! a spus *mister* Spenlow, lovindu-şi energic

palmele şi semănând mai mult ca oricând cu Punch[85], ceea ce, cu toată deznădejdea mea, n-a putut să-mi scape.

Miss Murdstone, altminteri atât de impasibilă, a râs dispreţuitoare, emiţând un sunet scurt, monosilabic.

— Când v-am povestit schimbarea intervenită în situaţia mea, sir, am urmat, înlocuind cu un alt termen expresia ce-i fusese atât de neplăcută, această tăinuire, la care îmi pare atât de rău c-am îndemnat-o pe *miss* Spenlow, dând din cap de mai multe ori la rând şi încruntându-se mi-am încordat toate puterile, n-am cruţat niciun efort ca s-o îmbunătăţesc. Sunt sigur că voi izbuti, cu timpul. N-aţi vrea să-mi acordaţi un răgaz... atâta cât veţi găsi cu cale? Suntem atât de tineri amândoi, *sir...*

— Aveţi dreptate, mi-a retezat vorba *mister* Spenlow, dând din cap de mai multe ori la rând şi încruntându-se straşnic, sunteţi foarte tineri amândoi. Toate astea-s mofturi! Şi e timpul să se pună capăt mofturilor. Luaţi-vă înapoi scrisorile şi puneţi-le pe foc. Şi daţi-mi mie scrisorile primite de la *miss* Spenlow, ca să le pun pe foc. Vă daţi seama că de aci înainte, raporturile noastre se vor desfăşura numai aici, la „Doctors' Commons", dar trebuie să cădem de acord să nu mai pomenim nimic de trecut. Ascultaţi-mă, *mister* Copperfield, căci nu sunteţi lipsit de bun-simţ; şi asta e cea mai bună ieşire.

Nu. Nici prin gând nu-mi trecea să fiu de acord. Îmi părea foarte rău, dar era aici în joc ceva mai presus decât bunul-simţ. Iubirea era mai presus de orice, consideraţiuni lumeşti, şi eu o idolatrizam pe Dora, iar Dora mă iubea. Nu m-am exprimat chiar aşa; am îndulcit lucrurile cât am putut mai bine; dar i-am dat a înţelege că eram neînduplecat în această privinţă. Nu cred că m-am arătat prea caraghios, dar ştiu că am fost neînduplecat.

— Foarte bine, *mister* Copperfield, a zis *mister* Spenlow, nu-mi rămâne decât să încerc s-o influenţez pe fiica mea.

Printr-un sunet expresiv, printr-o răsuflare prelungă, care nu era nici oftat, nici geamăt, dar semăna cu amândouă,

[85] Personaj comic din spectacolul de marionete, *Punch and Judy.*

miss Murdstone i-a dat a înţelege că asta ar fi trebuit să facă de la bun început.

— Nu-mi rămâne decât să încerc s-o influenţez pe fiica mea, a repetat *mister* Spenlow, încurajat de acest sprijin. Refuzaţi să luaţi înapoi aceste scrisori, *mister* Copperfield?

Căci le pusese pe masă.

Da. I-am spus că-l rog să nu mi-o ia în nume de rău, dar că-mi era cu neputinţă să le primesc de la *miss* Murdstone.

— Nici de la mine? a întrebat *mister* Spenlow.

Nu, i-am răspuns cu cel mai profund respect; nici de la el.

— Foarte bine! a zis *mister* Spenlow.

A urmat o lungă tăcere şi am şovăit dacă să plec sau să rămân. În cele din urmă m-am îndreptat încet spre uşă, pregătindu-mă să-i spun că este, poate, cel mai potrivit să mă retrag; când, cu amândouă mâinile în buzunarele hainei (era singurul gest pe care-l putea face) şi cu un aer pe care, în ultimă analiză, l-aş numi foarte evlavios, mi-a zis:

— Pesemne că ştiţi, *mister* Copperfield, că nu sunt cu totul lipsit de avere şi că fiica mea e fiinţa cea mai apropiată şi mai dragă pe care o am pe lume.

M-am grăbit să-i răspund, exprimându-mi speranţa că greşeala pe care dragostea mea disperată m-a mânat s-o săvârşesc nu-l va face să mă creadă şi lacom de bani pe deasupra.

— Nu m-am gândit la asta, mi-a spus *mister* Spenlow. Ar fi mai bine, *mister* Copperfied, şi pentru dumneavoastră şi pentru noi toţi, dacă aţi *fi* lacom de bani, adică dacă aţi avea mai mult discernământ şi aţi fi mai puţin influenţat de toate mofturile astea tinereşti. Nu. Voiam să ştiu, în cu totul altă ordine de idei, dacă vă daţi seama că am oarecare avere, pe care aş putea s-o las copilului meu.

Fireşte, i-am spus că-mi dădeam seama.

— Având în vedere experienţa lucrurilor ce le vedem zi de zi aici la „Doctors' Commons", în legătură cu diferitele nesocotinţe şi scăpări cu totul inexplicabile săvârşite de unii oameni în privinţa dispoziţiilor testamentare – o materie care ne oferă, mai mult decât oricare alta, revelaţii dintre cele mai stranii asupra uşurinţei omeneşti – sunteţi desigur

convins că am luat măsurile necesare în această direcţie.

Am dat din cap.

— Nu voi îngădui, a urmat *mister* Spenlow cu o evlavie vădit sporită şi clătinând uşor capul, în timp ce se legăna când pe vârfuri, când pe călcâie, ca dispoziţiile mele testamentare în favoarea copilului meu să fie afectate de o aberaţie ca aceasta. E o curată aberaţie. Curată prostie. În scurt timp va cântări mai puţin decât un fulg. Dar dacă nu veţi abandona cu totul această idee nesăbuită, într-un moment de supărare, aş putea… aş putea să fiu îndemnat s-o apăr pe fiica mea şi să iau anumite măsuri care s-o ferească de urmările unui pas nebunesc în direcţia unei căsătorii. De aceea, *mister* Copperfield, sper că nu mă veţi sili să redeschid, fie numai chiar pentru un sfert de ceas, această pagină încheiată din cartea vieţii mele şi să schimb, măcar şi pentru un sfert de ceas, rânduielile statornicite mai demult în privinţa acestor importante probleme.

Plutea în jurul lui o aură de linişte, de seninătate, o lumină transparentă, ca de amurg, care m-au mişcat adânc. Era atât de resemnat şi de împăcat cu sine – evident că-şi rânduise perfect treburile pe care le pusese atât de metodic la cale, încât avea de ce să fie emoţionat când se gândea la lucrurile astea. Cred chiar că am văzut că i-au dat şi lacrimi, din pricina puternicului sentiment ce-l stăpânea.

Dar ce puteam face? Nu puteam să mă dezic de Dora şi să înăbuş glasul inimii mele. Aşadar, cum l-aş fi putut refuza când mi-a spus c-ar fi bine să mă mai gândesc o săptămână, dar în acelaşi timp cum aş fi putut să nu-mi dau seama că nicio infinitate de săptămâni n-ar izbuti să exercite vreo înrâurire asupra unei pasiuni, ca a mea?

— Mai sfătuiţi-vă între timp cu *missis* Trotwood sau cu orice altă persoană care cunoaşte viaţa, mi-a spus *mister* Spenlow, potrivindu-şi cravata cu amândouă mâinile. Luaţi-vă o săptămână timp de gândire, *mister* Copperfield.

Am cedat; şi cu o căutătură care dorea să exprime cât mai elocvent o statornicie mâhnită şi disperată, am părăsit cămăruţa. Sprâncenele stufoase ale fioroasei *miss*

Murdstone m-au urmărit până la uşă – spun sprâncenele ei mai degrabă decât ochii, fiindcă ele îi dominau chipul – şi mutra ei era atât de asemănătoare aceleia cu care obişnuia să mă privească odinioară, cam pe la ora aceea, dimineaţa, în salonaşul nostru din Blunderstone, încât mi s-a părut că iar nu mi-am ştiut lecţia şi că greutatea ce o simţeam apăsându-mi creierul era acea îngrozitoare carte de citire cu gravuri în lemn, ovale, pe care copilăreasca mea imaginaţie le asemăna cu nişte sticle de ochelari.

Când am ajuns la birou, mi-am acoperit faţa cu palmele, ca să nu-l văd pe Tiffey, nici pe ceilalţi, şi m-am aşezat la masa mea, în ungherul meu, unde, gândindu-mă la cutremurul întâmplat fără veste şi blestemându-l amarnic pe Jip, am fost cuprins de o asemenea îngrijorare în privinţa Dorei, încât mă mir cum de nu mi-am luat pălăria şi n-am pornit-o într-o goană nebunească până la Norwood. Gândul că ar putea s-o terorizeze şi s-o facă să plângă pe Dora, şi că eu nu voi fi acolo pentru a-i da curaj, m-a torturat în aşa măsură, încât m-am apucat să-i scriu lui *mister* Spenlow o scrisoare exaltată, rugându-l să nu abată asupra ei urmările groaznicei mele sorţi. L-am implorat să-i cruţe firava făptură – să nu strivească o floare gingaşă – şi, după câte îmi amintesc, i-am scris ca şi cum n-ar fi fost părintele ei, ci vreun căpcăun sau Balaurul din Wantley[86]. Am pecetluit scrisoarea şi am pus-o pe masa lui înainte de a se fi întors; şi când a venit, l-am văzut, prin uşa pe jumătate întredeschisă a biroului, cum a luat-o şi a citit-o.

N-a pomenit nimic de ea toată dimineaţa; dar după-amiază, înainte de a pleca, m-a chemat şi mi-a spus că nu aveam niciun motiv să fiu neliniştit în ce priveşte sănătatea şi fericirea fiicei sale. O încredinţase, mi-a zis, că nu era decât o prostie; afară de asta nu-i mai spusese nimic. Avea convingerea că dânsul era un tată indulgent (într-adevăr şi era) şi că m-aş putea dispensa de a-mi face griji în privinţa

[86] Balaur cumplit care mânca vitele şi copiii oamenilor; isprăvile lui sunt istorisite într-o vestită baladă cu substrat satiric inclusă în culegerea *Reliques of Ancient English Poetry* (1765) publicată de Thomas Percy.

ei

— Dacă vă veţi arăta îndărătnic sau zvăpăiat, mi-a zis, m-aţi putea sili, *mister* Copperfield, să-mi trimit din nou fiica în străinătate pentru câtva timp; dar am o părere mai bună despre dumneavoastră. Sper că peste câteva zile veţi fi mai înţelept. Cât despre *miss* Murdstone (căci în scrisoare pomenisem şi de ea), preţuiesc vigilenţa de care a dat dovadă şi îi sunt îndatorat; i-am dat însă instrucţiuni stricte să evite acest subiect. Tot ceea ce doresc, *mister* Copperfield, e să-l dăm uitării. Singurul lucru ce-l aveţi de făcut, *mister* Copperfield, e să-l daţi şi dumneavoastră uitării.

Singurul lucru! În epistola pe care i-am scris-o Juliei Mills, am citat cu amărăciune această formulă. Singurul lucru ce-l aveam de făcut, i-am scris, cu un sarcasm întunecat, era s-o dau uitării pe Dora. Acesta era singurul lucru, dar ce însemna acest lucru? Am conjurat-o pe *miss* Mills să mă primească în seara aceea. În ipoteza că nu m-ar putea primi cu aprobarea şi consimţământul lui *mister* Mills, îi solicitam o întrevedere în bucătărioara din dos, unde se afla măngălăul. Am înştiinţat-o că raţiunea începuse să mi se clatine pe înaltul ei scaun şi că numai dânsa, *miss* Mills, ar putea preîntâmpina detronarea ei. Am semnat că rămân al ei, cu mintea rătăcită; şi recitind epistola înainte de a o trimite cu un comisionar, mi-am dat seama că era scrisă în stilul lui *mister* Micawber.

Cu toate acestea, am expediat-o. Seara, m-am dus pe strada unde locuia *miss* Mills şi m-am plimbat în sus şi în jos până ce a venit servitoarea, care m-a luat şi, pe furiş, prin spatele casei, m-a condus în bucătărioara din dos. De atunci încoace m-am convins că de fapt nu exista niciun motiv ca să nu intru pe uşa din faţă şi să nu fiu primit în salon, afară doar de deosebita slăbiciune ce o avea *miss* Mills pentru tot ce era romantic şi misterios.

În bucătărioara din fund m-am dezlănţuit după pofta inimii. Venisem cred, ca să mă dau în spectacol, şi nu mai încape îndoială că am izbutit. *Miss* Mills primise un bileţel scris în grabă de Dora, care-i spunea că totul ieşise la iveală

şi încheia astfel: „O, te rog, Julia, vino la mine, vino, vino!“ Dar *miss* Mills, socotind că prezenţa ei nu va fi pe placul autorităţilor superioare, nu se dusese încă; astfel că ne aflam învăluiţi de tenebre în mijlocul deşertului Saharei.

Miss Mills avea un extraordinar debit verbal şi îi plăcea să şi-l reverse asupra mea. Cu toate că şi-a amestecat lacrimile cu ale mele, n-am putut să nu bag de seamă că nenorocirile noastre îi ofereau o teribilă voluptate. Le alinta, dacă pot spune astfel, şi le răsfăţa. O prăpastie adâncă, mi-a spus, se căscase între mine şi Dora, peste care numai Dragostea, cu curcubeul ei vor putea să dureze un pod. În această lume crudă, Dragostea e sortită să sufere; aşa a fost de când e lumea, aşa va fi în vecii vecilor. Dar n-are a face, mi-a zis *miss* Mills. În cele din urmă inimile încătuşate în pânze de păianjen se vor elibera, şi atunci Dragostea va fi răzbunată.

Pentru mine asta era o slabă mângâiere, însă *miss* Mills nu voia să aprindă nădejdi deşarte. M-a făcut să mă simt mult mai nenorocit decât înainte şi mi-am dat seama (ceea ce i-am şi spus, cu cea mai adâncă recunoştinţă) că-mi era o adevărată prietenă. Am hotărât împreună ca a doua zi dimineaţă să se ducă la Dora şi să găsească mijlocul s-o încredinţeze, fie prin priviri, fie prin cuvinte, de devotamentul şi disperarea mea. Ne-am despărţit copleşiţi de durere; şi cred că *miss* Mills a avut de ce să se delecteze.

Când am ajuns acasă, i-am destăinuit totul mătuşii şi, în ciuda tuturor argumentelor ei, m-am culcat cu totul deznădăjduit. A doua zi m-am sculat deznădăjduit, şi am plecat deznădăjduit. Era sâmbătă dimineaţa, şi m-am dus de-a dreptul la „Doctors’ Commons“.

Am fost surprins când, de departe, am văzut că în faţa intrării biroului comisionarii stăteau şi vorbeau între ei şi că mai mulţi trecători se opriseră în stradă şi se uitau la ferestrele închise. Am grăbit pasul şi, croindu-mi drum printre ei şi întrebându-mă de ce s-or fi uitând aşa, am intrat repede în birou, întreg personalul era de faţă, dar nimeni nu lucra. Pentru prima oară în viaţa lui, Tiffey şedea

pe alt scaun decât al lui şi uitase să-şi atârne pălăria în cuier.

— Groaznică nenorocire, *mister* Copperfield! mi-a zis când am intrat.

— Ce-i? am exclamat. Ce s-a întâmplat?

— Nu ştiţi? s-a mirat Tiffey, şi toţi ceilalţi s-au strâns grămadă în jurul meu.

— Nu! am răspuns, rotindu-mi privirea de la unul la altul.

— *Mister* Spenlow, a zis Tiffey.

— Ce-i cu el?

— A murit!

Când unul dintre funcţionari m-a ţinut să nu cad, am crezut că nu eu, ci biroul se clatină. M-au aşezat pe un scaun, mi-au desfăcut gulerul şi mi-au adus puţintică apă. Nu ştiu dacă a durat mult sau puţin.

— A murit? am întrebat.

— Aseară a luat masa în oraş, mi-a zis Tiffey, şi apoi, după ce a trimis vizitiul acasă cu diligenţa, aşa cum ştiţi că obişnuia uneori, a plecat singur cu faetonul…

— Şi?

— Faetonul a ajuns acasă fără el. Caii s-au oprit la uşa grajdului. Vizitiul a ieşit cu o lanternă. În faeton nu era nimeni.

— O luaseră razna caii?

— Nu erau înfierbântaţi, a zis Tiffey, punându-şi ochelarii. Vreau să spun că nu erau mai înfierbântaţi decât atunci când mergeau în trap, ca de obicei. Hăţurile erau rupte, căci fuseseră târâte pe jos. S-a ridicat toată casa, şi trei dintre servitori au pornit să-l caute. L-au găsit la vreo milă depărtare.

— La mai mult de o milă, *mister* Tiffey, s-a amestecat un funcţionar mai tânăr.

— Aşa? Cred că ai dreptate, a zis Tiffey, la *mai mult* de o milă, nu departe de biserică… zăcea cu faţa la pământ, cu trupul pe jumătate pe marginea şoselei, jumătate pe potecă. Dacă a căzut lovit de dambla, sau dacă a coborât când a simţit că-i vine rău, înainte de a-l fi lovit damblaua, sau dacă era mort când a căzut, deşi nu încape îndoială că-

şi pierduse cunoştinţa, asta pare-se că nimeni nu poate şti. Dacă poate mai răsufla când l-au găsit, sigur e că de vorbit nu mai putea. Cât de repede cu putinţă a fost adus un medic; dar totul a fost zadarnic.

Nu pot descrie în ce stare de spirit m-a cufundat această veste. E lesne de înţeles ce şoc a însemnat pentru mine acest accident atât de neaşteptat întâmplat unui om cu care nu fusesem de acord în unele privinţe, ce înspăimântător de pustiu mi s-a părut biroul pe care-l ocupase până mai adineauri, unde scaunul şi masa lui de lucru parcă îl aşteptau şi unde actele scrise aseară de mâna lui mi se păreau nişte strigoi, ce ciudată mi s-a părut neputinţa de a separa persoana lui de locurile acelea şi de a nu aştepta că-l văd intrând ori de câte ori se deschidea uşa, ce impresie mi-a făcut tăcerea şi somnolenţa ce domneau în birou, precum şi interesul neobosit cu care colegii comentau cele petrecute, şi acel du-te-vino al persoanelor care s-au perindat toată, ziua ca să se îndoape cu detalii despre accident. Nu pot însă descrie cum în adâncul inimii mele gelozia se îndrepta chiar şi împotriva Morţii. Cum am fost cuprins de temerea că îmi va răpi locul pe care-l ocupam în gândurile Dorei. Cum, într-un chip josnic, pentru care nu găsesc cuvinte, am ajuns să fiu gelos până şi pe mâhnirea ei, cum mă neliniştea gândul că plânge de faţă cu alţii şi că va fi consolată de alţii. Cum mă stăpânea o dorinţă lacomă şi egoistă de a îndepărta pe toată lumea din preajmă-i, de a rămâne numai noi doi şi de a fi pentru ea totul în acele clipe mai grele decât oricare.

În vâltoarea acelei tulburări sufleteşti – pe care sper că au încercat-o şi alţii – m-am dus în seara aceea la Norwood; şi aflând de la un servitor, când m-am interesat la poartă, că *miss* Mills se afla acolo, am rugat-o pe mătuşa să-i expedieze misiva pe care îndată i-am scris-o. În ea am deplâns din tot sufletul moartea pretimpurie a lui *mister* Spenlow, vărsând lacrimi în timp ce-i scriam. Am rugat-o să-i spună Dorei, dacă Dora era în stare, s-o asculte, că mie dânsul îmi vorbise cu cea mai mare bunăvoinţă şi stimă; şi că numele ei îl rostise totdeauna cu dragoste, fără niciun

cuvânt de dojană. Ştiu c-am făcut acest gest mânat de o pornire egoistă, vrând ca numele meu să fie pomenit în faţa ei; dar am încercat să mă conving că săvârşisem un act de dreptate faţă de memoria răposatului. Se poate chiar să fi crezut acest lucru.

A doua zi mătuşa a primit un răspuns de câteva rânduri; pe plic era scris numele mătuşii, dar răvaşul dinăuntru mi-era adresat mie. Dora era copleşită de durere; şi când prietena ei o întrebase dacă să-mi trimită un cuvânt de dragoste din partea ei, dânsa doar strigase printre lacrimi, cum striga tot timpul: „Vai, scumpul meu papa! Vai, bietul papa!“ Dar nu spusese Nu, şi asta mi s-a părut mai important decât orice.

Câteva zile mai târziu, *mister* Jorkins, care, în urma accidentului, se deplasase la Norwood, a venit la birou. S-a retras cu Tiffey, şi după ce au discutat câteva minute cu uşile închise, Tiffey a scos capul pe uşă şi mi-a făcut semn să intru.

— O! mi-a zis *mister* Jorkins. *Mister* Tiffey şi cu mine ne pregăteam să cercetăm birourile, sertarele şi toate dulapurile şi cutiile răposatului, ca să punem sub peceţi actele lui personale şi să-i găsim testamentul. În altă parte n-am găsit nici urmă de testament, *mister* Copperfield. Aţi putea să ne daţi o mână de ajutor, dacă binevoiţi.

Ardeam de nerăbdare să aflu ce se va întâmpla cu Dora – cine avea să-i fie tutore şi aşa mai departe – şi această propunere îmi oferea o posibilitate. Ne-am apucat să căutăm fără întârziere. *Mister* Jorkins descuia birourile şi sertarele, iar noi scoteam toate hârtiile. Puneam de o parte hârtiile firmei, iar pe cele personale (care nu erau numeroase), de alta. Lucram cu un aer grav; şi ori de câte ori dădeam peste un sigiliu, o cutie de creioane, un inel sau alte obiecte mărunte de acel fel folosite de răposatul, vorbeam cu glas scăzut.

Sigilasem mai multe pachete şi lucram mai departe, tăcuţi şi prăfuiţi, când deodată *mister* Jorkins, folosind exact cuvintele pe care răposatul său asociat le rostise pe socoteala lui, ne-a zis:

— Pe *mister* Spenlow era foarte greu să-l scoţi din făgaşul lui. Doar l-aţi cunoscut şi dumneavoastră! Îmi vine a crede că n-a lăsat testament.

— O, ştiu precis că a lăsat! am spus.

S-au întrerupt amândoi şi s-au uitat la mine.

— Mi-a spus acest lucru chiar în ziua când l-am văzut ultima oară, am urmat, şi mi-a mai spus că de mult rânduise totul în privinţa averii sale.

Mister Jorkins şi Tiffey au clătinat din cap ca un singur om.

— Asta nu mi se pare încurajator, a zis Tiffey.

— Deloc încurajator, a întărit *mister* Jorkins.

— Cred că nu puneţi la îndoială… am început eu.

— Scumpe *mister* Copperfield, m-a întrerupt Tiffey, apucându-mă de braţ şi închizând amândoi ochii, în timp ce clătina din cap, dacă aţi fi lucrat la „Doctors' Commons" atâta amar de vreme ca mine, aţi şti că nu există domeniu în care oamenii să se arate atât de inconsecvenţi şi atât de puţin vrednici de crezare.

— Doamne iartă-mă, acelaşi lucru mi l-a spus şi el! am răspuns eu.

— Asta, a zis Tiffey, mi se pare că exclude orice umbră de îndoială. Părerea mea e: n-a lăsat niciun testament.

Mi s-a părut foarte straniu, dar până la urmă s-a dovedit că nu *lăsase* niciun testament. Judecând după hârtiile sale, s-ar fi putut crede că nici prin gând nu i-ar fi trecut vreodată să facă un testament, căci printre ele nu s-a găsit nicio însemnare, nicio ciornă, nicio scrisoare care să consemneze vreo intenţie testamentară. Ceea ce mi s-a părut aproape tot atât de ciudat a fost faptul că socotelile sale erau în mare neorânduială. A fost cât se poate de greu, am auzit, să se alcătuiască o catagrafie a averii lui în momentul morţii. Părea probabil că de ani de zile nu ştiuse nici el nimic precis în privinţa patrimoniului lui. Încetul cu încetul a ieşit la iveală că, în dorinţa de a ţine pasul în emulaţia frenetică privind luxul şi eleganţa ce avea loc pe atunci la „Doctors' Commons", *mister* Spenlow cheltuise mai mult decât venitul ce-l realiza din profesie, care nu era

cine ştie ce mare, împuţinându-şi astfel considerabil mijloacele personale, dacă fuseseră vreodată mari (ceea ce era foarte îndoielnic). Mobila de la Norwood a fost scoasă în vânzare, iar contractul de închiriere a fost cedat; şi Tiffey mi-a spus, fără să bănuiască măcar cât mă interesau toate aceste amănunte, că, după ce vor fi achitate toate datoriile răposatului şi după ce se va scădea cota respectivă din creanţele dubioase sau putrede ale firmei, abia dacă se vor alege vreo mie de lire din toată succesiunea.

Asta a ieşit la iveală după vreo şase săptămâni. Am suferit cumplit în tot acest răstimp şi am fost într-adevăr cât pe-aci să-mi pun capăt vieţii de fiecare dată când *miss* Mills îmi aducea la cunoştinţă că ori de câte ori se pomenea numele meu, biata Dora, cu inima zdrobită, nu spunea decât: „Vai, bietul papa! Vai, scumpul meu papa!“ Am mai aflat că nu avea alte rude decât două mătuşi, surori nemăritate ale lui *mister* Spenlow, care locuiau la Putney[87], şi de ani de zile nu se mai văzuseră decât accidental cu fratele lor. Nu se certaseră niciodată (mi-a povestit *miss* Mills), dar la botezul Dorei, fiind invitate la ceai, în loc să fie poftite, aşa cum apreciau ele c-ar fi fost cazul, la o masă, trimiseseră o scrisoare, arătând că erau de părere că, „spre mulţumirea tuturor, ar fi mai bine“ să nu dea urmare invitaţiei. Din ziua aceea îşi urmaseră drumul lor, iar *mister* Spenlow pe al său.

Aceste două doamne ieşiseră acum din rezerva lor şi îi propuseseră Dorei să vină să locuiască cu ele, la Putney. Ghemuindu-se la pieptul lor şi plângând, Dora exclamase:

— Vai, desigur, vă rog să mă luaţi la Putney, cu Julia Mills şi cu Jip!

Şi astfel, la scurt timp după înmormântare, au plecat împreună.

Cum am găsit timp să mă duc la Putney, nu ştiu; fapt e că, într-un fel sau altul, am izbutit destul de des să dau târcoale prin vecinătate. *Miss* Mills, ca să-şi îndeplinească cât mai conştiincios obligaţiile prieteneşti, s-a hotărât să

[87] Suburbie situată în partea de sud-vest a Londrei.

ţină un jurnal, şi ne întâlneam uneori pe izlazul comunal, ca să-mi citească din el, sau (când n-avea timp să zăbovească) mi-l împrumuta. Dau aici câteva mostre de însemnări, pe care le-am păstrat ca pe nişte adevărate comori!

„Luni. Scumpa mea D, e încă tare abătută. Dureri de cap. I-am atras luarea-aminte că J. are părul frumos. D. l-a mângâiat pe J. Amintirile pe care i le-a trezit i-au deschis zăgazurile durerii. Explozie de amărăciune. (Lacrimile nu sunt oare roua inimii? J.M.)

Marţi. D. slăbită şi nervoasă. Frumoasă în paloarea ei. (Oare nu constatăm acelaşi lucru şi în privinţa lunii? J. M.) D., J. M. şi J. au ieşit cu trăsura să ia aer. J. s-a uitat pe portieră şi a lătrat furios la un gunoier, ceea ce a adus un zâmbet pe faţa bietei D. (Din asemenea verigi mărunte e alcătuit lanţul vieţii. J.M.)

Miercuri. D., oarecum mai veselă. I-am cântat o melodie care i se potrivea, *Clopotele serii*[88]*.* N-a liniştit-o, ci dimpotrivă. D. profund mişcată. Mai târziu am găsit-o în odaia ei, plângând. I-am recitat versurile despre dânsa şi tânăra Gazelă. Niciun rezultat. I-am amintit şi de imaginea-ndureratei resemnări[89]. (Întrebare: de ce în faţa mormântului? J. M.)

Joi. D. simţitor mai bine. Noapte mai liniştită. Uşoare reflexe trandafirii îi colorează din nou obrajii. M-am hotărât să pronunţ numele lui D. C. L-am rostit cu grijă, pe când luam aer. D. imediat răscolită. «Vai, dragă Julia! Am fost un copil rău şi neascultător!» Am consolat-o şi am mângâiat-o. I-am zugrăvit o imagine ideală a lui D. C. ajuns în pragul morţii. D. Din nou răscolită. «Vai, ce să fac, ce să fac? Du-mă de aici, du-mă oriunde!» Foarte alarmată, D. a leşinat. I-am adus un pahar cu apă de la cârciumă. (Imagine poetică. La uşa cârciumii, drept firmă o tablă de şah: o tablă de şah şi viaţa omenească. Vai! J. M.)

Vineri. Zi agitată. Un bărbat cu sac albastru se prezintă în

[88] E vorba de cântecul *Evening Bells* de poetul irlandez Thomas Moore (1779-1852).

[89] Metaforă din *A douăsprezecea noapte,* Actul II, scena 4 transformată cu timpul în zicală.

bucătărie, «să ia ghetele cucoanei lăsate la tălpuit». Bucătăreasa răspunde: «N-avem aşa ceva» Bărbatul stăruie. Bucătăreasa se duce să se intereseze, lăsându-l pe bărbat singur cu J. Când bucătăreasa se întoarce, bărbatul mai insistă, dar în cele din urmă pleacă. J. dispărut fără urmă. D. disperată. Plângere la poliţie. Semnalmentele bărbatului: nas lătăreţ şi picioare cât nişte stâlpi de pod. Se fac cercetări pretutindeni. J. nicăieri. D. plânge amarnic, nemângâiată. Din nou aluzie la tânăra Gazelă. Aluzie nimerită, dar zadarnică. Spre seară vine un băiat necunoscut. Adus în salon. Nas lătăreţ, dar fără stâlpi de pod. Spune că cere o liră că să spună unde e câinele. Alte lămuriri refuză să dea, deşi tare încolţit. D scoate o liră, bucătăreasa e condusă la o căsuţă, unde-l găseşte pe J. singur, legat de piciorul unei mese. D. dansează de bucurie, în timp ce J. mănâncă. Încurajată de această fericită schimbare, îi pomenesc de D. C. D. plânge din nou şi strigă jalnic: «Vai, nu, nu, nu! Ar fi atât de urât să mă gândesc la altceva decât la bietul papa!» Îl sărută pe J. şi suspină până ce adoarme. (Oare nu se cuvine ca D. C. să-şi încredinţeze soarta largilor aripi ale Timpului? J. M.) “

Singura mea mângâiere de-a lungul acestei perioade a fost *miss* Mills, cu jurnalul ei. Iar singurele mele bucurii au fost să mă întâlnesc cu dânsa, care cu câteva clipe mai înainte se despărţise de Dora, să desenez iniţialele numelui Dorei pe paginile jurnalului cu însemnări atât de prieteneşti şi să mă simt tot mai nefericit din pricina ei. Mi se părea că trăisem într-un castel clădit din cărţi de joc, care se prăbuşise, lăsându-ne numai pe mine şi pe *miss Mills* printre ruine: mi se părea că un vrăjitor hain trăsese un cerc magic în jurul nevinovatei zeiţe a inimii mele şi că înăuntrul acestuia nu voi fi în stare să pătrund decât cu ajutorul acelor aripi puternice care pe mulţi oameni îi poartă peste atâtea piedici.

CAPITOLUL XXXIX

„WICKFIELD & HEEP“

Mătuşa, începând să fie serios îngrijorată de apatia mea prelungită, a pretextat, presupun, că ţinea neapărat să merg la Dover, să vizitez casa (care fusese dată cu chirie), să mă conving dacă totul era în bună ordine şi să închei un contract pe termen mai lung cu actualul chiriaş. Janet intrase în serviciul doctorului Strong, unde o vedeam în fiecare zi. Înainte de a părăsi Doverul, stătuse la îndoială, dacă să dea sau nu lovitura de graţie doctrinei renunţării la viaţa lumească, în spiritul căreia fusese educată, şi să se mărite cu un pilot naval, dar până la urmă hotărâse să nu facă acest pas. Nu atât de dragul principiilor, cred, ci mai degrabă pentru că, din întâmplare, nu-i plăcea băiatul.

Deşi îmi venea greu să mă despart de *miss* Mills, m-am învoit aproape cu plăcere să îndeplinesc pretinsa dorinţă a mătuşii, care-mi oferea prilejul să petrec câteva ceasuri senine cu Agnes. I-am cerut bunului doctor părerea dac-aş putea lipsi trei zile; iar doctorul, fiind de acord că ar fi bine să mă odihnesc – m-a îndemnat chiar să-mi iau o vacanţă mai lungă; dar n-aveam putere să suport mai mult – m-am hotărât să plec.

Cât despre îndatoririle mele la „Doctors’ Commons“, n-aveam motive să mă sinchisesc cine, ştie cât. La drept vorbind, firma noastră începuse să aibă nume nu prea bun în rândul *proctor*-ilor mai de seamă, şi aluneca rapid în jos pe pantă către o situaţie îndoielnică. Afacerile nu fuseseră strălucite nici pe vremea lui *mister* Jorkins, înainte de venirea lui *mister* Spenlow; şi deşi se mai îmbunătăţiseră datorită noului impuls şi prestigiului lui *mister* Spenlow, totuşi nu erau clădite pe o temelie destul de serioasă ca să nu se resimtă de lovitura neaşteptată ce s-a abătut asupra ei prin pierderea conducătorului ei activ. Ele au scăzut simţitor. *Mister* Jorkins, în ciuda faimei de care se bucura în

cadrul firmei, era un om comod, nu prea capabil, a cărui reputaţie în lumea dinafară nu era de natură să îmbunătăţească situaţia. Lucram cu el acuma, şi când îl vedeam cum priza tabac şi lăsa treburile să meargă în voia lor, regretam mai amarnic decât oricând cele o mie de lire ale mătuşii.

Dar nu asta era partea cea mai rea. La „Doctors' Commons" se învârteau o sumedenie de trepăduşi şi de lingăi care, fără a fi *proctor*-i, angajau tot felul de afaceri ce intrau în categoria formalităţilor uzuale pe care le treceau apoi adevăraţilor *proctor*-i, care-şi împrumutau numele în schimbul unei cote din pradă. Şi erau destui de soiul acesta. Întrucât firma avea nevoie de afaceri cu orice preţ, am intrat şi noi în această nobilă gaşcă; am căutat să-i ademenim pe trepăduşi şi pe lingăi ca să ne aducă afaceri. Alergau cu toţii mai ales după autorizaţii de căsătorie şi după succesiuni mărunte, care aduceau câştig bun, şi concurenţa pentru acest soi de afaceri era foarte mare. Pe toate uliţele care duceau la „Doctors' Commons" stăteau la pândă ademenitori de profesie, care aveau instrucţiuni să facă tot ce le stătea în putinţă ca să intercepteze toate persoanele în doliu, precum şi pe toţi *gentlemen-ii* mai timizi şi să-i atragă în birourile firmelor de la care patronii lor căpătau comision; aceste instrucţiuni erau respectate cu atâta străşnicie, încât şi pe mine, până au ajuns să mă ştie din vedere, m-au umflat de două ori şi m-au dus în birourile principalului nostru concurent. Interesele contradictorii ale acestor vânători de procese fiind de natură să le aţâţe pornirile, aveau loc încăierări; şi toată lumea de la „Doctors' Commons" a fost scandalizată când principalul nostru agent (care lucrase mai întâi în negoţul de vinuri, iar apoi fusese telal) a umblat timp de câteva zile cu un ochi umflat. Niciunul dintre aceşti copoi nu se sfia, după ce ajuta politicos unei doamne bătrâne şi cernite să coboare din trăsură, să-i spună că *proctor-ul* de care întreba se prăpădise, şi informând-o că patronul său era succesorul şi reprezentantul de drept al *proctorului* pe care-l căuta, o conducea pe bătrâna doamnă (uneori profund îndurerată)

la biroul acestuia. Multe victime mi-au fost aduse chiar mie în chipul acesta, în ce priveşte autorizaţiile de căsătorie, concurenţa devenise atât de aprigă, încât oricărui tânăr sfios, care avea nevoie de o autorizaţie, nu-i rămânea altceva de făcut decât să se dea pe mâna primului vânător de procese ce-i ieşea în cale sau să-i lase să se încaiere pentru el şi să devină prada celui mai tare. Când aveau loc asemenea încăierări, unul dintre funcţionarii noştri, recrutat dintre aceşti trepăduşi, n-avea altă sarcină decât să stea cu pălăria pe cap, gata să conducă în grabă victima, care ar fi putut să ne pice în birou, înaintea vicarului spre a depune jurământul. Acest sistem de a prinde clienţii cu arcanul mai dăinuieşte, pare-mi-se, şi în ziua de-azi. Ultima oară când am fost la „Doctors' Commons", un bărbat cuviincios, corpolent, cu un şorţ alb, s-a repezit la mine din pragul unui gang, mi-a şoptit la ureche: „Autorizaţie de căsătorie", şi numai anevoie l-am împiedicat să nu mă ia pe sus şi să nu mă depună în biroul unui *proctor.*

După această digresiune, fie-mi îngăduit să mă deplasez la Dover.

Am găsit casa în bună stare; şi am fost în măsură să-i fac mătuşii plăcerea de a-i aduce la cunoştinţă că cel care o închiriase preluase toate animozităţile ei şi că ducea un război permanent împotriva măgarilor. După ce mi-am dus la bun sfârşit mandatul, am dormit acolo o noapte, iar a doua zi, dis-de-dimineaţă, am pornit-o pe jos la Canterbury. Venise din nou iarna; şi vântul şi vremea rece, precum şi priveliştea dulce a dealurilor din partea locului mi-au mai dat niţeluş curaj.

Ajuns la Canterbury, am hoinărit pe bătrânele-i străzi cu o plăcere sobră, care mi-a liniştit gândurile şi mi-a uşurat inima. În faţa prăvăliilor am regăsit vechile firme şi vechile nume, iar înăuntru serveau aceiaşi oameni ca altădată. Mi se părea că trecuse atâta vreme de când fusesem şcolar aici, încât m-am mirat cum se face că oraşul era aşa de puţin schimbat, până ce mi-am dat seama cât de puţin schimbat eram şi eu. Ar putea să pară straniu, dar fapt e că acea linişte, care în mintea mea era indisolubil legată de

Agnes, parcă plutea şi peste întreg oraşul în care locuia. Venerabilele turnuri ale catedralei, pe care croncănitul bătrânelor ciori şi stăncuţele le făceau să pară mai singuratice decât cea mai deplină tăcere; portalurile dărăpănate, care cândva fuseseră împodobite cu statui de mult prăvălite şi transformate în ţărână, la fel ca şi cucernicii pelerini care le admiraseră odinioară; ungherele retrase, unde iedera crescută de veacuri se căţăra pe ziduri roase de vreme şi pe acoperişuri ţuguiate; vechile clădiri, priveliştile pastorale oferite de ogoare, de livezi şi de grădini; pretutindeni – peste fiecare din ele – am simţit acea atmosferă senină, acel duh de blândeţe şi de chibzuinţă calmă.

La locuinţa lui *mister* Wickfield, în odăiţa de jos, de la parter, unde altădată lucra Uriah Heep, l-am găsit pe *mister* Micawber, care mânuia de zor condeiul. Purta un costum negru, cum se cuvine să poarte un adevărat jurist, şi în acea mică încăpere părea mare şi voinic.

Mister Micawber a fost foarte bucuros când m-a văzut, dar şi puţin cam stânjenit. A vrut să mă conducă îndată la Uriah Heep, dar am refuzat.

— Precum ştiţi, cunosc casa de mult, i-am spus, şi ştiu drumul sus. Cum vă împăcaţi cu profesiunea juridică, *mister* Micawber?

— Dragă Copperfield, mi-a răspuns, pentru un om înzestrat cu o fantezie deosebit de bogată, neajunsul pe care-l prezintă studiile juridice constă în mulţimea amănuntelor pe care le implică. Până şi în corespondenţa noastră profesională, a adăugat *mister* Micawber, aruncând o privire asupra scrisorilor care le avea în faţă, mintea nu-i liberă să se avânte într-o formă de expresie mai elevată. Totuşi, e o barieră straşnică! O carieră straşnică!

După aceea mi-a spus că locuia în fosta casă a lui Uriah Heep şi că *missis* Micawber va fi încântată să mă primească sub acoperişul lor.

— E o casă umilă şi neînsemnată, a zis *mister* Micawber, ca să folosesc vorba preferată a prietenului meu Heep; dar s-ar putea să se dovedească o trambulină către alte

domicilii mult mai luxoase.

L-am întrebat dacă era mulţumit de felul cum se purta prietenul meu Heep cu el. S-a dus să se încredinţeze că uşa era închisă şi apoi mi-a răspuns în şoaptă:

— Dragă Copperfield, un om care trăieşte sub apăsarea nevoilor băneşti se află într-o situaţie neprielnică în raport cu marea masă a oamenilor. Şi când nevoile te silesc să ceri plata salariului înainte ca suma respectivă să fie datorată şi exigibilă, această situaţie neprielnică nu este întru nimic ameliorată. Tot ce pot spune e că prietenul meu Heep a răspuns, într-un mod care face cinste deopotrivă minţii şi inimii sale, unor apeluri, în privinţa cărora nu-i nevoie să intru în amănunte.

— N-aş fi crezut că-i atât de larg când e vorba de bani, i-am spus eu.

— Iartă-mă, a spus *mister* Micawber cu un aer jenat, nu vorbesc de prietenul meu Heep decât aşa cum îl cunosc pe baza experienţei mele proprii.

— Mă bucur c-aţi avut o experienţă atât de fericită, i-am răspuns.

— Îţi mulţumesc foarte mult, dragă Copperfield, mi-a zis *mister* Micawber, şi a început să îngâne o melodie.

— Pe *mister* Wickfield îl vedeţi des? l-am întrebat eu, ca să schimb vorba.

— Nu cine ştie ce, a zis *mister* Micawber batjocoritor. Aş putea spune că *mister* Wickfield e un om cu excelente intenţii, dar e... într-un cuvânt, e cam demodat.

— Presupun că aşa caută să-l arate asociatul său, i-am zis.

— Dragă Copperfield, mi-a replicat *mister* Micawber, după ce, cam stingherit, s-a foit de câteva ori pe scaun, dă-mi voie să fac o precizare! Îndeplinesc sarcini confidenţiale. Deţin un post de încredere. De aceea socotesc că discutarea anumitor chestiuni, chiar şi cu *missis* Micawber (care de atâta vreme împărtăşeşte diferitele mele necazuri şi care e o femeie de o luciditate remarcabilă), e incompatibilă cu atribuţiunile ce-mi incumbă. Iată de ce îndrăznesc să propun, ca în relaţiile noastre prieteneşti

– care nădăjduiesc că nu vor fi tulburate niciodată – să stabilim o linie de demarcaţie. De o parte a acestei linii, a spus *mister* Micawber aşezând o riglă pe masă, se află tot ce poate atinge mintea omenească, cu o unică şi neînsemnată excepţie; de cealaltă parte, *se află* această excepţie, adică afacerile firmei „Wickfield & Heep“, cu tot ce ţine de ele şi cu tot ce le priveşte. Sper că nu aduc nicio jignire prietenului meu din tinereţe supunând această propunere judecăţii sale imparţiale.

Cu toate că am constatat la *mister* Micawber o schimbare, care nu-i venea bine, ca şi cum noile sale îndatoriri ar fi fost incompatibile cu persoana lui, am găsit că n-aveam niciun drept să mă simt jignit. Când i-am spus acest lucru, mi s-a părut că a răsuflat uşurat; şi mi-a strâns mâna.

— Te asigur, Copperfield, a spus *mister* Micawber, că sunt încântat de *miss* Wickfield. E o fiinţă superioară, cu însuşiri, daruri şi virtuţi cu totul remarcabile. Pe cuvântul meu, îi prezint omagiile mele lui *miss* Wickfield! Hâm! a încheiat *mister* Micawber, sărutându-şi mâna şi făcând o plecăciune cu aerul lui cel mai galant.

— Cel puţin de asta mă bucur foarte mult, i-am spus.

— Dragă Copperfield. Dacă nu ne-ai fi povestit, în acea plăcută după-amiază pe care am avut plăcerea să o petrecem împreună, că litera dumitale, preferată este D., fără îndoială aş fi presupus că este A., mi-a zis *mister* Micawber.

Cunoaştem cu toţii întrucâtva o senzaţie care câteodată pune stăpânire pe noi, şi anume senzaţia că facem şi spunem lucruri pe care le-am mai făcut şi le-am mai spus cândva; că aceiaşi oameni, aceleaşi lucruri şi aceleaşi împrejurări ne-au mai înconjurat cândva în trecutul îndepărtat; că ştim foarte precis ceea ce ni se va spune, ca şi cum subit ne-am fi adus aminte! Nicicând n-am încercat mai puternic această inexplicabilă impresie decât în clipa în care *mister* Micawber a rostit aceste cuvinte,

Mi-am luat rămas bun de la *mister* Micawber, rugându-l să transmită celor de acasă cele mai bune salutări. Când m-

am depărtat, văzându-l cum s-a aşezat la loc pe scaun, luând din nou condeiul în mână şi potrivindu-şi poziţia capului astfel încât să poată scrie mai uşor, mi-am dat limpede seama că, de când îşi luase în primire noul post, intervenise ceva între noi care ne împiedica să vorbim deschis ca altădată, ceva care schimbase cu desăvârşire caracterul relaţiilor noastre.

Nu era nimeni în vechiul salonaş, cu toate că am găsit semne ce arătau că nu demult *missis* Heep trecuse pe acolo. M-am uitat în odaia care şi acum mai era ocupată de Agnes şi am văzut-o şezând la o masă frumoasă, de modă veche, lângă cămin, şi scriind.

Umbra mea a făcut-o să-şi ridice privirea. Ce plăcere să bag de seamă că pot determina înseninarea chipului ei încordat şi că sunt binevenit şi întâmpinat cu bucurie!

— Vai, Agnes! i-am zis după ce ne-am aşezat unul lângă altul. Mi-ai lipsit nespus de mult în ultimul timp!

— Adevărat? Din nou! Şi atât de repede?

Am clătinat din cap.

— Nu ştiu cum se face, Agnes; mi se pare că-mi lipseşte o însuşire a minţii pe care ar trebui s-o am. În zilele fericite de odinioară erai atât de obişnuită să gândeşti pentru mine, şi eu veneam să-ţi cer sfat şi sprijin în chip atât de firesc, încât cred că într-adevăr n-am reuşit să dobândesc acea însuşire!

— Şi care e aia? m-a întrebat Agnes, veselă.

— Nu ştiu cum s-o numesc. Cred că serios şi perseverent sunt, nu-i aşa?

— Fără îndoială.

— Şi răbdător, Agnes? am iscodit-o cu oarecare şovăială.

— Da, mi-a răspuns Agnes râzând. Destul.

— Şi totuşi mă simt atât de nefericit şi de zbuciumat şi sunt atât de schimbător şi de nehotărât când e vorba să am încredere în mine, încât îmi dau seama că-mi lipseşte, pesemne, ca să zic aşa, nădejdea.

— Zi-i aşa, dacă vrei, mi-a spus Agnes.

— Fie! Uite, să vezi! Când vii la Londra, mă bizui pe tine, şi îndată am un ţel şi îmi aleg o cale. Când le pierd, vin aici,

şi într-o clipă mă simt alt om. Împrejurările din pricina cărora eram amărât nu s-au schimbat de când am intrat în această încăpere; dar am şi simţit, în acest scurt răstimp, o înrâurire care mă transformă, mă înviorează! Ce-o fi asta? Care-ţi e secretul, Agnes?

Cu capul plecat, privea focul din cămin.

— E vechea poveste, am urmat. Să nu râzi când ţi-oi spune că aşa a fost întotdeauna, fie că era vorba de lucruri mici, fie că era vorba de lucruri mari. Necazurile mele de altădată erau nişte fleacuri, acum însă sunt grave; de câte ori am plecat de la surioara mea adoptivă...

Agnes şi-a ridicat capul – avea o căutătură de-a dreptul îngerească! – şi mi-a întins mâna, pe care i-am sărutat-o.

— De câte ori n-ai fost lângă mine, Agnes, ca să mă sfătuieşti şi să încuviinţezi un lucru de la început, am luat-o razna şi m-am izbit de tot felul de greutăţi. Şi când, în cele din urmă, am venit la tine (cum am făcut mereu), am găsit liniştea şi fericirea. M-am întors acum la tine, ca un călător ostenit, şi simt cum coboară asupra mea o pace binecuvântată.

Atât de adânc simţite erau aceste cuvinte şi eram atât de sincer mişcat, încât am amuţit şi, acoperindu-mi faţa cu mâna, am izbucnit în plâns. Nu scriu decât adevărul. Oricare vor fi fost contradicţiile şi ezitările care-mi sfâşiau sufletul, aşa cum sfâşie sufletele multor altora; în orice privinţă voi fi fost poate altfel şi mai bun decât alţii; orice pas voi fi făcut, nesocotind în mod vinovat glasul inimii, am uitat cu desăvârşire în clipa aceea. Nu-mi dădeam seama decât că eram sigur că în preajma lui Agnes mă simţeam liniştit şi la adăpost.

Purtându-se cu mine blând ca o soră, cu ochii ei radioşi, cu vocea ei plăcută şi cu acel calm şi cu acea delicateţe care în ochii mei de multă vreme transformaseră casa ei într-un lăcaş sacru, a izbutit în curând să mă ridice deasupra acestei slăbiciuni şi m-a îndemnat să-i povestesc tot ce se întâmplase de la ultima noastră întâlnire încoace.

Când am ajuns la capătul destăinuirilor, i-am zis:

— Nu mai am nimic de adăugat, Agnes. Şi acum în tine

mi-i nădejdea.

— Dar nu în mine ar trebui să-ţi pui nădejdea, Trotwood, mi-a răspuns Agnes, zâmbind. În altcineva ar trebui să ţi-o pui.

— În Dora?

— Desigur.

— Ah, nu ţi-am spus, Agnes, i-am mărturisit puţin cam jenat, că Dora nu e omul pe care... n-aş vrea pentru nimic în lume să spun că e un om pe care nu te-ai putea bizui, căci este o întruchipare a nevinovăţiei şi a devotamentului... dar e cam greu să... crede-mă, Agnes, nu găsesc cuvintele care să exprime ceea ce vreau să spun. E o fiinţă micuţă, sfioasă, care se tulbură şi se sperie lesne. Acum câtva timp, înainte de moartea tatălui ei, când am crezut că trebuie să-i aduc la cunoştinţă că... dar, dacă ai răbdare, am să-ţi povestesc cum s-a întâmplat.

Aşadar, i-am relatat lui Agnes cum îi adusesem la cunoştinţă Dorei că eram sărac, precum şi conversaţia noastră despre cartea de bucate, despre ţinerea socotelilor gospodăriei şi toate celelalte.

— O, Trotwood! m-a dojenit ea, zâmbind. Ai rămas la fel de năvalnic! Poţi foarte bine să-ţi croieşti drum în viaţă cu seriozitate şi cu energie, fără să te porţi atât de brutal cu o fată timidă, duioasă şi lipsită de experienţă. Biata Dora!

Niciodată nu mi-a fost dat să aud o voce în care să vibreze atâta bunătate şi atâta înţelegere câtă a vibrat în vocea cu care mi-a dat acest răspuns. Am văzut-o parcă îmbrăţişând-o cu căldură şi admiraţie pe Dora şi făcându-mi, prin ocrotirea ce i-o acorda, reproşuri tacite pentru maniera impulsivă, precipitată în care tulburasem biata-i inimioară. Am văzut-o parcă şi pe Dora, cu naivitatea ei fermecătoare, mângâind-o pe Agnes şi mulţumindu-i şi plângându-se de mine, totodată iubindu-mă cu toată inocenţa sufletului ei copilăresc.

Cât de recunoscător i-am fost preabunei Agnes şi cât de mult am admirat-o! Le vedeam împreună, într-o perspectivă luminoasă, legate printr-o strânsă prietenie şi înfrumuseţându-se reciproc.

— Şi atunci, ce ar trebui să fac, Agnes? am întrebat, după ce câtva timp am privit focul. Ce crezi c-ar fi nimerit să fac?

— S-ar cuveni, cred, să le scrii celor două doamne. Nu găseşti că a umbla cu ascunzişuri e nedemn?

— Ba da. Dacă aşa găseşti *tu,* i-am zis.

— Nu prea sunt eu îndreptăţită să mă pronunţ în asemenea probleme, mi-a răspuns Agnes, modestă şi şovăielnică, dar sunt convinsă, pe scurt, sunt sigură că este incompatibil cu tine însuţi să te ascunzi şi să faci lucrurile pe furiş.

— Cu alte cuvinte, incompatibil cu opinia exagerat de bună pe care o ai despre mine, dragă Agnes.

— Incompatibil cu firea ta cinstită, şi de aceea, în locul tău, le-aş scrie celor două doamne. Le-aş relata cât mai pe larg şi mai sincer cu putinţă tot ce s-a petrecut; şi le-aş cere voie să vin, din când în când, în vizită la casa lor. Pentru că eşti tânăr şi pentru că lupţi să-ţi croieşti un drum în viaţă, cred c-ar fi nimerit să le spui că eşti gata să accepţi orice condiţii pe care ar dori să ţi le impună. Le-aş ruga stăruitor să nu-mi respingă cererea înainte de a o consulta şi pe Dora; şi să discute cu ea această cerere când vor socoti potrivit. Nu m-aş arăta prea impetuos şi nici n-aş face promisiuni prea mari, a adăugat blând Agnes. Aş avea încredere în propria mea statornicie şi stăruinţă... şi în Dora.

— Dar, Agnes, dacă, vorbindu-i, o voi speria din nou? Şi dacă Dora va începe să plângă şi nu va spune niciun cuvânt despre mine?

— E posibil? m-a întrebat Agnes, cu aceeaşi expresie blândă şi înţelegătoare.

— Dumnezeu s-o aibă în paza lui, e sperioasă ca o păsărică. E posibil! Sau dacă s-ar întâmpla ca aceste două *miss* Spenlow (femeile mai în vârstă sunt cam ciudate din fire uneori) să nu fie persoanele nimerite cărora să mă adresez în felul acesta?

— Nu, Trotwood, asta cred că n-aş lua în consideraţie, mi-a răspuns Agnes, ridicându-şi duios privirea. Poate că ar fi mai bine dacă te-ai mărgini să chibzuieşti dacă-i just să

procedezi astfel; şi dacă este, s-o faci.

Nu mai aveam nicio îndoială în această privinţă. Cu inima uşoară, dar pătruns de importanţa hotărâtoare a demersului, am închinat toată după-amiaza ciornei acestei scrisori; şi pentru acest scop înalt Agnes mi-a pus la dispoziţie biroul ei. Dar înainte de a mă apuca de această treabă, am coborât să-i văd pe *mister* Wickfield şi pe Uriah Heep.

Pe Uriah l-am găsit instalat în biroul cel nou construit în grădină şi care mai mirosea a tencuială; înconjurat de vrafuri de cărţi şi de hârtii, părea cât se poate de josnic. M-a primit cu slugărnicia lui obişnuită, prefăcându-se că n-ar fi aflat de la *mister* Micawber de sosirea mea; dar mi-am permis să nu-l cred. M-a condus în biroul ocupat de *mister* Wickfield, care nu mai era decât umbra biroului său de altădată – fel de fel de obiecte fuseseră scoase pentru a mobila cabinetul noului asociat – şi a stat deoparte în faţa căminului, încălzindu-şi spatele şi frecându-şi bărbia cu mâna-i scheletică, în timp ce *mister* Wickfield şi cu mine ne-am salutat călduros.

— N-ai vrea să locuieşti la noi, Trotwood, cât timp vei rămâne la Canterbury? m-a întrebat *mister* Wickfield, nu fără a-i fi cerut din ochi încuviinţare lui Uriah.

— Aveţi loc şi pentru mine? am întrebat.

— Desigur, *master* Copperfield, voiam să spun *mister,* dar îmi vine mai greu, a intervenit Uriah. Dacă vă face plăcere, bucuros vă cedez vechea dumneavoastră cameră.

— Nu, nu! a spus *mister* Wickfield. De ce te-am deranja? Mai este o odaie.

— Vai, dar ştiţi că mi-ar face într-adevăr o deosebită plăcere? a protestat Uriah, rânjind.

Ca să scurtez discuţia, am declarat că dacă nu-mi dau cealaltă odaie, renunţ; şi atunci s-a stabilit îndată că mi se va da cealaltă odaie; după care mi-am luat adio de la cei doi asociaţi, până la cină, şi m-am întors sus.

Nădăjduiam că voi fi singur cu Agnes. Dar *missis* Heep ceruse voie să se instaleze acolo lângă cămin cu andrelele şi cu lucrul ei, sub cuvânt că pentru reumatismul ei

încăperea aceea e mai sănătoasă decât salonul sau, sufrageria, având în vedere cum bătea vântul, cu toate că fără nicio remuşcare aş fi lăsat-o pradă vântului în vârful celui mai înalt turn al catedralei; totuşi, am făcut haz de necaz şi am salutat-o prietenos.

— Vă mulţumesc plecat, *sir,* mi-a zis *missis* Heep când am întrebat-o de sănătate, o duc binişor. N-am de ce să mă laud. Dacă l-aş vedea pe Uriah al meu că şi-a făcut un rost în viaţă, cred că n-aş avea ce să-mi mai doresc. Cum găsiţi că arată Ury al meu, *sir?*

Îl găseam mai nesuferit ca niciodată, dar i-am răspuns că nu mi se părea deloc schimbat.

— A, nu-l găsiţi deloc schimbat? a zis *missis* Heep. În privinţa asta trebuie să vă cer voie să nu fiu de părerea dumneavoastră. N-aţi băgat de seamă c-a slăbit?

— Nu-i mai slab ca de obicei! i-am răspuns.

— Aşa, *nu* vi se pare! a exclamat *missis* Heep. Asta numai fiindcă dumneavoastră nu-l vedeţi cu ochi de mamă!

Când i-am întâlnit privirea, am reflectat că ochii ei de mamă, oricât de afectuoşi vor fi fost când priveau la el, căutau cam hain la tot restul omenirii; dar cred că ţineau mult unul la altul. De la mine, ochii ei s-au întors către Agnes.

— Nu găsiţi că scade şi slăbeşte, *miss* Wickfield? a întrebat-o *missis* Heep.

— Nu, i-a răspuns Agnes văzându-şi liniştită de lucrul ei. Îi purtaţi prea mult de grijă. Arată foarte bine.

Pufnind înciudată, *missis* Heep s-a apucat din nou de tricotat.

Nu s-a întrerupt niciodată şi nu ne-a slăbit nici o singură clipă. Sosisem devreme dimineaţa şi mai aveam încă vreo trei sau patru ceasuri până la cină, dar ea a stat tot timpul acolo, fluturându-şi andrelele la fel de monoton cum se scurge nisipul dintr-o clepsidră. Şedea de o parte a căminului: eu lucram la masa de scris aşezată în faţa focului; iar ceva mai încolo, de cealaltă parte, şedea Agnes. Ori de câte ori îmi ridicam privirea de la scrisoarea pe care o ticluiam încetişor şi dădeam peste faţa gânditoare a lui

Agnes, care se uita la mine cu o expresie angelică, insuflându-mi curaj, îndată simţeam ochiul cel hain al lui *missis* Heep oprindu-se o clipă asupra mea, apoi trecând la Agnes şi întorcându-se iar la mine, pentru a coborî apoi, furiş, asupra lucrului. Nu ştiu ce anume tricota, căci nu cunoşteam acest meşteşug; dar aducea cu o plasă; şi cum îşi flutura andrelele, care semănau cu beţişoarele folosite de chinezi la mâncat, părea, în lumina focului, ca o vrăjitoare urâtă, pe care radioasa întruchipare a bunătăţii, aliată în faţa ei, o stânjenea, şi care se pregătea să-şi arunce plasa pentru a prinde prada.

La cină n-a contenit să ne vegheze cu aceeaşi privire neclintită. După masă, feciorul ei i-a luat locul; şi când am rămas singuri, *mister* Wickfield, dânsul şi cu mine, Uriah atâta m-a privit cu coada ochiului şi atâta s-a răsucit, până am simţit că nu mai pot răbda. În salon am dat din nou peste maică-sa, care tricota şi veghea. Cât timp Agnes a cântat la pian şi din gură, nu s-a depărtat de pian. La un moment dat a rugat-o să cânte o baladă, care, a explicat ea, îi plăcea nespus lui Ury al ei (care căsca într-un fotoliu); din când în când se uita la el, pentru ca apoi să-i spună lui Agnes că era nebun după muzică. Rareori scotea o vorbă – mă întreb dacă se întâmpla să deschidă gura vreodată – fără să pomenească de el. Se vedea limpede că era o sarcină pe care dânsul i-o încredinţase.

Asta a durat până ne-am dus la culcare. Viziunea că mama şi fiul, ca doi lilieci uriaşi, pluteau deasupra întregii case, întunecând-o cu formele lor hidoase, m-a obsedat în aşa măsură, încât aş fi preferat să fi rămas jos, în ciuda tricotatului şi a tuturor celorlalte neajunsuri, decât să merg la culcare. N-am prea dormit. A doua zi, tricotatul şi pânda au început din nou şi au ţinut toată ziua.

N-am avut posibilitatea să vorbesc cu Agnes nici zece minute. Abia i-am putut arăta scrisoarea. I-am propus să facă o plimbare cu mine; dar *missis* Heep, plângându-se în mod repetat că se simte mai prost ca de obicei, Agnes, filotimă, a rămas să-i ţină de urât. Către apusul soarelui am ieşit singur la plimbare, chibzuind ce se cuvenea să fac şi

întrebându-mă dacă mai aveam dreptul să-i ascund lui Agnes ceea ce Uriah Heep îmi destăinuise la Londra, căci treaba asta începuse să mă neliniştească foarte tare.

O apucasem pe şoseaua ce duce spre Ramsgate, de-a lungul căreia era o potecă plăcută, dar nu ajunsesem încă afară din oraş, când, prin amurg, cineva m-a strigat din urmă. L-am recunoscut îndată după umbletul lui bălăbănit şi după paltonul cam scurt. M-am oprit, şi Uriah Heep m-a ajuns.

— Ei? l-am întrebat.

— Ce repede mergeţi! mi-a zis. Am picioare destul de lungi, şi totuşi le-aţi dat de furcă, nu glumă!

— Încotro?

— Vreau să vă însoţesc, *master* Copperfield, dacă o să-mi acordaţi plăcerea de a face o plimbare cu o veche cunoştinţă.

Rostind aceste cuvinte, cu o contorsiune a întregului trup, care putea fi luată drept plecăciune sau batjocură, şi-a potrivit pasul cu al meu.

— Uriah! i-am zis după un răstimp, silindu-mă să fiu cât mai politicos.

— *Master* Copperfield! a răspuns Uriah.

— Ca să-ţi spun adevărul (care nu se cade să te ofenseze), am ieşit singur la plimbare pentru că sunt sătul de atâta societate.

S-a uitat pieziş la mine şi mi-a zis, rânjind înfiorător!

— Vă referiţi la mama?

— Da, bineînţeles, i-am răspuns.

— Vai, dar ştiţi bine că noi suntem atât de neînsemnaţi! a urmat el. Şi fiindcă ne dăm seama cât de neînsemnaţi suntem, trebuie să avem grijă să nu fim daţi la o parte de cei care nu-s neînsemnaţi ca noi. În dragoste sunt îngăduite orice tertipuri, *sir.*

Ridicându-şi labele mari, le-a dus la bărbie, şi-a frecat-o uşor şi a râs pe înfundate; mi s-a părut că semăna cu un babuin viclean cum nicio altă făptură omenească n-ar fi putut semăna.

— Vedeţi, mi-a spus el, clătinând din cap şi mângâindu-şi

mai departe bărbia în felul acela respingător, dumneavoastră, *mister* Copperfield, sunteţi un rival primejdios. Ştiţi prea bine că întotdeauna aţi fost.

— Adică din pricina mea ai pus strajă împrejurul lui *miss* Wickfield şi ai făcut-o să nu se mai simtă acasă în casa ei?

— O, *master* Copperfield! Folosiţi cuvinte tare aspre.

— Tradu ce ţi-am spus în ce cuvinte pofteşti. Ştii însă tot atât de bine ca mine, Uriah, ce vreau să spun, i-am răspuns.

— Vai nu! Dumneavoastră trebuie să alegeţi cuvintele. Zău! Eu, unul, n-aş putea.

— Îţi închipui oare că o privesc pe miss Wickfield altfel decât ca pe o scumpă surioară? l-am întrebat, silindu-mă, de dragul lui Agnes, să fiu cât mai calm şi mai ponderat.

— Ei, *master* Copperfield, vă daţi seama că nu pot fi ţinut să răspund la această întrebare. Poate că nu. Dar, vedeţi, poate totuşi o priviţi şi altfel!

Niciodată n-am văzut ceva care să semene cu viclenia mârşavă a chipului său, şi a ochilor săi, fără urmă de gene.

— Ascultă! i-am zis. De dragul lui *miss* Wickfield...

— Agnes a mea! a exclamat dânsul cu o contorsiune maladivă, dizgraţioasă. Fiţi atât de bun, *master* Copperfield, şi ziceţi-i pe scurt: Agnes!

— De dragul lui Agnes Wickfield... Dumnezeu s-o binecuvânteze...

— Vă mulţumesc pentru binecuvântare, *master* Copperfield! mi-a tăiat el vorba.

— ... am să-ţi spun ceea ce, în alte împrejurări, nu i-aş fi mărturisit nici lui Jack Ketch[90].

— Cui, *sir*? a întrebat Uriah, întinzând gâtul şi ducând mâna la ureche.

— Călăului, i-am răspuns. Adică ultimului om la care m-aş fi putut gândi (deşi chiar mutra lui îmi sugera în chip firesc această imagine). Sunt logodit cu o altă fată. Nădăjduiesc că asta te mulţumeşte.

[90] *Jack Ketch* (?-1686), călău englez; numele lui, schimbat în poreclă, se foloseşte pentru a desemna călăii în genere.

— Pe cuvântul dumneavoastră?

Tocmai mă pregăteam, indignat, să dau afirmaţiei mele întărirea ce mi-o ceruse, când mi-a luat mâna şi mi-a strâns-o.

— O, *master* Copperfield! Dacă în noaptea când v-am stânjenit atât de mult, culcându-mă în faţa căminului din salonaşul dumneavoastră, aţi fi avut bunătatea să-mi fi răspuns cu aceeaşi încredere când v-am dezvăluit tot focul inimii mele, niciodată nu m-aş fi îndoit de dumneavoastră. Dacă lucrurile stau aşa, voi fi foarte fericit s-o scot pe mama din calea dumneavoastră. Ştiu că-mi veţi ierta măsurile de prevedere pe care le-am luat, nu-i aşa? Ce păcat, *master* Copperfield, că n-aţi binevoit atuncea să răspundeţi destăinuirilor mele! Sunt, sigur că v-am oferit prilejuri destule, dar niciodată nu mi-aţi arătat încrederea pe care aş fi dorit-o. Ştiu că niciodată n-aţi ţinut la mine aşa cum ţin eu la dumneavoastră.

Şi cât a vorbit, mi-a strâns mâna cu degetele-i jilave şi lipicioase, în vreme ce eu mă străduiam să scap din strânsoare, fără a-l jigni. Dar zadarnic. Mi-a luat braţul la subsuoara paltonului său de culoarea dudelor, şi, vrând-nevrând, am mers mai departe braţ la braţ.

— Nu vreţi să ne înapoiem? m-a întrebat Uriah, întorcându-mă în acelaşi timp cu faţa spre oraşul deasupra căruia luna, care abia răsărise, strălucea, muind în argint ferestrele ce se vedeau în depărtare.

— Înainte de a părăsi acest subiect, i-am spus eu după o tăcere destul de lungă, trebuie să înţelegi că, după părerea mea, Agnes Wickfield e cu atât mai presus de *dumneata* şi tot atât de aparte de aspiraţiile *dumitale* ca luna.

— Într-adevăr, e atât de liniştită! Nu-i aşa? a zis Uriah. Foarte! Şi acum, *master* Copperfield, trebuie să recunoaşteţi că niciodată n-aţi ţinut la mine aşa cum ţin eu la dumneavoastră. Fără îndoială, tot timpul m-aţi socotit prea neînsemnat, nu-i aşa?

— Nu-mi plac declaraţiile de umilinţă, am răspuns, nu-mi plac declaraţiile de niciun fel.

— Asta-i! a exclamat Uriah, care părea puhav şi livid în

lumina lunii. Ştiam eu! Nici nu vă daţi seama cât de umil şi neînsemnat trebuie să se arate un om în situaţia mea, *master* Copperfield! Şi tata şi eu am fost crescuţi la o şcoală de copii săraci; şi mama a fost educată într-o instituţie publică de binefacere. Acolo, pe cât îmi amintesc, de dimineaţă până seara nu ne-au învăţat aproape nimic altceva decât să ne arătăm umili şi neînsemnaţi. Trebuia să ne arătăm umili faţă de cutare şi faţă de cutare; şi să ne descoperim în dreapta, şi să ne ploconim în stânga; şi totdeauna să ne cunoaştem lungul nasului şi să fim plecaţi în faţa mai-marilor noştri. Şi mai-marii noştri erau mulţi, foarte mulţi! Pentru că s-a arătat foarte umil, tata a primit medalia de monitor. Şi eu la fel. Tot datorită umilinţei, tata a ajuns să fie paracliser. Pentru că se bucura în rândul oamenilor cumsecade de faima că-i un om la locul lui, i-au dat slujbă. „Fii umil şi neînsemnat, Uriah, îmi spunea tata, şi o să răzbeşti. Asta ne-au învăţat la şcoală şi pe mine şi pe tine; asta prinde cel mai bine, Fii umil şi neînsemnat, îmi spunea tata, şi o să răzbeşti.“ Şi într-adevăr, am răzbit!

Atunci mi-am dat seama întâia oară că acest ipocrit şi respingător limbaj de falsă umilinţă putea să aibă originea în familia Heep. Văzusem rodul, dar încă niciodată nu mă gândisem la sămânţă.

— De când eram mic mi-a fost dat să cunosc foloasele pe care le aduce umilinţa şi m-am deprins cu ea, a urmat Uriah. M-am smerit cu plăcere. Am mers cu învăţătura cât mi-a îngăduit umilinţa şi apoi m-am oprit şi mi-am zis: „Stai!“ Când mi-aţi propus să-mi daţi lecţii de latină, am ştiut eu ce fac refuzând. „Oamenilor le place să se simtă domni, spunea tata, de aceea tu să stai plecat.“ Mai sunt şi acum foarte umil şi neînsemnat, *master* Copperfield, dar am ceva putere!

Mi-a spus toate astea – văzându-i chipul în lumina lunii, mi-am da seama îndată – ca să mă facă să înţeleg c-avea de gând să se folosească de puterea lui ca să se despăgubească. De josnicia lui, de vicleşugul şi de răutatea lui nu mă îndoisem niciodată; acum, însă, pentru întâia oară înţelegeam pe deplin câtă mârşăvie, ce înverşunată sete de

răzbunare va fi fost stârnită de această timpurie şi îndelungată înfrânare.

Depănarea amintirilor a avut însă şi un rezultat plăcut: l-a făcut să-şi retragă mâna de pe braţul meu, ca să-şi poată mângâia bărbia din nou. O dată scăpat, m-am hotărât să păstrez distanţa; şi ne-am înapoiat împreuna, dar vorbind foarte puţin.

Nu ştiu dacă buna lui dispoziţie fusese stimulată de destăinuirea ce i-o făcusem sau această evocare a trecutului; fapt este că fusese stimulată de ceva. La cină a vorbit mai mult decât îi era obiceiul; a întrebat-o pe maică-sa (care, cum ne-am întors, a încetat să mai facă de santinelă) dacă nu socotea c-ar fi depăşit vârsta burlăciei, şi la un moment dat i-a aruncat lui Agnes o asemenea privire, c-aş fi dat bucuros orice ca să-i pot suci gâtul.

După cină, când am rămas singuri, numai noi, cei trei bărbaţi, a devenit mai întreprinzător. Vin nu băuse decât foarte puţin sau deloc; presupun că era îmbătat doar de un sentiment de triumf pe care se prea poate că prezenţa mea îl stârnea îndemnându-l să se manifeste.

Băgasem de seamă, în ajun, că-l tot îmbia pe *mister* Wickfield să bea; ghicind înţelesul privirii ce mi-o aruncase Agnes înainte de a se retrage, mă mărginisem la un singur pahar, după care propusesem să ne retragem şi noi. Aveam de gând să repet propunerea; dar Uriah mi-a luat-o înainte:

— Prea rar avem prilejul, *sir,* să-l vedem pe oaspetele nostru, a zis Uriah, îndreptându-se către *mister* Wickfield, care şedea la celălalt capăt al mesei. Aş zice, de aceea, dacă n-aveţi nimic împotrivă, să mai bem un pahar sau două în cinstea lui. Pentru sănătatea şi fericirea dumneavoastră, *mister* Copperfield!

De voie, de nevoie, am acceptat mâna pe care mi-a întins-o peste masă; pentru ca apoi, cu sentimente cu totul diferite, să strâng mâna nefericitului *gentleman* care-i era asociat.

— Scumpe asociat şi *colega,* a zis Uriah, dacă mi-e îngăduit să vă spun astfel, e rândul dumneavoastră să faceţi o închinare care să-i facă plăcere lui Copperfield.

Trec peste închinările lui *mister* Wickfield în sănătatea mătuşii, a lui *mister* Dick, a instituţiilor de la „Doctors' Commons“ şi a lui Uriah, şi peste faptul că a golit câte două pahare pentru fiecare; peste conştiinţa propriei lui slăbiciuni, peste străduinţa lui zadarnică de a i se împotrivi; peste conflictul dintre ruşinea ce i-o pricinuia purtarea lui Uriah şi dorinţa de a nu-l supăra; peste vădita bucurie cu care Uriah se sucea şi se învârtea, făcându-mi semn să mă uit la el. M-a durut în suflet să văd toate astea şi mâna-mi refuză să scrie despre ele.

— Iar acum, scumpe asociat şi *colega,* a zis Uriah în cele din urmă, să mai închinăm un rând, dar smerit cer să umplem paharele până în buză, pentru că vreau să bem în cinstea celei mai divine reprezentante a sexului ei.

Tatăl ţinea paharul gol în mână. Am băgat de seamă că-l pune jos, că se uită la tabloul cu care dânsa semăna atât de mult, că-şi duce mâna la frunte şi că se lasă pe speteaza fotoliului său.

— Sunt prea umil şi neînsemnat pentru a închina în sănătatea ei, a urmat Uriah, dar o admir… o ador!

Cred că niciodată bătrânul ei părinte nu îndurase o mai cumplită durere fizică decât tortura morală ce-i muncea acum capul încărunţit, pe care-l apăsa cu amândouă mâinile.

— Pot spune, a urmat Uriah, fie pentru că nu se uitase la el, fie pentru că nu bănuia ce se petrecea în sufletul lui, că Agnes, Agnes Wickfield, este cea mai divină întruchipare a sexului ei. Pot să vorbesc deschis între prieteni? Este o deosebită mândrie să-i fii tată, dar a-i fi soţ…

Niciodată n-aş vrea să-mi mai fie dat să aud un ţipăt ca acela dat de tatăl ei ridicându-se brusc de la masă!

— Ce v-a apucat? a sărit Uriah, livid ca un mort. Sper că n-aţi înnebunit, *mister* Wickfield? Am şi eu dreptul să spun, ca oricare altul, că doresc fierbinte ca Agnes a dumneavoastră să devină Agnes a mea. Am chiar mai mult drept la asta decât oricare altul!

L-am cuprins în braţe pe *mister* Wickfield şi, în numele a tot ce mi-a trecut prin minte, dar mai ales în numele

dragostei ce i-o purta lui Agnes l-am conjurat să se liniştească. A fost ca nebun; îşi smulgea părul, se lovea cu pumnul în cap, încerca să mă dea la o parte cu forţa şi să se smulgă din braţele mele, fără a-mi răspunde niciun cuvânt, fără a privi şi fără a vedea pe nimeni; zbătându-se orbeşte să apuce nu ştiu ce, cu o privire sticloasă şi cu faţa schimonosită – într-un cuvânt, un spectacol înfiorător.

Rostind cuvinte fără şir, dar pline de patimă, l-am implorat să nu se lase târât de furie şi să mă asculte. L-am rugat să se gândească la Agnes, la Agnes şi la mine, să-şi aducă aminte că crescusem împreuna, că am admirat-o şi am iubit-o, că dânsa era mândria şi bucuria lui. Am încercat să-i evoc imaginea ei; i-am reproşat chiar că n-avea destulă voinţă ca s-o scutească pe Agnes de a afla de o scenă ca asta. Fie că vorbele mele au avut oarecare ecou, fie că i-a mai trecut furia, nu ştiu, dar, încetul cu încetul, a început să se zbată mai puţin şi a început să se uite la mine, mai întâi ca la un necunoscut, iar apoi, recunoscându-mă. În cele din urmă mi-a spus:

— Ştiu, Trotwood! Fetiţa mea iubită şi dumneata... ştiu! Dar uită-te la el!

Şi mi-a făcut semn să mă uit la Uriah, care, palid şi cu priviri rătăcite, stătea într-un colţ, evident descumpănit, căci greşise socotelile şi fusese luat pe neaşteptate.

— Uită-te la călăul meu, a urmat *mister* Wickfield. În faţa lui am abdicat, pas cu pas, de la numele şi reputaţia mea, am renunţat la pace şi la linişte, la casa şi căminul meu.

— Eu v-am apărat şi numele, şi reputaţia, şi pacea, şi liniştea, şi casa, şi căminul, s-a grăbit să întâmpine Uriah posomorât, încercând să dreagă lucrurile. Lăsaţi prostiile deoparte, *mister* Wickfield. Chiar dacă am mers puţin mai departe decât v-aţi fi aşteptat, pot să retractez, pare-mi-se. Nu-i nicio nenorocire.

— Am căutat întotdeauna să descopăr ţelul urmărit de fiecare, a continuat *mister* Wickfield, şi eram convins că nu-l leagă de mine decât interesele băneşti. Dar uită-te cine e... vai, uită-te cine e!

— Ai face bine să-l opreşti, dacă poţi, Copperfield! a

strigat Uriah, întinzând înspre mine degetul lui lung. E-n stare să spună lucruri de care mai târziu se va căi că le-a spus, iar dumitale – ascultă ce-ţi spun – îţi va părea rău că le-ai auzit!

— Voi dezvălui totul! a izbucnit *mister* Wickfield exasperat. De ce nu m-aş da pe mâna tuturor, din moment ce m-am dat pe a ta?

— Bagă de seamă, îţi spun! m-a avertizat Uriah. Dacă nu-l faci să tacă, nu-i eşti prieten! Ştiţi de ce nu trebuie să vă daţi pe mâna tuturor, *mister* Wickfield? Fiindcă aveţi o fiică. Noi doi ştim ce ştim, nu-i aşa? Vântul aţâţă focul, şi vorba – vrajba. Vedeţi bine că sunt cât se poate de la locul meu! V-am spus doar că-mi pare rău dacă am mers prea departe. Ce mai vreţi acum, *sir?*

— O, Trotwood, Trotwood! a strigat *mister* Wickfield, frângându-şi mâinile. Cât am decăzut din ziua când ai păşit pentru prima oară în casa asta! Încă de pe atunci începusem coborâşul, dar ce cale îngrozitoare, îngrozitoare am străbătut de atunci! Inerţia, lipsa de măsură m-au dus la dezastru. M-am complăcut să trăiesc din amintiri, m-am complăcut, căutând să uit. Durerea firească, pricinuită de pierderea mamei copilului meu. A devenit boală; dragostea firească pentru copilul meu a devenit şi ea boală. Am otrăvit tot ce am atins. Numai nenorociri am adus celor pe care-i iubesc mai presus de orice, o ştiu... O ştii şi *dumneata!* Am crezut că e cu putinţă să iubesc sincer o singură fiinţă pe lume şi să nu-mi pese de rest, am crezut că e cu putinţă să port doliu toată viaţa după o fiinţă care a părăsit această lume şi să nu iau parte la durerea tuturor celor îndoliaţi. În felul acesta, lecţiile pe care mi le-a oferit viaţa au fost denaturate! Mi-am măcinat inima asta bolnavă, ticăloasă, şi ea, la rândul ei, m-a măcinat pe mine, egoist în durerea mea, egoist în dragostea mea, egoist în jalnica-mi încercare de a fugi de tot ce era întunecat în amândouă. Vai, iată ce ruină am ajuns! Urăşte-mă, ocoleşte-mă!

S-a prăvălit pe un scaun, plângând domol. Surescitarea care pusese stăpânire pe el începuse să se potolească.

Atunci Uriah a ieşit din colţul lui.

— Nu mai ştiu tot ce am făcut în prostia mea, a zis *mister* Wickfield întinzând mâinile, vrând parcă să mă roage să nu-l osândesc. *El* ştie mai bine, a urmat *mister* Wickfield, arătând spre Uriah Heep, căci tot timpul a stat lângă mine şi mi-a şoptit ce să fac. Vezi bine că-i o piatră de moară legată de gâtul meu. Locuieşte în casa mea, mi-a devenit asociat. L-ai auzit adineauri. Ce să spun mai mult?

— Nu era nicio nevoie să spuneţi toate astea, nu era nevoie să spuneţi nici pe jumătate, nu era nevoie să spuneţi nimic, i-a reproşat Uriah, sfidător şi mieros totodată. De n-aţi fi băut un păhărel, n-aţi fi luat aşa lucrurile. Mâine o să vă daţi mai bine seama. Care-i paguba dac-am trăncănit prea mult sau dac-am spus mai multe decât aş fi avut de gând? Doar n-am insistat!

În clipa aceea s-a deschis uşa, şi Agnes, fără urmă de culoare în obraz, s-a strecurat încet în sufragerie şi, petrecându-şi braţul după gâtul lui *mister* Wickfield, i-a spus cu glas ferm:

— Papa, nu te simţi bine, vino cu mine!

Dânsul, apăsat parcă de ruşine, şi-a lăsat capul pe umărul ei şi au părăsit odaia împreună. Privirile noastre s-au încrucişat doar o clipă, dar mi-am dat seama că ştia ce se întâmplase.

— Nu m-aş fi aşteptat s-o ia în nume de rău, *master* Copperfield, mi-a zis Uriah. Dar nu face nimic. Ne împăcăm noi mâine. E spre binele lui. Cu neînsemnatele mele puteri, mă frământ pentru binele lui.

Fără a-i răspunde, m-am dus sus, în odaia liniştită, unde, când învăţam, Agnes a venit de atâtea ori să stea cu mine. Până târziu noaptea n-a venit nimeni. Am luat o carte şi am încercat să citesc. Tocmai auzisem orologiul bătând miezul nopţii, şi tot mai citeam, fără a înţelege nimic, când Agnes m-a atins uşor.

— Mâine, în zori, vei pleca, Trotwood! Să ne luăm rămas bun acum!

Plânsese, dar chipul îi era senin şi frumos!

— Domnul să te ocrotească! mi-a spus, întinzându-mi

mâna.

— Draga mea Agnes, i-am răspuns, îmi dau seama că nu vrei să-ţi vorbesc de cele întâmplate astă-seară... Oare nu-i nimic de făcut?

— Trebuie s-avem încredere în Dumnezeu.

— N-aş putea oare să fac ceva... *eu,* care-ţi împărtăşesc toate micile *mele* necazuri?

— Şi care le uşurezi atât de mult pe ale mele. Nu, dragă Trotwood, nu!

— Dragă Agnes, e o îndrăzneală din parte-mi să mă îndoiesc de judecata ta sau să-ţi dau sfaturi, căci îmi lipsesc calităţile pe care tu le ai din plin – bunătate, hotărâre şi toate celelalte însuşiri alese; dar ştii cât ţin la tine şi cât de mult îţi datorez. Spune-mi, Agnes, nu-i aşa că nu te vei jertfi niciodată dintr-un simţ al datoriei greşit înţeles?

Tulburată, pentru un moment, cum n-am văzut-o nicicând, şi-a tras mâna dintr-a mea şi s-a dat un pas înapoi.

— Spune-mi, dragă Agnes, că nu te gândeşti la aşa ceva! Tu, care-mi eşti mai mult ca o soră! Gândeşte-te ce dar nepreţuit e o inimă ca a ta, o dragoste ca a ta!

Vai! Multă, multă vreme după aceea mi s-a părut că văd chipul ei, cu căutătura aceea, în care nu se citea nici mirare, nici reproş, nici părere de rău. Vai, multă, multă vreme după aceea mi s-a părut că revăd cum căutătura ei s-a preschimbat în zâmbetul acela adorabil, cu care m-a încredinţat că în privinţa ei înseşi n-avea nicio teamă – n-aveam nici eu deci a mă teme pentru ea – şi şi-a luat rămas bun de la mine spunându-mi„ frate“ şi s-a dus!

A doua zi dimineaţă, când m-am suit în diligenţă în faţa hanului, era încă întuneric. Tocmai se crăpa de ziuă şi eram gata să plecăm, când, în timp ce stăteam la locul meu, gândindu-mă la dânsa, am zărit ivindu-se, din amestecul de întuneric şi lumină, capul lui Uriah, care se căţărase pe marginea diligenţei.

— Copperfield, mi-a şoptit cu glas răguşit, ţinându-se de barele de fier de pe acoperişul diligenţei, m-am gândit c-are să-ţi facă plăcere s-auzi înainte de plecare că ne-am

împăcat. M-am dus la el în odaie, şi lucrurile s-au aplanat. Deşi sunt umil şi neînsemnat, ştii, are nevoie de mine; şi când nu-i cherchelit, îşi cunoaşte interesul. La urma urmei, e un om cumsecade, nu-i aşa, *master* Copperfield?

M-am silit să-i spun că eram mulţumit că-şi ceruse iertare.

— Vai, fireşte, mi-a spus Uriah. Când un om e umil şi, neînsemnat, ce contează să-şi ceară iertare? E un fleac! Ascultă! Presupun, a adăugat smucindu-se, că ţi s-o fi întâmplat şi dumitale vreodată să rupi o pară necoaptă, *master* Copperfield.

— Presupun că da, i-am răspuns.

— Asta am făcut şi eu aseară, a zis Uriah. Dar n-am nicio grijă, o să se coacă ea! Trebuie numai îngrijită. Timp de aşteptat am!

Nemaicontenind cu urările de drum bun, s-a dat jos în clipa când vizitiul s-a suit pe capră. După câte am putut vedea, mesteca ceva, ca să se încălzească; dar mişca din fălci de parcă fructul s-ar fi copt şi-ar fi lins buzele după el.

Sfârşitul volumului II

CUPRINS

CAPITOLUL XIX.....3
MĂ UIT ÎN JUR ŞI VĂD PE CINEVA.....3
CAPITOLUL XX.....23
LA STEERFORTH ACASĂ.....23
CAPITOLUL XXI.....33
MICUŢA EM'LY.....33
CAPITOLUL XXII.....57
CÂTEVA PRIVELIŞTI VECHI ŞI NOI PERSONAJE.....57
CAPITOLUL XXIII.....84
CONSTAT CĂ *MISTER DICK* AVEA DREPTATE ŞI-MI ALEG O PROFESIE.....84
CAPITOLUL XXIV.....102
ÎNTÂIA DESTRĂBĂLARE.....102
CAPITOLUL XXV.....112
GENII BUNE ŞI GENII RELE.....112
CAPITOLUL XXVI.....136
CAD ÎN ROBIE.....136
CAPITOLUL XXVII.....155
TOMMY TRADDLES.....155
CAPITOLUL XXVIII.....167
MISTER MICAWBER ARUNCĂ MĂNUŞA.....167
CAPITOLUL XXIX.....190
DIN NOU LA STEERFORTH ACASĂ.....190
CAPITOLUL XXX.....199
O JALE.....199
CAPITOLUL XXXI.....208
O ŞI MAI CUMPLITĂ JALE.....208
CAPITOLUL XXXII.....219
PRIMII PAŞI ÎNTR-O LUNGĂ CĂLĂTORIE.....219
CAPITOLUL XXXIII.....242
DEPLIN FERICIT.....242
CAPITOLUL XXXIV.....262

MĂTUŞA ÎMI FACE O SURPRIZA.....262
CAPITOLUL XXXV.....273
DESCURAJARE.....273
CAPITOLUL XXXVI.....298
ENTUZIASM.....298
CAPITOLUL XXXVII.....319
UN MIC DUŞ RECE.....319
CAPITOLUL XXXVIII.....329
DIZOLVAREA UNEI FIRME.....329
CAPITOLUL XXXIX.....350
„WICKFIELD & HEEP“.....350

Lector: SORIN MĂRCULESCU
Tehnoredactor: CONSTANŢA VULCĂNESCU

———————————————————

Apărut: 1984. Bun de tipar 5.V.1984
Format 32/70 X *108. Coli tipo 13*

———————————————————

Comanda nr. 40 144
Combinatul Poligrafic „Casa Scânteii“
Bucureşti – Piaţa Scânteii nr. 1,
Republica Socialistă România

Vol. I–III Lei 53

CARTEA ROMÂNEASCĂ